

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

3/2019

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.

Místopředseda: JUDr. Roman Fiala

Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. František Púry, Ph.D.,
JUDr. Zdeněk Krčmář

Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXXI, Index 47 301

Číslo 3/2019 vychází 21. 5. 2019

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);

nebo

- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Dokazování	č. 13–I.
Důvod dovolání, že bylo vedeno trestní stíhání, ač bylo nepřípustné	č. 15–II.
Nedbalost nevědomá	č. 13–II.
Promlčení trestní odpovědnosti	č. 15–I.
Rozhodnutí obsahově navazující na zrušené rozhodnutí	č. 12
Řízení o dovolání	č. 12
Těžká újma na zdraví	č. 13–I., č. 13–II.
Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti	č. 13–II.
Vazba	č. 12
Vydírání	č. 14
Zastavení trestního stíhání	č. 15–II.
Zavinění	č. 13–II.
Znalecký posudek	č. 13–I.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Akciová společnost	č. 35, 37
Bytové družstvo	č. 38
Církev (náboženská společnost)	č. 28
Dobré mravy	č. 29
Družstvo	č. 38
Důchod starobní	č. 33
Incidenční spory	č. 40
Insolvence	č. 39, 40
Insolvenční správce	č. 39
Lhůty	č. 30
Náhrada nemajetkové újmy (o. z.)	č. 34
Náhrada škody	č. 29, 31, 32
Náhrada škody zaměstnavatelem	č. 41
Náhrada za ztrátu na výdělků	č. 33
Nájem bytu	č. 38
Neplatnost právního úkonu	č. 35
Oddlužení	č. 40
Odpovědnost za vady	č. 30
Odstupné	č. 41
Pozemkový úřad	č. 28
Pracovněprávní vztahy	č. 35
Pracovní úraz	č. 41
Promlčení	č. 29
Představenstvo	č. 35
Převedení na jinou práci	č. 41
Příslušnost soudu mezinárodní	č. 37
Smlouva kupní	č. 30
Společné jmění manželů	č. 27
Uplatňování pohledávky	č. 39
Valná hromada	č. 37
Vyklizení bytu	č. 38
Vyloučení člena družstva	č. 38
Výpověď z pracovního poměru	č. 41
Zástavní exekuce	č. 27
Změna soudního rozhodnutí	č. 36
Zmírnění křivd (restituce)	č. 28
Zpeněžování	č. 40
Zrušení obchodní společnosti	č. 36
Žaloba	č. 31

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 12

Č. 12

Řízení o dovolání, Rozhodnutí obsahově navazující na zrušené rozhodnutí,
Vazba

§ 265k odst. 2 věta druhá tr. ř., § 265l odst. 4 tr. ř.

Za rozhodnutí obsahově navazující na rozhodnutí zrušené na podkladě podaného dovolání podle § 265k odst. 2 věty druhé tr. ř. je třeba považovat vedle obsahově navazujících rozhodnutí vydaných v téže trestní věci, v níž bylo podáno dovolání (např. rozhodnutí o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, rozhodnutí o nákladech trestního řízení, rozhodnutí o zápočtu vazby), rovněž obsahově navazující rozhodnutí, jež byla vydána v jiných trestních věcech vedených proti témuž obviněnému, ohledně něhož došlo ke zrušení rozhodnutí napadeného dovoláním, pokud jejich výrok (případně jeho část) obsahově navazuje na výrok zrušený na podkladě podaného dovolání. Za takové obsahově navazující rozhodnutí lze označit i rozhodnutí vydané v jiné trestní věci, jímž bylo zrušeno rozhodnutí napadené dovoláním ve výroku o trestu, ve vztahu k němuž byl navazujícím rozhodnutím v jiné trestní věci uložen souhrnný trest podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku.

Zruší-li Nejvyšší soud jako obsahově navazující podle § 265k odst. 2 věty druhé tr. ř. rozhodnutí vydané v jiné trestní věci, a to ve výroku o souhrnném nepodmíněném trestu odnětí svobody uloženém i za trestnou činnost, jejímž spácháním byl obviněný původně uznán vinným rozhodnutím napadeným dovoláním, a vykonává-li obviněný v době rozhodnutí o dovolání tento trest, rozhodne ve smyslu § 265l odst. 4 tr. ř. o vazbě obviněného, a to případně i v navazující trestní věci, v níž byl zrušen výrok o souhrnném trestu.

(Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2018, sp. zn. 15 Tdo 195/2018-I., ECLI:CZ:NS:2018:15.TDO.195.2018.2)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněných A. J. a P. Š. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 1. 2017, sp. zn. 9 To 94/2016, a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. 56 T 7/2013, a to v celé části týkající se obviněného A. J. a podle § 261 tr. ř. též v celé části týkající se obviněného P. Š. a v části týkající se obviněného K. N. ve výroku, jímž byl uznán vinným zločinem podvodu, a ve výroku o trestu. Současně zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozhodnutí, pokud

vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a to zejména rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. 3. 2017, sp. zn. 40 T 13/2014, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 5 To 49/2017, a rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. 12. 2016, sp. zn. 50 T 11/2015, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26. 10. 2017, sp. zn. 6 To 48/2017, ve výrocích o souhrnném trestu odnětí svobody, trestu zákazu činnosti a trestu propadnutí věci uloženém obviněnému P. Š. a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. 3. 2017, sp. zn. 40 T 13/2014, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 5 To 49/2017, ve výroku o souhrnném trestu odnětí svobody a trestu zákazu činnosti uloženém obviněnému A. J. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Nejvyšší soud přikázal Městskému soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Podle § 265i odst. 1 písm. e) odmítl dovolání obviněného P. Š.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. 56 T 7/2013, byli obvinění A. J. a P. Š. (dále též jen „obvinění“ nebo „dovolatelé“) uznáni vinnými organizátorstvím podle § 24 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku zločinů podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1, odst. 5 písm. c) tr. zákoníku a padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku. Týmž rozsudkem byl obviněný K. N. uznán vinným pomocí podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku ke zločinu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1, odst. 5 písm. c) tr. zákoníku a zločiny podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku a padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku. Obviněná Z. A. a obviněný V. R. byli uznáni vinnými zločinem úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1, odst. 5 písm. c) tr. zákoníku.

2. Obviněný A. J. byl za shora uvedené zločiny a dále za zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, jímž byl uznán vinným rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 8. 12. 2014, sp. zn. 40 T 13/2014, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 11. 2015, sp. zn. 5 To 72/2015, a pokus zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 21 tr. zákoníku k § 240 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 tr. zákoníku, jímž byl uznán vinným rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 7. 12. 2010, sp. zn. 7 T 84/2009, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 12. 2011, sp. zn. 3 To 31/2011, odsouzen podle § 209 odst. 5 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 7 let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s dozorem. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku mu byl uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu

výkonu funkce člena statutárního orgánu v obchodních společnostech na dobu 10 let. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byly současně zrušeny výroky o trestech v rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 8. 12. 2014, sp. zn. 40 T 13/2014, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 11. 2015, sp. zn. 5 To 72/2015, a v rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 7. 12. 2010, sp. zn. 7 T 84/2009, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 12. 2011, sp. zn. 3 To 31/2011, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tyto výroky, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo tímto zrušením, pozbyla podkladu.

3. Obviněný P. Š. byl za výše uvedené zločiny a dále za zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, jímž byl uznán vinným rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 8. 12. 2014, sp. zn. 40 T 13/2014, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 11. 2015, sp. zn. 5 To 72/2015, a pokus trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 8 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění účinném do 31. 12. 2009 (dále jen ve zkratce „tr. zák.“), k § 148 odst. 1, odst. 2, odst. 3 písm. a), c) tr. zák., jímž byl uznán vinným rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 7. 12. 2010, sp. zn. 7 T 84/2009, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 12. 2011, sp. zn. 3 To 31/2011, odsouzen podle § 209 odst. 5 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku a § 58 odst. 1 tr. zákoníku k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 4 roků, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s dozorem. Podle § 70 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku mu byl uložen trest propadnutí zde vyjmenovaných věcí. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku mu byl uložen rovněž trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce člena statutárního orgánu v obchodních společnostech na dobu 5 let. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byly zároveň zrušeny výroky o trestech v rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 8. 12. 2014, sp. zn. 40 T 13/2014, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 11. 2015, sp. zn. 5 To 72/2015, a v rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 7. 12. 2010, sp. zn. 7 T 84/2009, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 12. 2011, sp. zn. 3 To 31/2011, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tyto výroky, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo tímto zrušením, pozbyla podkladu.

4. Týmž rozsudkem soudu prvního stupně bylo rozhodnuto o trestech a dalších sankcích za shora popsanou trestnou činnost obviněných K. N., Z. A. a V. R. Zároveň bylo podle § 228 odst. 1 tr. ř. rozhodnuto o solidární povinnosti obviněných A. J., P. Š., K. N. a Z. A. nahradit poškozené Modré pyramidě, stavební spořitelně, a. s., škodu ve výši 5 546 855,83 Kč a o solidární povinnosti obviněných A. J., P. Š., K. N. a V. R. nahradit této poškozené škodu ve výši 6 313 888,28 Kč.

5. Z podnětu odvolání obviněných A. J., P. Š., Z. A. a V. R. a zúčastněných osob, obchodních společností H. L., s. r. o., B. T. P., s. r. o., a C., s. r. o., byl rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 1. 2017, sp. zn. 9 To 94/2016,

č. 12

podle § 258 odst. 1 písm. d), e), f), odst. 2 tr. ř. částečně zrušen rozsudek soudu prvního stupně, a to u obviněných A. J. a P. Š. ve výrocích o trestech, u obviněných A. J., P. Š., Z. A. a V. R. ve výroku o náhradě škody a ve výroku o zabrání náhradní hodnoty a z důvodu uvedeného v § 261 tr. ř. také ohledně obviněného K. N. ve výroku o náhradě škody a ve výroku o zabrání náhradní hodnoty. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. odvolací soud znovu rozhodl tak, že při nezměněném výroku o vině byl obviněný A. J. odsouzen podle § 209 odst. 5 tr. zákoníku a § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 6 let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s dozorem. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku mu byl uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce člena statutárního orgánu v obchodních společnostech na dobu 10 let. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byl současně zrušen výrok o trestu v rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 7. 12. 2010, sp. zn. 7 T 84/2009, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 12. 2011, sp. zn. 3 To 31/2011, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tento výrok, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Obviněný P. Š. byl odsouzen podle § 209 odst. 5 tr. zákoníku a § 58 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 3 roků a 6 měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s dozorem. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku mu byl uložen i trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce člena statutárního orgánu v obchodních společnostech na dobu 5 let. Podle § 70 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku mu byl uložen rovněž trest propadnutí zde uvedených věcí. Nově bylo rozhodnuto také podle § 228 odst. 1 tr. ř. o solidární povinnosti obviněných A. J., P. Š., K. N. a Z. A. nahradit poškozené Modré pyramidě, stavební spořitelně, a. s., škodu ve výši 3 784 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % počínaje dnem 15. 4. 2015 do zaplacení a o solidární povinnosti obviněných A. J., P. Š., K. N. a V. R. nahradit poškozené Modré pyramidě, stavební spořitelně, a. s., škodu ve výši 4 500 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % počínaje dnem 15. 4. 2015 do zaplacení. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byla tato poškozená odkázána se zbytkem svého nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

II.

Dovolání a vyjádření k nim

6. Proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 1. 2017, sp. zn. 9 To 94/2016, podali obvinění A. J., P. Š., Z. A. a V. R. dovolání. O dovoláních obviněné Z. A. a obviněného V. R. bylo rozhodnuto usnesením Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2018, č. j. 6 Tdo 1614/2017-140, zatímco věc obviněných A. J. a P. Š. byla usnesením Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2018, č. j. 6 Tdo 1614/2017-139, podle § 23 odst. 1 tr. ř. vyloučena ze společného řízení k samostatnému projednání a rozhodnutí a následně byla usnesením Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2018,

sp. zn. 6 Tdo 51/2018, postoupena k rozhodnutí velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu. Ten se proto zabýval pouze dovoláními obviněných A. J. a P. Š.

7. Obviněný A. J. ve svém dovolání shledal naplnění dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. s tím, že bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku podaného proti rozsudku soudu prvního stupně, přestože v řízení před tímto soudem došlo k nesprávnému právnímu posouzení skutku, který byl zjištěn způsobem neodpovídajícím zásadám spravedlivého procesu.

8. Obviněný vytkl soudům nižších stupňů, že neučinily taková skutková zjištění, aby jej mohly uznat vinným účastenstvím ve formě organizátorství podle § 24 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, protože jeho účast na souzené trestné činnosti je v tzv. skutkové větě výroku o vině i v odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně popsána jen velmi vágně. Podle obviněného údaj o „předchozí dohodě“ obsažený v návěti skutkových vět výroků rozsudku není znakem organizátorství, zatímco závěr o „naplánování či řízení trestného činu“ je znakem objektivní stránky účastenství, jímž tudíž nemůže být popsán skutek, a jednání, kterým měl řídit trestnou činnost, nebylo v rozhodnutí nijak konkretizováno. Soudy obou stupňů se podle názoru obviněného nezabývaly ani subjektivní stránkou účastenství ve vztahu k jednotlivým trestným činům, přičemž v rovině úvah ohledně objektivní a subjektivní stránky účastenství nedostatečně rozlišují mezi spácháním trestného činu pachatelem a účastí organizátora na něm. Stran právní kvalifikace jeho jednání jako zločinu podvodu učinil obviněný výhradu, že zůstalo nevysloveno, koho měli pachatelé uvést v omyl, jakým jednáním a zda je dána příčinná souvislost mezi omylem a způsobenou škodou. Podle obviněného škoda mohla jen stěží vzniknout tím, že obvinění Z. A. a V. R. byli uvedeni v omyl. Zmiňuje-li soud omyl poškozených (obchodních společností M. S., s. r. o., a B. P., s. r. o.), pak není jasné, jak je pachatelé mohli uvést v omyl, když mezi nimi nedošlo k žádnému jednání. V neposlední řadě obviněný namítl nedostatečné zjištění skutkového stavu a ústavní deficit napadeného rozhodnutí s tím, že řízení nemělo rysy spravedlivého procesu z důvodu tzv. opomenutých důkazů a přehlížení jeho obhajoby, a odvolací soud se odmítl zabývat alibi, jehož se dovolával.

9. Obviněný A. J. proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu a přikázal mu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, popřípadě aby zrušil i rozsudek soudu prvního stupně a učinil shodný příkaz tomuto soudu.

10. Obviněný P. Š. opřel své dovolání o důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h) a k) tr. ř. Předně v obecnosti namítl tzv. extrémní nesoulad mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními soudů nižších stupňů. Dále soudům vytkl nedostatečné odůvodnění jejich rozhodnutí, v nichž není uvedeno, kterými konkrétními důkazy je jeho vina prokázána, jakož i neprokázání jeho vědomosti o tom, že podpisy prodávajících na kupních smlouvách byly padělané. V této souvislosti

č. 12

obviněný zpochybnil též hodnocení důkazů soudem prvního stupně, přičemž soudy nižších stupňů učinily odlišné závěry ohledně spoluzavinění poškozené Modré pyramidy, stavební spořitelny, a. s., a tuto okolnost nezohlednily při úvaze o trestnosti činu, k čemuž poukázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2013, sp. zn. 11 Tdo 1121/2012. Stran výroku o trestu obviněný vytkl, že místo samostatného trestu mu měl být uložen trest souhrnný, přičemž uložený trest označil za nepřiměřeně vysoký, zvláště s ohledem na dobu spáchání jeho trestné činnosti, rodinnou situaci, spoluzavinění poškozené a skutečnost, že zásadním způsobem přispěl k zadržení hlavního pachatele. Obviněný brojl i proti výroku o náhradě škody, jímž měl být porušen zákaz *reformationis in peius*, protože dlužná částka uvedená v rozsudku odvolacího soudu se při úroku 8,05 % bude rovnat částce obsažené v rozsudku soudu prvního stupně nejpozději po pěti letech (v roce 2020), přičemž konec výkonu jeho trestu odnětí svobody bude v roce 2021. Obviněný označil výrok rozsudku odvolacího soudu za méně příznivý, než byl výrok rozsudku soudu prvního stupně. Podle jeho mínění mu neměla být ukládána povinnost k úhradě úroku z prodlení. I ve vztahu k výroku o náhradě škody pak namítl, že u něj nebylo zohledněno spoluzavinění poškozené Modré pyramidy, stavební spořitelny, a. s., z hlediska § 441 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

11. Obviněný P. Š. proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadený rozsudek a aby Vrchnímu soudu v Praze přikázal, aby věc znovu projednal a rozhodl.

12. K podaným dovoláním se podrobně vyjádřila státní zástupkyně činná u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupkyně“), která reagovala na jednotlivé námitky obviněných A. J. i P. Š. Státní zástupkyně shledala důvodnou jen námitku obviněného P. Š. ohledně porušení zákazu *reformationis in peius* odvolacím soudem při rozhodnutí o náhradě škody. Proto navrhla, aby Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného P. Š. částečně zrušil ve všech výrocích o náhradě škody (s přihlédnutím k § 261 tr. ř. i ohledně obviněných A. J., Z. A., V. R. a K. N.) napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze a aby sám ve věci rozhodl podle § 228 odst. 1 tr. ř.

13. K vyjádření státní zástupkyně pak reagovali v replikách obvinění A. J. a P. Š. a vyslovili nesouhlas s jejími argumenty.

III.

Přípustnost dovolání

14. Jak již shora uvedeno, Nejvyšší soud rozhodoval o dovoláních obviněných A. J. a P. Š. nejdříve v senátě č. 6, který usnesením ze dne 18. 1. 2018, sp. zn. 6 Tdo 51/2018, podle § 20 odst. 1, 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, postoupil věc těchto obviněných k rozhodnutí vel-

kému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „Nejvyšší soud“). Při svém rozhodování totiž dospěl v otázce interpretace a aplikace § 265k odst. 2 věty druhé tr. ř. k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2017, sp. zn. 5 Tdo 682/2017, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1039/2017.

15. V trestní věci posuzované v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2017, sp. zn. 5 Tdo 682/2017, byla situace spočívající v tom, že výrok o trestu uložený rozhodnutími napadenými dovoláním (rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. 9 To 386/2016, navazujícím na rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 20. 6. 2016, sp. zn. 3 T 85/2013) již v době rozhodování dovolacího soudu *de iure* neexistoval, neboť byl zrušen v důsledku uložení souhrnného trestu za sbíhající se trestný čin v jiné trestní věci (rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 20. 11. 2016, sp. zn. 2 T 46/2016, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. 8 To 43/2017). Nejvyšší soud se však v tomto případě omezil pouze na zrušení obsahově navazujících rozhodnutí vydaných v jím projednávané trestní věci, aniž by zrušil též výrok o souhrnném trestu v rozhodnutích vydaných v jiné trestní věci. Závěr o nutnosti vztažení § 265k odst. 2 věty druhé tr. ř. pouze na rozhodnutí vydaná v téže trestní věci byl následně uplatněn i v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1039/2017, v němž bylo rozhodnuto o dovolání téhož obviněného jako ve věci vedené pod sp. zn. 5 Tdo 682/2017. Senát č. 5 zde výslovně vyjádřil názor, že Nejvyšší soud v řízení o dovolání není oprávněn rušit rozhodnutí učiněná v jiné trestní věci, která nejsou předmětem jeho přezkumu na podkladě podaného dovolání.

16. Ve věci obviněného P. Š. posuzované v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2018, sp. zn. 6 Tdo 51/2018, nastala obdobná situace jako v obou shora citovaných usneseních Nejvyššího soudu (ze dne 28. 6. 2017, sp. zn. 5 Tdo 682/2017, a ze dne 24. 8. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1039/2017), jelikož v době rozhodování Nejvyššího soudu o dovolání tohoto obviněného již výrok o trestu uložený rozsudkem odvolacího soudu napadeným dovoláním *de iure* neexistoval, neboť byl nahrazen rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 17. 3. 2017, sp. zn. 40 T 13/2014, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 5 To 49/2017, jakož i rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. 12. 2016, sp. zn. 50 T 11/2015, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26. 10. 2017, sp. zn. 6 To 48/2017, jimiž byly obviněnému postupně uloženy souhrnné tresty. Nejvyšší soud k tomu dodává, že obdobná situace nastala i ohledně obviněného A. J., protože výrok o trestu uložený rozsudkem odvolacího soudu napadeným dovoláním byl nahrazen rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 17. 3. 2017, sp. zn. 40 T 13/2014, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 5 To 49/2017, jimiž byl obviněnému uložen souhrnný trest. Senát č. 6 Nejvyššího soudu však v této věci dospěl k odlišnému

č. 12

názoru než jeho senát č. 5, jelikož podle něj nutno mezi obsahově navazující rozhodnutí, která zrušením rozsudku nebo jeho části pozbyla podkladu ve smyslu § 265k odst. 2 věty druhé tr. ř., zařadit i rozhodnutí týkající se obviněného vydaná v jiné trestní věci v období následujícím po vydání rozhodnutí napadeného dovoláním, pokud v nich obsažený výrok má bezprostřední souvislost s některým z výroků zrušeného rozhodnutí.

17. Senát č. 6 Nejvyššího soudu dospěl k jednomyslnému závěru, že řešená procesní otázka má po právní stránce zásadní význam, a proto postupoval podle § 20 odst. 1, 2 zákona o soudech a soudcích a předložil věc k rozhodnutí velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu, aby ten při rozdílnosti právních názorů senátů Nejvyššího soudu v otázce posouzení výkladu a užití § 265k odst. 2 věty druhé tr. ř. rozhodl o dovoláních obviněných A. J. a P. Š.

18. Nejvyšší soud, resp. velký senát jeho trestního kolegia, jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) předně zkoumal, zda jsou dovolání přípustná, zda byla podána včas a oprávněnými osobami a zda mají všechny obsahové a formální náležitosti. Shledal přitom, že dovolání jsou přípustná podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř., byla podána osobami oprávněnými podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř., ve lhůtě a na místě podle § 265e odst. 1 tr. ř. a splňují též obsahové a formální náležitosti podle § 265f odst. 1 tr. ř.

IV.

Důvodnost dovolání

19. Vzhledem ke skutečnosti, že podstatná část dovolací argumentace obviněného P. Š. se míjí s dovolacími důvody vymezenými v § 265b tr. ř. (po formální i materiální stránce) a ve zbývající části, jež formálně odpovídá dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., je zjevně neopodstatněná, Nejvyšší soud rozhodl o odmítnutí jeho dovolání podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř.

20. Naproti tomu v případě dovolání obviněného A. J. Nejvyšší soud dospěl k závěru o jeho důvodnosti, takže podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu v části týkající se tohoto dovolatele, zrušil i předcházející rozsudek Městského soudu v Praze včetně všech dalších rozhodnutí obsahově navazujících na zrušenou část rozsudku, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Nejvyšší soud přikázal soudu prvního stupně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

21. Se zřetelem k tomu, že napadeným rozhodnutím a souvisejícím rozhodnutím soudu prvního stupně nebyla řešena pouze otázka viny obviněného A. J., nýbrž i dalších osob, které se podle skutkových zjištění soudů nižších stupňů měly dopustit trestné činnosti v součinnosti s ním, bylo třeba řešit otázku, zda není odůvodněno zrušení rozsudku odvolacího soudu i ve vztahu k dalším obviněným,

a to s ohledem na přiměřené užití § 261 tr. ř., jehož se výslovně dovolává § 265k odst. 2 věty třetí tr. ř. Nejvyšší soud přitom usoudil, že užití tzv. *beneficia cohaesionis* je nezbytné u obviněného P. Š., jehož jednání jako účastníka bylo kvalifikováno shodně jako jednání obviněného A. J. a z hlediska právního posouzení bylo zatíženo týmiž vadami, které Nejvyšší soud zjistil u obviněného A. J. Užití zmíněného dobrodiní v souvislostech je namístě rovněž u obviněného K. N., který je považován za tzv. hlavního pachatele trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, přičemž vady stran závěru o spáchání tohoto trestného činu jsou stěžejním důvodem zrušení rozsudku odvolacího soudu. Nutno ovšem dodat, že nedostatky zjištěné ohledně účasti obviněného A. J. (a obviněného P. Š.) na trestných činech úvěrového podvodu ve formě organizátorství se nikterak nedotýkají správnosti právní kvalifikace účasti obviněného K. N. na těchto trestných činech ve formě pomoci. Nejvyšší soud z těchto důvodů za přiměřeného užití § 261 tr. ř. zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu, rozsudek soudu prvního stupně a na ně obsahově navazující rozhodnutí též v celé části týkající se obviněného P. Š. a v části týkající se obviněného K. N. ve výroku, jímž byl uznán vinným zločinem podvodu, a ve výroku o trestu.

22. V dané souvislosti vyvstala otázka – jež byla důvodem postoupení věci velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu k rozhodnutí podle § 20 odst. 1, 2 zákona o soudech a soudcích – jak přistoupit k interpretaci a aplikaci § 265k odst. 2 věty druhé tr. ř., a to s ohledem na zjištění, že výrok o trestu uložený napadeným rozsudkem odvolacího soudu v případě obviněného P. Š. již *de iure* neexistuje, neboť byl nahrazen dvěma výroky o souhrnných trestech, jež byly posléze uloženy rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 17. 3. 2017, sp. zn. 40 T 13/2014, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 5 To 49/2017, a rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. 12. 2016, sp. zn. 50 T 11/2015, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26. 10. 2017, sp. zn. 6 To 48/2017. Totéž obdobně platí i ve vztahu k obviněnému A. J., protože výrok o trestu uložený napadeným rozsudkem odvolacího soudu byl nahrazen výrokem o souhrnném trestu uloženým mu rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 17. 3. 2017, sp. zn. 40 T 13/2014, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 5 To 49/2017.

23. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu k tomu nejprve v obecnosti připomíná, že rozhodnutími obsahově navazujícími na zrušené rozhodnutí ve smyslu § 265k odst. 2 věty druhé tr. ř. se podle aktuální doktríny rozumí ta rozhodnutí, která byla učiněna v téže věci a časově následují po zrušeném základním rozhodnutí nebo jeho části, bez nichž nemohou samostatně obstát, přičemž není rozhodné, zda v době zrušení bylo takové obsahově navazující rozhodnutí již vykonáno či nikoli. K tomu se příkladmo poukazuje na rozhodnutí vydávaná ve vykonávacím řízení (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. § 157 až 314 s. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3263). Na jiném místě se k obsahově

č. 12

navazujícím rozhodnutím obdobně konstatuje, že jde o jiná rozhodnutí v téže věci z hlediska časového učiněná v době po vydání rozhodnutí zrušeného dovoláním, jež nemohou existovat bez zrušeného „podkladového“ rozhodnutí. Jako příklad se zde uvádí, že jestliže dovolací soud zruší odsuzující rozsudek, na jehož podkladě obviněný vykonával nepodmíněný trest odnětí svobody, z jehož výkonu byl podmíněně propuštěn, nemůže nadále právně existovat rozhodnutí o podmíněném propuštění z výkonu tohoto trestu (§ 331 tr. ř.), jakož ani rozhodnutí o nákladech trestního řízení, usnesení o zápočtu vazby a další [viz DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. Trestní řád. Komentář. II. díl (§ 180 až 471). Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 508].

24. Jak již bylo výše naznačeno, dosavadní rozhodovací praxe k nastolené procesní otázce stran výkladu a užití § 265k odst. 2 věty druhé tr. ř. přistupuje rozdílně, přičemž její část se přiklání k interpretaci vyjádřené v trestněprávní literatuře s tím, že za obsahově navazující rozhodnutí lze považovat toliko rozhodnutí vydaná v téže trestní věci (viz shora citovaná usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2017, sp. zn. 5 Tdo 682/2017, a ze dne 24. 8. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1039/2017), zatímco druhá část (včetně senátu č. 6, jenž předložil tuto věc k rozhodnutí velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu) zastává extenzivnější výklad daného procesního ustanovení, podle něhož lze za obsahově navazující rozhodnutí považovat i rozhodnutí vydaná v jiné trestní věci.

25. V této souvislosti lze poukázat na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2017, sp. zn. 7 Tdo 214/2017, jímž bylo podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušeno rozhodnutí (ve výroku o trestu) vydané v jiné trestní věci. V odůvodnění citovaného usnesení se k tomu uvádí, že „vzhledem ke zrušení výroku o vině bylo nutno podle § 265k odst. 2 tr. ř. rozhodnout také o zrušení navazujícího výroku o trestu, a to o trestu souhrnném, který byl obviněnému uložen ve věci Okresního soudu Praha-západ sp. zn. 14 T 175/2015 rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 6. 10. 2016, sp. zn. 11 To 387/2016. Výrok o uložení souhrnného trestu, byť v jiné věci, má totiž podklad i v nyní zrušovaném výroku o vině (obdobně srov. rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 1988, sp. zn. 4 Tz 35/88, uveřejněný pod č. 31/1989 Sb. rozh. tr., a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2013, sp. zn. 4 Tz 30/2013). Tento zrušovací výrok se však netýká pravomocného výroku o vině obviněného v uvedené věci Okresního soudu Praha-západ sp. zn. 14 T 175/2015 (kde byla i otázka viny přezkoumána odvolacím soudem). Nedochozí ke zrušení celého rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 6. 10. 2016, sp. zn. 11 To 387/2016, nýbrž jen výroku o uložení trestu (včetně zrušovacího výroku učiněného podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku v rámci ukládání souhrnného trestu)“. Z výše uvedeného rozhodnutí je zřejmý názor senátu č. 7 Nejvyššího soudu, podle něhož navazujícími rozhodnutími ve smyslu § 265k odst. 2 věty druhé tr. ř. nejsou míněna pouze rozhodnutí vydaná v téže trestní věci. Obdobný závěr lze navíc dovodit i z jím zmíněného rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2013, sp. zn. 4 Tz 30/2013, podle něhož „jestliže soud povolí obnovu řízení ve výroku o vině,

musí vždy zrušit současně s výrokem o vině i výrok o trestu. Jde-li tu o trest, který byl jako souhrnný uložen v jiné trestní věci, týká se povinnost zrušit výrok o trestu též tohoto trestu souhrnného (srov. rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 1988, sp. zn. 4 Tz 35/88, uveřejněný pod č. 31/1989 Sb. rozh. tr.)“. Senát č. 4 se ve svém citovaném rozsudku přidržel právního názoru vysloveného rozsudkem bývalého Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 1988, sp. zn. 4 Tz 35/88, uveřejněným pod č. 31/1989 Sb. rozh. tr., z jehož právní věty plyne, že „jestliže soud povolí obnovu řízení a zruší výrok o vině, musí vždy podle § 284 odst. 1 tr. ř. zrušit i výrok o trestu, který má ve výroku o vině svůj podklad, a to i tehdy, jde-li o trest, který byl jako souhrnný uložen v jiné trestní věci. Není přitom rozhodné, kterým soudem byl souhrnný trest uložen“.

26. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu dospěl k názoru, že za obsahově navazující rozhodnutí ve smyslu § 265k odst. 2 věty druhé tr. ř. je třeba považovat vedle obsahově navazujících rozhodnutí vydaných v téže trestní věci (tj. příslušných rozhodnutí vydaných ve vykonávacím řízení) rovněž taková navazující rozhodnutí, jež byla vydána v jiných trestních věcech vedených proti obviněnému, ohledně něhož došlo ke zrušení rozhodnutí napadeného dovoláním, pokud jejich výrok (případně jeho část) obsahově navazuje na výrok zrušený na podkladě podaného dovolání.

27. Za takové obsahově navazující rozhodnutí lze z níže rozvedených důvodů označit i rozhodnutí vydané v jiné trestní věci, jímž bylo zrušeno rozhodnutí napadené dovoláním ve výroku o trestu, ve vztahu k němuž byl navazujícím rozhodnutím v jiné trestní věci uložen souhrnný trest podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku.

28. V daném kontextu Nejvyšší soud uvádí, že souhrnný trest představuje právní následek trestní odpovědnosti pachatele za všechny sbíhající se trestné činy, tj. nejen za trestný čin (trestné činy), jehož spácháním byl obviněný shledán vinným v jiné (pozdější), samostatně vedené trestní věci, nýbrž i za trestný čin (trestné činy), jímž byl pravomocně uznán vinným rozhodnutím napadeným dovoláním. Pokud je předchozí (dovoláním napadené) rozhodnutí zrušeno ve výroku o vině, u souhrnného trestu dochází logicky k přetržení nezbytné vazby dané existencí trestného činu a k němu se upínajícímu trestu jakožto právního následku trestní odpovědnosti jeho pachatele. Otázka přiměřenosti souhrnného trestu je totiž zvažována ve vztahu ke všem sbíhajícím se trestným činům. Konkrétní výměra souhrnného trestu je soudem zvolena i s přihlédnutím k původnímu výroku o vině, vůči němuž bylo podáno dovolání, tj. při zvážení povahy a závažnosti nejen sbíhajícího se trestného činu později souzeného, nýbrž i trestného činu obsaženého ve výroku o vině v dřívějším (dovoláním napadeném) rozhodnutí. Výrok o souhrnném trestu, jenž je právním následkem částečně nesprávně zjištěné trestní odpovědnosti pachatele, tudíž po zrušení vadného výroku o vině (nebo jeho části), k němuž se souhrnný trest vztahuje, dále nemůže obstát, a to i se zřetelem k zásadě *nulla poena sine crimine*.

29. Normy trestního práva, resp. jejich aplikace projevující se mj. v povinnosti pachatele podrobit se uložené trestní sankci (trestu či ochrannému opatření) zpravidla představují zásah do jeho základních práv a svobod garantovaných na ústavní úrovni (např. do osobní svobody chráněné v čl. 8 Listiny základních práv a svobod, do práva vlastnit majetek zaručeného v čl. 11 Listiny základních práv a svobod atp.), vzhledem k čemuž je třeba dbát toho, aby zásah orgánů státní moci do těchto práv a svobod byl plně opodstatněný a nezbytný. V případě jakékoliv kolize, která v tomto směru může nastat – a tu zakládá i výše uvedený rozpor s označenou základní zásadou trestního práva hmotného, je nutno postupovat takovým způsobem, aby nebezpečí vzniku negativních důsledků bylo eliminováno v co nejkratší době.

30. K interpretaci a aplikaci podústavních norem musejí přistupovat i obecné soudy tak, aby jejich řešení bylo v souladu s požadavky vyplývajícími z norem vyšší právní síly. Právě reálně hrozící porušení základních práv a svobod obviněného, které je třeba spojit se lpěním na výkonu trestu, jehož odůvodněnost a zákonnost je zpochybněna v případě kasace části výroku o vině, k níž se (souhrnný) trest vztahuje, vyžaduje, aby interpretací a následnou aplikací § 265k odst. 2 věty druhé tr. ř. nedošlo k takovému porušení. Naznačené řešení přitom umožňuje extenzivní výklad zákonné dikce „současně zruší také další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí nebo jeho zrušenou část obsahově navazující ...“, podle kterého se bude za toto další rozhodnutí považovat i rozhodnutí, jímž byl obviněnému uložen souhrnný trest v jiné (pozdější) trestní věci, a to jen v tomto výroku o souhrnném trestu (popřípadě rozhodnutí na tento výrok navazující).

31. Právě z uvedených důvodů je postupem podle § 265k odst. 2 věty druhé tr. ř. třeba zrušit i výroky o souhrnných trestech obsažené v navazujících odsuzujících rozsudcích vydaných v jiných trestních věcech, jelikož je nezbytné jednak zamezit výkonu trestu, o jehož zákonnosti nadále nelze uvažovat, a jednak co nejrychleji prostřednictvím v úvahu přicházejících procesních postupů stanovit právní následek trestní odpovědnosti obviněného odpovídající závažnosti souběžně spáchaného trestného činu (podle nadále *de iure* existujícího výroku o vině).

32. Nejvyšší soud s přihlédnutím ke shora rozvedeným úvahám přistoupil v případě obviněného P. Š. podle § 265k odst. 2 věty druhé tr. ř. i ke zrušení obsahově navazujících rozhodnutí vydaných v jiných trestních věcech (rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 17. 3. 2017, sp. zn. 40 T 13/2014, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 5 To 49/2017, a rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. 12. 2016, sp. zn. 50 T 11/2015, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26. 10. 2017, sp. zn. 6 To 48/2017), a to v jejich výrocích o souhrnném trestu, jimiž byl zrušen výrok o trestu uloženém obviněnému P. Š. rozsudkem odvolacího soudu v nyní projednávané věci. Obdobně pak postupoval v případě obviněného A. J., ohledně něhož podle § 265k odst. 2 věty druhé tr. ř. zrušil ve výroku o souhrnném trestu obsahově na-

vazující rozhodnutí vydaná v jiné trestní věci (rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. 3. 2017, sp. zn. 40 T 13/2014, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 5 To 49/2017).

33. Vzhledem ke skutečnosti, že Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu v části týkající se dovolatelů, jímž byli odsouzeni k nepodmíněným trestům odnětí svobody, bylo dále třeba zvážit vhodnost užití § 265l odst. 4 tr. ř., podle něhož vykonává-li se na obviněném trest odnětí svobody uložený mu původním rozsudkem a Nejvyšší soud k dovolání výrok o tomto trestu zruší, rozhodne zároveň o vazbě.

34. Nejvyšší soud zjistil, že obvinění A. J. a P. Š. v současnosti vykonávají tresty odnětí svobody uložené jim rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26. 10. 2017, sp. zn. 6 To 48/2017, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. 12. 2016, sp. zn. 50 T 11/2015. Pro přesnost je ovšem třeba uvést, že obviněnému A. J. byl citovanými rozhodnutími uložen samostatný trest, nikoliv souhrnný trest ve vztahu k rozhodnutím zrušeným v této věci Nejvyšším soudem (tj. rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. 56 T 7/2013, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 1. 2017, sp. zn. 9 To 94/2016).

35. V dané souvislosti však vyvstává problém u obviněného P. Š., a to stran interpretace § 265l odst. 4 věty první tr. ř. (především ohledně pojmu „původní rozsudek“), jelikož doslovným jazykovým (gramatickosémantickým) výkladem lze dospět k závěru, že povinnost dovolacího soudu rozhodovat o vazbě obviněného se vztahuje pouze na případy, kdy svým rozhodnutím zruší dovoláním napadený (původní) rozsudek, jímž byl obviněnému uložen trest, který je v době rozhodování Nejvyššího soudu vykonáván.

36. Protože v nyní posuzované věci nejde o takovou situaci, neboť trest uložený obviněnému P. Š. rozsudkem odvolacího soudu napadeným dovoláním [trest uložený pouze za organizátorství podle § 24 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, úvěrového podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1, odst. 5 písm. c) tr. zákoníku a padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku] již *de iure* neexistuje a obviněný ho v době rozhodování Nejvyššího soudu nevykonává, mohl by tento způsob výkladu § 265l odst. 4 tr. ř. vést k závěru, že dovolací soud nemůže vůbec přistoupit k užití citovaného ustanovení.

37. V nyní projednávané věci však s oporou o shora uvedený extenzivní výklad § 265k odst. 2 věty druhé tr. ř. došlo rovněž ke zrušení rozhodnutí, jimiž byl obviněnému P. Š. v jiné trestní věci uložen (souhrnný) trest odnětí svobody, který v době rozhodování Nejvyššího soudu vykonává. Je tedy třeba posoudit otázku, zda lze § 265l odst. 4 větu první tr. ř. vykládat takovým způsobem, aby toto ustanovení bylo možno aplikovat i v případech, když obviněný nevykonává trest odnětí svobody uložený rozsudkem napadeným dovoláním, nýbrž trest odnětí

svobody uložený rozhodnutím v jiné (pozdější) trestní věci, které bylo s poukazem na § 265k odst. 2 věty druhé tr. ř. jakožto „rozhodnutí obsahově navazující“ Nejvyšším soudem zrušeno.

č. 12

38. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu přitom dospěl k závěru o možnosti takové rozšiřující interpretace § 265l odst. 4 věty první tr. ř., a to na podkladě tzv. teleologické metody výkladu, tj. se zaměřením na smysl, resp. cíl dané právní úpravy, k čemuž je třeba poukázat na následující skutečnosti.

39. Smyslem § 265l odst. 4 tr. ř. je nepochybně (mimo jiné) naplnění ochranné funkce trestního práva, když ochrana společnosti před páčáním trestných činů se promítá i ve formulaci vazebních důvodů [viz zejména § 67 písm. c) tr. ř.], jejichž existence má být předmětem obligatorního přezkoumání na podkladě § 265l odst. 4 tr. ř. Zákonná úprava obsažená v tomto ustanovení směřuje zároveň k tomu, aby byly vytvořeny procesní podmínky pro další (v souladu se zásadou rychlosti vedené) řízení vůči obviněnému před orgánem činným v trestním řízení, jemuž je věc vrácena k novému projednání a rozhodnutí. Zajištění tohoto cíle může být mařeno přístupem obviněného, čemuž lze zabránit uplatněním dalšího vazebního důvodu, který je primárně určen k zabezpečení účasti obviněného na procesních úkonech trestního řízení [§ 67 písm. a) tr. ř.].

40. Pro závěr o nutnosti extenzivního výkladu § 265l odst. 4 tr. ř. lze dále argumentovat tím, že jeho doslovným jazykovým výkladem by mohlo docházet k nedůvodné nerovnosti mezi obviněnými. Tato by se projevila např. u obviněného, který byl pravomocně odsouzen k úhrnnému trestu pro reálný souběh trestných činů (z nichž by byl na podkladě dovolání Nejvyšším soudem zrušen jen jeden či několik z nich) ve společném řízení, vůči obviněnému, u něhož by se při uložení souhrnného trestu dospělo ke stejným závěrům ohledně nutnosti kasace výroků o vině ohledně jednoho či několika sbíhajících se trestných činů, jimiž byl uznán vinným v samostatně vedených řízeních. Zatímco v případě prvního z obviněných by obligatorně nastupovalo rozhodování dovolacího soudu o jeho vazbě podle § 265l odst. 4 tr. ř., v případě druhého obviněného (odsouzeného k souhrnnému trestu) by k takovému postupu dojít nemohlo. Obdobná nerovnost by nastávala i mezi obviněným, ohledně něhož by byl v důsledku kasačního rozhodnutí Nejvyššího soudu zrušen celý výrok o trestu (samostatném či úhrnném), a obviněným, který byl odsouzen k trestu souhrnnému. Evidentní rozdíl by se v neposlední řadě projevoval i v tom, že dovolací soud by byl povinen rozhodovat o vazbě u obviněného, u něhož by mohlo dojít ke zpochybnění nutnosti trestně-právní reakce státu v podobě ukládání trestní sankce v celém rozsahu (v důsledku zrušení celého výroku o vině), oproti obviněnému, u něhož k takovému zpochybnění došlo jen částečně (nezrušením výroku o vině v pozdějším rozsudku, jímž byl ukládán trest souhrnný), tedy takového, u kterého by se důvody omezení jeho osobní svobody vazbou mohly projevovat výraznější měrou [např. obava, že obviněný uprchne, aby se vyhnul hrozícímu trestu, je nepochybně výraznější

u pachatele, o jehož vině již bylo pravomocně rozhodnuto (nezrušeným výrokem o vině v pozdějším rozsudku, jímž byl uložen souhrnný trest), než u obviněného, o jehož vině se teprve rozhoduje].

41. Pro podporu extenzivního výkladu § 265l odst. 4 tr. ř. přichází v úvahu i užití metody logického výkladu. Na jejím podkladě lze totiž argumentovat tak, že pokud je podle § 265l odst. 4 tr. ř. odůvodněno rozhodovat o vazbě obviněného ve vztahu k jednomu řízení (vedenému následně u orgánu, jemuž věc byla Nejvyšším soudem přikázána), tím spíše (*argumentum a fortiori* v podobě *a minori ad maius*) je tomu tak i v případě, kdy důsledkem kasačního rozhodnutí je „znovuotevření“ několika řízení (tj. řízení u orgánu, jemuž je věc přikázána k novému projednání a rozhodnutí, a řízení u dalšího orgánu, v němž je třeba stanovit právní následek trestní odpovědnosti za nezrušenou část viny).

42. S přihlédnutím k výše rozvedeným úvahám Nejvyšší soud v případě obviněného P. Š. přistoupil k aplikaci § 265l odst. 4 tr. ř. a usnesením ze dne 28. 6. 2018, sp. zn. 15 Tdo 195/2018-II., rozhodl o jeho vazbě.

Č. 13

Č. 13

Znalecký posudek, Dokazování, Těžká újma na zdraví

§ 105 odst. 1 tr. ř., § 89 odst. 2 tr. ř., § 122 odst. 2 tr. zákoníku

I. Znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, musí obsahovat popis konkrétních projevů posttraumatické stresové poruchy u poškozeného, tj. uvedení skutečností, v jakých sférách života poškozeného se tato porucha projevila a po jakou dobu a v jaké intenzitě ho omezila v obvyklém způsobu života. Takto musí být zadavatelem znalecký úkol vymezen. Nestačí jen znalcovo konstatování, že v důsledku jednání obviněného tato posttraumatická stresová porucha u poškozeného nastala. Jen při zodpovězení těchto otázek lze totiž rozhodnout, zda se tato posttraumatická stresová porucha projevila jako vážná porucha zdraví (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 29/2018 Sb. rozh. tr.).

Nedbalost nevědomá, Zavinění, Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti, Těžká újma na zdraví

§ 16 odst. 1 písm. b), § 147 odst. 1, § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku

II. Zavinění pachatele je třeba prokázat nejen ve vztahu k jeho jednání, nýbrž i k následku činu a příčinnému vztahu mezi jednáním a následkem. K vyslovení jeho viny přečinem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku proto nedostačuje, pokud soud zdůvodní existenci nevědomé nedbalosti pachatele podle § 16 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku jen ve vztahu k jeho neopatrnému jednání (např. způsobení požáru) a k jím bezprostředně přivolenému somatickému poškození zdraví poškozeného (ke vzniku popálenin jeho těla), není-li těžká újma na zdraví shledávána v tomto poranění, nýbrž v duševní poruše (posttraumatické stresové poruše), která se u poškozeného měla vyvinout jako následek činu pachatele. V takovém případě je nezbytné prokázat jeho nedbalostní formu zavinění k této vážné poruše zdraví, která je zákonným znakem objektivní stránky uvedeného přečinu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 6 Tdo 320/2018, ECLI:CZ:NS:2018:6.TDO.320.2018.1)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného L. K. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře ze

dne 4. 10. 2017, sp. zn. 14 To 206/2017, a rozsudek Okresního soudu v Táboře ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. 6 T 23/2017, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Táboře přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

č. 13

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Táboře ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. 6 T 23/2017, byl obviněný L. K. (dále jen „obviněný“ nebo „dovatel“) uznán vinným přečinem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se podle jeho skutkových zjištění dopustil tím, že dne 8. 3. 2016 v době od 15.00 do 15.30 hodin v T.-K., ulici K. Ch., jako masér pro sportovní a rekondiční masáže při provádění masáže klientky P. P. manipuloval s lihovým kahanem s hořícím knotem v blízkosti masážního lehátka, na němž ležela poškozená P. P., přičemž jeho nedbalostí došlo při této manipulaci k úniku hořlavé kapaliny – technického lihu, zapálení hořlavých par technického lihu a vzniku požáru masážního lehátka a části těla poškozené, která následkem toho utrpěla popáleniny II. stupně na hrudniku, břiše a pravé horní končetině, zaujímající 10 % celkové plochy těla, čili lehké zranění s obvyklou dobou léčení kolem 3 až 5 týdnů, a dále posttraumatickou stresovou poruchu, čili těžké zranění pro delší dobu trvající poruchu zdraví.
2. Obviněný byl za to odsouzen podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody na trvání 10 měsíců, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu 30 měsíců. Podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku mu byly dále uloženy přiměřené povinnosti, a to v průběhu zkušební doby podle svých sil nahradit nemajetkovou újmu a škodu způsobenou trestným činem a podle § 48 odst. 4 písm. k) tr. zákoníku poskytnout poškozené přiměřené zadostiučinění, konkrétně do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku zaslat poškozené P. P. písemnou omluvu za jednání, jehož se dopustil vůči poškozené. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému uložena povinnost nahradit poškozené P. P. nemajetkovou újmu ve výši 1 314 704 Kč a škodu ve výši 69 546 Kč. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. mu byla dále uložena povinnost zaplatit jako náhradu škody poškozené společnosti Česká průmyslová zdravotní pojišťovna částku ve výši 11 333 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byla poškozená P. P. odkázána se zbytkem svého nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.
3. O odvolání obviněného proti tomuto rozsudku rozhodl Krajský soud v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře usnesením ze dne 4. 10. 2017, sp. zn. 14 To 206/2017, jímž ho podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 13

4. Proti citovanému usnesení krajského soudu podal obviněný prostřednictvím své obhájkyne dovolání, jež opřel o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Podle názoru obviněného popsany skutek, který je mu kladen za vinu, není trestným činem, neboť zde není naplněna podmínka trestnosti, a to společenská škodlivost jako materiální stránka trestného činu. S odkazem na § 12 odst. 2 tr. zákoníku obviněný považuje událost, která se stala, za pouhou nešťastnou náhodu, na niž nelze nahlížet z hlediska trestního práva. Jak dále obviněný zdůraznil, žádným způsobem nebylo prokázáno jeho zavinění ani z nevědomé nedbalosti, protože nevěděl a ani vědět nemohl, že může dojít k nastalé události, přičemž zavinění by se muselo vztahovat i k posttraumatické stresové poruše poškozené, což nebylo prokázáno ani z nevědomé nedbalosti. Proto skutek lze kvalifikovat nanejvýš jako prosté ublížení na zdraví z nedbalosti, a to s ohledem na popáleniny poškozené. Ani v hrubých rysech si totiž obviněný nepředstavil, že u poškozené se může rozvinout posttraumatická stresová porucha, zejména když došlo jen k lehkému popálení, a navrhl vypracování znaleckého posudku z oboru požární ochrany.

5. Obviněný dále vytkl vady i v procesním postupu stran použitelnosti podaného vysvětlení a namítl nepřiměřeně přísný uložený trest. Odvolací soud dále podle mínění dovolatele nesprávně posoudil rozsah náhrady škody, když znalecký posudek hodnotí stav poškozené předčasně bez potřebného časového odstupu a hodnotí momentální obtíže poškozené bez zohlednění budoucího vývoje. Tento soud nepovažoval námitky dvou subjektů (jeho a pojistitele) stran znaleckého zkoumání za hodné toho, aby se jimi zabýval. V této souvislosti obviněný uvádí jednotlivé vady znaleckého posudku, které v něm shledal, přičemž i pojišťovna považuje vypracovaný znalecký posudek za vadný a nepřezkoumatelný.

6. S ohledem na výše uvedené obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. v celém rozsahu zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. to-muto soudu přikázal věc k novému pojednání a rozhodnutí.

7. Nejvyšší státní zástupce se vyjádřil k dovolání obviněného prostřednictvím státní zástupkyne činné u Nejvyššího státního zastupitelství. Státní zástupkyne zcela souhlasí s názorem soudu prvního i druhého stupně, že jednání obviněného tak, jak bylo provedeným dokazováním prokázáno, vykazuje jak po subjektivní, tak po objektivní stránce všechny zákonem předpokládané znaky přečinu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku. Nesouhlasí však s výrokem o náhradě nemajetkové újmy poškozené P. P., neboť ta neodpovídá Metodice Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví podle § 2958 o. z. Proto státní zástupkyne navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2

tr. ř. zrušil napadené rozhodnutí a aby podle § 265m odst. 2 tr. ř. odkázal poškozenou na řízení ve věcech občanskoprávních.

III.

Přípustnost dovolání

č. 13

8. Nejvyšší soud shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), přičemž splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

IV.

Důvodnost dovolání

9. Protože Nejvyšší soud neshledal důvody k odmítnutí podaného dovolání, přezkoumal na jeho podkladě podle § 265i odst. 3 tr. ř. napadené usnesení a shledal následující skutečnosti.

10. Již ve svém odvolání uplatnil obviněný řadu výhrad vůči jím napadenému rozsudku soudu prvního stupně, z nichž převážná část tvoří i obsahovou náplň jeho dovolání a k nimž odvolací soud nezaujal odpovídající stanovisko. Obviněný vytýkal především to, že nebyla naplněna objektivní a zejména subjektivní stránka přečinu, jímž byl uznán vinným. Odvolací soud shledal odvolání obviněného nedůvodným, proto je podle § 265 tr. ř. zamítl, přičemž odkázal na odůvodnění napadeného rozsudku soudu prvního stupně a nic k tomu nedodal.

11. Má-li být zhodnocena důvodnost takto vysloveného závěru odvolacího soudu, nelze než začít připomenutím toho, co vyjádřil rozsudek soudu prvního stupně stran skutkových zjištění a následně použité právní kvalifikace.

12. Ohledně skutkových zjištění je možno odkázat na to, co je uvedeno výše, tj. že obviněný jednáním popsaným v tzv. skutkové větě ve výroku o vině přivodil poškozené P. P. (mimo popálenin těla) též „... posttraumatickou stresovou poruchu, čili těžké zranění pro delší dobu trvající poruchu zdraví“, tj. následek, který soud prvního stupně označuje za těžkou újmu na zdraví podle § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku. Podle jeho zjištění obviněný způsobil tuto těžkou újmu poškozené z nedbalosti, konkrétně z nedbalosti nevědomé ve smyslu § 15 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, která je dána tím, že obviněný „měl a mohl vědět, že neopatrnou manipulací s kahanem může dojít k rozlítí technického lihu, jímž byl naplněn, a k jeho následnému zahoření. Protože manipuloval s kahanem v blízkosti v podstatě nahého těla poškozené, ve velmi malém prostoru mezi masérským lehátkem a stolem, při rozlítí lihu mohlo dojít k popálení osoby ležící na lehátku. Navíc nelze přehlédnout, že toto nebezpečí jen umocnila nevhodná konstrukce kahanu, který nebyl zajištěn proti úniku kapaliny, byť jen šroubovatelným uzá-

věrem. Jak dále soud prvního stupně zdůraznil, obviněný „musí být schopen manipulovat s hořlavinou natolik bezpečně, aby nedošlo k žádné nehodě, zejména za situace, kdy je velmi pravděpodobné, že dojde k potřísnění osoby ležící na lehátku“.

č. 13

13. Byť konkrétní argumentace obviněného nebyla obsažena v jeho odvolání v podobě, kterou uplatňuje v podaném dovolání, z povahy odvolacího řízení (§ 254 odst. 1 věta druhá tr. ř.) plyne, že odvolacímu soudu vznikla povinnost posoudit správnost a zákonnost napadených výroků rozsudku soudu prvního stupně i s případným uvážením vad, které odvolatel výslovně neuplatnil, pokud takové vady, mající vliv na správnost napadeného výroku, zatěžovaly rozsudek.

14. Odvolací soud tedy měl ve vztahu k napadenému výroku o vině posoudit zejména to, zda

a) skutkové vyjádření obsažené v tzv. skutkové větě napadeného rozsudku skutečně odůvodňuje subsumpci zde popsáného skutku pod soudem užitě znaky právní kvalifikace vyjádřené v tzv. právní větě odsuzujícího výroku (tj. že jinému z nedbalosti způsobil těžkou újmu na zdraví),

b) zdůvodnění užitě právní kvalifikace je úplné a vyjadřující naplnění znaků skutkové podstaty přečinu, jímž byl obviněný uznán vinným.

15. V tomto pořadí nelze postupovat při posuzování důvodnosti podaného dovolání, neboť přezkumná činnost dovolacího soudu je založena na konkrétně vznesených námitkách dovolatele (§ 265i odst. 3 věta první tr. ř.) a tento nedostatek skutkového popisu, stejně jako samotný právní závěr soudu, že poškozená v oblasti psychického zdraví utrpěla újmu vykazující kritéria těžké újmy na zdraví podle § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku, svým dovoláním nenapadá. Nejvyšší soud proto mohl zhodnotit správnost právního posouzení skutku až po zjištění důvodnosti těch námitek, které dovolatel vznesl ve svém dovolání. Těmi jsou, jak již plyne z výše uvedeného, výtky stran nedostatku trestnosti a nedostatku zavinění.

16. Námitku o nedostatku trestnosti činu je třeba odmítnout, neboť při její formulaci vychází dovolatel z nesprávné premisy, která spočívá v jeho tvrzení, podle něhož „není ... naplněna podmínka trestnosti, a to společenská škodlivost jako materiální stránka trestného činu, která musí být naplněna, aby skutečně šlo o trestný čin ... Společenská škodlivost zde nebyla popsána a jako znak trestného činu zde chybí“. Stran nesprávnosti tohoto východiska dostačuje poukázat na to, že trestní zákoník, tj. zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, podle něhož byla vina dovolatele posuzována, je založen na formálním pojetí trestného činu. Přitom již stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu k výkladu § 12 odst. 2 tr. zákoníku uveřejněné pod č. 26/2013 Sb. rozh. tr. v druhé právní větě upozornilo na to, že „společenská škodlivost není zákonným znakem trestného činu, neboť má význam jen jako jedno z hledisek pro uplatňování zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku“. Dovození závěru

o chybějícím znaku trestného činu („Společenská škodlivost ... jako znak trestného činu zde chybí.“) je proto zjevně nesprávné.

17. Jakkoli se navazující úvahy dovolatele vztahují k zásadě subsidiarity trestního práva (§ 12 odst. 2 tr. zákoníku), nelze se ztotožnit ani s tvrzením obviněného, podle něhož „událost, která se stala, je pouze nešťastnou náhodou, na kterou nelze nahlížet z hlediska trestního práva“, proto je ingerence trestního práva nepřipustná. V daném směru je třeba konstatovat, že argumentace dovolatele věc skutkově posouvá částečně do jiné roviny (nešťastná náhoda), než která odpovídá skutkovými zjištěními soudu. Ty v zásadě, společně s hodnocením obsaženým v odůvodnění rozsudku, vyjadřují v obecnosti to, co se rozumí pojmem nedbalosti („Nedbalost možno obecně vymezit tak, že pachatel zanedbáním povinné opatrnosti způsobí nezamýšlený následek.“ – viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 192). Přitom není žádného důvodu k tomu, aby nedbalostní delikty byly vyňaty z dopadu trestního práva, tj. odvětví, které se uplatňuje subsidiárně. Nicméně je zjevně nepřipadné dovozovat, byť za dosud nikoli zcela ustálených skutkových zjištění stran vlastního následku jednání obviněného (viz níže), že jeho čin postrádá společenskou škodlivost, protože nelze mít zásadní výhrady ohledně zjištění o tom, že v důsledku nezachování nezbytné opatrnosti přivodil poškozené zranění somatického charakteru, jež nebylo zdaleka jen pomíjivé povahy. Nejvyšší soud proto nesdílí názor dovolatele o nedostatku trestnosti jeho činu z důvodů jím namítaných.

18. K jiným závěrům je nutno dospět ve vztahu k námitce o nedostatku naplnění subjektivní stránky trestného činu, kterou dovolatel buduje na tvrzení, podle něhož argumentace soudu prvního stupně o existenci nevědomé nedbalosti se vztahuje jen k manipulaci s kahanem, případně k popálení poškozené, které bylo hodnoceno jako lehké zranění, a „nikterak není uvedena forma zavinění vztahující se ke způsobení těžké újmy na zdraví poškozené spočívající v posttraumatické stresové poruše, kterou poškozená trpí nebo trpěla“.

19. Soud prvního stupně skutečně neuvádí žádné skutečnosti, které by prokazovaly nevědomou nedbalost obviněného ve vztahu k následku trestného činu (tj. k těžké újmě na zdraví, jež měla nabýt podoby posttraumatické stresové poruchy jako těžkého zranění, které je po delší dobu trvající poruchou zdraví). S dovolatelem nutno souhlasit v tom, že jeho zavinění zdůvodňuje soud jen k jím označené části, tedy fakticky toliko k vlastnímu jednání, resp. i k dílčímu následku jeho činu – somatickému charakteru zranění poškozené, které se projevilo jako bezprostřední následek působícího plamene na jejím těle (popáleniny) a k němu dovozené příčinné souvislosti.

20. Zavinění se nepresumuje a je třeba ho dokazovat, přičemž „se musí vztahovat na všechny skutečnosti, které jsou znakem skutkové podstaty trestného činu“ (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 182), a tedy „musí proto zahrnovat příčinnou souvislost mezi jednáním a následkem, účinkem (v jejich požadovaných formách), tj. včetně objektu

a předmětu útoku“ (viz KRATOCHVÍL, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 281). Jak je zřejmé z obsahu rozsudku soudu prvního stupně, naplnění subjektivní stránky posuzovaného přečinu v něm není doloženo. To, co je nezbytné z hlediska zavinění zdůvodnit, učinil soud jen ve vztahu k následku (účinku – popáleninám), který není znakem skutkové podstaty přečinu, jímž byl obviněný uznán vinným (tím je těžká újma na zdraví), a příčinnému vztahu mezi jeho jednáním a tímto (v rovině viny z hlediska užití právní kvalifikace irrelevantním) následkem (účinkem). Chybí zde však jednoznačný závěr o zavinění obviněného ve vztahu k příčinné souvislosti mezi jeho jednáním a následkem, který z něho měl vzejít v podobě těžké újmy na zdraví, tj. ve vztahu k tomu následku, který je znakem objektivní stránky přečinu podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku.

21. Jisté skutečnosti, které by mohly mít význam pro posouzení věci z hlediska zavinění, soud prvního stupně zmiňuje v dalších částech odůvodnění svého rozsudku, kde mimo jiné konstatuje „... Nadto není bez významu, že obžalovaný věděl o zdravotním stavu poškozené, mohl tedy předpokládat, že je náchylnější k případnému rozvoji úzkostných stavů, ... obžalovaný skutečně mohl a měl vědět, že neopatrnou manipulací může dojít k popálení jeho klienta ležícího na lůžku a také že s takovýmto jednáním může způsobit vážné zdravotní komplikace, které zcela bez pochybností mohly dosáhnout hranice těžké újmy na zdraví – ostatně mohl předpokládat, že popáleniny mohou poškozené způsobit i psychické potíže, když je utrpěl při činnosti, od níž očekává relaxaci, uvolnění a odpočinek. Takto záporný vjem, kterým si poškozená musela projít, tedy *de facto* hoření jejího vlastního těla, je bezesporu natolik negativním prožitkem, že i u zcela zdravého (myšleno v tomto případě duševně) člověka byl způsobitelný přivodit závažné psychické potíže“. Tyto závěry – důsledně hodnoceno – však soud náležitě nevyužil v souvislosti s dovozením naplnění subjektivní stránky pojící se k následku, neboť v návaznosti na poslední citované údaje soud uzavírá, že „je dána příčinná souvislost“ – v uvedeném kontextu mezi „jednáním obžalovaného (byť nedbalostním) a vznikem škody“.

22. Zavinění obviněného jako obligatorní znak subjektivní stránky přečinu, jímž byl uznán vinným, tedy není v rozsudku soudu prvního stupně transparentně vymezeno. Je totiž nezbytné poukázat na obsah § 16 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, přičemž porušení, k němuž je třeba prokázat, že obviněný si měl být vědom možnosti jeho způsobení v důsledku svého nedbalého jednání (vědět měl a mohl), má podobu poruchového následku v podobě těžké újmy na zdraví v oblasti psychiky poškozené (posttraumatická stresová porucha, dále též ve zkratce „PSP“) a ve vztahu k ní je třeba prokázat to, co zákon požaduje, tedy že obviněný vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům o jejím vzniku vědět měl a mohl.

23. Nic takového však není uvedeno v rozsudku soudu prvního stupně, který zde sice kalkuluje, na základě tvrzené vědomosti obviněného o zdravotním sta-

vu poškozené („věděl o zdravotním stavu poškozené“) s jeho možností „předpokládat, že je náchylnější k případnému rozvoji úzkostných stavů“, avšak je nezbytné jednak rozlišit úzkostný stav a psychickou poruchu dosahující úrovně těžké újmy na zdraví a jednak konkretizovat charakter vědomosti obviněného o případné predispozici poškozené, která se zřejmě spolupodílela na vývoji poruchy, aby bylo splnění zákonné podmínky (vědět měl a mohl) i náležitě argumentačně vyloženo.

24. Tvzení obsažené v dovolání obviněného, podle něhož „ani v hrubých rysech si ... nepředstavil, že u poškozené se může rozvinout posttraumatická stresová porucha, zejména když došlo k lehkému popálení“ – resp. že si toto představit měl a mohl – nebylo v rozsudku soudu prvního stupně vyvráceno. Poukazuje-li dovolatel v návaznosti na jím citované rozhodnutí uveřejněné pod č. 20/1981 Sb. rozh. tr. na to, že jeho „zavinění by se tak muselo vztahovat i k posttraumatické stresové poruše, což nebylo prokázáno ani ve formě nevědomé nedbalosti“, Nejvyšší soud sdílí toto hodnocení. Následný poukaz dovolatele na teorii adekvátní příčinné souvislosti, z níž vychází česká občanskoprávní teorie, ovšem nemá v dané souvislosti (a nutno dodat, že ani při řešení otázky naplnění objektivní stránky trestného činu) uplatnění. Při řešení otázky viny obviněného, resp. při řešení otázky příčinného vztahu, je totiž třeba postupovat podle české trestněprávní nauky i v soudní praxi přijímané teorie podmínky (*conditio sine qua non*). Dovolatelem zmíněná teorie adekvátní příčinné souvislosti tak může nalézt uplatnění toliko při rozhodování o nárocích v adhezním řízení.

25. S ohledem na dosud uvedené Nejvyšší soud, na rozdíl od závěru odvolacího soudu i vyjádření státní zástupkyně k dovolání obviněného, dospěl k závěru, že výrok o vině je zatížen vadou, která odpovídá uplatněnému dovolacímu důvodu.

26. V návaznosti na zjištění popsané vady výroku o vině přezkoumal dovolací soud i oprávněnost závěrů soudů nižších stupňů, podle nichž byla poškozené P. P. způsobena těžká újma na zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku, jak uzavřely oba soudy, neboť jde o otázku, jež bezprostředně souvisí se zaviněním obviněného (otázka projevů poruchy a jejich předvídatelnosti pachatelem), a současně i to, zda tento následek je dostatečně vyjádřen v popisu skutku.

27. Pokud jde o první podotázku, těžkou újmou na zdraví se obecně podle § 122 odst. 2 tr. zákoníku rozumí vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění spočívající v poškození či újmě vymezené v § 122 odst. 2 písm. a) až i) tr. zákoníku. Pro pojem těžká újma na zdraví platí v podstatě tatáž kritéria jako pro výklad pojmu „ublížení na zdraví“, přičemž rozdíl mezi těmito pojmy spočívá především v tom, že při těžké újmě na zdraví musí jít o vážnou poruchu zdraví nebo o vážné onemocnění, a dále v tom, že porucha zdraví musí mít charakter některé újmy podle § 122 odst. 2 písm. a) až h) tr. zákoníku nebo být delšího trvání podle § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku (viz přiměřeně zprávu Nejvyššího soudu uveřejněnou pod č. II/1965 Sb. rozh. tr.).

28. Za těžkou újmu na zdraví podle § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku je třeba považovat nejen delší dobu trvající vážnou poruchu zdraví fyzického, ale i duševního, popřípadě delší dobu trvající vážné duševní onemocnění (viz rozhodnutí uveřejněná pod č. 9/1981-II. a č. 51/1983 Sb. rozh. tr.). Za delší dobu trvající poruchu zdraví soudy považují vážnou poruchu zdraví nebo vážné onemocnění, které omezovaly způsob života poškozeného nejméně po dobu 6 týdnů. Vážná porucha zdraví nebo vážné onemocnění především znamená velmi citelnou újmu v obvyklém způsobu života poškozeného, musí být spojena s takovými potížemi, které sice trvají delší dobu, avšak i svou povahou překážejí obviněnému v jeho povolání a v obvyklém způsobu života, do něhož mu vážně zasahují tím, že se nemůže projevovat a chovat tak, jak bylo jeho zvyklostí a jak bylo nutné pro zajištění jeho životních poměrů. Pokud jde o vznik posttraumatické stresové poruchy, ta může u poškozeného v různé intenzitě přetrvávat po relativně dlouhou dobu, avšak může jít o těžkou újmu na zdraví podle § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku jen v případě, jestliže se tato psychická porucha po delší dobu (tj. obecně alespoň kolem 6 týdnů) projevuje jako vážná porucha zdraví. Tento zákonný znak plyne z návěti § 122 odst. 2 tr. zákoníku, podle něhož musí jít o vážnou poruchu zdraví srovnatelnou s jinými vážnými poruchami zdraví (nebo vážnými onemocněními) obsaženými v ostatních alternativách tohoto zákonného ustanovení, jako je např. ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, mučivé útrapy, poškození důležitého orgánu apod. (viz přiměřeně rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 12. 2016, sp. zn. 2 To 107/2016).

29. Vztáhnou-li se tato obecná východiska na posouzení projednávané věci, soud prvního stupně – a aniž by toto pochybení napravit odvolací soud – nikterak v tzv. skutkové větě výrokové části rozhodnutí, jež je podkladem pro dovození závěru o naplnění všech znaků z hlediska užité právní kvalifikace skutku, nelymezil, zda nastaly podmínky pro závěr, že poškozené P. P. byla způsobena delší dobu trvající porucha zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku. Především popis skutku neobsahuje transparentní vymezení časových souvislostí, na jejichž základě by mohl být tento závěr akceptován. Jinak vyjádřeno, ve skutkové větě ve výroku o vině není ani v náznacích obsažen údaj, z něhož by bylo možno dovozovat nezpochybnitelný závěr, kdy se soudem zjištěná posttraumatická stresová porucha u poškozené vyvinula (zda ihned po činu, či s nějakým časovým odstupem) a dokdy se ve své závažnosti jako vážná porucha zdraví u poškozené projevovala, čili zda zapříčinila delší dobu (kolem 6 týdnů) trvající poruchu zdraví poškozené v podobě (intenzitě/zátěži), kterou lze oprávněně označit za vážnou poruchu zdraví. Skutkové závěry soudu stran vlastních projevů zjištěné poruchy zdraví z hlediska konkrétních omezení poškozené pak nejsou transparentně vymezeny ani v odůvodnění rozsudku.

30. Vyjde-li Nejvyšší soud z toho, co akceptoval soud prvního stupně, podle něhož „znalec hodnotí posttraumatickou stresovou poruchu, která je ze soudně

lékařského hlediska hodnocena již jako poranění těžké, neboť doba jeho léčení je variabilní, může se pohybovat v řádu měsíců, ale také let“, nelze takové zjištění přijmout. Odborný závěr znalce stran posouzení charakteru poruchy zdraví nebo jiného onemocnění jako vážného (§ 122 odst. 2 tr. zákoníku) se musí upínat ke zjištěním, jak se daná porucha či onemocnění konkrétně projeví na poškozené, jak intenzivně ji v důsledku jejich působení omezily v obvyklém způsobu života, ale nemůže být v obecnosti odvozován od toho, že „doba jeho léčení je variabilní, může se pohybovat v řádu měsíců, ale také let“.

31. Soud prvního stupně opřel svůj právní závěr, podle něhož poškozená utrpěla těžkou újmu na zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku, o znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, zpracovaného soudní znalkyní MUDr. M. Ř., která shledala u poškozené poruchu zdraví trvající déle než 1 měsíc. U hlavního líčení tato znalkyně uvedla, že léčení posttraumatické stresové poruchy je individuální, „ale bývá to, než zaberou antidepresiva asi 4 až 6 týdnů ... léčba u poškozené je spíše delší, spíše v měsících než týdnech ... první zlepšení je asi po 2 měsících po tom incidentu“. Podle znalkyně „se posttraumatická porucha projeví ... do 1 měsíce od toho incidentu“. Otázka časového vymezení projevu zjišťované posttraumatické stresové poruchy jako vážné poruchy zdraví tak zůstává značně zamlžena, a to i s přihlédnutím ke skutečnosti, že vlastní závažné projevy jejího působení na osobu poškozené nejsou z hlediska podstatného omezení v jejím obvyklém způsobu života dostatečně transparentním způsobem specifikovány a skutková zjištění soudu jsou v důsledku nedostatečného zaměření důkazního řízení neúplná.

32. Jak vyplývá z výše uvedeného i z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 8 Tdo 751/2017 (uveřejněného pod č. 29/2018 Sb. rozh. tr.), pro závěr o tom, že posttraumatická stresová porucha je delší dobu trvající poruchou zdraví, a tedy těžkou újmou na zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku, zásadně nestačí zjištění o jejím přetrvávání po relativně dlouhou dobu, ale je nutné, aby představovala velmi citelnou újmu v obvyklém způsobu života poškozeného. Musí být spojena s takovými potížemi, které nejenže trvají delší dobu, ale poškozenému brání v obvyklém způsobu života, do něhož mu vážně zasahují tak, že se nemůže projevovat a chovat podle svých zvyklostí a obstarávat si obvyklým způsobem své životní potřeby a uspořádat své sociální poměry. Jak tedy z uvedeného vyplývá, obecně nelze klást rovnítko mezi diagnostickým závěrem, že u poškozené došlo v důsledku jednání pachatele ke vzniku posttraumatické stresové poruchy, a závěrem, že poškozená v důsledku tohoto jednání utrpěla vážnou poruchu zdraví podle § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku. Obsah rozhodnutí soudů nižších stupňů svědčí o tom, že neposoudily věc dovolatele ve smyslu požadavků plynoucích z citovaného rozhodnutí. Proto naplnění skutkové podstaty přečinu, jímž byl obviněný uznán vinným, nebylo dosud provedeným a zhodnoceným dokazováním prokázáno ani po stránce objektivní, byť z jiných důvodů, než obviněný namítal.

č. 13

33. Aniž by bylo nezbytné zpochybňovat závěr, že jednání obviněného, resp. následek činu bezprostředně nastalý v podobě somatického poranění, byly kauzální pro vývoj zjištěné posttraumatické poruchy u poškozené (viz tzv. flashbacky ve vztahu k popálení, které zmiňuje znalkyně), tyto skutečnosti nebyly jedinými faktory, které se měly podílet na vzniku posttraumatické stresové poruchy. Podle znalkyně se nedá říci, že zdravotní stav poškozené, který byl před daným úrazovým dějem, je pro vznik této posttraumatické poruchy zcela bez významu, poškozená byla zřejmě náchylnější k neurotickým projevům, takže je zde jistý podíl dřívějších psychických potíží, kterými v minulosti poškozená trpěla (byla léčena pro panickou poruchu spojenou s úzkostmi), na vzniku obtíží a omezení, jež u ní měly nastat po inkriminované události v důsledku vyvinuvší se PSP, aniž by však znalkyně konkrétněji rozvedla, do jaké míry mohla tato predispozice ovlivnit hloubku obtíží poškozené. Uvedené skutečnosti si byl soud prvního stupně patrně vědom, neboť přejímá odborný závěr, podle něhož jde o „duální diagnózu“, ale s tímto poznatkem již dále nepracoval žádoucím směrem. Lze sice akceptovat jeho stanovisko odmítající to, že předchozí diagnózy by byly spouštěčem a důvodem, proč došlo k tomuto stavu (tj. k rozvoji PSP), avšak k náležitému posouzení viny obviněného toto konstatování nedostačuje (tj. k prokázání kauzálního nexu mezi jednáním a následkem). Opět totiž „do hry“ vstupuje otázka zavinění.

34. Byť na základě vyjádření znalkyně nelze popřít zásadní kauzální význam jednání obviněného a jeho bezprostředního následku (účinku v podobě popálenin), protože nedochází k tzv. přetržení příčinné souvislosti, je nezbytné zaujmout odborné stanovisko k tomu, k jakým omezením došlo v důsledku spolupůsobení obou příčin, neboť i toto je významné z hlediska viny obviněného. Je zde otázka, zda by došlo ke stejným omezením i u průměrného jedince (tj. osoby bez předchozí psychické zátěže), a tudíž, zda veškerá omezení (jež je nezbytné sumarizovat pro posouzení intenzity omezení v obvyklém způsobu života) je možno spojovat jen s činem obviněného, či zda jejich rozvoj a projev je třeba přisuzovat i zmíněné predispozici poškozené. Obviněný totiž může být činěn trestně odpovědným toliko za takový následek, ve vztahu k němuž mu lze přičíst zákonem požadované zavinění, tj. alespoň na úrovni nevědomé nedbalosti podle § 16 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku. V daném směru pak vystupuje do popředí to, co dosud spíše útržkově, bez konkretizace (zda ve vztahu k psychickému stavu poškozené, a pokud ano, v jakém rozsahu) a opory o příslušné důkazy, z nichž to má vyplývat, zmínil soud prvního stupně ve svém rozsudku (tj. že obviněný „o zdravotním stavu poškozené věděl“).

35. Odpověď na druhou podotázku je zřejmá a byla zodpovězena ve své podstatě již výše. Popis skutku z pohledu umožňujícího jeho důvodnou subsumpci pod zákonné znaky přečinu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku je nedostatečný.

36. Nejvyšší soud se dále vypořádal s námitkami vůči uloženému trestu, který obviněný pokládal za přísný a nepřihlížející dostatečně k polehčujícím okolnos-

tem, jakož i s výhradami zpochybňujícími správnost výroků učiněných v adhezním řízení, a s polemikou se způsobem hodnocení některých důkazů, především výpovědi obviněného a poškozené.

37. Nejvyšší soud shledal vadným výrok o vině obsažený v rozsudku soudu prvního stupně, a to v rozsahu zakládajícím důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v jeho alternativě, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku. V důsledku existence této vady, na niž nereagoval odvolací soud způsobem odpovídajícím zákonu (tj. zrušením rozsudku napadeného odvoláním), dospěl dovolací soud k závěru i o naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. v jeho alternativě, že bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř., přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

38. Na základě tohoto zjištění Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil jak napadené usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře, tak jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Táboře, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Nejvyšší soud dále přikázal Okresnímu soudu v Táboře, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. To je odůvodněno potřebou provedení dalšího dokazování, bez něhož nelze náležitě rozhodnout o vině obviněného. V uvedeném směru je nezbytné, aby dokazování bylo doplněno alespoň opětovným výsledkem znalkyně MUDr. M. Ř., jejíž výsledek, případně jemu předcházející písemný doplněk znaleckého posudku, by měl být zaměřen na objasnění otázek, jejichž zodpovězení vyplývá ze skutečností zmíněných výše.

39. Písemně zpracovaný znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, totiž v návaznosti na jeho náleзовou část poskytuje (v důsledku své značné obecnosti odpovědí) pro soud nedostatečné množství odborných závěrů, neboť při vymezení jednotlivých kritérií, které je nezbytné naplnit, aby bylo možno konstatovat přítomnost PSP, se závěr znalkyně omezuje na opakující se údaj „Splňuje“. Jak již bylo uvedeno, posudek neobsahuje žádnou konkretizaci toho, v jakém směru a v jaké závažnosti se obtíže, jimiž měla poškozená trpět, u ní konkrétně projevily, tedy např. jak se projevily klesající zájem poškozené o důležité činnosti, v čem se projevilo její odcizení od společnosti, jak poklesl její sociální a pracovní výkon a jaká byla ztráta zájmu o některé dříve oblíbené činnosti apod. Z písemného znění posudku tak nelze zjistit to, co je nezbytným podkladem pro závěr, že zjištěná PSP má současně povahu vážné újmy na zdraví podle § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku. Byť k zodpovězení této otázky mohou přispět i další důkazy (výpovědi svědků, doklady o pracovní neschopnosti, lékařské zprávy atd.), nelze pomíjet význam odborného posouzení těchto otázek ve formě znaleckého závěru, který je jedním z rozhodujících důkazů.

40. K jisté nejasnosti odborných závěrů dosud zpracovaného znaleckého posudku pak přispívá i to, že znalkyní vyslovený diagnostický závěr stran poruchy, již měla poškozená po činu trpět, se neomezuje pouze na údaj: „Posttraumatická stresová porucha F 43.1“, nýbrž obsahuje i údaj „Jiná fobická porucha F 40.8“, aniž by následovalo vyložení toho, jaký je mezi nimi vztah z hlediska jejich projevů – obtíží, které omezovaly poškozenou v obvyklém způsobu života, a jaký je vztah druhé jmenované poruchy k jednání obviněného a jím bezprostředně způsobenému následku (popáleninám).

41. Bylo by nekorektní přičítat uváděné nedostatky znaleckého posudku ryze na vrub jeho zpracovatelky, neboť nelze odhlížet od faktu, že rozsah jí podaných odborných závěrů byl ovlivněn již zadavatelem posudku (policejním orgánem), který vymezil úkol pro znalkyni zcela nedostatečně, když ji pověřil zodpovědním jedině otázkou: „Zda posuzovaná P. P. trpí posttraumatickou stresovou poruchou, u posuzované již dříve psychiatricky léčené, v důsledku utrpěného úrazu při popálení.“ Pomine-li se formulace otázky, která může navodit dojem, že u poškozené se již v minulosti vyvinula PSP, ač patrně byly míněny psychické potíže, které se u ní v minulosti vyskytly (v lékařských zprávách zmíněné panicke ataky v dopravních prostředcích a také agorafobie od roku 2003), s nimiž se léčila (v náleзовé části posudku uváděné zprávy o psychiatrických kontrolách od října 2009 do července 2010), je zřejmé, že takto formulované zadání znaleckého posudku nemohlo být způsobilé vytvořit dostatečný odborný podklad po následné řešení viny obviněného.

42. Nedostatek náležitého objasnění příčinné souvislosti (zde s ohledem na rozsáhlejší náleзовou část, v níž jsou citovány poznatky obsažené v lékařských zprávách o výraznějších psychických potížích poškozené v době předcházející úrazovému ději), nevymezení toho, v jakých oblastech života a v jaké hloubce došlo u poškozené v příčinné souvislosti s jednáním obviněného k omezení v obvyklém způsobu života, jakož i dalších otázek souvisejících, je tak nutno klást za vinu i orgánům činným v trestním řízení. V počátcích trestního stíhání obviněného orgánům působícím ve stadiu přípravného řízení, tj. policejnímu orgánu v souvislosti se zadáním znaleckého posudku a státní zástupkyni v souvislosti s přijetím tohoto posudku jako dostatečného pro řešení otázky viny obviněného při podání obžaloby, v soudním řízení pak oběma soudům nižších stupňů, neboť k nápravě nedostatků znaleckého posudku – z hlediska potřeby rozhodnutí o vině obviněného – nedošlo ani v tomto stadiu řízení, kde i po výslechu znalkyně v hlavním líčení zůstala neobjasněna řada zásadních otázek.

43. Má-li tedy obecně znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, přispět ke zjištění, zda poškozený v důsledku jednání obviněného utrpěl těžkou újmu na zdraví, která se u něj projevila v oblasti jeho duševního zdraví, poté nelze pokládat za dostačující, je-li náplň znaleckého posouzení zadavatelem posudku vymezena jen tak, aby znalec zodpověděl otázku, zda poškozený v dů-

sledku činu obviněného trpí posttraumatickou stresovou poruchou, aniž by byl současně vyzván k tomu, aby popsal její konkrétní projevy, tj. uvedl, v jakých sférách života poškozeného se projevila a jakou intenzitou a po jakou dobu vedla k omezení poškozeného v jeho obvyklém způsobu života. Jen při zodpovězení těchto otázek lze totiž rozhodnout, zda se nastalá posttraumatická stresová porucha projevila jako vážná porucha zdraví.

44. Je proto na soudu prvního stupně, aby při formulaci nových otázek, které by směřovaly k dalšímu objasnění příčinného vztahu mezi jednáním obviněného a jeho následkem na zdraví poškozené, projevům zjišťovaných poruch na chování poškozené a délce podstatného omezení jejího obvyklého způsobu života, resp. života, který vedla po vyléčení dřívějších negativních projevů svého psychického stavu v době předcházející úrazovému ději, případně dalších dotazů, které mu pomohou vyřešit otázku viny obviněného, požádal znalkyni o doplnění znaleckého posudku a tento dodatek, po jeho provedení jako důkazu, zohlednil při svém dalším rozhodování. Současně nelze již v tomto okamžiku vyloučit, že řízení bude muset být doplněno i dalším dokazováním provedeným pro potřeby rozhodnutí o ostatních výrocích, které byly vysloveny v napadeném rozsudku (v adhezním řízení). Nelze rovněž vyloučit předložení nějakého dalšího důkazu procesní stranou či návrhu na jeho provedení.

45. Prvořadným úkolem soudu prvního stupně tedy bude, aby provedl dokazování v rozsahu, který umožní správné rozhodnutí o naplnění objektivní stránky žalovaného přečinu, tj. zda jednáním obviněného byla způsobena poškozené (v příčinné souvislosti) taková porucha zdraví, která splňuje kritéria těžké újmy na zdraví podle § 122 odst. 2 tr. zákoníku. V případě kladného závěru se úvahy soudu musí ubírat tím směrem, zda skutkové okolnosti případu (a zde i vlastní příčina následku) umožňují závěr o existenci zákonem vyžadovaného zavinění, tj. alespoň nevědomé nedbalosti podle § 16 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku ve vztahu k jednotlivým součástem (znakům) objektivní stránky posuzovaného přečinu.

46. Protože zavinění pachatele je třeba prokázat nejen k jeho jednání, nýbrž i k jím způsobenému následku a příčinnému vztahu pojicímu toto jednání a nastalý následek, nedostačuje, aby soud při vyslovení viny obviněného přečinem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku zdůvodnil existenci jeho nevědomé nedbalosti podle § 16 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku jen ve vztahu k jeho neopatrnému jednání, jež vedlo ke vzniku popálení poškozené, a k takto bezprostředně přivozenému somatickému poškození jejího zdraví v podobě popálenin jejího těla, je-li těžká újma na zdraví soudem shledávána nikoli v tomto poranění (hodnoceném jako ublížení na zdraví lehčího charakteru), ale v duševní poruše (posttraumatické stresové poruše), která se u poškozené měla vyvinout jako následek jeho činu.

47. V této souvislosti může nabýt svého významu – vzhledem ke konstatované duální povaze poruchy – právě nezbytné objasnění vlastní kauzální příčiny

č. 13

(v dané souvislosti zjišťované i z vyjádření znalkyně z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie) jednotlivých omezení v obvyklém způsobu života, jimž měla být poškozená vystavena v období po činu. Lze totiž důvodně usuzovat, že v jiných případech, kdy se jako následek činu pachatele projeví u poškozeného PSP, bude její vznik vázán již na samotné vlastní jednání pachatele, které se vůbec nemusí projevit v podobě somatického účinku na těle poškozeného. Tak např. v případě trestného činu loupeže, jestliže pachatel ohrožoval poškozeného střelnou zbraní, může být dostatečným impulzem pro vývoj PSP u poškozeného „pouhé“ ohrožující jednání pachatele, které může být samo o sobě dostatečným podnětem pro vznik takové poruchy z důvodu vystavení oběti velmi výraznému psychickému otřesu (hrozby závažného následku). Jinak vyjádřeno, samotné vědomí pachatele, že vůči poškozenému zasáhne způsobem, který ho vystaví nadměrné psychické zátěži a tlaku, ať již v důsledku užití brachiálního násilí, či výhrůžkou jeho bezprostředního použití, resp. vlastní projev takového jednání vůči poškozenému v realitě, může být významným faktorem pro dovození zavinění pachatele (např. právě nedbalostního charakteru) ke vzniku PSP u poškozeného jako těžké újmy na zdraví. Je proto na soudu, aby zvážil, zda i v posuzované věci s ohledem na charakter jednání obviněného (vyhodnoceného jako nedodržení nezbytné opatrnosti), resp. z něj vzešlého bezprostředního následku činu (s nímž bylo dosud argumentováno – popáleniny), umožňují dovození zavinění obviněného ve vztahu k následku, který je znakem objektivní stránky žalovaného přečinu.

Č. 14

Vydírání

§ 175 odst. 1 tr. zákoníku

Č. 14

Skutečnost, že pachatel použil k nátlaku mobilní telefon a působil na vůli jiného zasláním krátkých textových zpráv (SMS), v nichž vyjádřil svůj nátlak na něj, resp. formuloval výhrůžky, nebrání závěru o naplnění objektivní stránky trestného činu vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku. Není vyloučeno, aby tímto jednáním byly výhrůžky pachatelem zasílány poškozenému s cílem donutit jej, aby podle požadavků pachatele něco konal, opomenul nebo trpěl. Pro takový závěr je rozhodné, že podle obsahu SMS je dostatečně zřejmý a jasný jak záměr pachatele, tak i povaha a vážnost výhrůžek, jakož i obsah toho, k čemu poškozeného nutí.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2018,
sp. zn. 8 Tdo 36/2018, ECLI:CZ:NS:2018:8.TDO.36.2018.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněné M. M. proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 25. 8 2017, sp. zn. 6 To 265/2017, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Okresního soudu v Bruntále pod sp. zn. 66 T 53/2017.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Bruntále ze dne 6. 6. 2017, sp. zn. 66 T 53/2017, byla obviněná M. M. uznána vinou zločinem vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. e) tr. zákoníku, kterého se dopustila skutkem popsaným tak, že poté, co bylo dne 17. 7. 2016 policejním komisařem příslušné složky Policie České republiky, Krajského ředitelství Moravskoslezského kraje, pod sp. zn. KRPT-91238/TČ-2016-070181 zahájeno trestní stíhání podezřelých D. M. a M. F. pro zločin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 4 písm. c) tr. zákoníku, které nebylo ukončeno, obviněná, která je manželkou D. M. a byla si vědoma toho, že v dané věci vystupuje jako svědek M. P., zástupce poškozené obchodní společnosti A. O., s. r. o., v jejímž areálu došlo k opakovaným krádežím výrobního materiálu, přičemž tento svědek byl předvolán policejním orgánem, aby ve věci svědčil, mu zaslala v úmyslu jej zastrašit, a ovlivnit tak jeho výpověď před orgány činnými v trestním řízení, na jeho mobilní telefon zn. Samsung Galaxy S2 v níže

uvedených dnech krátké textové zprávy (dále též ve zkratce „SMS“), a to prostřednictvím webového SMS portálu provozovaného obchodní společností I. M., s. r. o., z IP adresy xxxx, přičemž SMS se na jeho mobilním telefonu zobrazila jako odeslaná z telefonního čísla 732 ..., a to dne 9. 8. 2016 v době mezi 07.49 a 07.50 hodin, v níž obviněná uvedla: „Kopie sesitu ze starozitne skrine ma HK. Upravovane uc zaverky a další pikantni data. Staci objasnit. Vem si znovu kalkulacku, prepocitej a vaz slova,“ a dále z telefonního čísla 704 ... dne 15. 8. 2016 následující SMS:

– v 11.10 hodin, v níž obviněná uvedla: „Pochopil jsi vaznost situace? Koppii slozky obdrzel clovek z FU s patricnyma vzorcema pro objasneni. Tentokrat zdvodneni o vyrobní nepresnosti neprojde,“

– v 11.22 hodin, v níž obviněná uvedla: „Jedna se o mnoha milionovy danovy unik. Falsovani uzaverek atd. Dej skodu dolu pod pul mega nebo se rozpouta peklo,“

– v 11.28 hodin, v níž obviněná uvedla: „Tvuj vyslech na fu moc pobavil, jak si se udal. I ta zmije co si hrejes u sebe co za prachy ude la vse a na tvoji kopírce.“

2. Za tento zločin odsoudil soud prvního stupně obviněnou podle § 175 odst. 2 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 2 roků a 9 měsíců, jehož výkon jí podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 3 roků.

3. Proti tomuto rozsudku soudu prvního stupně podala obviněná odvolání, které Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 25. 8. 2017, sp. zn. 6 To 265/2017, podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Citované usnesení odvolacího soudu napadla obviněná prostřednictvím obhájkyne z důvodů podle § 265b odst. 1 písm. a), g), l) tr. ř. dovoláním. Pokud jde o důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř., obviněná nezpochybňovala existenci SMS ani správnost skutkových zjištění, ale z důkazů podle ní nevyplyvá, že by spáchala čin právě ona. Vytýkaný nedostatek právního posouzení spatřovala obviněná v tom, že znění SMS popsané ve výrokové části v rozsudku soudu prvního stupně není dostačující pro závěr o naplnění objektivní stránky zločinu vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. e) tr. zákoníku. Podle obviněné se odvolací soud dostatečně nevypořádal s námitkami uplatněnými v jí podaném odvolání, ale jen stručně odkázal na správnost skutkových závěrů učiněných soudem prvního stupně, a rovněž nereagoval dostatečně ani na její obhajobu.

5. Prostřednictvím důvodu podle § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř. obviněná namítla nesprávné obsazení senátu č. 6 To Krajského soudu v Ostravě, který rozhodoval v její věci a do něhož jsou zařazeni čtyři soudci, z nichž sestavuje tříčlenný senát

předseda senátu. Proto obviněná závěrem svého dovolání navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Ostravě a aby mu podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal věc k novému projednání a rozhodnutí.

6. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k podanému dovolání poukázal na to, že výhrady obviněné nenaplnňují dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř. Pokud jde o důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., podle státního zástupce odeslané SMS obsahovaly pohrůžku jiné těžké újmy s ohledem na dopady šetření finančního úřadu ve vztahu k poškozenému. Státní zástupce zdůraznil komplexní posouzení obsahu všech SMS citovaných v popisu skutkových zjištění, která odpovídají všem znakům zločinu vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. e) tr. zákoníku. Proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněné jako zjevně neopodstatněné.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud shledal, že dovolání směřuje proti rozhodnutí, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek, a proto je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno obviněnou, a tedy osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], která tak učinila včas a u soudu prvního stupně, jenž v této věci rozhodl (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.).

8. Při splnění těchto základních formálních podmínek Nejvyšší soud posuzoval, zda uplatněné dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. a), g) a l) tr. ř. byly naplněny, či nikoli. Přitom dospěl k následujícím závěrům.

IV.

Důvodnost dovolání

14. Nejvyšší soud se především podrobně vypořádal s námitkami obviněné M. M., které podle jejího mínění odůvodňovaly existenci důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř. Po přezkoumání způsobu přidělování věcí do vícecenných senátů trestního úseku Krajského soudu v Ostravě neshledal takové vady, které by mohly zakládat pochybnost o tom, že senát, který rozhodoval v dané trestní věci, byl soudem, který nebyl náležitě obsazen.

15. S odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. obviněná zpochybňovala naplnění znaků zločinu vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. e) tr. zákoníku, protože podle ní znění odeslaných krátkých textových zpráv (SMS), popsané ve výrokové části v rozsudku soudu prvního stupně, není dostatečující pro uvedenou právní kvalifikaci. Tyto námitky obviněné odpovídají dikci

uplatněného dovolacího důvodu, jehož prostřednictvím lze vytýkat napadeným rozhodnutím nesprávnost použité právní kvalifikace nebo jiné nesprávné právní posouzení skutku.

č. 14

16. Obviněná vytýkala soudům nižších stupňů nesprávnost použité právní kvalifikace, protože zpochybnila naplnění objektivní stránky skutkové podstaty zločinu vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. e) tr. zákoníku. Nejvyšší soud proto posuzoval opodstatněnost této hmotněprávní námitky, ovšem soudy obou stupňů se v přezkoumávaných rozhodnutích v potřebné míře vypořádaly se zmíněnou právní kvalifikací skutku. Zejména soud prvního stupně v odůvodnění svého rozsudku vysvětlil, že obviněnou zaslané SMS časově spadají do období, kdy bylo vedeno trestní stíhání proti jejímu manželovi, v němž M. P. jako zástupce poškozeného opakovaně podával vysvětlení a posléze vypovídal v procesním postavení svědka. Zabývaly se obsahem a smyslem SMS, jež obviněná odesílala z mobilních telefonů uvedených telefonních čísel. Přes jejich jednoduchý a zčásti i kusý text soudy z dokazování dovodily s ohledem na zjištěné souvislosti, že zmíněné zprávy obsahovaly pohrůžku iniciováním finanční kontroly ze strany finančního úřadu, a to na základě oznámení vykonstruovaných daňových úniků a falšovaného účetnictví. Jak vyplývá z obsahu odeslaných SMS, obviněná hodlala uskutečnit shora zmíněné výhrůžky, jestliže poškozený M. P. ve své svědecké výpovědi neupraví údaj o výši škody, která mu, resp. obchodní společnosti A. O., s. r. o., měla být způsobena jednáním trestně stíhaného manžela obviněné D. M. krádežemi, jichž se dopouštěl vůči obchodní společnosti A. O., s. r. o. Obviněná požadovala, aby M. P. ve své výpovědi snížil alespoň o 500 000 Kč („půl mega“) výši způsobené škody, nebo „se rozpoutá peklo“. Správnost uvedených právních závěrů potvrdil ve svém usnesení i odvolací soud.

17. Nejvyšší soud neshledal podstatné nedostatky v uvedených závěrech soudů obou nižších stupňů, protože skutečnosti popsané ve výrokové části odsuzujícího rozsudku svědčí o správnosti právního posouzení skutku, a tím i o naplnění všech znaků zločinu vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. e) tr. zákoníku, kterého se dopustí ten, kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, spáchá-li takový čin na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinností.

18. Jestliže obviněná shledávala nesprávnost uvedeného právního posouzení v nenaplnění objektivní stránky skutkové podstaty daného zločinu, je nutné připomenout, že ta spočívá v jednání, jímž pachatel nutí jiného k tomu, aby něco konal, opominul nebo trpěl, a to násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy. Je tedy zřejmé, že prostředkem nátlaku na vůli poškozeného jsou násilí, pohrůžka násilím nebo pohrůžka jinou těžkou újmou a pachatel jimi působí na poškozeného, aby si vynutil z jeho strany takové chování, jímž by pachatel dosáhl cíle, k němuž směřuje. Takové působení však musí být adresováno poškozenému a ten je musí vnímat. Pokud jde o prostředky, jež k tomu pachatel zvolí,

nejdou předepsány a může jít o formu ústní, písemnou, nebo dokonce tak může činit i tím, že pohrůžku nesdělil poškozenému přímo, ale oznámil mu ji prostřednictvím třetí osoby (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 50/2009 Sb. rozh. tr.).

19. Ani skutečnost, že obviněná M. M. použila k nátlaku na svědka M. P. mobilní telefon a působila na jeho vůli zasláním krátkých textových zpráv (SMS), v nichž vyjádřila svůj nátlak na něj, resp. formulovala výhrůžky, nebrání závěru o naplnění objektivní stránky trestného činu vydírání. Přestože jde o písemnou formu učiněnou prostřednictvím komunikačního přístroje, který je k tomu účelu určen, není vyloučeno, aby jeho prostřednictvím pachatel zasílal své výhrůžky poškozenému s cílem donutit jej, aby podle požadavků pachatele něco konal, opomenul nebo trpěl, a to v nich vyjádřenou pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy. Přitom obviněná znala číslo mobilního telefonu poškozeného a na něj mu zaslala výhrůžné SMS, z jejichž obsahu jsou dostatečně zřejmé a jasné jak záměr obviněné, tak i povaha výhrůžek, stejně jako obsah toho, k čemu poškozeného nutila.

20. K povaze použité pohrůžky v přezkoumávané věci je třeba uvést, že obviněná formulovala všechny čtyři SMS, i přes jejich stručnost, se znalostí všech potřebných souvislostí zcela srozumitelně a v kontextu s tím, o jaké výhrůžky šlo a k čemu směřovaly. Právě tyto vzájemné vazby soudy obou stupňů zcela správně posuzovaly ve vztahu k trestnímu stíhání manžela obviněné, které bylo vedeno pro trestnou činnost, již se dopustil na úkor obchodní společnosti, jejímž představitelem byl adresát odeslaných SMS, tj. poškozený M. P., který měl v uvedeném trestním řízení pozici svědka. Důvodem nátlaku obviněné vůči němu bylo, aby změnil svou výpověď v tomto řízení, a to ve prospěch jejího manžela tak, aby jím způsobená škoda mohla být snížena pod hranici 500 000 Kč („půl mega“), což by ve výsledku znamenalo nepoužití § 205 odst. 4 tr. zákoníku, pro jehož naplnění byl stíhán, ale případně možnost nižší právní kvalifikace s mírnější trestní sazbou. Slovní obraty, které obviněná použila, odpovídají těmto skutečnostem a soudy je ve svých závěrech zcela logicky vyjádřily a podaly k nim potřebné a dostatečné vysvětlení, jež plně koresponduje s obsahem spisu.

21. Pokud jde o obsahovou stránku pohrůžek použitých obviněnou, ty vyjadřují povahu hrozby na právech či dobré pověsti, protože obviněná jimi hrozila, že s ohledem na konkrétní skutečnosti (listinné materiály ve skříní apod.) zajistí, že bude na poškozenou obchodní společnost podáno u správce daně oznámení (zřejmě nepravdivé) pro daňové úniky. Takové pohrůžky soudy v souladu s povahou možných problémů, které by nastaly pro dotčenou obchodní společnost zejména v podobě nutnosti prokazovat neoprávněnost zmíněného udání a vystavení riziku poškození své cti a dobré pověsti, považovaly za hrozbu těžkou újmu ve smyslu § 175 odst. 1 tr. zákoníku (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 8 Tdo 612/2011). Je přitom nerozhodné, zda se poškozený dopustil trestné činnosti, jejímž oznámením se hrozí, či nikoli (viz rozhodnutí uveřejněná

pod č. 27/1982 a č. 23/2010 Sb. rozh. tr.), ale podstatné je, že šlo o neoprávněné jednání. I v případě, kdyby byla obviněná přesvědčena o správnosti a důvodnosti oznámení tvrzeného jednání, jímž hrozila, nemůže být toto jednání prostředkem k tomu, aby na poškozeném vynucovala, aby něco konal, opomenul nebo trpěl.

č. 14

22. Ze všech uvedených důvodů nemá Nejvyšší soud pochybnosti o tom, že obviněná M. M. činem, jenž jí byl kladen za vinu, naplnila po objektivní stránce znaky zločinu vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. e) tr. zákoníku. Pokud jde o tuto kvalifikovanou skutkovou podstatu, k jejímuž naplnění obviněná nevznesla žádné výhrady, podmínkou trestnosti jednání pachatele podle § 175 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku je, že vydírání bylo spácháno na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi z pohnutky zde uvedené, tj. v souvislosti s výkonem jejich povinnosti. Postačí jakákoli, byť vzdálená souvislost. V posuzované věci šlo o to, aby svědek M. P. nevypovídal proti manželovi obviněné v trestním řízení vedeném proti němu. Z hlediska zavinění ve smyslu § 17 písm. b) tr. zákoníku obviněná věděla o těchto okolnostech, a to jak o spáchání činu na svědkovi, tak o spáchání v souvislosti s výkonem jeho povinnosti svědka (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1755).

23. Posuzovaný skutek spáchaný obviněnou tedy vykazuje všechny znaky skutkové podstaty zločinu vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. e) tr. zákoníku, jak správně shledaly soudy nižších stupňů. Nejvyšší soud proto podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněné jako zjevně neopodstatněné.

Č. 15

Č. 15

Promlčení trestní odpovědnosti

§ 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku

I. Zákonnou překážku ve smyslu § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, pro kterou není možno pachatele pro týž skutek postavit před soud [překážka věci rozhodnuté s účinkem „*ne bis in idem*“ podle § 11 odst. 1 písm. h) tr. ř.], vytváří i pravomocný zprošťující rozsudek. Proto se dnem právní moci zprošťujícího rozsudku podle § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku staví promlčecí doba (neběží), a to až do doby jeho zrušení např. k dovolání podanému nejvyšším státním zástupcem.

Důvod dovolání, že bylo vedeno trestní stíhání, ač bylo nepřipustné, Zastavení trestního stíhání

§ 265b odst. 1 písm. e) tr. ř., § 172 odst. 2 tr. ř.

II. Námitka, že soudy nižších stupňů nepostupovaly podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. ve spojitosti s ustanoveními § 188 odst. 2, § 223 odst. 2, § 231 odst. 1 nebo § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř., neodpovídá dovolacímu důvodu uvedenému v § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř., neboť v takovém případě nejde o trestní stíhání nepřipustné ve smyslu § 11 odst. 1, 2 či 5 nebo § 11a tr. ř., ani žádnému jinému dovolacímu důvodu, protože postup podle § 172 odst. 2 tr. ř., a to ve všech jeho alternativách, je fakultativní.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2017,

sp. zn. 5 Tdo 1208/2017, ECLI:CZ:NS:2017:5.TDO.1208.2017.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání, které podal obviněný M. D., proti rozsudku Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 4. 4. 2017, sp. zn. 6 To 73/2015, jenž rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Okresního soudu v Uherském Hradišti pod sp. zn. 18 T 231/2011.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 20. 3. 2014, sp. zn. 18 T 231/2011, byl obviněný M. D. uznán vinným trestným činem předlužení podle § 256c odst. 1 písm. e) zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění

účinném do 31. 12. 2009 (dále jen „tr. zák.“ nebo též „trestní zákon“). Za tento trestný čin byl podle § 256c odst. 1 a § 53 odst. 2 písm. a), odst. 3 tr. zák. odsouzen k peněžitému trestu ve výměře 130 000 Kč a pro případ, že by nebyl peněžitý trest ve stanovené lhůtě vykonán, mu byl podle § 54 odst. 3 tr. zák. stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání dvaceti týdnů.

č. 15

2. Skutek, pro který byl obviněný uznán vinným, spočíval v tom, že: „dne 12. 11. 2009 v XY, Slovenská republika, obviněný, coby vlastník nemovitostí, vedených na Správě katastru v XY, Slovenská republika, na listu vlastnictví pro katastrální území XY, okres XY, Slovenská republika, a sice

– obchodní budovy na parcele,

– parcely – zastavěné plochy a nádvoří – o výměře 541 m²,

– parcely – zastavěné plochy a nádvoří – o výměře 26 m²,

zatížených zástavním právem ve prospěch společnosti M. H., a. s., se sídlem B., a současně jako jednatel společnosti R. – X39 CZ s. r. o., se sídlem U. B., s cílem dosáhnout předložení společnosti R. – X39 CZ s. r. o. a zabránit výkonu zástavního práva dražbou zastavených nemovitostí ve prospěch společnosti M. H., a. s., prodal shora rozvedené, ve prospěch společnosti M. H., a. s., zastavené nemovitosti společnosti R. – X39 CZ s. r. o. jakožto kupující straně za celkovou sumu 995 395 eur, tj. 25 327 825 Kč (podle kurzovního lístku ČNB ke dni 18. 11. 2009), popř. 29 987 269 Sk (při konverzním kurzu 30,126 Sk / 1 eur), když splatnost kupní ceny k tíži kupující R. – X39 CZ s. r. o. stanovil „kúpnu zmluvou“ do dne 28. 2. 2010, a dodatkem č. 1 ke „kúpnej zmluve“ ze dne 15. 11. 2009 zkrátí splatnost uvedené kupní ceny do dne 15. 12. 2009,

přičemž jím nastavená kupní cena byla několikanásobně navýšena oproti ceně, za niž byla stejná nemovitost opakovaně obchodována v letech 2005 až 2008 (v rozmezí od 1 000 000 Sk do 1 111 900 Sk, tj. od 33 196,91 eur do 36 908,31 eur), a zároveň proti všeobecné hodnotě, na kterou byly předmětné nemovitosti znalecky ohodnoceny (na částku 134 000 eur podle znaleckého posudku Ing. M. M. ze dne 24. 5. 2010 a na částku 86 304,19 eur podle znaleckého posudku Ing. Š. P. ze dne 27. 10. 2008),

a od počátku bylo zřejmé, že kupující společnost R. – X39 CZ s. r. o. není a nebude schopna kupní cenu řádně a včas uhradit, neboť nedisponovala hotovostními finančními prostředky na úhradu této kupní ceny ani majetkem, z něhož by mohla být kupní cena zaplacená, neboť celkový stav aktiv společnosti R. – X39 CZ s. r. o. byl ke dni 31. 12. 2007 pouze 201 000 Kč, ke dni 31. 12. 2008 podle účetní závěrky 142 000 Kč, ke dni 31. 12. 2009 podle účetní závěrky 25 338 000 Kč a ke dni 25. 3. 2010 stav majetku společnosti vykazoval hodnotu 260 833 eur, tj. 7 857 854,90 Sk při konverzním kurzu 30,126 Sk / 1 eur, když zahrnoval i předmětné, stále neuhrazené nemovitosti, aniž financování jejich kupní ceny bylo zajištěno cizími zdroji a kupní cena byla kupující společností ve sjednané lhůtě splatnosti, případně později skutečně uhrazena,

přičemž dne 26. 3. 2010 podal u Krajského soudu v Brně za dlužníka – společnost R. – X39 CZ s. r. o. – insolvenční návrh z důvodu neschopnosti společnosti mj. uhradit závazek ve výši 995 395 eur vůči obžalovanému, plynoucí z kupní smlouvy ze dne 12. 11. 2009 ve znění jejího dodatku č. 1 ze dne 15. 11. 2009, když společnost jakožto dlužník byla v prodlení s platbou kupní ceny o více než 30 dnů, a evidovala další závazek vůči věřiteli R. – S. SK s. r. o., se sídlem T., zastoupenému obžalovaným coby jednatelem, ve výši 5 545 eur, u kterého byl dlužník v prodlení rovněž o více než 30 dnů, přičemž Krajský soud v Brně dne 26. 3. 2010 vyhláškou pod č. j. KSBR 31 INS 3141/2010 zahájil insolvenční řízení dlužníka R. – X39 CZ s. r. o. a usnesením ze dne 17. 5. 2010 pod č. j. KSBR 31 INS 3141/2010-A-15 zjistil úpadek dlužníka R. – X39 CZ s. r. o. a na jeho majetek prohlásil konkurs“.

3. Proti uvedenému rozsudku podal obviněný M. D. odvolání, o němž nejprve ve veřejném zasedání rozhodl Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně svým rozsudkem ze dne 8. 9. 2015, sp. zn. 6 To 73/2015, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. napadený rozsudek zrušil a podle § 259 odst. 3 tr. ř. sám rozhodl, že se obviněný M. D. podle § 226 písm. b) tr. ř. zprošťuje obžaloby pro shora popsany skutek obžalobou kvalifikovaný jako trestný čin předlužení podle § 256c tr. zák., neboť v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem.

4. Rozsudek odvolacího soudu následně napadl v zákonné lhůtě dovoláním nejvyšší státní zástupce, o němž rozhodl Nejvyšší soud usnesením ze dne 13. 7. 2016, sp. zn. 5 Tdo 770/2016, tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 8. 9. 2015, sp. zn. 6 To 73/2015, současně podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil i všechna rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Krajskému soudu v Brně – pobočce ve Zlíně zároveň podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

5. Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně potom rozsudkem ze dne 4. 4. 2017, sp. zn. 6 To 73/2015, znovu rozhodl tak, že k odvolání obviněného M. D. podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. napadený rozsudek soudu prvního stupně zrušil ve výroku o trestu. Současně za splnění podmínek uvedených v § 259 odst. 3 tr. ř. obviněnému uložil podle § 256c odst. 1 tr. zák. za použití § 53 odst. 2 písm. a), odst. 3 tr. zák. peněžitý trest ve výměře 100 000 Kč a zároveň podle § 54 odst. 3 tr. zák. stanovil pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, náhradní trest odnětí svobody v trvání šestnácti týdnů.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti posledně uvedenému rozsudku Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně podal obviněný M. D. prostřednictvím svých obhájců dovolání z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. e) a g) tr. ř.

7. V odůvodnění svého mimořádného opravného prostředku obviněný nejprve shrnul dosavadní průběh trestního řízení. Především měl za to, že jeho trestní stíhání mělo být zastaveno z důvodů uvedených v § 11 odst. 1 písm. b) nebo j) tr. ř. [podle obsahu dovolání má jít ve skutečnosti o důvody zastavení podle § 11 odst. 1 písm. b) nebo m) tr. ř. v nyní účinném znění, tj. po novelizaci provedené zákony č. 55 a 183/2017 Sb.], popř. podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř.

8. Předně obviněný namítl, že jeho trestní stíhání bylo podle výkladu uvedeného v dovolání promlčeno ke dni 21. 3. 2017, neboť posledním úkonem, který přerušil běh promlčecí doby, bylo vyhlášení odsuzujícího rozsudku soudem prvního stupně dne 20. 3. 2014. Po tomto datu až do uplynutí tříleté promlčecí doby již nebyl učiněn žádný úkon, s nímž by podle § 34 odst. 4 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „tr. zákoník“ nebo „trestní zákoník“), bylo spojeno přerušení běhu promlčecí doby. Jeho jednání proto mělo být posouzeno jako přečin způsobení úpadku podle § 224 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku, neboť v tomto ohledu byla pro něj nová úprava příznivější ve smyslu § 16 odst. 1 tr. zák., resp. § 2 odst. 1 tr. zákoníku, protože při takovém posouzení by nemohl být odsouzen, trestní stíhání by naopak muselo být zastaveno z důvodu promlčení trestního stíhání. Obviněný současně nesouhlasil s právním názorem odvolacího soudu, podle něhož od právní moci původního zprošťujícího rozsudku Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 8. 9. 2015, sp. zn. 6 To 73/2015, až do jeho zrušení dovolacím soudem usnesením ze dne 13. 7. 2016, sp. zn. 5 Tdo 770/2016, neběžela promlčecí doba pro zákonnou překážku věci rozsouzené, pro kterou nebylo možno obviněného postavit před soud pro týž skutek, a to s odkazem na § 67 odst. 2 písm. a) tr. zák., resp. § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Obviněný totiž měl za to, že takovou překážku vytváří jedině odsuzující rozsudek, nikoli i rozsudek zprošťující. Odkázal přitom na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. Tpjn 300/2011, publikované pod č. 52/2011 Sb. rozh. tr., které se vztahovalo také k odsuzujícímu, a nikoli zprošťujícímu rozsudku. Podle jeho názoru proto vyhlášení zprošťujícího rozsudku odvolacím soudem dne 8. 9. 2015 nemělo na běh promlčecí doby žádný vliv. Tuto svou argumentaci posléze rozvedl v doplnění svého dovolání prostřednictvím svého druhého obhájce.

9. Dále obviněný spatřoval pochybení odvolacího soudu v tom, že nezastavil trestní stíhání z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. m) tr. ř. [v dovolání uváděno ještě písm. j)], tj. z důvodu jeho nepřipustnosti, který stanoví vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. Obviněný byl přesvědčen, že odvolací soud měl zastavit trestní stíhání pro příliš dlouhou dobu trvání trestního stíhání. Použil přitom argumentaci uvedenou v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2002, sp. zn. 4 Tz 1/2002, které obsáhle citoval. Nesouhlasil přitom s postupem odvolacího soudu, který poukazoval na jinou judikaturu a který delší dobu trvání trestního stíhání zohlednil v tom, že snížil výměru peněžitého trestu.

10. Nakonec obviněný vytkl odvolacímu soudu, že neakceptoval jeho návrh na zastavení trestního stíhání z důvodu uvedeného v § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. K tomu doplnil svou argumentaci z řízení o odvolání, především upozornil na svou dosavadní bezúhonnost, ojedinělost případu, právní kvalifikaci skutku jako méně závažný přečin, pouze ohrožovací následek, skutečnost, že kriminalizovaný úkon byl z hlediska civilního práva absolutně neplatný apod. To nemůže vyvážit ani nedostatek doznání a nekritičnost ve vztahu k vlastnímu jednání, jak to učinil odvolací soud.

11. Závěrem obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud z uvedených důvodů podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek odvolacího soudu a sám podle § 265m odst. 1 tr. ř. rozhodl o zastavení trestního stíhání, a to z důvodu jeho promlčení.

12. Své dovolání obviněný doplnil dalším podáním (ještě stále ve lhůtě pro podání dovolání) prostřednictvím svého druhého obhájce. Obviněný předně soudům nižších stupňů vytkl absenci úvah ohledně aplikace ustanovení o časové působnosti trestních zákonů. Závěr odvolacího soudu, že aplikace trestního zákona účinného v době spáchání činu byla příznivější ve srovnání s užitím nyní účinného trestního zákoníku, považoval za nesprávný. Nesouhlasil s argumentem, podle něhož trestní zákon účinný v době spáchání činu byl příznivější, neboť na rozdíl od trestního zákoníku umožňoval uložit i za trestný čin předlužení podle § 256c odst. 1 tr. zák. peněžitý trest. Peněžitý trest je totiž možné uložit i za přečin způsobení úpadku podle § 224 odst. 1 tr. zákoníku. Především považoval za nesprávný názor o příznivosti právní úpravy účinné v době spáchání z důvodu chybné aplikace ustanovení týkajících se promlčení trestního stíhání. Poukázal též na rozhodnutí č. 64/2012 Sb. rozh. tr., v němž se Nejvyšší soud zabýval otázkou časové působnosti trestních zákonů v případě trestného činu předlužení, resp. způsobení úpadku. V uvedeném rozhodnutí i v předcházejícím usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 7 Tdo 1298/2011, bylo stěžejním kritériem posouzení příznivosti obou právních úprav zavinění. Předlužení totiž vyžadovalo úmysl či alespoň vědomou nedbalost, zatímco způsobení úpadku úmysl či hrubou nedbalost. Posouzení příznivosti právních úprav proto v takovém případě vyžaduje důkladný rozbor subjektivní stránky trestného činu, neboť jednání spáchané za účinnosti dřívější právní úpravy musí současně naplňovat vědomou i hrubou nedbalost, aby bylo trestné i za účinnosti trestního zákoníku.

13. V bodě III. doplnění dovolání mimo jiné rozvedl svou argumentaci vážící se k subjektivní stránce skutkové podstaty přečinu předlužení. Obviněný odmítl právní názor soudů nižších stupňů, že jednal úmyslně. V rámci této argumentace též znovu poukázal na to, že podle jeho přesvědčení nebyl naplněn objekt sledovaného trestného činu, neboť jeho jednání nebylo vůbec způsobilé jakkoliv ohrozit či porušit práva zástavních věřitelů, neboť kriminalizovanou transakcí nijak nenarušil právo zástavního věřitele se uspokojit zpeněžením zástavy, čehož si byl obviněný také vědom. V této spojitosti vytkl soudům nižších stupňů, jakož i orgánům činným v přípravném řízení, že nezajistily a následně neprovedly řadu

č. 15

důkazů, které konkretizoval, čímž měly porušit zásadu vyhledávací ve smyslu § 2 odst. 5 tr. ř., jakož i právo obviněného na obhajobu ve smyslu čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a § 2 odst. 13 tr. ř. Zpochybnil též odůvodnění neprovedení důkazů, které proto považoval za opomenuté ve smyslu judikatury Ústavního soudu. Především podle něj nebylo zjištěno, zda byl dán stav předlužení obchodní společnosti R. – X39 CZ s. r. o., protože proti sobě stály dva protichůdné znalecké posudky, které nebyly řádně vyhodnoceny, a nebyl ani vyžádán revizní znalecký posudek. Upozornil dále na smlouvu o smlouvě budoucí se společností I. G., s. r. o., z níž vyplývalo, že celá obchodní transakce bude pro R. – X39 CZ, s. r. o., zisková. Jakkoliv se později jeho představy ukázaly jako nesprávné, není možno z toho dovozovat úmysl obviněného. Soudy nižších stupňů se vůbec nezabývaly tím, zda v jednání obviněného nelze spatřovat nedbalost.

14. Účelovost jednání obviněného byla soudy nižších stupňů dovozována i z podání insolvenčního návrhu, což je pro vyvození trestní odpovědnosti irelevantní, neboť není znakem skutkové podstaty trestného činu způsobení úpadku. Pokud navíc toto podání považovaly soudy nižších stupňů za součást skutku obviněného, měly posoudit jeho čin podle nové právní úpravy, tj. podle § 224 tr. zákoníku. Obviněný podáním insolvenčního návrhu pouze dostal své zákonné povinnosti ve smyslu § 98 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů. Nadto obviněný své kroky konzultoval se svým právním zástupcem D. A. a poradcem v oblasti auditu J. G. Oba jej přesvědčovali, že veškeré jím provedené kroky jsou v souladu se všemi právními předpisy a že jimi nemůže způsobit úpadek obchodní společnosti, jejímž byl jednatelem. Z uvedeného důvodu by mělo být aplikováno § 19 odst. 1 tr. zákoníku o omluvitelném právním omylu, kterého se nemohl vyvarovat ve smyslu § 19 odst. 2 tr. zákoníku, neboť si zajistil odbornou pomoc speciálně kvalifikovaného subjektu. K tomu odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006. Obviněný se vždy dotázel svých poradců předtím, než některý z podstatných kroků učinil. Takový omyl vylučuje závěr o úmyslném zavinění. V úvahu přichází též posouzení případu obviněného podle zásad o negativním omylu skutkovém, neboť pojem úpadku je tzv. normativním znakem skutkové podstaty trestného činu způsobení úpadku podle § 224 tr. zákoníku. Negativní skutkový omyl vylučuje všechny formy zavinění vyjma nevědomé nedbalosti. Těmito otázkami se však soudy nižších stupňů nezabývaly, ačkoliv byly v průběhu řízení obviněným namítány. Obviněný též poukázal na vnitřní rozpory v odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, který na jednu stranu obviněného považoval za uvědomělého a zkušeného obchodníka, na druhou stranu dospěl k závěru o jeho naivních představách o fungování insolvenčního řízení. Rozhodnutí soudů nižších stupňů nesplňují podle obviněného náležitosti odůvodnění ve smyslu § 125 tr. ř.

15. V dalším bodě doplnění svého dovolání rozvedl své úvahy a argumentaci o promlčení trestního stíhání. Byl přesvědčen, že právní moc zprošťujícího

rozsudku není překážkou trestního stíhání ve smyslu § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Taková překážka musí vyplývat ze zákona, faktická překážka nestačí. Poukázal k tomu na úpravu mimořádných opravných prostředků, kde se řeší otázka započítávání doby od právní moci rozhodnutí do rozhodnutí o mimořádném opravném prostředku v § 289 odst. 1 tr. ř., jde-li o obnovu řízení, a v § 275 odst. 1 tr. ř., jde-li o stížnost pro porušení zákona, naproti tomu chybí taková výslovná úprava u dovolání. V případech uvedených ustanovení se důvodně rozlišuje, bylo-li původní rozhodnutí vydáno ve prospěch, nebo v neprospěch obviněného, což má vliv i na stavení promlčecí doby. Podobně počítá se stavením promlčecí doby od právní moci rozhodnutí jen v případech odsuzujícího rozsudku i stanovisko publikované pod č. 52/2011 Sb. rozh. tr. I kdyby snad Nejvyšší soud dospěl k opačnému závěru, že i s nabytím právní moci zprošťujícího rozsudku se staví promlčecí doba, měl by tak učinit v zájmu zachování právní jistoty jen *pro futuro*, a nikoli *ex tunc*, jako to učinil podobně Ústavní soud v nálezu ze dne 19. 4. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 4/14.

16. Poukázal znovu i na neplatnost kupní smlouvy, která má význam nejen v rovině práva civilního, ale i pro posouzení společenské škodlivosti a z hlediska zachování zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku.

17. Ze všech uvedených důvodů navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil jak rozsudek soudu odvolacího, tak i soudu prvního stupně, a aby soudu prvního stupně zároveň přikázal věc znovu projednat a rozhodnout. Alternativně navrhl, aby Nejvyšší soud trestní stíhání zastavil ve smyslu § 11 odst. 1 písm. b) tr. ř. (míněno zřejmě poté, co zruší rozsudek soudu druhého stupně, případně i prvního stupně).

18. K podanému dovolání se vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“), který nejprve stručně shrnul dosavadní průběh trestního řízení a zrekapituloval dovolání obviněného. S argumentací uvedenou v dovolání však vyjádřil zásadní nesouhlas. Poukázal na to, že se s ní řádně vypořádal již soud druhého stupně, neboť stejnou obhajobu uplatnil obviněný již v odvolacím řízení. Především souhlasil s rozhodnutím soudu druhého stupně a s jeho zdůvodněním, že s právní mocí zprošťujícího rozsudku dochází ke stavení promlčecí doby podle § 67 odst. 2 písm. a) tr. zák., resp. § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, neboť je tím vytvořena zákonná překážka, pro kterou není možno obviněného pro týž skutek postavit znovu před soud. Promlčecí doba proto od 8. 9. 2015 do 13. 7. 2016 neběžela. Státní zástupce souhlasil i s další částí odůvodnění rozsudku odvolacího soudu, která se týkala tvrzené nepřipustnosti trestního stíhání z důvodu přílišné délky trestního stíhání a v níž odvolací soud obhajobu obviněného odmítl a poukázal přitom na recentní judikaturu. Důvodně proto odvolací soud trestní stíhání nezastavil, a to ani pro údajnou neúčelnost trestního stíhání, neboť jde o postup fakultativní, pro který ani nebyly splněny zákonné podmínky s ohledem na odmítavý postoj obviněného, pro nějž trestní řízení dosud nenaplnilo svůj účel.

19. V další pasáži vyjádření k dovolání státní zástupce rozvedl argumentaci k uplatněnému dovolacímu důvodu uvedenému v § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. Především se věnoval otázce nepřipustnosti trestního stíhání z důvodu promlčení trestního stíhání podle § 11 odst. 1 písm. b) tr. ř. Podmínky tohoto dovolacího důvodu nebyly naplněny, neboť k promlčení trestního stíhání nedošlo. Státní zástupce se sice shodl se základními východisky uvedenými v dovolání, že promlčecí doba je v daném případě tříletá, že nová právní úprava v trestním zákoníku je příznivější, jde-li o důvody pro přerušení běhu promlčecí doby. Nicméně ve svém celku příznivější není, neboť je třeba aplikovat trestní zákon komplexně a ani podle nové právní úpravy nedošlo k promlčení trestního stíhání, neboť promlčecí doba se stavěla podle § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Pravomocným rozhodnutím, které vytváří překážku věci rozhodnuté, vzniká zákonná překážka, pro kterou není možno obviněného pro týž skutek znovu postavit před soud, a to až do doby zrušení takového rozhodnutí v řízení o mimořádném opravném prostředku. Obhajobu obviněného přitom nepodporuje ani stanovisko Nejvyššího soudu pod sp. zn. Tpjn 300/2011, na nějž obviněný odkazoval, ovšem vytrhával z kontextu informací o tom, že v daném případě šlo o odsuzující rozsudek, neboť stanovisko se týkalo zvláštního způsobu řízení, a sice řízení proti uprchlému. Ve skutečnosti by ale při správné interpretaci stanoviska, a to jak jeho právní věty, tak i odůvodnění, musel dospět k opačnému výsledku. K tomu státní zástupce citoval relevantní části odůvodnění.

20. Námitku nepřiměřené délky trestního stíhání lze sice považovat za relevantně uplatněnou, nicméně nikoli z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř., ale v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť jde o zásah do práva na projednání věci bez zbytečných průtahů. Tento zásah lze kompenzovat již v rámci trestního řízení při výběru druhu trestu a jeho výměry podle § 39 odst. 3 tr. zákoníku. Tomu ovšem soudy nižších stupňů dostály, protože v druhu trestu i v jeho výměře významně zohlednily i délku trestního stíhání obviněného, a proto jde v tomto případě o námitku zjevně neopodstatněnou.

21. Poslední námitkou bylo nevyužití § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. o zastavení trestního stíhání pro neúčelnost odvolacím soudem. Ani v tomto směru podle státního zástupce odvolací soud nepochybil, jednak není povinností soudu využít fakultativního postupu, jednak ani nebyly splněny podmínky pro takový postup. Navíc tato námitka ani neodpovídá žádnému dovolacímu důvodu.

22. Na závěr státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. I pro případ jiného rozhodnutí souhlasil s tím, aby tak Nejvyšší soud učinil v neveřejném zasedání.

23. Státní zástupce se posléze se stejným závěrem vyjádřil i k doplnění dovolání obviněného ze dne 29. 8. 2017.

24. Předně státní zástupce nesouhlasil s tím, že by zcela absentovaly úvahy soudů nižších stupňů o aplikaci pravidel o časové působnosti trestních zákonů,

to ostatně vyplývá i ze samotného doplnění dovolání obviněným, který však se závěry soudů nižších stupňů polemizoval. Souhlasil s určitou částí výkladu relevantních ustanovení trestního zákona i trestního zákoníku, nikoli však s celkovým vyzněním argumentace. Upozornil, že určitý význam (při ukládání více druhů trestů vedle sebe) má i to, zda peněžitý trest je uveden u toho kterého ustanovení zvláštní části trestního zákona i za situace, lze-li tentýž druh trestu uložit za stejný trestný čin podle obecné části, a to vzhledem k formulaci obecných podmínek pro uložení takového druhu trestu. V daném případě ovšem v tomto směru žádný problém nevystal, neboť soudy nižších stupňů ukládaly peněžitý trest jako hlavní a jediný trest, přičemž takto jej mohly uložit podle obou právních úprav. Význam z hlediska časové působnosti trestních zákonů mají i ustanovení o promlčení trestního stíhání, nicméně v dané věci užití obou právních úprav mělo stejné důsledky s ohledem na shodný důvod stavení běhu promlčecí doby. Při shodné příznivosti právních úprav se přitom použije ta, která byla účinná v době spáchání činu.

25. Státní zástupce nesouhlasil ani s argumentací obviněného o časové působnosti trestních zákonů vzhledem k formě zavinění s poukazem na skutečnost, že podle starší právní úpravy bylo u téhož trestného činu vyžadováno zavinění ve formě vědomé nedbalosti, zatímco podle nové právní úpravy ve formě hrubé nedbalosti, která ovšem mohla být i nevědomá. Poukaz na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 1440/2011 (publikované pod č. 64/2012 Sb. rozh. tr.) a sp. zn. 7 Tdo 1298/2011 (publikované pod č. 54/2012 Sb. rozh. tr.) považoval v této spojitosti za nepřípadný a vyvozené závěry za zjednodušující. Předně šlo o skutkově zcela odlišné případy, které však byly různé i v právním posouzení, a to především v subjektivní stránce. Zatímco v rozhodnutích, na která bylo odkazováno, byla řešena nedbalostní varianta spáchání trestných činů, v nyní projednávaném případě dospěly soudy nižších stupňů k závěru o úmyslném spáchání trestného činu předlužení, a proto aplikace citovaných rozhodnutí vůbec nepřichází v úvahu. Státní zástupce odmítl i zpochybnění závěrů soudů nižších stupňů obviněným, pokud šlo o subjektivní stránku předmětného trestného činu, neboť úvahy soudů vyplývají z řádně provedeného hodnocení důkazů, nedošlo k nějaké nelogičnosti v tomto hodnocení, natož pak k tzv. extrémnímu nesouladu mezi obsahem provedených důkazů a skutkovými závěry soudů nižších stupňů.

26. Státní zástupce k tomuto bodu proto uzavřel, že soudy nepochybily, pokud čin obviněného posoudily podle právní úpravy účinné v době spáchání činu. Rozhodujícím kritériem je totiž celkový výsledek z hlediska trestnosti, jehož by bylo dosaženo při aplikaci toho či onoho zákona, a to s přihlédnutím ke všem právně rozhodným skutečnostem daného případu. Pokud podle obou právních úprav je jednání trestné, je třeba porovnat druh trestu, který je možno podle obou právních úprav uložit, posléze pak trestní sazby daného druhu trestu. V daném případě měl státní zástupce za to, že (nový) trestní zákoník je v případě peněžitého trestu přís-

nější s ohledem na výrazně vyšší horní hranici jeho výměry, která je daná součinem maximálního počtu denních sazeb a jejich maximální výše (tj. 36,5 milionu Kč oproti 5 milionům Kč podle trestního zákona účinného do 31. 12. 2009).

č. 15

27. Státní zástupce nesouhlasil ani s argumentací obviněného, kterou uvedl v bodě III. doplnění dovolání a jež se týkala nedostatku naplnění subjektivní stránky sledovaného trestného činu. Svými námitkami uvedenými v tomto bodě obviněný zpochybnil především správnost rozhodných skutkových zjištění (v prvé řadě soudu prvního stupně), jež se týkaly okolností a podmínek uzavření předmětné kupní smlouvy, jejího dopadu na obchodní společnost R. – X39 CZ s. r. o., jakož i na zástavního věřitele. Obviněný tím ale napadal především způsob hodnocení důkazů a nesprávnost a neúplnost provedeného dokazování. Svě námitky založil primárně na reálnosti předmětného obchodu, a tedy i investičního záměru, a na nesprávném hodnocení stavu hospodaření obchodní společnosti R. – X39 CZ s. r. o. Takové námitky ovšem neodpovídají žádnému dovolacímu důvodu, dovolací soud není obecnou třetí instancí s plným přezkumem. V daném případě nedošlo ani k tzv. extrémnímu nesouladu mezi provedenými důkazy a na jejich základě učiněnými skutkovými zjištěními, neboť ta naopak odpovídají obsahu provedených důkazů.

28. Závěry soudů nižších stupňů o úmyslné formě zavinění jsou podle státního zástupce zcela důvodné. Obviněný věděl o nepříznivé hospodářské situaci obchodní společnosti R. – X39 CZ s. r. o., která v podstatě podnikatelskou činnost nevykonávala, věděl i o špatném stavebnětechnickém stavu předmětné nemovitosti a její hodnotě, stejně tak věděl, že přijatý závazek nemohla uvedená obchodní společnost splnit, rozhodně ne v tak krátkém termínu, neboť neměla žádné jiné zdroje a ani předpoklady, jak je získat. Tím se obchodní společnost dostala do stavu úpadku, což ostatně bylo i záměrem obviněného, který byl následně potvrzen podáním insolvenčního návrhu v krátké době po uzavření předmětné kupní smlouvy. To vše dokládá zavinění ve formě úmyslu, a to nejméně nepřímého, lze podle státního zástupce uvažovat i o úmyslu přímém, jak správně uzavřel soud druhého stupně.

29. Za daného skutkového stavu pak jsou zcela nedůvodné i námitky obviněného, že jednal v právním či skutkovém omylu. Takové úvahy jsou v rozporu se závěry soudů nižších stupňů, neboť obviněný se rozhodně jako zkušený obchodník nemýlil v ceně nemovitostí, které významně nadhodnotil, ani v otázce stanovení a pozdějšího zkrácení termínu splatnosti dluhu, na který jím ovládaná obchodní společnost neměla finanční prostředky, což následně vyústilo v podání insolvenčního návrhu krátce po uzavření smlouvy. Obviněný přitom nejednal pod tlakem dalších osob, byť by byly odborníky v oboru. Odkaz v dovolání na osoby D. A. a J. G. je nový, obviněný výslech těchto osob jako svědků dosud nenavrhoval, tyto osoby tak nevypovídal.

30. Státní zástupce odmítl i námitky obviněného, které se vztahovaly k principu subsidiarity trestní represe, který soudy nižších stupňů nijak neporušily, pokud

obviněného za shora popsané jednání uznaly vinným. K tomu poukázal na konkrétní okolnosti případu.

III.

Přípustnost dovolání

č. 15

31. Nejvyšší soud se po zjištění, že byly splněny všechny formální a obsahové podmínky k podání dovolání, zabýval důvodností uplatněných argumentů a dospěl k následujícím závěrům.

32. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z taxativně vyjmenovaných důvodů v § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř., resp. v § 265b odst. 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby mu uplatněné námitky také svým obsahem odpovídaly. Obviněný uplatnil dva dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. e) a g) tr. ř.

IV.

Důvodnost dovolání

33. Obviněný měl za to, že v dané věci bylo proti němu vedeno trestní stíhání, které nejméně v době druhého rozhodnutí odvolacího soudu, jež je nyní napadáno, bylo nepřípustné. Měl totiž za to, že trestní stíhání mělo být odvolacím soudem zastaveno, a to buď z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. b) tr. ř., nebo v § 11 odst. 1 písm. m) tr. ř. [v dovolání uváděno ještě jako písm. j)], anebo podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř.

34. Důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. je možné uplatnit, pokud proti obviněnému bylo vedeno trestní stíhání, ačkoliv podle zákona bylo nepřípustné. V podstatě jde o případy, kdy bylo proti obviněnému vedeno trestní stíhání, které nebylo zastaveno, ačkoliv existoval některý z důvodů nepřípustnosti trestního stíhání ve smyslu § 11 odst. 1, 2 a 5 nebo § 11a tr. ř., kde jsou taxativně, pozitivně a výslovně vypočteny důvody nepřípustnosti trestního stíhání. Jiné namítané vady týkající se průběhu trestního stíhání (např. absence obligatorních náležitostí usnesení o zahájení trestního stíhání apod.) nezakládají důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. – srov. rozhodnutí č. 38/2005 Sb. rozh. tr.

35. Předně je nutné zdůraznit, že uvedená procesní ustanovení neobsahují žádný důvod pro zastavení trestního stíhání jen proto, že v něm došlo k průtahům nebo že trvá nepřiměřeně dlouhou dobu. Proto ani nelze tyto skutečnosti namítat s poukazem na citovaný dovolací důvod – shodně ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3162. Dovolatel sice odkazoval na starší rozhodnutí Nejvyššího soudu (usnesení ze dne

27. 3. 2002, sp. zn. 4 Tz 1/2002), to ovšem již bylo překonáno novější judikaturou obecných soudů (srov. zejména usnesení Nejvyššího soudu z 10. 7. 2002, sp. zn. 5 Tdo 178/2002, nebo z 22. 10. 2002, sp. zn. 6 Tdo 578/2002), která se k názoru na důvodnost zastavení trestního stíhání nepřiklonila, naopak usnesení o zastavení trestního stíhání s pouhým odkazem na délku řízení považovala za nezákonná. Tento názor v soudní praxi převážil, dnes je v této otázce judikatura obecných soudů ustálená a byla též potvrzena obecně závaznými rozhodnutími Ústavního soudu (srov. k tomu čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky). V tomto směru lze tak plně souhlasit s odůvodněním rozsudku soudu druhého stupně na jeho str. 8, na něž je možno odkázat. Vedle rozhodnutí Ústavního soudu, která v této souvislosti citoval odvolací soud (zejména nálezy ze dne 15. 7. 2004, sp. zn. II. ÚS 7/03, publikovaný pod č. 100 ve svazku 34, ročníku 2004, na str. 61 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu – dále jen „Sb. n. a u.“; usnesení ze dne 5. 5. 2004, sp. zn. II. ÚS 527/03, a usnesení ze dne 1. 12. 2003, sp. zn. IV. ÚS 487/03, publikované pod č. 26 ve svazku 31, ročníku 2003, na str. 357 Sb. n. a u.), by bylo možno uvádět i řadu dalších rozhodnutí – např. nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 1. 2006, sp. zn. I. ÚS 41/03, publikovaný pod č. 10 ve svazku 40, ročníku 2006, na str. 83 Sb. n. a u. Z uvedených judikatur vyplývá, že s odkazem na nepřipustnost trestního stíhání z důvodu, že tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána [nyní podle § 11 odst. 1 písm. m) tr. ř.], je trestní stíhání možné zastavit jen v případech, že je to v mezinárodní smlouvě v konkrétním ustanovení výslovně uvedeno, takovou možnost však nelze dovozovat jako možný prostředek nápravy vzniklého pochybení (takový závazek přitom nestanoví ani čl. 6 ani čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, která byla vyhlášena pod č. 209/1992 Sb.). Námitka obviněného, že jeho trestní stíhání mělo být zastaveno z důvodu nepřiměřené délky řízení, není správná, tato okolnost měla být a také dostatečně byla zohledněna při výběru druhu trestu a jeho výměře.

36. Nejvyšší soud nesouhlasí ani s druhou obviněným uváděnou alternativou, pro kterou mělo být podle jeho názoru trestní stíhání zastaveno, a sice z důvodu promlčení trestního stíhání podle § 11 odst. 1 písm. b) tr. ř. Základním východiskem této verze obviněného je, že trestní stíhání se promlčelo v době mezi vyhlášením rozsudku soudem prvního stupně (tj. 20. 3. 2014) a vyhlášením odsuzujícího rozsudku soudem druhého stupně po předchozím kasačním zásahu dovolacím soudem, tedy vyhlášením nyní napadeného druhého rozsudku odvolacího soudu (tj. dnem 4. 4. 2017), neboť v tomto období nenastala žádná skutečnost, s níž by nynější trestní zákoník spojoval přerušení či stavení běhu promlčecí doby ve smyslu § 34 odst. 3 nebo 4 tr. zákoníku. Obviněný v tomto směru především nesouhlasil s argumentací odvolacího soudu, podle níž po dobu původního pravomocného skončení trestní věci od prvního zprošťujícího rozsudku soudu druhého stupně (tj. od 8. 9. 2015) do jeho zrušení Nejvyšším soudem na podkladě dovolání, které podal nejvyšší státní zástupce (tj. 13. 7. 2016), promlčecí doba

neběžela (stavěla se) podle § 67 odst. 2 písm. a) tr. zák., resp. § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, neboť pachatele nebylo možno postavit před soud pro zákonnou překážku. I v tomto směru však Nejvyšší soud musí dát plně za pravdu soudu druhého stupně. Nabytím právní moci rozsudek, ať odsuzující, či zprošťující, skutečně zakládá překážku věci rozhodnuté (*exceptio rei iudicatae*), pro kterou není možno znovu téhož obviněného pro týž skutek postavit před soud, není-li takový rozsudek v předepsaném řízení zrušen (princip *ne bis in idem*). Pro takový skutek nelze vůči témuž obviněnému trestní stíhání zahájit, bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a muselo by být zastaveno ve smyslu § 11 odst. 1 písm. h) tr. ř. Jde o princip úrovně ústavněprávní (čl. 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod, znovu vyhlášené jako usnesení předsednictva České národní rady pod č. 2/1993 Sb.) i mezinárodněprávní (např. čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod vyhlášené jako sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.). Rozhodnutí zakládající překážku věci rozsouzené je tak skutečně zákonnou překážkou, která neumožňuje další trestní stíhání, a tedy ani postavení pachatele před soud ve smyslu § 67 odst. 2 písm. a) tr. zák., resp. § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Po celou dobu existence takového pravomocného rozsudku až do jeho zrušení k podanému dovolání tak podle uvedených ustanovení neběží promlčecí doba, tedy staví se.

37. Není pravdou, jak obviněný ve svém dovolání uváděl, že by Nejvyšší soud již dříve zaujal opačný právní názor, tj. že by zákonnou překážku, pro kterou nelze pachatele postavit před soud, zakládal pouze odsuzující rozsudek, a nikoli i rozsudek zprošťující. Takový závěr nevyplyvá ani z právní úpravy mimořádných opravných prostředků v trestním řádu, jak obviněný ve svém dovolání mylně dovozoval.

38. Obviněný vycházel ze stanoviska Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. Tpjn 300/2011, publikovaného pod č. 52/2011 Sb. rozh. tr., jehož právní věta zní: „Pravomocný odsuzující rozsudek vytváří zákonnou překážku, pro kterou není možno pachatele pro týž skutek postavit před soud (překážka *ne bis in idem*), a proto se dnem právní moci odsuzujícího rozsudku podle § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku promlčecí doba staví, což znamená, že od právní moci takového rozsudku promlčecí doba neběží a po jeho případném zrušení pokračuje (srov. § 139 tr. zákoníku). Dojde-li proto na návrh odsouzeného podle § 306a odst. 2 tr. ř. ke zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku vydaného v řízení proti uprchlému (§ 302 a násl. tr. ř.), doba od právní moci odsuzujícího rozsudku vydaného v řízení proti uprchlému (§ 302 a násl. tr. ř.) do vyhlášení rozhodnutí o jeho zrušení postupem podle § 306a odst. 2 tr. ř. se do promlčecí doby nezapočítává, neboť pachatele nebylo možno postavit před soud pro zákonnou překážku podle § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku spočívající v překážce *ne bis in idem* [srov. § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř.].“ Je tak sice pravdou, že toto stanovisko v právní větě výslovně uvádí, že zákonnou překážkou znamenající stavení promlčecí doby je

odsuzující rozsudek, nicméně nelze z něj dovozovat, že by totéž neplatilo v případě rozsudku zprošťujícího. Sama skutečnost, že se stanovisko nevypořádávalo s případem zprošťujícího rozsudku, že o něm tzv. mlčelo, neznamená (snad *a contrario*), že by tomu mělo být v případě zprošťujícího rozsudku opačně. Je třeba si totiž uvědomit, že stanovisko řešilo specifický problém spočívající v rozhodnutí věci v řízení proti uprchlému, tzn. ve zvláštním způsobu řízení podle hlavy dvacáté oddílu druhého trestního řádu (§ 302 až 306a tr. ř.) a následném rozhodnutí o zrušení rozsudku podle § 306a odst. 2 tr. ř. Přitom možnost zrušení rozsudku, kterým byla věc pravomocně skončena v řízení proti uprchlému, je podle § 306a odst. 2 tr. ř. vázána výlučně na případy, kdy řízení skončilo odsuzujícím rozsudkem (viz počáteční slova § 306a odst. 2 tr. ř. – „Skončilo-li řízení proti uprchlému pravomocným odsuzujícím rozsudkem...“). Nebylo proto třeba ve spojitosti s nastolenou otázkou řešit problém, zda i zprošťující rozsudek zakládá důvod stavení běhu promlčecí doby, či nikoli, protože zprošťující rozsudek nemohl být postupem podle § 306a odst. 2 tr. ř. zrušen. Lze přitom odkázat na obsáhlou pasáž odůvodnění stanoviska i s odkazy na odbornou literaturu, v níž se zdůrazňovalo, že právní moc rozhodnutí, kterým je věc pravomocně skončena a které zakládá překážku věci rozsouzené, je obecně zákonnou překážkou ve smyslu § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, pro kterou nelze pachatele postavit před soud, a to včetně pravomocného rozsudku soudu, kterým dřívější trestní stíhání pro týž skutek skončilo, jestliže nebylo v předepsaném řízení zrušeno [§ 11 odst. 1 písm. h) tr. ř., tehdy šlo o § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř.].

39. Především je ale třeba (ve shodě se státním zástupcem) odkázat na části odůvodnění uvedeného stanoviska, které jsou z nyní sledovaného pohledu stěžejní, zásadní, a to ty, které se týkají výkladu § 275 odst. 1 věty druhé, § 289 písm. a) a § 314i písm. a) tr. ř. a zodpovězení otázky, zda a v jakých případech vytváří zákonnou překážku takové rozhodnutí, které bylo později v řízení o mimořádném opravném prostředku nebo o ústavní stížnosti zrušeno. Na tyto obsáhlé pasáže s podrobným zdůvodněním je tak možno zcela odkázat, aniž by je bylo třeba podrobně opakovat, postačí jen shrnout jejich závěry. Ustanovení § 275 odst. 1 věta druhá tr. ř. se týká stížnosti pro porušení zákona, ke které je možno zrušit napadené rozhodnutí pouze tehdy, pokud byl zákon porušen v neprospěch obviněného. Podobně je tomu u ústavní stížnosti a ustanovení § 314i písm. a) tr. ř., kde se též počítá pouze se situací, kdy bylo rozhodnutí zrušeno pouze ve prospěch obviněného (státní zástupce v neprospěch obviněného ústavní stížnost podat nemůže). Poněkud jinak je tomu v případě obnovy řízení, kterou je možno povolit jak ve prospěch, tak i v neprospěch obviněného, ve druhém případě ovšem s limitací podle § 279 písm. b) tr. ř., podle něhož nelze obnovu povolit, pokud uplynula jedna polovina promlčecí doby trestného činu, o němž se vedlo trestní stíhání. Proto je logické, že jsou zde upraveny jen situace rozhodnutí učiněných ve prospěch obviněného. Dalším důvodem je, že tato úprava brání argumentaci, že ke zruše-

nému rozhodnutí pro jeho vady a následné zrušení nelze přihlížet, proto takové rozhodnutí nemohlo způsobit přerušení ani stavení běhu promlčecí doby. Proto jediný správný závěr je, že tato ustanovení pouze zdůrazňují a potvrzují uvedenou obecně upravenou zásadu stavení promlčecí doby pro zákonnou překážku podle § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku [dříve § 67 odst. 2 písm. a) tr. zák.], aby bylo v těchto případech jednoznačně určeno, že obviněný, u něhož byl porušen zákon v jeho neprospěch, byla povolena obnova řízení v jeho prospěch nebo bylo v jeho prospěch zrušeno rozhodnutí nálezem Ústavního soudu, mohl dosáhnout příznivějšího zákonného a spravedlivého rozhodnutí ve svůj prospěch. Ostatně v případě dovolání již zákonodárce nepotřeboval tuto obecně platnou zásadu zdůrazňovat, neupravil ji obdobným způsobem jako v případě stížnosti pro porušení zákona. V případě dovolání se tak uplatní pouze obecné pravidlo uvedené v § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, resp. předtím § 67 odst. 2 písm. a) tr. zák. Toto ustanovení je též nejširší, pokrývá i další situace, které nejsou výslovně upraveny v trestním řádu ve shora uvedených ustanoveních § 275 odst. 1 věty druhé, § 289 písm. a) a § 314i písm. a) tr. ř., jež nejsou v rozporu s obecným pravidlem, naopak jsou s ním v souladu a jen jej konkretizují pro určité specifické situace, rozhodně však neřeší všechny situace stavení běhu promlčecí doby. Promlčecí doba se proto staví i v případech jiných, než které jsou u jednotlivých opravných prostředků popsány, staví se v souladu s principem *ne bis in idem* vždy, když vznikne překážka věci rozsouzené (*exceptio rei iudicatae*), a to až do okamžiku, než bude takové rozhodnutí zakládající tuto překážku v předepsaném řízení zrušeno, tj. i v řízení o dovolání podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. Nejvyšší soud v uvedeném stanovisku též upozornil na absurdní důsledky přijetí opačného názoru, který zastával v této věci obviněný, že při zrušení rozhodnutí na podkladě mimořádného opravného prostředku (zde dovolání) ve prospěch obviněného by obviněný mohl být později odsouzen, byť mírněji, zatímco při zrušení rozhodnutí v neprospěch obviněného, popř. jak ve prospěch, tak i v neprospěch, by obviněný z důvodu promlčení trestní odpovědnosti již nemohl být odsouzen, takže by rozhodnutí v řízení o mimořádném opravném prostředku v neprospěch obviněného bylo pro něj vždy výhodnější než rozhodnutí v jeho prospěch, což nedává logiku (použití logického výkladu – *argumentum reductione ad absurdum*).

40. Od těchto závěrů nemá dovolací soud rozhodující v této věci důvod jakkoliv se odchýlovat, naopak zdůvodnění rozvedené v citovaném stanovisku je stále platné, od té doby nedošlo v této otázce k žádné zásadní změně v právní úpravě ani v judikatuře. Stejně tak argumentace obviněného nepřináší nic nového, s čím by se již dříve Nejvyšší soud nevypořádal. Příklad obviněného není ničím výjimečný, proč by již dříve zaujatý názor neměl z hlediska spravedlivosti trestního řízení a jeho výsledku obstát. S uvedeným názorem není v rozporu ani odborná literatura, právě naopak, jak ostatně vyplývá i z jejího přehledu v uvedeném stanovisku. Nyní lze za všechny jen doplnit aktuální komentáře, které zaujaly

stejný názor, že jakékoliv rozhodnutí vytvářející překážku věci rozsouzené (včetně zprošťujícího rozsudku) je okolností, s níž zákon v § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku [dříve § 67 odst. 2 písm. a) tr. zák.] spojuje stavení běhu promlčecí doby – tak zejména ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1–139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 466; DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 280; VANTUCH, P. Trestní zákoník s komentářem. 1. vydání. Olomouc: Anag, 2011, s. 104.

41. Lze tak uzavřít, že trestní odpovědnost obviněného, resp. dřívější terminologií jeho trestní stíhání, se tak nepromlčelo, protože i pravomocný zprošťující rozsudek je zákonnou překážkou, pro kterou nelze pachatele znovu postavit před soud, a to až do doby jeho zrušení na základě mimořádného opravného prostředku, popř. ústavní stížnosti, ve smyslu § 67 odst. 2 písm. a) tr. zák., resp. § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. V tomto případě neběžela promlčecí doba od 8. 9. 2015, kdy soud druhého stupně rozhodl poprvé zprošťujícím rozsudkem, do 13. 7. 2016, kdy tento rozsudek zrušil Nejvyšší soud k dovolání, které v neprospekch obviněného podal nejvyšší státní zástupce.

42. Nebylo ani možno vyhovět návrhu obviněného, aby Nejvyšší soud, pokud by dospěl k názoru shora rozvedenému, své závěry aplikoval *ex nunc* a vztahoval je jen na případy budoucí. Takový postup ale v trestním řízení možný není, v řízení o dovolání je třeba vždy rozhodnout o podaném mimořádném opravném prostředku. Nejvyšší soud rozhoduje závazně pouze v té věci, v níž probíhá řízení o mimořádném opravném prostředku, nemůže zavazovat jiné senáty ani sebe do budoucna pro jiné případy. Nejvyšší soud nemůže rušit zákony či jiné podzákonné předpisy, jako to může činit Ústavní soud, proto se nelze dovolávat jakési analogie s jeho postupy. To platí i pro uvažovanou analogii s postupem Ústavního soudu v nálezu ze dne 19. 4. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 4/14, v jeho bodu 120., kde Ústavní soud aplikoval úpravu § 71 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, který se ale týká právě případů, kdy byl nálezem zrušen právní předpis či jeho část. Takovou úpravu však pro postup Nejvyššího soudu nelze použít ani analogicky, jak se obviněný mylně domníval.

43. Konečně neobstojí ani další námitka obviněného, již podřadil dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř., tedy že odvolací soud měl trestní stíhání v dané věci zastavit podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. Předně je třeba uvést, že postup podle § 172 odst. 2 tr. ř. ve všech jeho alternativách je fakultativní (srov. slova „může zastavit“ v návěti), proto není povinností státního zástupce v přípravném řízení (§ 172 odst. 2 tr. ř.), resp. soudu v řízení před soudem [srov. § 188 odst. 2, § 223 odst. 2, § 231 odst. 1, § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř.] takový postup využít, ačkoliv by podmínky některé z alternativ byly splněny (srov. k tomu přiměřeně např. nález Ústavního soudu ze dne 25. 3. 2004, sp. zn. III. ÚS 529/03, publikovaný pod č. 45 ve svazku č. 32 na str. 429 Sb. n. a u.). V případě postupu

podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. jde o tzv. diskreční pravomoc státního zástupce v přípravném řízení, která v řízení před soudem přechází na soud. Je v podstatě vyjádřením výjimky ze zásady legality, jejímž opakem je princip oportunity, resp. výjimky ze zásady oficiality. Závisej proto ryze na státním zástupci, resp. posléze soudu, zda při uvážení okolností v uvedené alternativě popsaných trestní stíhání zastaví, či nikoli. Již proto argumentace s odkazem na § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. nemůže naplnit uplatněný dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř., neboť v takovém případě nešlo o trestní stíhání nepřipustné ve smyslu § 11 odst. 1, 2 či 5 nebo § 11a tr. ř.

44. Nad rámec uvedeného (jako *obiter dictum*) lze navíc souhlasit se státním zástupcem, že v daném případě beztak nebyly splněny podmínky pro postup podle § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř., za užití § 223 odst. 2 a § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. odvolacím soudem. Bylo tomu tak právě pro postoj obviněného, který rozhodně nesvědčil pro závěr, že by bylo „zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo“, což je základní podmínkou žádaného fakultativního zastavení trestního stíhání – srov. § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. *in fine*.

45. Lze tak uzavřít, že námitky obviněného, které měly naplňovat dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř., mu zčásti neodpovídaly (jde-li o tvrzený důvod zastavení trestního stíhání pro neúčelnost, resp. pro přílišnou délku trestního stíhání), zčásti mu sice odpovídaly, ale byly zjevně neopodstatněné (jde-li o tvrzený důvod zastavení trestního stíhání pro promlčení trestní odpovědnosti).

46. Důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možné uplatnit tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

47. K uvedenému dovolacímu důvodu Nejvyšší soud mimo jiné uvedl, že převážná část dovolání obviněného, v níž uplatnil námitky, které podřadil pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tomuto důvodu ani žádnému jinému neodpovídá, a proto, nebýt jiných námitok, by bylo namísto takové dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř., neboť v tomto rozsahu bylo podáno z jiného důvodu, než jaké jsou uvedeny v § 265b tr. ř.

48. Nejvyšší soud nezjistil žádné porušení základních práv obviněného, a to ani tvrzeného porušení práva na obhajobu, resp. práva na spravedlivý proces. Nejvyšší soud přitom interpretoval a aplikoval uvedené podmínky připuštění dovolání tak, aby dodržel maximy práva na spravedlivý proces vymezené Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, Listinou základních práv a svobod a v neposlední řadě též judikaturou Ústavního soudu (srov. zejména stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14, vyhlášené jako sdělení Ústavního soudu pod č. 40/2014 Sb., uveřejněné pod st. č. 38/14 ve svazku č. 72 na str. 599 Sb. n. a u.). Právě z těchto uvedených hledisek se tedy Nejvyšší soud zabýval naplněním dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a některými skutkovými otázkami a hodnocením důkazů soudy nižších stupňů ve

vztahu k právnímu posouzení jednání obviněného, a to z hlediska posouzení jeho jednání jako trestného činu předlužení podle § 256c odst. 1 písm. e) tr. zákona. V té souvislosti považuje Nejvyšší soud za nutné zdůraznit, že i Ústavní soud výslovně ve svém stanovisku konstatoval, že jeho názor, „... podle kterého nelze nesprávné skutkové zjištění striktně oddělovat od nesprávné právní kvalifikace ... však neznamená, že by Nejvyšší soud v každém případě, kdy dovolání obsahuje argumentaci ve vztahu ke skutkovým zjištěním, musel považovat dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. za *prima facie* naplněný. ... Je totiž jediným oprávněným orgánem, kterému v tomto stadiu přísluší posuzovat naplnění konkrétního dovolacího důvodu (viz § 54 rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci J. a ostatní proti České republice ze dne 13. 10. 2011, č. stížnosti 12579/06, 19007/10 a 34812/10), a toto posouzení je závaznou podmínkou pro případné podání ústavní stížnosti (ustanovení § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu)“ [srov. bod 23 shora označeného stanoviska pléna Ústavního soudu].

49. Relevantně ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. uplatnil obviněný námitku, podle níž soudy nižších stupňů chybně aplikovaly ustanovení o časové působnosti trestních zákonů, a proto jednání obviněného nesprávně posoudily podle § 256c odst. 1 písm. e) tr. zák., podle jeho názoru měl být aplikován trestní zákoník. Obviněný měl předně za to, že trestní zákoník byl pro něj ve více ohledech příznivější při posouzení otázky trestnosti žalovaného jednání. Své výhrady založil především na tom, že došlo k promlčení trestní odpovědnosti, jehož úprava je pro obviněného v trestním zákoníku příznivější (a to v rozsahu okolností, s nimiž zákon spojuje přerušení běhu promlčecí doby), že byla nesprávně zjištěna forma zavinění (která byla pouze nedbalostní, nešlo však o nedbalost hrubou a zároveň vědomou) a konečně že nynější trestní zákoník je mírnější v trestání téhož trestného činu. Dále měl obviněný za to, že aplikace trestního zákona vůbec nebyla možná, protože jeho jednání bylo ukončeno za účinnosti trestního zákoníku. Obviněný též zpochybnil řádnou aplikaci § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Veškeré tyto námitky považuje Nejvyšší soud za zjevně neopodstatněné.

50. Pokud jde o aplikaci pravidel časové působnosti trestních zákonů, je namístě uvést následující. Podle § 2 odst. 4 tr. zákoníku je čin spáchán v době, kdy pachatel nebo účastník konal nebo v případě opomenutí byl povinen konat; není přitom rozhodující, kdy následek nastane nebo kdy měl nastat (v tomto směru srov. rozdíl oproti § 34 odst. 2 tr. zákoníku a stanovení počátku běhu promlčecí doby). Podobné pravidlo trestní zákon neobsahoval (srov. § 16 tr. zák.). Část právní teorie (např. NOVOTNÝ, O. a kol. Trestní právo hmotné. I. Obecná část. Praha: CODEX Nakladatelství Hugo Grotius, 1992, s. 33) se klonila k témuž pravidlu, jaké je nyní obsaženo v § 2 odst. 4 tr. zákoníku (resp. k tomu, že dobou spáchání se rozumí doba jednání bez ohledu na to, kdy nastoupí účinek), jiná část zase prosazovala, že za dobu spáchání se považuje okamžik dokonání trestného činu (srov. ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. Trestní zákon. Komentář.

I. díl. 6., doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 148). Uvedený spor se ovšem týkal tzv. výsledných trestných činů, které předpokládají vedle provedení určitého jednání též nastoupení výsledku, tedy tzv. účinku. V daném případě ovšem byly všechny zákonem předpokládané znaky trestného činu předlužení podle § 256c odst. 1 písm. e) tr. zák. naplněny ještě za účinnosti trestního zákona, to znamená, že za jeho účinnosti byl uvedený trestný čin dokonán. Tento trestný čin byl totiž v základní skutkové podstatě (§ 256c odst. 1 i 2 tr. zák.) formulován jako trestný čin formální, jímž se postihovalo určité jednání vedoucí k následku v podobě ohrožení majetkových práv věřitelů, který je již samotným popsáním jednáním naplněn, aniž by se žádalo nastoupení účinku jako materiálního výsledku postihujícího cizí právní statky, a proto jej lze označit za tzv. abstraktně ohrožovací delikt. Účinek v podobě škody (značné, resp. velkého rozsahu) byl formulován až jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby v § 256c odst. 3 a 4 tr. zák., jeho způsobení ovšem nebylo obviněnému kladeno za vinu. Otázka nastoupení účinku v nyní posuzovaném případě tak nehrála roli.

51. Správně již státní zástupce zdůraznil, že podání insolvenčního návrhu není zákonným předpokladem trestnosti předlužení, neboli předlužení bylo za splnění zákonných podmínek trestné bez ohledu na to, zda vůbec byl podán insolvenční návrh, případně kdo a kdy tak učinil. Rozhodující bylo, zda si pachatel alespoň z vědomé nedbalosti přivodil některým ze způsobů popsaných v § 256 odst. 1 písm. a) až e) tr. zák. předlužení. Stav předlužení trestní zákon nedefinoval, bylo třeba vycházet z mimotrestní úpravy obsažené původně v § 1 odst. 3 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, v době činu v § 3 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších změn, účinného v době činu, nyní jde o § 3 odst. 4 téhož zákona. Jakkoliv se tento pojem v insolvenčním zákoně vztahuje jen na právnické osoby a na podnikající fyzické osoby, bylo třeba analogicky této definice užít i pro ostatní fyzické osoby. O předlužení jde tehdy, má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku [srov. k tomu výklad např. v KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L. Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Praha: ASPI, a. s., 2008, s. 8]. Tento stav byl dokonce i přes neplatnost právního úkonu, jímž bylo předlužení způsobeno, konstatován posléze insolvenčním soudem, jak vyplývá i ze skutkové věty rozsudku soudu prvního stupně. Podmínkou dokonání uvedeného trestného činu ale není třeba, aby byl insolvenční návrh skutečně podán, úpadek insolvenčním soudem zjištěn a bylo rozhodnuto o způsobu jeho řešení, jako tomu bylo v tomto případě. Uvedení těchto skutečností do skutkové věty rozsudku je tak vlastně nadbytečné, neboť nejde o vyličení skutkových okolností nezbytných pro naplnění konkrétního zákonného znaku příslušné skutkové podstaty, nicméně nadbytečné neškodí (*superfluum non nocet*), naopak v daném případě dobře dokládá, že bylo

sledovaným postupem obviněného (i přes neplatnost kupní smlouvy) dosaženo sledovaného cíle, a to i pro autoritu, jíž je insolvenční soud.

č. 15

52. Důvodně proto soudy nižších stupňů považovaly za dobu spáchání činu ve smyslu § 16 odst. 1 tr. zák. dobu jednání obviněného, tedy okamžik uzavření kupní smlouvy, kterou přivodil stav předlužení obchodní společnosti R. – X39 CZ s. r. o. a která představovala zároveň obchodní transakci nad rámec obvyklého podnikatelského rizika, jež bylo v hrubém nepoměru k majetkovým poměrům této obchodní společnosti. Čin obviněného tak byl spáchán za účinnosti trestního zákona, a sice dne 12. 11. 2009, kdy byla uzavřena předmětná kupní smlouva, stejně tak i její dodatek č. 1, kterým došlo ke zkrácení splatnosti kupní ceny do 15. 12. 2009, byl sjednán za účinnosti trestního zákona dne 15. 11. 2009. Veškerá trestněprávně relevantní jednání tak obviněný provedl do 31. 12. 2009, tudíž za účinnosti trestního zákona.

53. Podle pravidel o časové působnosti trestních zákonů se trestnost činu posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán, podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro pachatele příznivější (shodná úprava byla obsažena v § 16 odst. 1 tr. zák. i § 2 odst. 1 tr. zákoníku). Zákonodárce tak v obou právních úpravách vycházel z modelu užití zákona účinného v době spáchání činu s výhradou možného užití zákona pozdějšího, je-li to pro pachatele v otázce trestnosti příznivější (k různým modelům řešení srov. například článek GRIVNA, T., ŘÍHA, J. Vybrané problémy časové působnosti a přechodného ustanovení trestního zákoníku. Trestněprávní revue, č. 3/2011, s. 65 a násl.). Otázkou trestnosti se přitom podle uznávaného výkladu nauky i judikatury rozumí všechny skutečnosti, na nichž závisí výrok o vině a trestu (srov. například ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. Trestní zákon. Komentář. I. díl. 6., doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 144; ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 44 a násl.).

54. Pod pojem trestnosti tak lze subsumovat i otázku promlčení trestní odpovědnosti jako jednoho z důvodů zániku trestní odpovědnosti, neboť i na jejím vyřešení závisí výrok o vině. V tomto směru lze s obviněným souhlasit. Nejvyšší soud však především s ohledem na výše uvedený výklad problematiky stavení běhu promlčecí doby neshledal, že by v daném konkrétním případě byla pro obviněného M. D. právní úprava obsažená v trestním zákoníku příznivější. Příznivost nelze hodnotit zcela abstraktně bez ohledu na konkrétní okolnosti, naopak jde o posouzení aplikace právních úprav jako celků na konkrétní případ a porovnání výsledků takové aplikace – jsou-li shodné, použije se výchozí pravidlo o užití zákona účinného v době spáchání činu. V daném případě sice byly pro obviněného v trestním zákoníku výhodněji upraveny okolnosti, s nimiž zákon spojoval přerušování běhu promlčecí doby [§ 34 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku v porovnání s § 67 odst. 3 písm. a) tr. zák.], nicméně k promlčení trestní odpovědnosti nedošlo podle žádné z obou úprav, neboť podle obou zákonů se promlčecí doba stavěla od práv-

ní moci původního zprošťujícího rozsudku až do jeho zrušení Nejvyšším soudem k dovolání nejvyššího státního zástupce, protože po tuto dobu nebylo možno obviněného znovu postavit před soud pro zákonnou překážku věci rozhodnuté (*exceptio rei iudicatae*), a to jak podle § 67 odst. 2 písm. a) tr. zák., tak podle § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Není tak možno konstatovat, že by v otázce promlčení byla pozdější právní úprava v trestním zákoníku pro obviněného příznivější, neboť ani podle trestního zákoníku k promlčení trestního stíhání nedošlo.

55. Důvodem pro použití nové právní úpravy jako výhodnější pro obviněného nelze spatřovat ani v otázce formy zavinění. Ačkoli dovolatel poukazoval na ustálenou judikaturu k časové působnosti trestních zákonů v případě trestných činů, u nichž trestní zákon požadoval alespoň vědomou nedbalost (za užití slov „byť i z vědomé nedbalosti“), zatímco trestní zákoník požaduje alespoň hrubou nedbalost („byť i z hrubé nedbalosti“) ve smyslu § 16 odst. 2 tr. zákoníku, jsou tyto úvahy vzhledem ke konkrétním skutkovým okolnostem nepřipadné, jak správně poukázal i státní zástupce ve vyjádření k dovolání. Nejvyšší soud tímto nijak nezpochybňuje svou dosavadní judikaturu, že v případě nedbalostního zavinění u takových trestných činů spáchaných za účinnosti trestního zákona a souzených za účinnosti trestního zákoníku je zapotřebí jak vědomé, tak i hrubé nedbalosti, aby čin byl trestný (srov. zejména rozhodnutí č. 2/2014 Sb. rozh. tr., popř. č. 64/2012 Sb. rozh. tr., nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 8. 2012, sp. zn. 5 Tdo 779/2012). To se týká i trestného činu předlužení podle § 256c odst. 1 tr. zák., resp. způsobení úpadku podle § 224 odst. 1 tr. zákoníku. V daném případě ovšem na základě řádně provedeného dokazování dospěly soudy nižších stupňů k důvodnému závěru, že obviněný jednal s plným vědomím, že obchodní společnost R. – X39 CZ s. r. o. nemá prostředky k uhrazení kupní ceny, k níž ji obviněný jednající jménem této společnosti v krátkém časovém období (po uzavření dodatku vlastně v délce jednoho měsíce) zavázal, způsobení úpadku bylo cílem jeho jednání, aby zabránil uspokojení pohledávky zástavního věřitele M. H., a. s., jak bylo již opakovaně uvedeno shora. Proto také správně jednání obviněného posoudily jako úmyslné, dokonce jak vyplývá z rozsudku soudu druhého stupně, šlo o úmysl přímý. Proto závěry shora uvedených rozhodnutí, v nichž šlo o nedbalostní zavinění, vůbec na daný případ obviněného M. D. nedopadají. Ani v otázce zavinění tak pozdější trestní zákoník v § 224 odst. 1 tr. zákoníku není pro obviněného výhodnější ve srovnání s § 256c odst. 1 tr. zák., neboť podle obou ustanovení je trestné úmyslné přivození úpadku v podobě předlužení tím, že učiní nad rámec obvyklého podnikatelského rizika obchod, který je v hrubém nepochopitelném poměru k jeho majetkovým poměrům.

56. Nakonec obviněný namítl, že nová právní úprava je pro něj příznivější v otázce trestání. Ani v tomto směru ovšem Nejvyšší soud nedal obviněnému za pravdu. Předně je třeba souhlasit se státním zástupcem, který vysvětlil, že i uvedení peněžitého trestu jako dalšího druhu trestu vedle trestu odnětí svobody ve

č. 15

zvláštní části trestního zákoníku má svůj význam, byť by bylo jinak možno tento druh trestu uložit i podle ustanovení obecné části, kde je ovšem uložení vázáno na další podmínky. Trestní zákon na jednání uvedená v § 256c odst. 1 tr. zák. stanovil trest odnětí svobody až na jeden rok nebo zákaz činnosti nebo peněžitý trest, trestní zákoník na jednání uvedená v § 224 odst. 1 tr. zákoníku trest odnětí svobody až na jeden rok nebo zákaz činnosti. Jednak není pravdou, že již z důvodu neuvedení dalšího druhu trestu jako alternativy k trestu odnětí svobody je trestní zákoník v porovnání s trestním zákonem pro obviněného příznivější. Opět je třeba připomenout, že se neposuzuje jakási abstraktní příznivost právních úprav pro všechny pachatele obecně, ale příznivost aplikace právních úprav na daný konkrétní případ, neboli „při posouzení otázky, jaký zákon použít, nemůže tedy jít jen o srovnání trestních sankcí starého a nového zákona. Přitom je rozhodný výsledek srovnání trestů, které by byly při použití zákonů jako celků pachateli za konkrétních posuzovaných okolností uloženy“ – srov. rozhodnutí č. 11/1991 Sb. rozh. tr.

57. V daném případě je třeba upozornit, že uvedení peněžitého trestu ve zvláštní části trestního zákoníku u ustanovení, u něhož lze též druh trestu uložit podle obecné části, je za současné úpravy obecně pro pachatele méně příznivé, protože při jeho uvedení ve zvláštní části jej lze uložit podle § 67 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, a to i jako vedlejší trest vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, zatímco bez takového uvedení ve zvláštní části to možné není a lze jej uložit za podmínek § 67 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku (tedy nikoli vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody), pomineme-li možnost v obou případech jej uložit podle § 67 odst. 1 tr. zákoníku. Podobně tomu bylo i podle trestního zákona (§ 53 tr. zák.), přičemž tam byla diferenciací ještě větší, neboť na rozdíl od § 53 odst. 2 písm. a) tr. zák. nebylo možno podle § 53 odst. 2 písm. b) tr. zák. jej uložit vedle jakéhokoliv trestu odnětí svobody. Ani tento obecný výklad ale nehraje pro posouzení příznivosti právních úprav roli, pokud pro takové postupy nebyly shledány podmínky.

58. V této věci dospěly soudy nižších stupňů za užití obecných pravidel pro výběr druhu trestu a jeho výměry podle § 31 tr. zák. a následujících, resp. § 39 tr. zákoníku a následujících, k závěru, že je namístě uložit peněžitý trest, a to jako trest hlavní a samostatný. Model jeho ukládání jako vedlejšího druhu trestu vedle hlavního druhu trestu, kterým by snad měl být trest odnětí svobody, tak zvažován nebyl (a proto se shora uvedený výklad obecného náhledu na příznivost právních úprav neužije). Takový druh trestu jako hlavní a samostatný bylo možno uložit podle obou právních úprav, tedy jak podle § 256c odst. 1 tr. zák. za užití § 53 odst. 2 písm. a) a odst. 3 tr. zák., tak i podle § 224 odst. 1 tr. zákoníku za užití § 67 odst. 2 písm. b) a odst. 3 tr. zákoníku. V otázce výběru druhu trestu tak pozdější právní úprava nebyla v tomto konkrétním případě pro obviněného příznivější.

59. Stejně tak není pravdou, že by právní úprava obsažená v trestním zákoníku byla pro pachatele příznivější z hlediska výměry peněžitého trestu. Státní zástup-

ce již správně poukázal na to, že obecně je současná úprava výměry peněžitého trestu pro pachatele méně příznivá, neboť peněžitý trest lze podle § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku vyměřit v rozpětí od 2 000 Kč až do 36 500 000 Kč, zatímco podle § 53 odst. 1 tr. zák. jej bylo možno uložit v rozpětí od 2 000 Kč do 5 000 000 Kč.

60. Rozhodující je ovšem konkrétní aplikace právní úpravy na případ obviněného. Je sice pravdou, že ta není v odůvodnění napadeného rozhodnutí podrobněji rozvedena, nicméně lze z něj dovodit základní východiska pro výměru peněžitého trestu. Především lze upozornit na to, že obviněnému byl v dané věci vyměřen peněžitý trest podle § 53 odst. 1 tr. zák. hluboko v dolní polovině zákonné trestní sazby, spíše při jeho spodní hranici, která ale nebyla využita. Výměra 100 000 Kč vlastně odpovídá 1/50 nejvyšší možné výměry, zároveň 50× převyšuje spodní hranici. Při užití stejných násobků i pro účely aplikace trestního zákoníku by pro stejnou výměru platil parametr druhý, podle prvního by ale trest musel být ukládán výrazně vyšší (jedné padesátině horní hranice by odpovídala výše 730 000 Kč). Je zřejmé, že trestní zákoník vychází z jiného konceptu určování výměry peněžitého trestu, a sice tzv. denních sazeb, stanovuje pravidla pro určení jejich počtu a výše (§ 68 odst. 3 tr. zákoníku), přičemž celková výměra je dána multiplikací těchto veličin.

61. Takovou podrobnou úpravu a sofistikovaný způsob stanovení celkové výměry peněžitého trestu trestní zákon neobsahoval, nicméně pro určení celkové výměry bylo namístě vycházet ze stejných či podobných kritérií, která byla obsažena v obecných ustanoveních o výběru druhu trestu a jeho výměry v § 31 tr. zák. a následujících, zvláště přitom měl přihlídnout k osobním a majetkovým poměrům pachatele podle § 54 odst. 1 tr. zák. Je tak nasnadě, že i při ukládání téhož druhu trestu podle trestního zákona soud zvažoval podobná kritéria, jaká by jinak zvažoval pro určení výše a počtu denních sazeb při výměře peněžitého trestu podle trestního zákoníku. Dokonce odvolací soud i při ukládání peněžitého trestu přihlédl k delší době trvání trestního řízení a časovému odstupu odsuzujícího rozhodnutí od spáchání činu, ač to v minulé právní úpravě na rozdíl od současné (§ 39 odst. 3 tr. zákoníku) nebylo výslovně upraveno, ale takovou možnost (resp. povinnost) dovodila judikatura – viz k tomu též výše v bodě IV. b) tohoto usnesení. Prakticky jen delší doba trvání trestního řízení byla důvodem, proč odvolací soud snížil výměru peněžitého trestu, jakož i náhradního trestu odnětí svobody.

62. Ani v otázce výběru druhu trestu a jeho výměry proto Nejvyšší soud v této věci neshledal porušení pravidel časové působnosti trestních zákonů, neboť byl užit zákon účinný v době spáchání činu, protože pozdější zákon nebyl pro obviněného příznivější.

63. Nejvyšší soud neshledal pochybení soudů nižších stupňů ani při uplatnění zásady subsidiarity trestní represe a principu *ultima ratio*. Pokud jde o výklad § 12 odst. 2 tr. zákoníku, jehož užití na daný případ se obviněný domáhal, je možno odkázat na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012, publikované pod č. 26/2013 Sb. rozh. tr.

64. Nelze přitom konstatovat, že by případ obviněného M. D. byl svou povahou v porovnání s jinými věcmi téhož typu bagatelní. Obviněný svým jednáním ohrozil majetková práva zástavního věřitele M. H., a. s., jehož pohledávka zajištěná předmětnou nemovitostí převyšovala částku 10 milionů Kč. Obviněný přitom jednal cíleně, úmyslně, aby zabránil výkonu zástavního práva, což závažnost jeho jednání též zvyšuje. I s ohledem na další okolnosti případu proto soudy nižších stupňů správně dovodily, že je třeba uplatnit trestněprávní odpovědnost a trestněprávní důsledky s ní spojené, resp. že společenská nebezpečnost jednání obviněného vzhledem k prakticky totožným kritériím (srov. § 3 odst. 4 tr. zák. a § 39 odst. 2 tr. zákoníku) není nepatrná, tedy jedná se o trestný čin, neboť i tento materiální znak trestného činu byl naplněn.

65. Jen pro úplnost Nejvyšší soud dodává, že ta část argumentace obviněného v dovolání (v jeho doplnění), která se týká zavinění a možného právního či skutkového omylu, je založena na právní kvalifikaci odlišného skutkového stavu věci, než k jakému dospěly na základě provedení dokazování soudy nižších stupňů. Soudy nižších stupňů důvodně neaplikovaly ustanovení o skutkovém či právním omylu (§ 18 či 19 tr. zákoníku), neboť podmínky pro jejich použití nebyly v průběhu trestního stíhání před soudy nižších stupňů zjištěny. Obžalovaný využil svého práva a nevypovídal, v průběhu trestního stíhání bylo možno zjistit jeho stanovisko jen z jím učiněných podání (která však není možno považovat za důkazní prostředek).

66. Po celou dobu řízení však obviněný neuplatňoval tu verzi skutkového děje, podle níž chtěl způsobit úpadek, resp. předlužení, jím spravované obchodní společnosti R. – X39 CZ s. r. o., aby znemožnil uspokojení zástavního věřitele M. H., a. s., avšak nevěděl o tom, že je takové jednání trestné. Naopak z podání obviněného po celou dobu trestního stíhání vyplývá jiná verze jeho obhajoby, která spočívá v tom, že se ničeho protiprávního nedopustil, že úpadek jím ovládané obchodní společnosti přivodit nechtěl, že měl poctivý záměr, jak s předmětnou nemovitostí naložit, apod. Již to vylučuje úvahy o právním omylu na straně obviněného, popř. o aplikaci § 19 tr. zákoníku.

67. Verzi, že nevěděl o tom, že svým postupem může způsobit úpadek jím ovládané obchodní společnosti, a proto jednal v negativním skutkovém omylu, obviněný uplatnil až v doplnění svého dovolání. Navíc tuto zcela novou strategii obhajoby doplnil tím, že se řídil pokyny D. A. a J. G., o nichž se po celou dobu trestního řízení nezmínil. Předně jde o jiný skutkový děj, který je zásadně odlišný od toho, jenž byl zjištěn soudy nižších stupňů, dále jde o uplatnění nových skutečností, k čemuž není určeno dovolání jako jeden z mimořádných opravných prostředků (ale obnova řízení). Tato nově obviněným tvrzená verze ale neodpovídá ani dalším důkazům v trestním řízení provedeným, na nichž soudy nižších stupňů založily výrok o vině. Důvodně totiž vyhodnotily dokazování tak, že přivolení úpadku obchodní společnosti R. – X39 CZ s. r. o. bylo cílem obviněného,

jen pro jeho naplnění uzavřel kupní smlouvu s řádově vyšší kupní cenou, kterou uvedená obchodní společnost nemohla zaplatit ve stanoveném termínu. Smyslem bylo ohrozit majetková práva zástavního věřitele, který je musel uplatňovat v zahraničním insolvenčním řízení, v němž by se navíc prodával nemovitý majetek umístěný v cizině. Přitom je nepochybné, že jakýkoliv přeshraniční prvek soudní řízení podstatně komplikuje a přinejmenším přispívá k jeho delšímu trvání. Záměr obviněného dobře dokládá i urychlené podání insolvenčního návrhu poměrně krátce po uplynutí lhůty k plnění z předmětné kupní smlouvy (v podstatě jde o tři měsíce). Logické hodnotící úvahy soudů dobře dokládá i skutečnost, že obviněný byl vlastníkem předmětných nemovitostí, vystupoval tedy na straně prodávajícího, současně však byl jediným jednatelem obchodní společnosti R. – X39 CZ s. r. o., jednal tak i za kupujícího, současně sám způsobil neplatnost kupní smlouvy pro nedodržení zákonných podmínek uvedených v obchodním zákoníku, jak Nejvyšší soud rozvedl ve svém předchozím usnesení v této věci (ze dne 13. 7. 2016, sp. zn. 5 Tdo 770/2016). Mimo jiné také později v insolvenčním řízení vůči úpadci R. – X39 CZ s. r. o. uplatňoval za jiné obchodní společnosti další pohledávky a ohledně uvedených nemovitostí vede ve Slovenské republice i další soudní spory. To vše podporuje skutečný cíl obviněného, přivodit uvedenou transakci obchodní společnosti R. – X39 CZ s. r. o. úpadek, jak zevrubně rozvedly soudy nižších stupňů.

68. Nejvyšší soud k tomu ještě znovu připomíná své závěry z předchozího usnesení ze dne 13. 7. 2016, sp. zn. 5 Tdo 770/2016, v němž se vyjadřoval též ke způsobilosti činu obviněného naplnit ohrožovací následek trestného činu předlužení podle § 256c odst. 1 písm. e) tr. zák. Objektem tohoto trestného činu je ochrana majetkových práv věřitelů před potenciálním nebezpečím vyplývajícím ze stavu předlužení dlužníka, v němž hrozí, že bude zmařeno uspokojení pohledávek věřitelů (viz ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. Trestní zákon. Komentář. II. díl. 6., doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 1572). Sankciována je tudíž již možnost jistého ohrožení uspokojení pohledávek věřitelů. Trestní zákon blíže nespecifikoval okruh věřitelů či rozsah práv, kterým je tato ochrana poskytována, přičemž i vzhledem k prevenčnímu charakteru tohoto ustanovení není zákonným znakem základní skutkové podstaty způsobení škody jinému či získání prospěchu pro sebe či jiného, jak bylo rozvedeno shora. Obchodní společnost M. H., a. s., nebyla sice přímým věřitelem obchodní společnosti R. – X39 CZ s. r. o. ani obviněného, avšak převáděné nemovitosti byly zatíženy zástavním právem ve prospěch obchodní společnosti M. H., a. s. Je nepochybné, že snahou obviněného bylo po dohlednou dobu zmařit výkon zástavního práva, či alespoň ztížit uspokojení tohoto věřitele tím, že bude znemožněno provedení veřejné dražby k uspokojení jeho zástavním právem zajištěné pohledávky, a to navíc za situace, kdy následně bude mít on sám jako hlavní věřitel (fyzická osoba) a reprezentant dalšího věřitele (obchodní společnosti R. – S. SK, s. r. o.) přímý

vliv na insolvenční řízení, v jehož rámci pak měl být zástavní věřitel uspokojován, přičemž toto řízení bylo dále komplikováno přeshraničním prvkem a více současně probíhajícími soudními řízeními ohledně předmětných nemovitostí ve Slovenské republice.

č. 15

69. Na podkladě všech popsanych skutečností dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. e) a g) tr. ř. byly obviněným převážně uplatněny jen formálně, ve skutečnosti nelze většinu z dovolacích námitek obsahově podřadit pod žádný dovolací důvod. Ostatní výhrady (týkající se nepřípustnosti trestního stíhání, jakož i nesprávné aplikace ustanovení o časové působnosti trestních zákonů), jež by mohly být důvodem přezkumu dovolacím soudem, pak Nejvyšší soud shledal zjevně neopodstatněnými. Navíc obviněný uplatnil shodné námitky jako v podaném odvolání, jimiž se zabýval už odvolací soud, přičemž se s nimi v napadeném rozsudku správně a přesvědčivě vypořádal. Proto Nejvyšší soud dovolání obviněného odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 27

Č. 27

Společné jmění manželů, Zastavení exekuce

§ 42 odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb., § 55 zákona č. 120/2001 Sb., § 267 odst. 1 o. s. ř. ve znění účinném do 30. 6. 2015, § 262b odst. 1 o. s. ř. ve znění účinném od 1. 7. 2015

Podá-li po 30. 6. 2015 (od účinnosti zákona č. 139/2015 Sb.) manžel povinného návrh na částečné zastavení exekuce prodejem věcí s odůvodněním, že exekucí je postižen majetek ve společném jmění manželů nebo majetek manžela povinného ve větším rozsahu, než připouští zvláštní právní předpis (srov. § 262b odst. 1 o. s. ř. ve znění od 1. 7. 2015), přestože již dříve byl pravomocně zamítnut jeho návrh na vyloučení týchž věcí z exekuce podle § 267 odst. 2 o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2015 podaný z téhož důvodu, brání věcnému projednání návrhu na částečné zastavení exekuce překážka věci pravomocně rozhodnuté (§ 159a odst. 4 o. s. ř.).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. 20 Cdo 5160/2017, ECLI:CZ:NS:2018:20.CDO.5160.2017.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání manželky povinného proti usnesení Krajského soudu v Brně – pobočky v Jihlavě ze dne 4. 9. 2017, sp. zn. 54 Co 223/2017.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. K návrhu oprávněné Okresní soud ve Žďáru nad Sázavou dne 16. 6. 2011, č. j. 11 EXE 1289/2011-13, nařídil exekuci na majetek povinného k uspokojení pohledávky oprávněné ve výši 537 800 Kč s příslušenstvím. Provedením exekuce byl pověřen soudní exekutor Mgr. J. H., Exekutorský úřad B.

2. Podáním ze dne 1. 7. 2015 se manželka povinného domáhala zastavení exekuce na „nemovitosti“ evidované v jejím vlastnictví, a to bytu č. 279/1, bytu č. 279/2, jiném nebytovému prostoru č. 279/3, bytu č. 279/4, bytu č. 279/5, jiném nebytovému prostoru č. 279/6, bytu č. 279/7, jiném nebytovému prostoru č. 279/8 a č. 279/9, v budově, zapsaným na listu vlastnictví pro obec B., k. ú. Ž. (dále jen „předmětné nemovitosti“). Návrh odůvodnila tím, že na základě nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 1/14 bylo zrušeno přechodné ustanovení čl. LII bodu 2 zákona č. 303/2013 Sb., a proto nelze po-

stihnout majetek manžela povinného v exekučních řízeních zahájených před 1. 1. 2013.

č. 27

3. Okresní soud ve Žďáru nad Sázavou usnesením ze dne 14. 1. 2016, č. j. 11 EXE 1289/2011-65, zastavil exekuci nařízenou jeho usnesením ze dne 16. 6. 2011, č. j. 11 EXE 1289/2011-13, v části, v níž má být provedena podle exekučního příkazu soudního exekutora Mgr. J. H., Exekutorský úřadu B., ze dne 15. 8. 2011, č. j. 030 EX 2372/11-39, prodejem předmětných nemovitostí (výrok I.), exekuci v tomto rozsahu odložil do právní moci výroku I. (výrok II.) a rozhodl, že ve vztahu oprávněné a manželky povinného nemá žádná z nich právo na náhradu nákladů řízení o částečné zastavení exekuce (výrok III.).

4. K odvolání oprávněné Krajský soud v Brně usnesením ze dne 25. 4. 2016, č. j. 54 Co 173/2016-139, usnesení soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že ve vztahu mezi oprávněnou a manželkou povinného se náhrada nákladů odvolacího řízení manželce povinného nepřiznává. Odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně po skutkové stránce uzavřel, že společné jmění povinného a jeho manželky bylo zúženo až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 15. 1. 2007, č. j. 15 C 324/2006-9, který nabyt právní moci dne 19. 1. 2007. K vypořádání společného jmění došlo dne 6. 2. 2007 dohodou uzavřenou ve formě notářského zápisu, ve vztahu k předmětným postižovaným nemovitostem se dohoda stala účinnou vkladem do katastru nemovitostí ke dni 8. 2. 2007. Předmětné nemovitosti se na základě této dohody staly výlučným vlastnictvím manželky povinného. Předmětem nynější exekuce je vykonatelné rozhodnutí Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou ze dne 11. 3. 2011, č. j. 12 C 363/2010-29, podle něhož má povinný zaplatit oprávněné 537 800 Kč s příslušenstvím, a to jako pohledávku ze smlouvy o úvěru, kterou uzavřel s oprávněnou jako věřitelkou dne 29. 7. 2009. Po právní stránce odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně uzavřel, že o návrhu manželky povinného na zastavení exekuce je třeba věcně rozhodnout, protože podle § 262b odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění od 1. 7. 2015, se může manžel povinného domáhat zastavení exekuce, má-li za to, že exekuci je postižen majetek ve společném jmění manželů nebo majetek manžela povinného ve větším rozsahu, než stanoví zvláštní právní předpis (míněno § 731 až § 734 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Tento závěr však platí jen pro otázku aktivní legitimace manželky povinného k podání návrhu na zastavení exekuce, v ostatním (míněno při určení rozsahu, v němž může být majetek manžela povinného exekučně postižen) se s ohledem na datum zahájení řízení (dne 6. 6. 2011) „použijí ustanovení občanského soudního řádu a exekučního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2013“. Dále odvolací soud zdůraznil, že k vydobytí závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů, lze nařídít a provést výkon rozhodnutí (exekuci) i na majetek patřící do zaniklého společného jmění, pouze nebylo-li toto jmění v době zahájení exekučního řízení vypořádáno. V daném

případě však v době zahájení vykonávacího řízení již společné jmění povinného a jeho manželky bylo vypořádáno dohodou ze dne 6. 2. 2007, na jejímž základě se výlučnou vlastnící nemovitostí postižených exekucním příkazem exekutora Mgr. J. H. ze dne 15. 8. 2011, č. j. 030 EX 2372/11-39 (dále též jen „předmětný exekucní příkaz“), stala manželka povinného. Protože právo oprávněné ze smlouvy o úvěru na zaplacení plnění, které je předmětem exekuce, vzniklo až po zúžení a vypořádání společného jmění povinného a jeho manželky, nelze na předmětné nemovité věci postižené předmětným exekucním příkazem pro účely exekuce pohlízet jako na součást společného jmění povinného a jeho manželky. Proto je důvod exekuci ohledně předmětných nemovitých věcí zastavit podle § 268 odst. 1 písm. d) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), ve znění od 1. 1. 2013. Odvolací soud dále dodal, že k dohodě o vypořádání společného jmění, na jejímž základě se manželka povinného stala výlučnou vlastnící nemovitých věcí (dne 6. 2. 2007), došlo předtím, než povinný uzavřel smlouvu o úvěru (dne 29. 7. 2009). Za takových okolností nelze ani uzavřít, že by touto dohodou mohla být ve smyslu § 150 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též jen „obč. zák.“), dotčena práva oprávněné jako věřitelky povinného. Proto je nepodstatná námitka oprávněné, že jí nebylo známo, že společné jmění povinného a jeho manželky bylo zúženo rozhodnutím soudu, ani obsah dohody o vypořádání společného jmění.

5. K dovolání oprávněné Nejvyšší soud usnesením ze dne 1. 3. 2017, č. j. 20 Cdo 4453/2016-156, usnesení odvolacího soudu a soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Dovolací soud dospěl k závěru, že soudy se v předchozím řízení v rozporu s ustálenou judikaturou dovolacího soudu nezabývaly skutečností, zda byl oprávněné v době vzniku vymáhané pohledávky znám obsah dohody (či rozhodnutí soudu) o zúžení společného jmění, případně zda manželka povinného měla vědomost, že vykonávaný závazek má povinnému vůči oprávněné vzniknout, a přesto oprávněnou nevyrozuměla o tom, že společné jmění bylo zúženo a v zúžené části vypořádáno.

6. Z úředního záznamu Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou ze dne 19. 5. 2017, č. j. 11 EXE 1289/2011-170, se podává, že dne 19. 5. 2017 bylo zjištěno, že u Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou proběhlo pod sp. zn. 10 C 26/2012 řízení o vylučovací žalobě mimo jiné ohledně nemovitých věcí postižených exekucním příkazem soudního exekutora Mgr. J. H., Exekutorský úřadu B., ze dne 15. 8. 2011, č. j. 030 EX 2372/11-39, a toto řízení již bylo pravomocně skončeno; návrh na zastavení exekuce manželky povinného ze dne 1. 7. 2015, který je projednáván v předmětném řízení, se týká stejných nemovitostí, postižených stejným exekucním příkazem, vydaným v projednávané věci. Tato skutečnost v době vydání rozhodnutí soudu prvního stupně nebyla zřejmá.

7. S ohledem na skutečnosti uvedené v předchozím odstavci Okresní soud ve Žďáru nad Sázavou usnesením ze dne 18. 7. 2017, č. j. 11 EXE 1289/2011-171,

řízení o návrhu manželky povinného na zastavení exekuce ze dne 1. 7. 2015 zastavil. Dospěl k závěru, že o návrhu povinné bylo již pravomocně rozhodnuto v řízení ve věci vedené u Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou pod sp. zn. 10 C 26/2012, neboť v tomto řízení povinná podala obsahově totožný návrh (vylučovací žalobu) týkající se předmětných nemovitostí a řízení již bylo pravomocně skončeno. Z tohoto důvodu je v projednávané věci dána překážka věci rozhodnuté a vzhledem k tomu, že tento nedostatek podmínky řízení nelze odstranit, řízení o návrhu povinné na zastavení exekuce soud prvního stupně zastavil.

8. K odvolání manželky povinného Krajský soud v Brně – pobočka v Jihlavě usnesením ze dne 4. 9. 2017, č. j. 54 Co 223/2017-187, usnesení soudu prvního stupně potvrdil. Dovodil, že předmět řízení sestává ze dvou složek, a to jednak předmětu procesního nároku (obvykle vymezeného v žalobním petitu), jednak základu procesního nároku (právně relevantních skutečností, ze kterých žalobce svůj nárok dovozuje). V řízení o vyloučení předmětných nemovitostí z exekuce vedeném u Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou vedeném pod sp. zn. 10 C 26/2012 se manželka povinného domáhala vydání rozhodnutí, jímž by z exekuce byly vyloučeny předmětné nemovitosti. Okresní soud ve Žďáru nad Sázavou rozsudkem ze dne 18. 10. 2012, č. j. 10 C 26/2012-61, potvrzeným rozsudkem Krajského soudu v Brně – pobočky v Jihlavě ze dne 30. 4. 2013, č. j. 54 Co 10/2013-73, žalobu zamítl. Vzhledem k tomu, že v nyní projednávané věci se manželka povinného domáhá zastavení exekuce v části, ve které je prováděna prodejem předmětných nemovitostí, a to z důvodu zúžení společného jmění povinného a manželky povinného a protože předmětné nemovitosti nabyla do svého výlučného vlastnictví před vznikem vymáhaného závazku, tedy na základě stejných důvodů, na jejichž základě se domáhala vyloučení předmětných nemovitostí z exekuce v řízení vedeném u Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou pod sp. zn. 10 C 26/2012, je dána shoda předmětu řízení a v projednávané věci je tak dána překážka věci rozsouzené. Odvolací soud dospěl k závěru, že je nerozhodná odlišná právní kvalifikace v jednotlivých řízeních, jakož i skutečnost, že výrok rozhodnutí „požadovaný“ ve vylučovací žalobě je odlišný od výroku, jehož se manželka povinného domáhala návrhem na částečné zastavení exekuce, neboť podstatou uplatňovaného nároku je skutečnost, že k předmětným exekvovaným nemovitostem má manželka povinného výlučné vlastnické právo, které exekuci nepřipouští. Odvolací soud rovněž dovodil, že prostředkem ochrany manžela povinného ohledně práva k věcem, které nepřipouští výkon rozhodnutí (exekuci), byla až do 30. 6. 2015 vylučovací žaloba ve smyslu § 267 občanského soudního řádu, přičemž tohoto prostředku manželka povinného využila a o její žalobě bylo pravomocně rozhodnuto podle předpisů účinných do 30. 6. 2015; není však možné, aby manželka povinného po novelizaci občanského soudního řádu účinné od 1. 7. 2015, která jako prostředek ochrany manžela povinného zakotvila návrh na zastavení exekuce ve smyslu § 262b odst. 1 občanského soudního řádu, podala

úspěšný návrh na zastavení exekuce podle § 262b odst. 1 občanského soudního řádu, a to za stejného skutkového stavu, na základě totožných skutkových tvrzení a navzdory neúspěšné totožné zdůvodněné vylučovací žalobě podané podle § 267 občanského soudního řádu do 30. 6. 2015. Stran požadavku totožnosti účastníků v jednotlivých řízeních odvolací soud dospěl k závěru, že skutečnost, že manželka a oprávněná mají v exekučním řízení a v řízení o vylučovací žalobě jiné procesní postavení, není pro posouzení překážky věci rozhodnuté významná, a rovněž co se týče účastenství povinného v exekučním řízení, resp. v části, v níž je rozhodováno o návrhu manželky povinného na zastavení exekuce, jde o část řízení, která se práv a povinností povinného nedotýká, nepřislúší mu tak ani právo na odvolání proti rozhodnutí o tomto návrhu, a proto jeho účastenství v exekučním řízení jako celku nebrání vzniku překážky věci rozhodnuté v exekučním řízení v důsledku předchozího pravomocného rozhodnutí o vylučovací žalobě jeho manželky. Odvolací soud rovněž dovodil, že v řízení o vylučovací žalobě se manželka povinného domáhala vyloučení totožných nemovitostí, které jsou postiženy předmětným exekučním příkazem, neboť ačkoliv v petitu vylučovací žaloby byl „uveden bytový dům (Ž.) a pozemek“, zatímco v předmětném exekučním příkazu i v návrhu na částečné zastavení exekuce bylo „specifikováno všech devět bytových a nebytových jednotek, které se v tomto bytovém domě nachází“, jde o totožné nemovitosti, které jsou pouze rozdílně označeny.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti usnesení odvolacího soudu podala manželka povinného dovolání, jehož přípustnost zakládá na otázce, která v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, zda dřívější pravomocné rozhodnutí v řízení o vylučovací žalobě, v němž se domáhala manželka povinného vyloučení nemovitých věcí z exekuce, zakládá překážku věci rozsouzené v řízení o částečném zastavení exekuce k návrhu manželky povinného v té části, ve které jsou postiženy nemovité věci ve vlastnictví manželky povinného, které bylo zahájeno po 1. 7. 2015. Namítá, že překážka věci rozsouzené v projednávané věci nemůže být dána, neboť v řízení o vylučovací žalobě a v řízení o částečném zastavení exekuce není dána totožnost předmětu řízení, v řízeních je uplatněn odlišný žalobní nárok, když v řízení o vylučovací žalobě se dovolatelka domáhala vyloučení „zcela jinak označených nemovitostí“, než jsou postiženy předmětným exekučním příkazem, jednotlivá řízení jsou upravena zcela jinými procesními předpisy a zásadami, když řízení o vyloučení věcí z exekuce je řízením sporným nalézacím a řízení o částečném zastavení exekuce je řízením vykonávacím. Dovolatelka dále namítá, že v projednávané věci by bylo porušeno její právo na spravedlivý proces, nebylo-li by jí umožněno domáhat se částečného zastavení exekuce v návaznosti na změnu

právní úpravy občanského soudního řádu v případě, že dříve podala vylučovací žalobu. Dovolatelka konečně namítá, že rozhodnutí soudu prvního stupně proti ni bylo překvapivým rozhodnutím, neboť bylo vydáno „bez možnosti předložit soudu před vydáním rozhodnutí svou argumentaci“, kterou mohla uplatnit až v odvolacím řízení. Dovolatelka ve svém dovolání navrhla odklad vykonatelnosti usnesení odvolacího soudu.

III.

Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony) – dále jen „o. s. ř.“. Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř. a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené usnesení závisí na vyřešení otázky, zda věcnému projednání návrhu manžela povinného podle § 262b odst. 1 o. s. ř. ve znění od 1. 7. 2015 na částečné zastavení exekuce prodejem konkrétních nemovitých věcí nyní se nacházejících ve výlučném vlastnictví manžela povinného brání překážka věci pravomocně rozsouzené, jestliže již dříve byl pravomocně zamítnut návrh manžela povinného na vyloučení týchž nemovitých věcí z exekuce podaný podle § 267 odst. 2 o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2015, když tato otázka dosud nebyla dovolacím soudem ve všech souvislostech vyřešena, přezkoumal napadené usnesení ve smyslu § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání manželky povinného není opodstatněné.

IV.

Důvodnost dovolání

11. Podle § 55 odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění od 1. 7. 2015, dále též jen „ex. řád“, návrh na zastavení exekuce může povinný podat do 15 dnů ode dne, kdy se dozvěděl o důvodu zastavení exekuce. Návrh na zastavení exekuce se podává u exekutora, který vede exekuci. Podá-li manžel povinného návrh na zastavení exekuce podle § 262b občanského soudního řádu, rozhodne o tomto návrhu exekutor na základě písemných dokladů i bez souhlasu oprávněného do 15 dnů ode dne doručení návrhu. Nevyhoví-li exekutor návrhu, postoupí jej společně s exekučním spisem v uvedené lhůtě k rozhodnutí exekučnímu soudu, který o návrhu rozhodne. Ustanovení odstavce 3 se nepoužije.

Podle § 42 odst. 1 ex. řádu před vydáním exekučního příkazu na majetek ve společném jmění manželů zjistí exekutor, zda je v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu vedeném podle notářského řádu evidována smlouva o manželském majetkovém režimu nebo rozhodnutí soudu o zrušení společného jmění manželů, jeho obnovení nebo zúžení jeho stávajícího rozsahu, anebo dohoda nebo rozhodnutí soudu o změně smluvného režimu nebo režimu založeného rozhodnutím soudu.

Podle § 262b odst. 1 o. s. ř. ve znění od 1. 7. 2015, je-li výkonem rozhodnutí postižen majetek ve společném jmění manželů nebo majetek manžela povinného ve větším rozsahu, než připouští zvláštní právní předpis, nebo nelze-li ho výkonem rozhodnutí postihnout, může se manžel povinného domáhat v této části zastavení výkonu rozhodnutí. O tom musí být soudem poučen.

Podle § 267 odst. 1 o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2015 právo k majetku, které nepřipouští výkon rozhodnutí, lze uplatnit vůči oprávněnému návrhem na vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí v řízení podle třetí části tohoto zákona. Podle § 267 odst. 2 o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2015 se obdobně podle odstavce 1 postupuje, byl-li nařízeným výkonem rozhodnutí postižen majetek, který patří do společného jmění manželů nebo se pro účely nařízení výkonu rozhodnutí považuje za majetek patřící do společného jmění povinného a jeho manžela, ale vymáhanou pohledávku nelze z tohoto majetku uspokojit.

12. Do novely občanského soudního řádu a exekučního řádu zákonem č. 139/2015 Sb. (který nabyl účinnosti 1. 7. 2015) měl manžel povinného, který měl za to, že exekuci je postižen majetek ve společném jmění manželů nebo majetek manžela povinného ve větším rozsahu, než připouští zvláštní právní předpis, k dispozici návrh na vyloučení tohoto majetku z výkonu rozhodnutí nebo z exekuce podle § 267 odst. 1 o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2015, resp. podle § 42 odst. 1 ex. řádu ve znění do 30. 6. 2015. Uspěl-li manžel povinného s tímto návrhem (který byl projednáván ve zvláštním nalézacím řízení konaném na podkladě § 267 odst. 1 o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2015 nebo § 42 odst. 1 ex. řádu ve znění do 30. 6. 2015), soud přistoupil ohledně majetku, který byl z výkonu rozhodnutí (z exekuce) pravomocně vyloučen, k částečnému zastavení soudního výkonu rozhodnutí (exekuce), a to podle § 268 odst. 1 písm. f) o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2015. Na základě novely č. 139/2015 Sb., účinné od 1. 7. 2015, má manžel povinného za výše uvedených okolností k dispozici nikoliv návrh na vyloučení věci z exekuce, ale pouze a přímo návrh na částečné zastavení exekuce podle § 262b odst. 1 o. s. ř. ve znění od 1. 7. 2015 (viz čl. II odst. 1, 3 a čl. IV odst. 1 zákona č. 139/2015 Sb.). Dvoufázová procedura popsaná shora, jež do 30. 6. 2015 vedla k tomu, že konkrétní věci k návrhu manžela povinného přestaly být předmětem exekuce až po řízení o vyloučení věci z exekuce a zastavení exekuce v rozsahu vyhovění vylučovací žalobě, tedy byla od 1. 7. 2015 nahrazena pouze jednofázovým řízením právě o návrhu manžela povinného na zastavení exekuce. Tento závěr lze dovodit

č. 27

nejen porovnáním § 267 odst. 2 o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2015 a § 42 odst. 1 ex. řádu ve znění do 30. 6. 2015 s § 262b odst. 1 o. s. ř. ve znění od 1. 7. 2015 a § 55 odst. 1 ex. řádu ve znění od 1. 7. 2015, ale i s ohledem na čl. II bod 3 zákona č. 139/2015 Sb., podle něhož o návrzích na vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí podle § 267 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, které byly podány přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se rozhodne podle dosavadních právních předpisů. Smyslem tohoto ustanovení je zabezpečit, aby manžel povinného, který do 30. 6. 2015 podal návrh na vyloučení věci podle § 267 odst. 2 o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2015 nebo § 42 odst. 1 ex. řádu ve znění do 30. 6. 2015, neutrpěl procesní újmu spočívající v tom, že by namísto návrhu na vyloučení věci z výkonu (z exekuce) musel na základě týchž skutečností podat nový návrh směřující k témuž cíli, jímž od 1. 7. 2015 je návrh na částečné zastavení výkonu (exekuce) podle § 262b odst. 1 o. s. ř.

13. Z výše uvedených důvodů v posuzované specifické situaci (kdy jeden procesní postup a jeho instituty jsou nahrazovány jiným procesním postupem a instituty, které směřují k témuž cíli) neobstojí argumentace dovolatelky, že řízení o zastavení exekuce a řízení „vylučovací žalobě“ jsou typově zcela odlišnými řízeními, když první z nich se uskutečňuje v rámci vykonávacího řízení a druhé je svébytným nalézacím řízením. Samotný fakt, že podle procesních předpisů účinných od 1. 7. 2015 má být existence skutečností, pro které bylo do 30. 6. 2015 možno podat vylučovací žalobu, zjišťována nikoliv ve formálně vyděleném meritorním řízení, ale v rámci řízení o částečném zastavení exekuce, nevede k závěru o zásadní procedurální odlišnosti těchto řízení. Řízení o úplném nebo částečném zastavení exekuce, jejichž předmětem je zjišťování skutečností předpokládaných hmotným právem [zejména řízení o zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. g), h) o. s. ř. ve znění od 1. 7. 2015 i podle § 262b o. s. ř. ve znění od 1. 7. 2015], totiž byla a jsou reálně nalézacími řízeními, byť se uskutečňují v rámci exekuce. Práva a povinnosti účastníků těchto řízení, včetně jejich práv a povinností při dokazování, se zásadně neliší od procesních práv a povinností účastníků v řízení nalézacím (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2011, sp. zn. 20 Cdo 109/2010, nebo i dovolatelkou zmíněné usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2017, sp. zn. 20 Cdo 4453/2016). I v rámci řízení o zastavení vykonávacího řízení podle § 262b o. s. ř. ve znění od 1. 7. 2015 tedy má manžel povinného k dispozici srovnatelné procesní prostředky jako v řízení o návrhu na vyloučení věci z exekuce podle § 267 odst. 2 o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2015.

14. Neuspěje ani argument dovolatelky, že předmět procedury, která vedla k nepostižitelnosti věcí na základě návrhu na vyloučení podle § 267 odst. 2 o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2015, je odlišný od předmětu řízení o zastavení vykonávacího řízení podle § 262b odst. 1 o. s. ř. ve znění od 1. 7. 2015. Ze shora uvedeného se podává, že výsledkem dvoufázové vylučovací procedury podle procesních norem ve znění do 30. 6. 2015 bylo rovněž částečné zastavení exekuce podle § 268

odst. 1 písm. f) o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2015, tedy tentýž následek, který předpokládá § 262b odst. 1 o. s. ř. ve znění od 1. 7. 2015.

15. Dovolatelka dále namítá, že dovolací soud v dřívějším rozhodnutí o dovolání podaném v této věci uložil soudu prvního stupně i odvolacímu soudu, aby se při posuzování oprávněnosti návrhu manželky povinného na částečné zastavení exekuce zabývaly mimo jiné tím, zda byl oprávněné v době vzniku vymáhané pohledávky znám obsah dohody (či rozhodnutí soudu) o zúžení společného jmění, případně zda manželka povinného měla vědomost, že vykonávaný závazek má povinnému vůči oprávněné vzniknout, a přesto oprávněnou nevyrozuměla o tom, že společné jmění bylo zúženo a v zúžené části vypořádáno. Dovolatelce je třeba dát za pravdu v tom, že tento pokyn soudy obou stupňů nenaplnily. Nelze však přehlédnout, že předmětem předchozího dovolacího řízení bylo posouzení právní otázky, zda lze nařídít a provést ve vykonávacím řízení zahájeném do 31. 12. 2013 výkon rozhodnutí (exekuci) u závazku vzniklého za trvání manželství jen jednomu z manželů i na majetek patřící do společného jmění manželů před jeho zúžením a vypořádáním, jestliže tento majetek v době zahájení exekučního řízení již byl vypořádán ve prospěch manželky povinného, a to přes skutečnost, že oprávněná jako věřitel v době vzniku pohledávky nebyla vyrozuměna o tom, že došlo k zúžení společného jmění manželů a k jeho následnému vypořádání. Ke zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně i rozhodnutí odvolacího soudu k dovolání manželky povinného přitom došlo proto, že soudy obou stupňů, které se návrhem dovolatelky zabývaly věcně, výše uvedenou právní otázku neposoudily správně. Jestliže odvolací soud své pozdější (nynějším dovoláním napadené) rozhodnutí o návrhu na zastavení exekuce opřel o dříve neprobíranou skutečnost, že věcnému projednání návrhu na částečné zastavení exekuce prodejem konkrétních věcí ve výlučném vlastnictví manželky povinného podle § 262b odst. 1 o. s. ř. ve znění od 1. 7. 2015 brání překážka věci pravomocně rozsouzené, kterou je existence rozsudku Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou ze dne 18. 10. 2012, č. j. 10 C 26/2012-61 (kterým byl pravomocně zamítnut návrh manželky povinného na vyloučení týchž věcí z exekuce), nebyly soud prvního stupně a ani odvolací soud zatíženy povinností k naplnění pokynů uvedených v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2017, sp. zn. 20 Cdo 4453/2016. Své nové rozhodnutí totiž opřely o dříve neakcentované (a tedy i v předchozím dovolacím řízení nezohledněné) skutečnosti (srov. § 242 odst. 3 o. s. ř.).

16. Dovolatelka též upozorňuje na to, že „v předcházející vylučovací žalobě“ se domáhala vyloučení zcela jinak označených nemovitých věcí, než které jsou nyní exekučně postiženy a než vůči kterým směřuje její nynější návrh na částečné zastavení exekuce podle § 262b odst. 1 o. s. ř. Podstata její námitky zde tkví v tom, že předmětem předchozího řízení o návrhu na vyloučení předmětných nemovitostí z exekuce podle § 267 odst. 2 o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2015 (který podala, a tedy i formulovala dovolatelka) byl konkrétní bytový dům, a nikoliv

č. 27

bytové jednotky, které se v tomto bytovém domě nacházejí, a předmětem řízení o nynějším návrhu na zastavení exekuce podle § 262b odst. 1 o. s. ř. ve znění od 1. 7. 2015 jsou jednotlivé bytové jednotky s příslušenstvím, které se v daném bytovém domu nacházejí a jež jsou (podle zjištění odvolacího soudu) ve výlučném vlastnictví dovolatelky. Je však na místě se ztotožnit s právním názorem odvolacího soudu, že by bylo za dané situace přepjatě formální uzavřít, že předmět řízení o vylučovací žalobě a předmět řízení o nynějším návrhu na částečné zastavení exekuce není totožný. V této souvislosti je třeba přihlédnout k tomu, že byt, který je stavebně součástí domu s vícero bytovými jednotkami ve smyslu § 2 písm. b) zákona č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů), sice může být samostatným předmětem vlastnictví, avšak § 1 odst. 2 nebo § 2 písm. a) zákona č. 72/1994 Sb. operuje s termínem „budovy“, v níž se nachází vícero bytových nebo nebytových jednotek, a definuje jej tak, že budovou je trvalá stavba spojená se zemí pevným základem, která je prostorově soustředěna a navenek uzavřena obvodovými stěnami a střešními konstrukcemi s nejméně dvěma prostorově uzavřenými samostatnými užitkovými prostory, s výjimkou hal. Za daných okolností je nepochybné, že pravomocně zamítnutý předchozí návrh manželky povinného na vyloučení domu (budovy) podle § 267 odst. 2 o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2015 směřoval k tomu, aby exekuci nadále nebyla postižena budova (dům) jako celek, včetně veškerých samostatných bytových jednotek, jež jsou ve vlastnictví navrhovatelky a které jsou stavebně součástí budovy (domu), jejíž vyloučení z exekuce se dovolatelka domáhala. Vylučovací žaloba podle § 262 o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2015 nebyla (a ani po tomto datu není) exekucním titulem, ale jen podkladem pro následující řízení o zastavení exekuce. Proto je nerozhodné, že sama dovolatelka v petitu dřívějšího vylučovacího návrhu neprovedla identifikaci bytových jednotek, které jsou součástí budovy (domu), jež měla být z vykonávacího řízení vyloučena. I bez této identifikace totiž případně pozitivní výsledek řízení o vylučovací žalobě byl dostatečným podkladem pro následné zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. f) o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2015 (srov. obdobně závěry vyslovené např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2016, sp. zn. 26 Cdo 3140/2015, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2000, sp. zn. 21 Cdo 2125/99, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2012, sp. zn. 20 Cdo 4963/2010).

17. Neuspěje ani námitka dovolatelky, že exekuční soudy „běžně“ zastavují exekuční řízení pro nevykonatelnost exekučních titulů rozhodčích nálezů z důvodu vadných rozhodčích doložek, byť byla již dříve pravomocně zamítnuta žaloba na zrušení rozhodčího nálezu z téhož důvodu, resp. byť již dříve bylo negativně rozhodnuto o návrhu na zastavení exekuce pro nevykonatelnost rozhodčího nálezu. I zde se dovolací soud ztotožňuje s právním názorem odvolacího soudu, že situace, kdy dochází k zastavení exekuce pro od samého počátku nezpůsobilý exe-

kuční titul, a situace, kdy soud rozhoduje o návrhu na částečné zastavení exekuce podle § 262b odst. 1 o. s. ř. ve znění od 1. 7. 2015, jsou po právní stránce natolik zásadně odlišné, že je nelze srovnávat. Počáteční nezpůsobilost exekučního titulu pro zahájení a vedení exekuce je totiž zásadním předpokladem pro další vedení exekuce, k jehož případné absenci musí exekuční soud přihlídnout, kdykoliv jeho nedostatek během exekučního řízení zjistí (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012, uveřejněné pod č. 92/2013 Sb. rozh. obč., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2017, sp. zn. 20 Cdo 5148/2016, nebo nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 871/11, nálezy Ústavního soudu ze dne 27. 9. 2012, sp. zn. III. ÚS 1624/12).

18. Zbývá dodat, že bylo-li pro dovolatelku překvapivé rozhodnutí soudu prvního stupně o zastavení řízení o jejím návrhu podle § 262b odst. 1 o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2015 pro překážku věci pravomocně rozsouzené, a proto mohla odpovídající argumentaci vznést až v odvolacím řízení, nebyla tím v řízení jako celku zkrácena na svých procesních právech, protože odvolací soud se rovněž těmito argumenty dovolatelky brojícími proti odvoláním napadenému rozhodnutí soudu prvního stupně, i když byly vzneseny až v průběhu odvolacího řízení, s ohledem na § 254 odst. 6 o. s. ř. musel zabývat a skutečně se s nimi v daném směru vypořádal tak, že se ztotožnil s právním závěrem soudu prvního stupně o existenci překážky věci pravomocně rozsouzené. Tento závěr přitom i odvolací soud pokládá za správný.

19. S ohledem na výše uvedené lze shrnout, že podá-li po 30. 6. 2015 manžel povinného návrh částečné zastavení exekuce prodejem věcí s odůvodněním, že exekucí je postižen majetek ve společném jmění manželů nebo majetek manžela povinného ve větším rozsahu, než připouští zvláštní právní předpis (srov. § 262b odst. 1 o. s. ř. ve znění od 1. 7. 2015), přestože již dříve byl pravomocně zamítnut jeho návrh na vyloučení těchto věcí z exekuce podle § 267 odst. 2 o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2015 podaný z téhož důvodu, brání věcnému projednání návrhu na částečné zastavení exekuce překážka věci pravomocně rozhodnuté (§ 159a odst. 4 o. s. ř.).

20. Z uvedeného vyplývá, že rozhodnutí odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správné. Protože nebylo zjištěno, že by řízení bylo postiženo některou z vad uvedených v § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. nebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání manželky povinného podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

21. Dovolatelka v dovolání navrhuje odklad vykonatelnosti dovoláním napadeného usnesení odvolacího soudu. Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. III. ÚS 3425/16, dospěl k závěru, že lze akceptovat takový postup, kdy o návrhu na odklad vykonatelnosti Nejvyšší soud rozhodne spolu s dovoláním, aniž by se zabýval důvody, pro které je jeho vydání navrhováno, to však za

předpokladu, že se tak stane ve lhůtě přiměřené pro samotné rozhodnutí o návrhu na odložení výkonu rozhodnutí. Stejně tak nelze nic namítat proti tomu, kdy Nejvyšší soud ve stejné lhůtě projedná dovolání meritorně. Vzhledem k tomu, že dovolací soud o dovolání manželky povinného rozhodl neprodleně (tedy v Ústavním soudem zdůrazněné přiměřené lhůtě), nezabýval se návrhem manželky povinného na odklad vykonatelnosti dovoláním napadeného usnesení odvolacího soudu. Výrok o návrhu na odklad vykonatelnosti je totiž ve vztahu k výroku, jímž se dovolací řízení končí odmítnutím nebo zamítnutím dovolání, výrokem akcesorickým (srov. s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2017, sp. zn. 20 Cdo 4907/2017).

Č. 28

č. 28

Zmírnění křivd (restituce), Církev (náboženská společnost), Pozemkový úřad § 3 odst. 5 zákona č. 139/2002 Sb. ve znění do 31. 12. 2012, § 2 zákona č. 428/2012 Sb., § 15 zákona č. 428/2012 Sb.

Nebylo-li s původním majetkem církví a náboženských společností v rámci pozemkových úprav ve smyslu zákona č. 139/2002 Sb. nakládáno odděleně od jiné půdy ve vlastnictví státu, nemohla nastat zákonná fikce předvídaná v § 3 odst. 5 zákona č. 139/2002 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2012 (v současné době § 3 odst. 4 zákona č. 139/2002 Sb.).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2018, sp. zn. 28 Cdo 2255/2017, ECLI:CZ:NS:2018:28.CDO.2255.2017.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 1. 2017, sp. zn. 4 Co 55/2016.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 21. 10. 2015, č. j. 11 C 19/2015-69, zamítl žalobu, již se žalobkyně domáhala změny rozhodnutí Státního pozemkového úřadu, Krajského pozemkového úřadu pro Jihočeský kraj v Č. B. ze dne 22. 1. 2015, č. j. 429546/2013/R511 (výrok I.), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II.). Žalobkyně se, jakožto osoba oprávněná v intencích zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, ve znění nálezu Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 10/13, publikovaného pod č. 177/2013 Sb. (dále jen „zákon č. 428/2012 Sb.“), domáhala vydání pozemku v k. ú. Ú. u N. H., jako náhrady za pozemek v k. ú. Ú. u N. H., jenž byl původnímu vlastníku – jejímu právnímu předchůdci – odňat způsobem předvídaným v § 5 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb. bez náhrady. Pro nedodržení postupu v rámci pozemkových úprav dle § 3 odst. 4 zákona č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPÚ“), a nezohlednění charakteru dotčené nemovitosti představující historický církevní majetek nebylo s pozemkem nakládáno odděleně od půdy ve vlastnictví státu, pročež jej nyní není

č. 28

možné vydat. Požadavku žalobkyně nelze vyhovět, neboť zákon č. 428/2012 Sb. neumožňuje za dříve odňatou věc poskytnout pozemek náhradní, jenž nikdy historickým majetkem církve nebyl. Poukazuje na paušální finanční náhradu za nevydané pozemky dle § 15 zákona č. 428/2012 Sb. a konstatuje potřebu využití alternativního způsobu, prostřednictvím něhož by bylo možné se kompenzace za daný stav domoci, krajský soud žalobu dle § 250i zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), zamítl.

2. K odvolání žalobkyně přezkoumal uvedené rozhodnutí Vrchní soud v Praze, jenž je rozsudkem ze dne 19. 1. 2017, č. j. 4 Co 55/2016-93, potvrdil (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II.). Vrchní soud poukázal na význam § 3 odst. 5 ZPÚ (označeného po novelizaci zákonem č. 503/2012 Sb., o Státním pozemkovém úřadu a o změně některých souvisejících zákonů, jako § 3 odst. 4 ZPÚ), přičemž se soustředil na v něm zakotvenou právní fikci založenou režimem odděleného řešení pozemků, dle níž se na nově vzniklé pozemky (ve smyslu nového rozčlenění a označení totožné části zemského povrchu) nahlíží jako na původní církevní majetek. Zdůraznil, že pozemek, jenž z pohledu soukromoprávního představuje část zemského povrchu, ani provedením pozemkových úprav nezaniká (srov. dikci § 2 ZPÚ). Nebyl-li ovšem (jak tomu bylo i v projednávané při) původně církvi náležící pozemek řešen v rámci pozemkových úprav odděleně, nemohla nastat fikce vzniku nového (polohově odlišného) církevního majetku, neboť bez zmiňovaného separátního řešení nebylo možné konkrétní pozemek, jenž by mohl být objektem následné restituce, určit. Jelikož předmětem řízení podle § 9 odst. 6 zákona č. 428/2012 Sb. pak může být toliko takový pozemek, jenž byl součástí původního majetku církve, resp. ten, jenž je za něj důsledku fikce považován, nelze žádání žalobkyně vyhovět, poněvadž zákonu č. 428/2012 Sb. na rozdíl například od zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o půdě“), režim zmírnění majetkové křivdy prostřednictvím vydání jiného náhradního pozemku není znám.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti zmíněnému rozsudku brojí žalobkyně dovoláním, pokládajíc je za přípustné ve smyslu § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí spočívá na otázce, jež doposud nebyla v judikatuře Nejvyššího soudu řešena. Dovolací soud se dle jejího mínění doposud nezabýval důsledky porušení povinnosti správního orgánu řešit historický majetek církví v rámci pozemkových úprav odděleně ve smyslu § 3 odst. 5 ZPÚ. Dovolatelka nesouhlasí s postojem zaujatým k nastíněné problematice odvolacím soudem a namítá, že porušení povinnosti správním orgánem nemůže zapříčinit praktický zánik předmětného pozemku. Sporuje zá-

věr vrchního soudu, dle něhož nemohla nastat fikce předvídaná ZPÚ jen proto, že s daným pozemkem nebylo odděleně nakládáno. Odkazujíc na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2307/2015, má za to, že řečená fikce nastává již zahrnutím původně církevního majetku do pozemkových úprav. Akcentuje, že nově vzniklé pozemky nebyly na nikoho převedeny a stát jich v dotčeném obvodu vlastní dostatečné množství, z něhož by bylo lze nárok žalobkyně uspokojit, ať již prostřednictvím jí označeného, anebo jiného (srov. § 153 odst. 2 o. s. ř.) pozemku. Vyzdvihuje zásadu nutnosti interpretovat restituční legislativu ve prospěch restituentů a vyjadřuje své přesvědčení, že kvitování náhledu nalézacích soudů by bylo s to zasáhnout do jejích základních práv, především vlastnit majetek ve smyslu čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a práva na její autonomní existenci nezávisle na státu ve smyslu čl. 16 odst. 2 ve spojení s čl. 15 odst. 1 a čl. 16 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. S ohledem na řečené proto navrhuje zrušení napadeného rozsudku a vrácení věci odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

4. Účastník řízení – Česká republika – Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových se ve stručném vyjádření ztotožnil se závěry rozhodnutí Vrchního soudu v Praze a dovolání žalobkyně navrhl zamítnout.

III.

Přípustnost dovolání

5. V dovolacím řízení bylo postupováno podle o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017, které je dle čl. II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a čl. II. bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, rozhodující pro dovolací přezkum.

6. Nejvyšší soud se jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., zabýval jeho přípustností.

7. Dle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

8. V dovolání předestřenou právní otázkou následků opomenutí původně církevního pozemku při realizaci pozemkových úprav dle zákona č. 139/2002 Sb.,

na níž spočívá napadený rozsudek, se Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi doposud nezabýval, pročez lze dovolání považovat za přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 28

9. Dle § 3 odst. 5 ZPÚ, ve znění účinném do 31. 12. 2012, se pozemky ve vlastnictví státu, které jsou ve správě Pozemkového fondu České republiky a jejichž původním vlastníkem byly církve, náboženské řády a kongregace, do doby přijetí zákonů o tomto majetku vedou a řeší odděleně od ostatní půdy ve vlastnictví státu. Tyto pozemky se nepoužijí na společná zařízení jako v případě půdy ve vlastnictví státu (§ 9 odst. 14), lze však s nimi nakládat ve smyslu § 2. Omezení pro převody těchto pozemků se potom vztahuje na pozemky nově vzniklé podle schváleného návrhu pozemkových úprav a tato skutečnost se uvede v rozhodnutí vydávaném podle § 11 odst. 8 za účelem vyznačení v katastru nemovitostí.

10. V judikatuře Nejvyššího soudu bylo již dříve konstatováno, že rozhodnutí pozemkového úřadu, jímž se provádí komplexní pozemkové úpravy, má konstitutivní povahu a skrze jeho účinky nabývají oprávněné subjekty vlastnické právo k nově vzniklým pozemkům originárně, čili neodvozeně od vlastnického práva předchozího majitele, pročez zde v případě nabytí vlastnického práva pravomocným rozhodnutím státního orgánu nenalezne uplatnění ani zásada, dle níž nikdo nemůže převést více práv, než mu náleží (srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2012, sp. zn. 28 Cdo 730/2011, či jeho usnesení ze dne 29. 8. 2017, sp. zn. 28 Cdo 2521/2017, ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. 22 Cdo 598/2014, vycházející z dřívějšího usnesení téhož soudu ze dne 21. 11. 2007, sp. zn. 30 Cdo 1748/2007, 30 Cdo 4802/2007, ústavní stížnost proti němu podanou odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 1. 9. 2009, sp. zn. II. ÚS 731/2008). Je-li ovšem s pozemky v intencích shora citované normy pro jejich charakter historického církevního majetku nakládáno odděleně, je na nově vzniklé pozemky nutné pohlízet i nadále jako na původní církevní vlastnictví ve smyslu § 2 a § 6 zákona č. 428/2012 Sb. [srov. též dovolatelkou jmenovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2307/2015, či též novelizovanou (zákonem č. 280/2013 Sb.) dikcí § 3 odst. 4 ZPÚ, z nichž není možné dovodit vázanost zákonné fikce již na zahrnutí původně církevního majetku do pozemkových úprav].

11. Rovněž bylo již dříve v rozhodovací praxi dovolacího soudu připomenuto, že podle § 1 zákona č. 428/2012 Sb. má dojít ke zmírnění toliko některých křivd spáchaných komunistickým režimem na majetku registrovaných církví a náboženských společností, nikoliv ke komplexnímu odškodnění veškerého bezpráví. Konkrétní podoba vyrovnání s církvemi pak byla v rozhodující míře politickou otázkou (srovnej blíže rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 28 Cdo 5217/2015, uveřejněný pod č. 103/2017 ve Sbírce soudních rozhodnutí

a stanovisek, a další tam citovaná rozhodnutí, jakož i stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2005, sp. zn. Pl. ÚS-st. 22/05, a jeho náleze ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 10/13, bod 96), přičemž zákonodárce v posledku zvolil reparaci částečně formou vydání konkrétních pozemků, dílem pak v podobě paušální náhrady podle § 15 zákona č. 428/2012 Sb. za pozemky, jež vydat nelze (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2017, sp. zn. 28 Cdo 2546/2017, či jeho usnesení ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. 28 Cdo 349/2017). Na rozdíl od jiných restitučních předpisů, kupříkladu zákona o půdě, ovšem normy zákona č. 428/2012 Sb. osobám oprávněným neumožňují domáhat se individuálního odškodnění za nevydaný majetek prostřednictvím finanční kompenzace či formou náhradního pozemku (viz zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2017, sp. zn. 28 Cdo 5036/2016). Zákonem stanovený rámec pak nelze překračovat, respektive modifikovat ani snahou o jeho co možná nejvstřícnější výklad ve vztahu k restitucentům, jak se dožaduje dovolatelka, neboť soudům nepřisluší demokraticky zvolenou politickou reprezentací upřednostněné pojetí nápravy majetkových křivd uzpůsobovat vlastním představám o žádoucí míře kompenzace újm, již církev v minulosti utrpěla (k tomu viz kupř. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2016, sp. zn. 28 Cdo 1246/2016).

12. V nynějším sporu nebylo pochyb o tom, že původně historický majetek církve, konkrétně parcela v k. ú. Ú. u N. H., byl zahrnut do komplexních pozemkových úprav prováděných dle ZPÚ, přičemž nedůsledné informace ze strany katastrálního úřadu zapříčinily, že byť původně vlastněná církví nebyla dotčená nemovitost řešena odděleně, jak předvídá § 3 odst. 5 ZPÚ. Na tomto místě lze přitakat názoru odvolacího soudu, dle něhož z uvedeného důvodu nemohla nastat fikce, jež by odůvodňovala na některý z nově vzniklých pozemků nahlížet jako na původní vlastnictví církve, jelikož není oč naznačený pohled opřít. Ačkoliv smyslem posledně citovaného ustanovení bylo bezpochyby zachování materiálního substrátu pro účely nápravy majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společenstvem, nebyl-li při provádění pozemkových úprav daný pozemek řešen odděleně, není již, s ohledem na shora připomenuté principy, dle nichž v rámci líčeného procesu vznikají pozemky nové a jejich majitelé nabývají vlastnické právo k nim originárně, zásadně možné určit, který, popřípadě které nově (co do výměry i průběhu hranic) konstituované pozemky je v důsledku fikce zapotřebí považovat za původní církevní majetek. Ve správním rozhodnutí dle § 11 odst. 8 ZPÚ nadto nutně absentuje příslušný zákonnou úpravou předpokládaný údaj (srov. § 3 odst. 5 ZPÚ *in fine*). Nelze pak ani opomíjet ustálené závěry judikatury dovolacího soudu o vázanosti soudu vydanými správními akty a jejich potencionální revidovatelnosti. V případě správních rozhodnutí totiž zásadně platí presumpce věcné správnosti, již soudům mimo rámec správního soudnictví nepřisluší přezkoumávat (k tomu viz blíže rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1393/97, ze dne 17. 12. 1998, sp. zn. 3 Cdon 1091/96,

č. 28

publikovaný pod č. 11/2000 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, či ze dne 8. 6. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2081/2009). Řečené by ovšem *a priori* neeliminovalo možnost oprávněné osoby domáhat se svého historického majetku představovaného pozemkem, pokud by jakožto část zemského povrchu co do své rozlohy a prostorového vymezení nedoznal ani v důsledku pozemkových úprav změn, a byl tak i nadále identifikovatelný. Svědčilo-li by v takovém případě vlastnické právo k němu některé z povinných osob ve smyslu zákona č. 428/2012 Sb., bylo by zjevně proti smyslu majetkového vyrovnání s církvemi eventuální úspěch takového nároku bez dalšího vyloučit. O podobnou situaci se však v řešené kauze, v níž žalobkyně neusiluje o vydání nemovitosti fakticky ztotožnitelné s původním pozemkem, nýbrž pozemku náhradního (nemajícího přímé vazby na pozemek v minulosti odňatý jejímu právnímu předchůdci), nejedná.

13. Neposkytuje-li pak zákon č. 428/2012 Sb. instrument, prostřednictvím něhož by bylo lze konkrétní krivdu napravit individuální kompenzací skrze náhradní pozemek či peněžitou reparaci, což neopodstatňuje ani mínění dovolatelky, že stát vlastní dostatek k vydání potenciálně vhodných pozemků, není myslitelné žalobě fakticky prosazující právě nastíněný požadavek vyhovět, pročež nezbyvá než napadenému rozhodnutí odvolacího soudu přitakat. Naznačuje-li dovolatelka vady samotného rozhodnutí o pozemkových úpravách, jež ovšem nutně zůstává stran dovolacího přezkumu (srov. k tomu shora připomenuté judikatorní teze), jeví se případným upozornit, že obdobné výtky je možné relevantně uplatnit toliko před správními soudy.

14. Namítá-li dále dovolatelka zásah do svého práva vlastnit majetek, ukazuje se též případným zdůraznit konstantní náhled zastávaný judikaturou jak Nejvyššího, tak Ústavního soudu, dle něhož ústavní ochrana svědčí toliko vlastnickému právu již konstituovanému, nikoli uplatněnému restitučnímu nároku (srovnej zejména nálezy Ústavního soudu ze dne 25. 4. 1995, sp. zn. I. ÚS 3/94, a ze dne 3. 5. 2001, sp. zn. II. ÚS 719/2000, či jeho usnesení ze dne 11. 12. 2008, sp. zn. I. ÚS 1430/08, a ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. I. ÚS 2655/15, bod 13, dále pak též již zmiňovaný rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 1246/2016, či jeho rozsudek ze dne 29. 8. 2017, sp. zn. 28 Cdo 1590/2017). Obdobně nelze v dané situaci uvažovat ani o zásahu do práva žalobkyně na její autonomní existenci nezávislé na státu, poněvadž řečené je zajištěno právě prostřednictvím paušální finanční částky poskytnuté církvím a náboženským společnostem na základě § 15 zákona č. 428/2012 Sb. mimo jiné za účelem udržitelné finanční odluky církví a náboženských společností od státu (viz zejména již citovaný nálezy Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 10/13, bod 232, či též Aleš Chocholáč in JÄGER P., CHOCHOLÁČ, A. Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 165).

15. Jelikož bylo dovolání shledáno přípustným, zabýval se Nejvyšší soud rovněž tím, zdali nebylo řízení před soudy nižších stupňů postiženo zmatečností či

jinými vadami, jež mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Na základě obsahu spisu však přítomnost obdobných procesních pochybení zjištěna nebyla.

16. Dovolací soud tedy v souladu s § 243d písm. a) o. s. ř. přikročil k zamítnutí dovolání žalobkyně pro nedůvodnost.

č. 28

Č. 29

č. 29

Náhrada škody, Dobré mravy, Promlčení

§ 3 odst. 1 obč. zák., § 43 odst. 3 trestního řádu

Odkázal-li soud v trestním řízení žalobkyni s nárokem na náhradu škody (samostatným výrokem) na řízení ve věcech občanskoprávních (§ 229 odst. 1 trestního řádu), je třeba v občanském soudním řízení (ve smyslu § 135 odst. 2 věty druhé o. s. ř.) vycházet z toho, že žalobkyně v souladu s § 43 odst. 3 trestního řádu řádně navrhl, aby trestní soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit škodu.

Jsou-li negativní dopady napadeného rozhodnutí do poměrů účastníka řízení (dovolatele) odstraněny tím, že dovolací soud (bez zbytečného odkladu) napadené rozhodnutí zruší, stává se návrh na odklad vykonatelnosti rozhodnutí bezpředmětným (obsoletním).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. 27 Cdo 2826/2017, ECLI:CZ:NS:2018:27.CDO.2826.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. 1. 2017, sp. zn. 5 Cmo 112/2016, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou ze dne 18. 3. 2010 se žalobce, jako správce konkursní podstaty úpadkyně T. B., spol. s r. o. (dále jen „úpadkyně“), domáhal, aby soud uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci 3 794 700 Kč s úrokem z prodlení ve výši 12 % ročně od 25. 11. 2009 do zaplacení jako náhradu škody, kterou měl žalovaný úpadkyni způsobit tím, že jako jednatel úpadkyně nechal vyplatit z jejího majetku třetím osobám odměnu za stavební práce, které nebyly provedeny.

2. Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 8. 3. 2016, č. j. 19 Cm 400/2011-306, ve znění usnesení ze dne 16. 6. 2016, č. j. 19 Cm 400/2011-324:

[1] uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci 3 604 965 Kč s úrokem z prodlení ve výši 9 % ročně z částky 3 604 965 Kč od 19. 3. 2010 do zaplacení (výrok I.),

[2] zamítl žalobu v rozsahu tvrzeného nároku žalobce na úrok z prodlení ve výši 3 % ročně z částky 3 604 965 Kč od 19. 3. 2010 do zaplacení (výrok II.), [3] uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 334 326,37 Kč (výrok III.) a

[4] zastavil řízení v rozsahu úroku z prodlení ve výši 8 % ročně z částky 3 604 965 Kč od 25. 11. 2009 do 18. 3. 2010 (výrok IV.).

3. Šlo přitom již o třetí rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, když: [1] rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16. 4. 2014, č. j. 19 Cm 400/2011-156, byl zrušen usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. 3. 2014, č. j. 5 Cmo 515/2013-185, a věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení, a

[2] rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 20. 3. 2015, č. j. 19 Cm 400/2011-254, (v napadených částech) byl zrušen usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. 11. 2015, č. j. 5 Cmo 196/2015-279, a věc byla v tomto rozsahu vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

4. Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

[1] Žalovaný byl od 19. 5. 1993 do 19. 5. 2004 jednatelem úpadkyně.

[2] Dne 26. 7. 2005 podala úpadkyně u Městského státního zastupitelství v B. trestní oznámení (dále jen „trestní oznámení“), ve kterém uvedla, že má podezření na spáchání trestného činu, kterého se měl žalovaný dopustit, když si jako (bývalý) jednatel úpadkyně výběry z účtu a pokladny neoprávněně присвоil finanční prostředky ve výši 2 687 500 Kč (dále jen „první skutek“). [3] Úpadkyně v trestním oznámení navrhla, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil žalovanému povinnost nahradit škodu způsobenou spácháním prvního skutku ve výši 2 687 500 Kč.

[4] Trestní oznámení učinil jménem úpadkyně její jednatel I. K.

[5] Dne 12. 8. 2005 bylo Městskému ředitelství policie B. doručeno nedatované podání označené jako „doplnění trestního oznámení“ (dále jen „doplnění trestního oznámení“).

[6] V doplnění trestního oznámení úpadkyně uvedla, že při kontrole účetnictví byly zjištěny nové skutečnosti nasvědčující dalším nezákonným vyváděním finančních prostředků z jejího majetku. Specifikovala, že žalovaný nechal jako její (bývalý) jednatel vyplatit společností:

– C. TRADE, s. r. o. (v období od 14. 3. do 17. 6. 2002),

– G. spol. s r. o. (v období od 22. 11. do 19. 12. 2002) a

– S. E. s. r. o. (v období od 9. 3. do 19. d. 2004)

odměny za stavební práce, ačkoli tyto práce ve skutečnosti nebyly provedeny (dále jen „druhý skutek“).

[7] Doplnění trestního oznámení úpadkyně uzavřela tím, že spácháním druhého skutku došlo „ke vzniku škody ve výši 3 794 700 Kč, což je důvodem tohoto trestního oznámení“.

[8] Také doplnění trestního oznámení učinil jménem úpadkyně její jednatel I. K.

[9] Na majetek úpadkyně byl usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 22. 5. 2007, č. j. 28 K 15/2006-101, prohlášen konkurs (výrok I.), správcem konkursní podstaty byl ustanoven žalobce (výrok II.) a věřitelé byli vyzváni, aby ve lhůtě 30 dnů ode dne prohlášení konkursu přihlásili všechny své pohledávky (výrok III.).

[10] O hlavním líčení v trestní věci vedené o podezření ze spáchání prvního a druhého skutku, konaném 3. 12. 2007 (dále jen „hlavní líčení“), byl jako zmocněnec úpadkyně vyrozuměn J. V.

[11] Žalovaný byl rozsudkem Městského soudu v Brně (dále též jen „trestní soud“) ze dne 4. 6. 2009, č. j. 10 T 286/2006-1354, zproštěn obžaloby pro spáchání prvního skutku a shledán vinným pro spáchání druhého skutku (dále jen „trestní rozsudek“).

[12] Výrokem trestního rozsudku byla úpadkyně s nárokem na náhradu škody odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních.

[13] V průběhu řízení v projednávané věci vznesl žalovaný opakovaně námitku promlčení žalobou uplatněného nároku na náhradu škody.

5. S odkazem na trestní rozsudek soud prvního stupně konstatoval, že žalovaný spáchal druhý skutek, a že tím úpadkyni způsobil škodu ve výši 3 604 965 Kč. K námitce promlčení uvedl, že procesní úkony je třeba posuzovat podle jejich obsahu, a to i tehdy, jde-li o návrh poškozeného, aby trestní soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit škodu. Z obsahu doplnění trestního oznámení je podle mínění soudu nepochybné, že žalobce „navýšil“ svůj původní návrh na náhradu škody o částku 3 794 700 Kč.

6. Vzhledem k tomu, že bylo trestní řízení vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 10 T 286/2006 pravomocně skončeno teprve 25. 11. 2009 (tedy že do skončení promlčecí doby zbýval necelý rok), konstatoval soud prvního stupně, že se promlčecí doba prodloužila do 25. 11. 2010. Na tomto základě pak dospěl k závěru, že nárok na náhradu škody způsobené spácháním druhého skutku promlčen nebyl a nárok žalobce na zaplacení 3 604 965 Kč s úrokem ve výši 9 % z této částky od 19. 3. 2010 do zaplacení shledal důvodným.

7. K odvolání žalovaného proti I. a III. výroku rozsudku soudu prvního stupně Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 12. 1. 2017, č. j. 5 Cmo 112/2016-347:

[1] změnil III. výrok rozsudku soudu prvního stupně tak, že je žalovaný povinen zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně 373 671 Kč (první výrok),

[2] potvrdil I. výrok rozsudku soudu prvního stupně (druhý výrok) a

[3] rozhodl o nákladech odvolacího řízení (třetí a čtvrtý výrok).

8. Odvolací soud považoval skutková zjištění soudu prvního stupně ohledně protiprávního jednání a výše škody za správná. S přihlédnutím k uplatněné ná-

mitce promlčení však zopakoval dokazování spisem vedeným u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 10 T 286/2006 a dospěl k závěru, že úpadyne nenavrhl, aby trestní soud v odsuzujícím rozsudku uložil žalovanému povinnost nahradit v penězích škodu způsobenou spácháním druhého skutku (uzavřel, že z doplnění trestního oznámení nevyplývá, že by úpadyne „rozšířila požadavek na náhradu škody“). Tento nedostatek pak podle odvolacího soudu „nelze zhojit ani za použití výkladových pravidel, jak se snažil učinit soud prvního stupně“.

9. Přesto měl odvolací soud I. výrok rozsudku soudu prvního stupně (ve výsledku) za správný. Dovodil totiž, že žalovaným uplatněná námitka promlčení je v rozporu s dobrými mravy. Vzal v úvahu, že usnesením ze dne 22. 5. 2007, č. j. 28 K 15/2006-101, prohlásil Krajský soud v Brně konkurs na majetek úpadyne; od tohoto data mohl za úpadyni v řízeních týkajících se její konkursní podstaty jednat pouze správce konkursní podstaty. Ten ale nebyl vyrozuměn o konání hlavního líčení a nesprávným procesním postupem trestního soudu mu bylo znemožněno navrhnout u hlavního líčení (před zahájením dokazování), aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil žalovanému povinnost nahradit škodu způsobenou spácháním druhého skutku. Žalobce tedy podle mínění odvolacího soudu marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a proto by se „za takové situace (s přihlédnutím i k výši škody) zamítnutí návrhu pouze pro uplynutí promlčecí doby jevílo nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem ... uplatňovaného práva“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Žalovaný podal proti rozsudku odvolacího soudu dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), máje za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu. Podle obsahu dovolání jde o otázku, zda žalobce zavinil marné uplynutí promlčecí doby, jestliže v trestním řízení, které bylo vedeno proti žalovanému, neuplatnil návrh, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil žalovanému povinnost nahradit škodu způsobenou spácháním druhého skutku, a to za situace, kdy žalobce nebyl kvůli nesprávnému procesnímu postupu trestního soudu vyrozuměn o konání hlavního líčení.

11. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek odvolacího soudu změnil tak, že žalobu „v celém jejím rozsahu zamítne“.

12. Dovolatel brojí proti závěru odvolacího soudu, podle něhož žalobce marné uplynutí promlčecí doby nezavinil. Před prohlášením konkursu na majetek úpad-

kyně (22. 5. 2007) mohl nárok na náhradu škody uplatnit její jednatel, a to jak prostřednictvím civilní žaloby, tak prostřednictvím návrhu, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil dovolateli povinnost nahradit škodu.

13. Po prohlášení konkursu na majetek úpadkyně mohl nárok na náhradu škody uplatnit žalobce, který mohl navrhnout, aby soud uložil dovolateli povinnost nahradit škodu v odsuzujícím rozsudku nezávisle na hlavním líčení (i před jeho konáním), a pokud žalobce o konání (trestního) řízení vedeného u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 10 T 286/2006 nevěděl, bylo tím spíš jeho povinností uplatnit nárok na náhradu škody v občanském soudním řízení. Svou nečinností tedy žalobce marné uplynutí promlčecí doby zavinil.

14. Na podporu své argumentace dovolatel odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000, uveřejněný pod č. 59/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 59/2004“), na základě jehož závěrů dovozuje, že jím vznesená námitka promlčení není nemravná jen proto, že se úpadkyně pokusila uplatnit nárok na náhradu škody způsobené spácháním druhého skutku nejdříve v trestním řízení, a teprve poté žalobce podal civilní žalobu; poukazuje i na závěry rozsudku ze dne 25. 9. 2008, sp. zn. 29 Odo 1110/2006 (podle kterých nemá prohlášení konkursu na majetek úpadkyně zásadně žádný vliv na běh promlčecích lhůt), a rozsudku ze dne 28. 7. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2908/2014.

III.

Přípustnost dovolání

15. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť rozhodnutí odvolacího soudu závisí na zodpovězení dovolatelem otevřené otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené (níže označené) rozhodovací praxe odvolacího soudu.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Podle § 3 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), nesmí výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.

Podle § 8 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „ZKV“), je správce povinen při výkonu funkce postupovat s odbornou péčí a odpovídá za škodu vzniklou porušením povinností, které mu ukládá zákon nebo mu uloží soud.

17. Výkladem § 3 odst. 1 obč. zák. ve vazbě na dobré mravy se Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi opakovaně zabýval. Dospěl přitom k následujícím (judikatorně ustáleným) závěrům:

[1] Za výkon práva v rozporu s dobrými mravy lze považovat pouze takové jednání, jehož cílem není dosažení účelu a smyslu sledovaného právní normou, nýbrž které je v rozporu s ustálenými dobrými mravy vedeno přímým úmyslem způsobit jinému účastníku újmu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2000, sp. zn. 21 Cdo 992/99, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročník 2000, pod č. 126, a rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 Cdo 3931/2013, uveřejněný pod č. 15/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek; dále jen „R 15/2015“).

[2] Z toho, že argumentem rozporu s dobrými mravy má být odepřen výkon práva, vyplývá, že odpovídající úsudek soudu musí být podložen důkladnými skutkovými zjištěními a že musí současně přesvědčivě dokládat, že tato zjištění dovolují – v konkrétním případě – závěr, že výkon práva je s dobrými mravy skutečně v rozporu (srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. 2 Cdon 473/96, uveřejněného pod č. 16/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a též R 15/2015).

[3] Dobrým mravům zásadně neodporuje, namítá-li někdo promlčení práva uplatňovaného vůči němu, neboť institut promlčení přispívající k jistotě v právních vztazích je institutem zákonným, a tedy použitelným ve vztahu k jakémukoliv právu, které se podle zákona promlčuje. Uplatnění námitky promlčení by se přičilo dobrým mravům jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marně uplynutí promlčecí doby nezavinil a vůči němuž by za takové situace zánik nároku na plnění v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení; srov. R 59/2004.

18. Odvolací soud v projednávané věci se při posouzení otázky rozporu námitky promlčení s dobrými mravy všemi výše uvedenými judikatorními kritérii neřídil. Závěr o rozporu námitky promlčení s dobrými mravy přijal toliko s odkazem na skutečnost, že žalobce nebyl vyrozuměn o konání hlavního líčení a nesprávným procesním postupem trestního soudu mu bylo znemožněno navrhnout u hlavního líčení (před zahájením dokazování), aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil žalovanému povinnost nahradit škodu způsobenou spácháním druhého skutku. Nijak se přitom nevypořádal s (možnými) důvody, které žalobci bránily uplatnit nárok na náhradu škody způsobené spácháním druhého skutku v řízení ve věcech občanskoprávních (obdobně též například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2908/2014, jenž je veřejnosti dostupný – stejně jako ostatní rozhodnutí Nejvyššího soudu přijatá po 1. lednu 2001 – na jeho webových stránkách; www.nsoud.cz).

19. Opřel-li tedy odvolací soud závěr o tom, že žalobce marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, výhradně o skutečnost, že žalobce nebyl vyrozuměn o konání hlavního líčení, aniž se zabýval tím, jaké důvody žalobci bránily uplatnit nárok na náhradu škody, kterou žalovaný způsobil spácháním druhého skutku, v řízení ve věcech občanskoprávních, je jeho právní posouzení věci neúplné, a tudíž i nesprávné.

20. Jelikož právní posouzení věci není správné a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl žalovaným uplatněn právem, Nejvyšší soud – aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) – rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc odvolacímu soudu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

21. V průběhu dalšího řízení odvolací soud nepřehlédne, že výrok o náhradě škody, a to i výrok, jímž je poškozený odkázán podle § 229 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „trestní řád“), na občanskoprávní řízení, může být učiněn jedině na podkladě návrhu poškozeného, který je v souladu s § 43 odst. 3 trestního řádu (srov. například usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 3. 1994, sp. zn. 3 To 105/93, uveřejněné pod č. 43/1994 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek; dále jen „R 43/1994“).

22. Jestliže tedy trestní soud v poměrech projednávané věci odkázal úpadkyni s nárokem na náhradu škody (samostatným výrokem) na řízení ve věcech občanskoprávních, je třeba v občanském soudním řízení (ve smyslu § 135 odst. 2 věty druhé o. s. ř.) vycházet z toho, že úpadkyně v souladu s § 43 odst. 3 trestního řádu navrhla, aby trestní soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému (v projednávané věci žalovanému) povinnost nahradit škodu (a to jak škodu způsobenou spácháním prvního skutku, tak škodu způsobenou spácháním druhého skutku). Pokud by totiž úpadkyně nárok na náhradu škody způsobené spácháním druhého skutku řádně neuplatnila, trestní soud by o tomto nároku nerozhodoval (viz důvody R 43/1994).

23. Právní názor Nejvyššího soudu je pro odvolací soud závazný (§ 243g odst. 1 část věty první za středníkem, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

24. V novém rozhodnutí odvolací soud znovu rozhodne i o nákladech řízení, včetně řízení dovolacího (§ 243g odst. 1 věta druhá o. s. ř.).

25. O návrhu žalovaného na odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí (který byl dovolacímu soudu doručen 11. 12. 2017) Nejvyšší soud nerozhodoval. Návrh na odklad vykonatelnosti je totiž závislé povahy (srov. nálezn Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. III. ÚS 3425/16), což mimo jiné znamená, že jsou-li negativní dopady napadeného rozhodnutí do poměrů účastníka řízení (dovolatele) odstraněny tím, že dovolací soud (bez zbytečného odkladu) napadené rozhodnutí zruší, stává se návrh na odklad vykonatelnosti rozhodnutí bezpředmětným (obsoletním).

26. Rozhodné znění občanského soudního řádu, podle kterého dovolací soud dovolání projednal a rozhodl o něm (do 31. 12. 2013), se podává z čl. II bodu 2

zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a dále z části první čl. II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

č. 29

Č. 30

č. 30

Odpovědnost za vady, Smlouva kupní, Lhůty
§ 599 odst. 1 obč. zák., § 597 obč. zák.

Vady spočívající v neschopnosti vodícího psa disponovat vlastnostmi (schopnostmi) stanovenými vyhláškou č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, resp. tyto vlastnosti vůbec získat, lze vytknout u prodávajícího ve lhůtě šesti měsíců od předání, neboť jde o vady věci – specifické kompenzační pomůcky.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2018, sp. zn. 33 Cdo 1201/2017, ECLI:CZ:NS:2018:33.CDO.1201.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 72 Co 293, 294/2016, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 10 rozsudkem ze dne 21. 4. 2016, č. j. 28 C 54/2014-147, ve spojení s doplňujícím usnesením ze dne 21. 4. 2016, č. j. 28 C 54/2014-158, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni do tří dnů od právní moci rozsudku 272 362 Kč oproti vydání vodícího psa – feny bez průkazu původu – křížence retrievera a australského ovčáka jménem M., číslo čipu, a rozhodl o náhradě nákladů řízení účastníků a státu.
2. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 26. 10. 2016, č. j. 72 Co 293, 294/2016-188, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl, a rozhodl o náhradě nákladů řízení účastníků a státu před soudy obou stupňů.
3. Soudy obou stupňů vycházely ze zjištění, že žalobkyně jako kupující a žalovaná jako prodávající uzavřely 1. 9. 2013 kupní smlouvu, jejímž předmětem byl „vodící pes M., hnědý melír (*red merle*), labradorský retriever x australský ovčák, číslo čipu“ (dále jako „vodící pes“), jeho předání a následný servis. Sjedená cena vodícího psa (zahrnující náklady předání a zaškolení) činila 271 320 Kč včetně daně z přidané hodnoty. Žalobkyně (kupující) písemně potvrdila, že psa převzala v dobré zdravotní kondici, že byla řádně poučena, jak o něho pečovat, a zaškolená, jak ho užívat. Vodící pes vykazoval vady (ze znaleckého posudku znalce S. B.

z 22. 10. 2013 soudy vzaly za prokázané, že pes svými povahovými vlastnostmi ani stavem cvičenosti nesplňuje kritéria přílohy 2 vyhlášky č. 388/2011 Sb.), které žalobkyně u žalované vytkla dopisem z 27. 11. 2013. Dopisem ze dne 24. 1. 2014 žalobkyně odstoupila od kupní smlouvy; částka, kterou po žalované oproti vydání vodícího psa požaduje zaplatit, sestává z ceny vodícího psa ve výši 271 320 Kč a nutných nákladů ve výši 8 042 Kč, které zaplatila za znalecký posudek.

4. Na podkladě uvedených zjištění soudy obou stupňů posoudily právní vztah účastnic podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (viz § 3028 zákona č. 89/2012 Sb.; dále jen „obč. zák.“). Shodně dovodily, že účastnice uzavřely kupní smlouvu podle § 588 a násl. obč. zák., že předmět smlouvy – vodící pes – vykazoval vady, a žalobkyni tak svědčí právo z titulu odpovědnosti za vady věci podle § 597 odst. 1 a 2 obč. zák. Právní názory soudů obou stupňů se rozešly v posouzení, zda žalobkyně vytkla vady vodícího psa v zákonné lhůtě podle § 599 odst. 1 obč. zák., tj. včas. Zatímco soud prvního stupně dovodil, že vodící pes jako kompenzační pomůcka pro nevidomou osobu nemůže být posuzován pouze jako zvíře, jehož vady je třeba reklamovat ve lhůtě šesti týdnů, a dospěl k závěru, že žalobkyně měla na vytknutí vad šest měsíců od převzetí vodícího psa, odvolací soud tomuto závěru nepřisvědčil s tím, že nemá oporu v zákoně. I pes vycvičený ke speciálním činnostem zůstává z povahy věci stále zvířetem a ve smyslu občanského zákoníku věci, která měla mít v době předání výslovně vymíněné nebo obvyklé vlastnosti. Pokud nedostatek těchto vlastností činil psa neupotřebitelným, mohla žalobkyně od smlouvy odstoupit ve lhůtě šesti týdnů, a jestliže tak neučinila, její právo z titulu odpovědnosti za vady věci zaniklo.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, které považuje za přípustné, neboť napadený rozsudek závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Odvolacímu soudu vytýká, že nesprávně posoudil charakter vadné věci, jestliže vodícího psa pro účely reklamace vyhodnotil pouze jako zvíře a na základě toho určil nesprávně prekluzivní lhůtu k uplatnění vad podle § 599 odst. 1 obč. zák. Akcentuje, že nereklamovala vady psa, tj. nedostatek vlastností obvyklých pro daný druh zvířete (např. zdravotní stav nebo základní charakterové vlastnosti obvyklé u příslušné rasy), nýbrž vady kompenzační pomůcky. Má za to, že M. se speciálním výcvikem stala „něčím více, stala se zvláštní pomůckou pro těžce zrakově postižené – vodícím psem“ podle § 9 odst. 12 zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, přičemž vlastnosti vodícího psa stanoví vyhláška č. 388/2011 Sb. Žalovaná se zavázala psa vycvičit k určenému

účelu, a tím mu přivodit specifické vlastnosti, resp. učinit z něj zvláštní pomůcku pro osoby s těžkým zrakovým postižením: reklamované vady jsou vadami kompenzační pomůcky a jsou přímým důsledkem nekvalitní práce žalované. Kromě uvedeného žalobkyně odvolacímu soudu vytýká, že nesprávně posuzoval platnost kupní smlouvy (při jejím uzavření nebyly naplněny požadavky § 40 odst. 5 obč. zák. na podpis smlouvy nevidomou osobou) i typ této smlouvy (jedná se spíše o smlouvu o dílo), a že nevzal v úvahu, že se jedná o spotřebitelskou smlouvu ve smyslu § 52 odst. 1 obč. zák., a proto nesprávně poměřoval odpovědnost za vady předmětu koupě § 597 obč. zák. namísto § 616 a 620 odst. 1 obč. zák. Ze všech uvedených důvodů navrhl, aby dovolací soud změnil rozhodnutí soudu prvního stupně tak, že žalovaná je povinna zaplatit jí do tří dnů od právní moci rozsudku 272 362 Kč oproti vydání blíže specifikovaného vodícího psa, a nahradit jí náklady řízení před soudy obou stupňů a náklady odvolacího řízení.

6. Žalovaná navrhl, aby dovolání žalobkyně bylo jako nedůvodné zamítnuto. Podrobně se vyjádřila ke všem dovolacím námitkám (některé považuje za nepřipustné novum) a zcela se ztotožnila se skutkovými i právními závěry odvolacího soudu.

III.

Připustnost dovolání

7. V dovolacím řízení bylo postupováno podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 29. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., dále jen „o. s. ř.“).

8. Dovolání bylo podáno včas k tomu oprávněnou osobou (žalobkyní) při splnění podmínek uvedených v § 241 odst. 1, 4 a § 241a odst. 2 o. s. ř. a je přípustné, neboť rozhodnutí odvolacího soudu, jímž se odvolací řízení končí, závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně na posouzení, zda vodícího psa lze z hlediska § 599 odst. 1 obč. zák. zařadit výhradně do kategorie věc – zvíře.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Prostřednictvím jediného způsobilého dovolacího důvodu podle § 241a odst. 1 o. s. ř., jímž lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, žalobkyně zpochybnila závěr odvolacího soudu, že svá práva z titulu odpovědnosti za vady vodícího psa neuplatnila včas, neučinila-li tak ve lhůtě šesti týdnů určené pro vytknutí vad zvířat.

10. Právní posouzení věci je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu,

sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

11. Podle § 597 obč. zák., jestliže dodatečně vyjde najevo vada, na kterou prodávající kupujícího neupozornil, má kupující právo na přiměřenou slevu ze sjednané ceny odpovídající povaze a rozsahu vady; jde-li o vadu, která činí věc neupotřebitelnou, má též právo od smlouvy odstoupit (odst. 1). Právo odstoupit od smlouvy má kupující i tehdy, jestliže jej prodávající ujistil, že věc má určité vlastnosti, zejména vlastnosti kupujícím vymíněné, anebo že nemá žádné vady, a toto ujištění se ukáže nepravdivým (odst. 2).

Podle § 504 obč. zák. nabyvatel může uplatňovat nárok z odpovědnosti za vady u soudu jen tehdy, vytkl-li vady bez zbytečného odkladu poté, kdy měl možnost věc prohlédnout. Nabyvatel může vadu vytknout nejpozději do šesti měsíců, pokud zákon nestanoví jinak. Nevytkne-li v této lhůtě vadu, právo zanikne.

Podle § 599 odst. 1 obč. zák. vady musí kupující uplatnit u prodávajícího bez zbytečného odkladu. Práva z odpovědnosti za vady se může kupující domáhat u soudu, jen jestliže vady vytkl nejpozději do šesti měsíců, jde-li o vady krmiv, do tří týdnů, a jde-li o vady zvířat, do šesti týdnů od převzetí věci.

Ustanovení § 599 odst. 1 obč. zák. představuje speciální úpravu k § 504 obč. zák. týkající se délky lhůt stanovených pro vytknutí vad krmiv a vad zvířat; lhůta běží od převzetí věci kupujícím, resp. váže se k objektivní okolnosti, kterou je převzetí věci (§ 591 obč. zák.). V případě obou uvedených zákonných ustanovení jde o prekluzivní lhůty. Jestliže kupující nenotifikuje vady věci včas, jeho práva z odpovědnosti za vady věci zanikají. K zániku práva soud přihlíží z úřední povinnosti. Odpovědnost za vady uplatňuje kupující u prodávajícího jednostranným právním úkonem; účinky tohoto právního úkonu nastávají okamžikem, kdy prodávajícímu došel projev vůle kupujícího. Pouze pro ty vady, které byly vytknuty ve stanovených lhůtách, může kupující uplatňovat své nároky z odpovědnosti za vady v soudním řízení. Od vytknutí vady mu běží tříletá promlčecí doba, v níž může své právo uplatnit u soudu (srov. ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník II. § 460 až 880. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1739–1740).

12. Občanský zákoník ve znění do 31. 12. 2013 na zvíře nahlíží jako na zvláštní druh věci movité, čemuž nasvědčuje právě jeho ustanovení § 599. Žádnou další úpravu odlišující zvířata, resp. např. nakládání s nimi nebo jejich ochranu, od jiných movitých věcí neobsahuje (to upravovaly zvláštní zákony).

13. Podstatu sporu tvoří posouzení, zda z hlediska aplikace § 599 obč. zák. je vodící pes „pouze“ zvířetem, nebo (živou) věcí představující specifickou kompenzační pomůcku. Předně neexistuje druh psa označovaný jako „vodící“ pes; uvedený přídomek naznačuje, že vodící pes je zvířetem, které má kromě vlastností náležejících psovi jako zvířeti rovněž vlastnosti, resp. schopnosti charakterizované označením „vodící“. Na základě zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek oso-

bám se zdravotním postižením, lze vodícího psa označit za zvláštní (kompenzační) pomůcku. Lze sice přisvědčit žalované, že samotné označení na základě tohoto zákona z vodícího psa automaticky nečiní pro účely § 599 odst. 1 obč. zák. jinou věc než zvíře. „Nástavbu“ zvířete – vodícího psa tvoří právě soubor vlastností, resp. schopností a stav cvičenosti, které jej činí vodícím a které jsou vymezeny v příloze 2 („Dovednosti vodícího psa“) vyhlášky č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. Uvedené vlastnosti, resp. schopnosti a stav cvičenosti nemá každý pes, nýbrž pouze takový pes, který podstoupil speciální výchovu a výcvik, na jejichž základě se z něj (psa – zvířete) stala specifická kompenzační pomůcka pro zdravotně postižené. Vodícího psa je proto nezbytné posuzovat současně jako zvíře a (živou) věc – specifickou kompenzační pomůcku; přitom je třeba pečlivě lišit, které případné vady má pes jako zvířecí druh (vady zvířete) a které vady se týkají nedostatků té jeho složky, která je kompenzační pomůckou (a činí jej vodícím psem). Pokud vodící pes vykazuje vady, které by bylo možno přisoudit jakémukoliv psovi (např. skrytá nemoc nebo zranění, výskyt dysplazie kyčelního kloubu apod.), pak je namíste požadovat, aby byly vytknuty v prekluzivní lhůtě šesti týdnů po převzetí. Avšak vady spočívající v neschopnosti vodícího psa disponovat vlastnostmi (schopnostmi) stanovenými vyhláškou č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, resp. tyto vůbec získat, lze vytknout do šesti měsíců od předání, neboť jde o vady věci – specifické kompenzační pomůcky.

14. Jak vyplývá z odůvodnění dovoláním napadeného rozhodnutí, odvolací soud ze shora uvedených závěrů nevycházel a na vodícího psa nenahlížel jako na věc představující kompenzační pomůcku. Žalobkyni tak odepřel její práva z titulu odpovědnosti za vady věci – specifické kompenzační pomůcky s nesprávným závěrem, že zanikla z důvodu prekluze. Na základě závěrů Nejvyššího soudu je však zřejmé, že převzala-li žalobkyně vodícího psa M. 1. 9. 2013 a uplatnila-li vady vodícího psa u žalované dopisem z 27. 11. 2013 (dopisem z 24. 1. 2014 pak odstoupila od kupní smlouvy), učinila tak včas v šestiměsíční zákonné lhůtě běžící od převzetí věci podle § 599 odst. 1 obč. zák.

15. Nezbyvá než uzavřít, že žalobkyni se uplatněnou dovolací námitkou podařilo zpochybnit správnost rozhodnutí odvolacího soudu.

16. Vymezení, v čem dovolatelka spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, je třeba provést pro každý jednotlivý dovolací důvod (pro každou otázku hmotného nebo procesního práva) samostatně. Jen tak bude zaručeno splnění účelu novely občanského soudního řádu (zákona č. 404/2012 Sb.), když dovolatelé (resp. jejich právní zástupci) budou před podáním dovolání u každého jednotlivého dovolacího důvodu nuceni posoudit, zda daná konkrétní právní otázka již byla v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena, případně jakým způsobem, a zda tedy vůbec má smysl se v této právní otázce na Nejvyšší soud obracet (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 1. 2015, sp. zn. 30 Cdo 3023/2014).

17. Ve zbývající části dovolání žalobkyně u žádné z dalších dovolacích námitek nevymezila zákonem požadovaným způsobem (srov. § 241a odst. 2 a § 237 o. s. ř. a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 4/2014), v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání.

18. Požadavek, aby dovolací soud posoudil „jinak“ platnost kupní smlouvy (neboť nebyly naplněny požadavky kladené § 40 odst. 5 obč. zák. na podpis smlouvy nevidomou osobou, a nárok žalobkyně měl být proto posouzený jako nárok na vydání bezdůvodného obohacení) a uplatňovaný nárok z titulu odpovědnosti za vady věci, a to podle § 616 a 620 odst. 1 obč. zák. namísto § 597 a 599 obč. zák. (neboť odvolací soud nevzal v úvahu, že se jedná o spotřebitelskou smlouvu ve smyslu § 52 odst. 1 obč. zák.), není řádným vymezením přípustnosti dovolání v režimu § 237 o. s. ř., neboť významově neodpovídá tomu, aby „dovolacím soudem (již dříve) vyřešená právní otázka byla (dovolacím soudem) posouzena jinak“ (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1172/2013, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 80/2013). Z obsahu dovolání je navíc zřejmé, že žalobkyně se nedomáhá toho, aby dovolací soud posoudil určitou, jím již v minulosti vyřešenou otázku hmotného nebo procesního práva jinak, nýbrž toho, aby posoudil věc odlišně („jinak“) od odvolacího soudu. V případě námítky, že odvolací soud posoudil inkriminovanou smlouvu nesprávně jako smlouvu kupní, ačkoliv se jedná typově spíše o smlouvu o dílo, není vůbec specifikováno, které ze čtyř kritérií přípustnosti dovolání uvedených v § 237 o. s. ř. má dovolatelka za splněné.

19. Absence správného údaje o tom, v čem podle žalobkyně spočívá splnění předpokladů přípustnosti dovolání (tj. správného vymezení přípustnosti ve smyslu § 237 o. s. ř.), zatěžuje podání v této části kvalifikovanou vadou, kterou již nelze odstranit a pro kterou se dovolací soud shora uvedenými námitkami žalobkyně nemohl zabývat.

20. Vzhledem k tomu, že pro dovolací přezkum byla otevřená výhradně námitka, že odvolací soud posoudil nesprávně délku prekluzivní lhůty k uplatnění (vytknutí) vad podle § 599 odst. 1 obč. zák. a že odvolací soud tuto otázku posoudil v rozporu se shora uvedeným výkladem dovolacího soudu (v důsledku čehož dospěl k nesprávnému závěru, že práva žalobkyně z titulu odpovědnosti za vady vodicího psa zanikla), nezbývá než uzavřít, že napadený rozsudek odvolacího soudu spočívá z hlediska uplatněného dovolacího důvodu na nesprávném právním posouzení věci. Nebylo přitom zjištěno, že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen některou z vad uvedených v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a), b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. a nebyla zjištěna ani jiná vada řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

21. Protože se žalobkyni podařilo zpochybnit správnost napadeného rozhodnutí, dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a odst. 2 věta první o. s. ř.).

Č. 31

č. 31

Náhrada škody, Žaloba

§ 420 obč. zák., § 420a obč. zák., § 101 o. s. ř., § 79 o. s. ř.

Žalobce, který uplatňuje nárok na náhradu škody na nemovitosti s tvrzením, že stavební činnost žalovaného mu způsobuje vlhnutí zdiva a otřesy, a tím snižuje hodnotu nemovitosti, splní svou povinnost tvrzení ohledně vzniku škody i odkazem na znalecký posudek, v němž jsou konkrétně popsána jednotlivá poškození domu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2018, sp. zn. 25 Cdo 4994/2016, ECLI:CZ:NS:2018:25.CDO.4994.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobců zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. 2. 2015, sp. zn. 13 Co 42/2015, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 3. 6. 2013, č. j. 22 C 293/2005-291, zamítl žalobu na zaplacení 9 298 663 Kč a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Žalobci se domáhali náhrady škody na žalovaných společnostech 1) a 2), které provedly výstavbu koridoru v úseku Ú.–D. v r. 2001–2003, a žalovaný 3) uvedenou stavbu projektoval. Následkem této stavby, jež sousedí s jejich domem, dochází k vlhnutí a podmáčení jejich domu, ke vzniku plísní a při průjezdu vlaků k otřesům a hluku. Stavebníkem koridoru a provozovatelem drážní dopravy byly České dráhy, a. s., které zajišťovaly provoz železniční dopravní cesty včetně modernizace traťového úseku, a k realizaci toho použily stavební a projektovou činnost žalovaných. Protože žalobci neprokázali, že jim škoda vznikla v souvislosti s provozní činností žalovaných, soud z důvodu nedostatku věcné pasivní legitimace žalovaných žalobu zamítl.

2. K odvolání žalobců Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 18. 2. 2015, č. j. 13 Co 42/2015-369, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé potvrdil, změnil jej ve výroku o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky a vůči státu. Neztotožnil se se závěrem soudu prvního stupně o nedostatku pasivní legitimace na straně žalovaných, neboť z hlediska odpovědnosti za škodu způsobenou provozní činností dle § 420a obč. zák. není podstatné, zda škodu

způsobil osobně provozovatel nebo osoba, kterou provozovatel při své činnosti použil, tedy ten, kdo konkrétní škodu vyvolal. Provádění staveb patří k předmětu jejich podnikání, a pokud žalobci tvrdí, že v důsledku takové činnosti jim vznikla škoda, jedná se o odpovědnost za škodu způsobenou v souvislosti s podnikáním žalovaných v rámci jejich provozní činnosti. Žalovaný 3) neodpovídá dle § 420a obč. zák., neboť projekční činnost sama o sobě nemůže způsobit vlhkost, plísně, otřesy a hluk, jeho odpovědnost může být dána dle § 420 obč. zák. v případě, že by příčinou vzniku škody byly nedostatky či chyby v jím zpracovaném projektu stavby. Odvolací soud dospěl k závěru, že žalobě nelze vyhovět z důvodu, že žalobci neunesli břemeno tvrzení ohledně vzniku škody. V případě škody na majetku, popřípadě na věci se nahrazuje skutečná škoda a ušlý zisk. Skutečnou škodou se rozumí újma spočívající ve zmenšení majetkového stavu poškozeného reprezentující hodnoty, které by bylo nutno vynaložit, aby došlo k uvedení věci do předešlého stavu. Žalobci uvedli, že jim škoda vznikla na nemovitosti, a v důsledku chyb na stavbě koridoru jde o vlhnutí zdiva a otřesy, což snižuje hodnotu nemovitosti, a následně odkázali na znalecký posudek, z něhož vyplynulo, že pro určení výše škody musí být vypracován projekt a rozpočet, náhrada škody sestává z nákladů na sanaci vlhkého zdiva, opravu dřevěných nosných konstrukcí a oddělení drážního tělesa od domu. Odvolací soud uzavřel, že žalobci ani po poučení dle § 118a o. s. ř. ze strany soudu neuvedli, v čem spočívá škoda, která jim měla vzniknout. Tvrdili, že jim vznikla škoda ve výši žalované částky, aniž by specifikovali, jak se tato částka projevila v jejich majetkové sféře. Tvrzená vlhkost, hluk a otřesy způsobené činností žalovaných však samy o sobě neznamenají negativní zásah do majetkové sféry žalobců a skutečnosti ohledně vzniku škody jako zásahu do majetkové sféry žalobců nevyplývají ani ze znaleckého posudku, na který žalobci odkazovali.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Tento rozsudek napadli žalobci dovoláním s tím, že napadený rozsudek závisí na vyřešení otázky procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a to ve výkladu § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř. o povinnosti tvrzení. Namítají, že odvolací soud nesprávně posoudil, zda žalobci splnili povinnost tvrzení ohledně specifikace způsobené škody, a nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že ze znaleckého posudku nevyplývají skutečnosti ohledně vzniku škody jako zásahu do jejich majetkové sféry. Poukazují na svá podání a na obsah znaleckého posudku, v němž jsou detailně popsány vady nemovitosti způsobené provozní činností žalovaných, a je uvedeno, že náhrada škody spočívá v nákladech na sanaci vlhkého zdiva, dřevěných nosných konstrukcí a oddělení drážního tělesa od domu. S poukazem na rozsudek

Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 2725/2007, v němž byl vysloven názor, že není důvod k zamítnutí žaloby pro neunesení břemene tvrzení v situaci, že žalobce namísto opisu údajů z listiny navrhl provést touto listinou důkaz, žalobci dovozuje, že svou povinnost tvrzení splnili. Navrhli, aby Nejvyšší soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 1 k dalšímu řízení.

č. 31

III.

Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobami k tomu oprávněnými – účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenými advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť odvolací soud se při řešení procesní otázky splnění povinnosti žalobce tvrdit rozhodné skutečnosti odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Dovolání je vzhledem k tomu i důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

5. Podle § 101 odst. 1 o. s. ř. jsou účastníci povinni zejména tvrdit všechny pro rozhodnutí věci významné skutečnosti; neobsahuje-li všechna potřebná tvrzení žaloba (návrh na zahájení řízení) nebo písemné vyjádření k ní, uvedou je v průběhu řízení.

6. Břemenem tvrzení se rozumí procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že určitá skutková okolnost nemohla být prokázána, neboť vůbec nebyla účastníky tvrzena. Rozsah povinnosti tvrzení a rovněž důkazní povinnosti určuje skutková podstata hmotněprávní normy, jež má být aplikována. Jestliže účastník řízení netvrdil všechny rozhodné skutečnosti významné pro rozhodnutí, muselo být rozhodnuto o věci samé v jeho neprospěch.

7. Jak vyplývá z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2008, sp. zn. Cdo 2725/2007, na který dovolatelé poukazují, jestliže po poučení soudu prvního stupně podle § 118a odst. 1 o. s. ř. žalobce nedoplnil vyličení rozhodných skutečností opisem údajů z listin, které navrhl jako důkaz a které byly oběma účastníkům známy, jeho nečinnost v tomto směru nezakládá důvod k zamítnutí žaloby pro neunesení břemene tvrzení. Ve vztahu k těmto skutečnostem účastník splní svou povinnost tvrzení, kterou mu ukládá § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř., již tím, že navrhne, aby tyto listiny byly provedeny jako důkaz k prokázání jeho tvrzení; není třeba, aby jednotlivé údaje z těchto listin opakoval, případně je opisoval. Na úplnost tvrzených právně významných skutečností je třeba usuzovat na základě předběžné právní kvalifikace skutkového děje, kterým žalobce odůvodňuje opodstatněnost svého nároku.

8. V dané věci odvolací soud uvedl, že vlhkost zdí, hluk a otřesy stavby jsou negativními vlivy činnosti žalovaných, které však samy o sobě nejsou negativním zásahem do majetkové sféry žalobců, což je v souladu s názorem vysloveným v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 2 Cz 7/73, publikovaného pod č. 3/1974 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, z něhož plyne, že nelze přiznat náhradu za samotnou imisi, ale jen za škodu jí způsobenou. Odvolací soud však přehlédl, že žalobci nepožadují náhradu za samotný hluk přesahující dovolenou míru hluchnosti a rušící je v jejich vlastnickém a užívacím právu, nýbrž požadují náhradu za poškození jejich domu v důsledku toho, že železniční koridor byl žalovanými nesprávně vyprojektován a nesprávně postaven.

9. Bez ohledu, zda se jedná o odpovědnost žalovaných za pochybení, jež vedla ke škodě z hlediska § 420 obč. zák., nebo podle § 420a obč. zák., jak uvažoval i soud prvního stupně, základním předpokladem odpovědnosti žalovaných za škodu je způsobení škody, tedy snížení majetkového stavu žalobců, přičemž vzniklou škodu představuje již samotné snížení hodnoty nemovitosti. V daném případě je poškození popsáno i v závěrech znaleckého posudku Ing. D., jak je popsal soud prvního i druhého stupně, a to zejména praskliny zdí, narušení nosné konstrukce, poničené hrázní zdivo, dům není užitelný ani prodejný. Jiná otázka ovšem je výše škody, ohledně níž žalobci rovněž poukázali na znalecký posudek a uvedli, že výše je dána náklady na sanaci vlhkého zdiva, na opravu dřevěných konstrukcí a na oddělení drážního tělesa od domu. Nicméně výše škody se v řízení o náhradu škody zjišťuje v situaci, že základ nároku je prokázán.

10. Jestliže žalobci ke svému tvrzení o vzniku majetkové újmy poukázali na znalecký posudek, v němž jsou uvedeny základní skutečnosti, jež představují snížení majetkového stavu žalobců, a navrhli tento posudek jako důkaz k prokázání svých tvrzení, nelze přisvědčit odvolacímu soudu, že ve vztahu ke vzniku majetkové újmy chybí vyličení rozhodných skutečností a že žalobci ani po poučení soudu podle § 118a odst. 1 o. s. ř. nesplnili svou povinnost tvrzení, a nelze mu přisvědčit ani v tom, že ze závěrů znaleckého posudku, jak je popsal, nevyplývají „skutečnosti ohledně vzniku škody jako zásahu do majetkové sféry žalobců“.

11. Odvolací soud (stejně jako soud prvního stupně) po právní stránce posuzoval uplatněný nárok na náhradu škody ve vztahu k 1. a 2. žalovanému podle § 420a obč. zák. I když rozhodnutí odvolacího soudu lze v dovolacím řízení přezkoumat jen z důvodu vymezených v dovolání (§ 242 odst. 3 o. s. ř.) a dovolací soud posuzuje jen ty právní otázky, které dovolatel označil, je třeba z hlediska vymezení rozsahu právně významných skutečností dodat, že předpokladem objektivní odpovědnosti podle § 420a obč. zák. není škoda vzniklá následkem protiprávního úkonu (porušení povinnosti), nýbrž určitá škodní událost vyvolaná provozní činností, byl-li škodlivý následek způsoben povahou této činnosti, tedy právě jejími typickými či charakteristickými vlastnostmi, jimiž se projevuje navenek. Není rozhodující, zda provozní činnost probíhala bezvadně, nýbrž

podstatné je, zda právě svou povahou zapříčinila vznik škody. Škoda vyvolaná provozní činností je totiž důsledkem samotného charakteru určitého provozu.

č. 31

12. Právní posouzení nároku na náhradu škody závisí na tom, jaká skutečnost je příčinou vzniku škody. Stavební činnost sama o sobě nezpůsobuje poškození okolních domů a popsaná škodní událost nenáleží ani k projevům, jimiž stavební činnost a projektová příprava působí navenek. Tvrdí-li žalobci, že ke škodlivým následkům došlo pochybením žalovaných při výstavbě, jednalo by se o odpovědnost za protiprávní úkon, pokud příčinou vzniklé škody byly určité nedostatky či chyby ve zpracovaném projektu a při vlastním provádění stavebních prací. Je proto třeba zvážit posouzení odpovědnosti žalovaných z pohledu obecné odpovědnosti za škodu podle § 420 obč. zák. (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2429/2007).

13. Z uvedených důvodů shledal Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu nesprávným, proto jej zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.).

Č. 32

Č. 32

Náhrada škody

§ 434 odst. 1 obč. zák., § 434 odst. 2 obč. zák., § 1 nařízení vlády č. 258/1995 Sb.

Jízdní kola vnesená do prostor ubytovacího zařízení nemají z hlediska objektivní odpovědnosti provozovatele hotelu podle § 433 odst. 1 obč. zák. povahu cennosti (§ 434 odst. 1 obč. zák.), i když svou výjimečnou sestavou a výbavou přesahují hodnotu obvyklých turistických jízdních kol.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2017, sp. zn. 25 Cdo 1483/2016, ECLI:CZ:NS:2017:25.CDO.1483.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 22. 10. 2015, sp. zn. 26 Co 203/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Trutnově rozsudkem ze dne 10. 2. 2015, č. j. 110 EC 12/2012-232, uložil žalované povinnost zaplatit žalobci 133 557 Kč s příslušenstvím a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Rozhodl tak poté, co jeho předchozí rozsudek ze dne 10. 12. 2013, č. j. 110 EC 12/2012-118, Krajský soud v Hradci Králové usnesením ze dne 24. 6. 2014, č. j. 26 Co 141/2014-152, zrušil a věc mu pro zjištění výše vzniklé škody vrátil k dalšímu řízení. Soud prvního stupně vyšel ze skutkového zjištění, že žalobce byl od 27. 8. 2011 do 28. 8. 2011 ubytován v penzionu provozovaném žalovanou ve V. a že během noci mu byla neznámým pachatelem z dřevěné uzamykatelné kůlny umístěné v areálu penzionu odcizena dvě jízdní kola. Ohledně výše škody vyšel ze znaleckého posudku Ing. L. D., podle něž byla hodnota kola Santa Cruz Nomad, které si ze zakoupených komponentů žalobce sám na míru složil, 64 507 Kč a kola Trek Remedy 8 sériové výroby 61 850 Kč. Soud uzavřel, že žalovaná jako provozovatelka ubytovacího zařízení podle § 433 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též jen „obč. zák.“), odpovídá žalovanému za vzniklou škodu na vnesených věcech, aniž by byly ve smyslu § 434 odst. 1 obč. zák. jinými cennostmi, a žalobě proto, včetně uplatněného nároku na znalečné ve výši 7 200 Kč, opět vyhověl.

2. Krajský soud v Hradci Králové k odvolání žalované rozsudkem ze dne 22. 10. 2015, č. j. 26 Co 203/2015-270, rozsudek soudu prvního stupně změnil

tak, že žalobu ohledně části příslušenství zamítl, jinak jej potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Shodně se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že žalovaná odpovídá podle § 433 odst. 1 obč. zák. za vzniklou škodu, neboť provozování penzionu je provozní činností, s níž je zpravidla spojeno odkládání sportovního vybavení, a v řízení bylo prokázáno, že dřevěná uzamykatelná kůlna na dvoře objektu byla prostorem, který žalovaná určila pro uložení kol, resp. jedná se o místo k uložení kol obvyklé. Současně se v případě obou jízdnic kol nejedná o cennost vzhledem k tomu, že žalobce provozoval cykloturistiku ve vysokohorské oblasti, a proto jeho vybavení bylo na odpovídající technické úrovni, s čímž koresponduje i jeho cena; nelze tedy dovodit, že by žalovaná odpovídala za škodu jen do výše 5 000 Kč. Odvolací soud neshledal, že by odcizení kol spoluzavinil žalobce svou neopatrností, protože žádosti o umístění kol na pokoj žalovaná nevyhověla, a naopak sama odkázala na uzamykatelnou kůlnu.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná dovoláním, jehož přípustnost dovozuje z § 237 o. s. ř. tím, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od „ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, kdy byla řešena právní otázka, která je dovolacím soudem rozhodována rozdílně“. Odvolací soud nesprávně posoudil předmětnou kůlnu jako prostor k ukládání věcí ubytovaných, neboť nikdy nebyl označen jako úložiště sportovního náčiní, sloužil pouze k uskladnění zahravního nářadí. Nesprávné právní posouzení spočívá také v tom, že obě odcizená kola měla být podle § 434 odst. 1 obč. zák. posouzena jako jiné cennosti a náhrada za škodu proto měla být limitována částkou 5 000 Kč. Jejich hodnota výrazně přesahovala hodnotu věcí obvykle odkládaných, protože žalobce neprovozoval obvyklou cykloturistiku a daný penzion není součástí žádného sportovního areálu ani se nespecializuje na ubytování sportovních výprav či klubů. Ostatně svědci v řízení shodně označovali kola za něco zcela výjimečného a přirovnávali je k luxusním automobilům. Také žalobce si musel být vědom jejich hodnoty a toho, že vyžadují zvýšenou ochranu. Dovolatelka s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 4170/2010 tvrdí, že ubytovatel může očekávat, že host si odkládá jen věci obvyklé, nikoli výjimečné, a jestliže na takovou okolnost není upozorněn, nemůže nést odpovědnost za škodu přesahující stanovený limit. Navrhuje proto, aby byl rozsudek odvolacího soudu zrušen a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení.

III. Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenou advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť hmotněprávní otázka vymezení „jiné cennosti“ podle § 434 odst. 1 obč. zák. nebyla za daných skutkových okolností v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešena. Dovolání není důvodné.

č. 32

IV. Důvodnost dovolání

5. Podle § 242 odst. 3 věta první o. s. ř. rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodů uplatněných v dovolání.

6. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

7. Vzhledem k § 3028 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), účinného od 1. 1. 2014, se věc posuzuje podle dosavadních předpisů, tedy podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále opět jen „obč. zák.“), a podle nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kterým se provádí občanský zákoník, oba ve znění účinném do 31. 12. 2013, neboť jde o právní poměry vzniklé před 1. 1. 2014.

8. Podle § 433 odst. 1 věty první obč. zák. provozovatel poskytující ubytovací služby odpovídá za škodu na věcech, které byly ubytovanými fyzickými osobami nebo pro ně vneseny, ledaže by ke škodě došlo i jinak.

9. Citované ustanovení zakládá objektivní odpovědnost (bez ohledu na protiprávnost a zavinění) poskytovatelů ubytovacích služeb (zpravidla na základě smlouvy o ubytování podle § 754 a násl. obč. zák.) a do oblasti náhrady škody promítá specifický rys tohoto druhu závazkového vztahu spočívající v tom, že ubytovanému je v prostorách ubytovatele poskytováno přechodné ubytování, při němž nepochybně bude potřebovat umístit a zároveň i zabezpečit své osobní věci (případně i po dobu své nepřítomnosti), jsou-li tzv. vneseny. K umístění věcí ubytovaného slouží jednak prostory pro ubytování samotné, jednak prostory, které jsou k tomuto speciálnímu účelu vyhrazeny. Zatímco o místě samotného ubytování nebude zpravidla pochyb, zákon nestanoví, jak a kde mají být prostory vyhrazené k uložení věcí situovány a jak mají být vybaveny, a není proto vyloučeno, aby se nacházely i vně ubytovacího objektu. Zákon však tím, že pro označení místa vyhrazeného k uložení věci

užívá pojmu „prostory“, dává najevo, že musí jít o místo určitým způsobem vydělené a od ostatního okolí ohraničené. Český jazyk totiž výrazu „prostor“ (množné číslo „prostory“) používá k označení prostředí, které je blíže definováno zpravidla ve vztahu k určitému objektu a které je objemově vymezeno více či méně pevnými hranicemi, nejčastěji se tak označují místnosti situované v nemovitostech. Při absenci zákonné definice nelze sice prostory pro uložení věcí omezit pouze na místnosti nacházející se uvnitř ubytovacího objektu, ale pro naplnění znaků prostor podle § 433 odst. 1 obč. zák. je nezbytné, aby šlo o místo fyzicky oddělené od ostatního okolí a nadané jistou prostorovou integritou. Ostatně i pojem věci „vnesené“ naznačuje, že umístění věci je charakterizováno přesunem zvenčí dovnitř, tedy do určitým způsobem uzavřeného prostředí.

10. V projednávané věci bylo zjištěno (skutková zjištění podle § 241a odst. 1 o. s. ř. dovolacímu přezkumu nepodléhají), že neznámý pachatel odcizil dvě jízdní kola, která žalobce při svém ubytování v penzionu provozovaném žalovanou umístil (vnesl) do uzamykatelné dřevěné kůlny stojící na volně přístupném dvoře areálu, a to poté, co žalovaná nevyhověla jeho žádosti o možnost dát si kola přímo do budovy penzionu a pro odložení kol mu určila právě toto místo. Odvolací soud tedy správně dovodil, že předmětná kola byla žalobcem vnesena do prostor vyhrazených žalovanou k uložení věcí, přičemž technické či organizační nedostatky ve vybavenosti určeného místa a v kvalitě jeho zabezpečení před možností vzniku škody na vnesených věcech nezbavují provozovatele ubytovacího zařízení přísné objektivní odpovědnosti za škodu plynoucí ze zákona (srov. obdobně rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 12. 1976, sp. zn. 2 Cz 42/76, publikovaný pod č. 25/1978 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, či rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1048/2002, publikovaný pod C 2155 v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu, C. H. Beck, dále jen „Soubor“). Nelze tedy přisvědčit dovolací námitce, že odvolací soud měl zohlednit, že penzion nebyl pro odkládání kol dostatečně zařízen a vybaven.

11. Podle § 434 odst. 1 obč. zák. za klenoty, peníze a jiné cennosti se takto odpovídá jen do výše stanovené prováděcím předpisem. Byla-li však škoda na těchto věcech způsobena těmi, kteří v provozu pracují, hradí se bez omezení. Podle odstavce 2 tohoto ustanovení se bez omezení hradí škoda i tehdy, jestliže byly věci převzaty do úschovy.

12. Podle § 1 nařízení vlády č. 258/1995 Sb. za klenoty, peníze a jiné cennosti se odpovídá jen do výše 5 000 Kč.

13. Navazující úpravou zákonodárce omezil rozsah poskytované náhrady u tohoto přísného typu objektivní odpovědnosti při škodě na klenotech a penězích částkou 5 000 Kč bez ohledu na jejich skutečnou hodnotu. Vedle toho zákon hovoří bez dalšího upřesnění i o „jiných cennostech“, a tento pojem je

tak otevřen výkladu. Přiřadil-li zákon k těmto věcem i neurčitý pojem jiné cennosti, sledoval tím limitaci náhrady i ohledně jiných předmětů, mají-li výjimečnou hodnotu a jsou svou povahou srovnatelné s klenoty či penězi. Účelem je, aby zákazníci do provozoven nevnašeli či zde neodkládali příliš drahocenné předměty, ale aby je, pokud je již mají s sebou, provozovateli předali do zvláštní úschovy. Zároveň je tím chráněn daný provozovatel, protože na něm jistě nelze požadovat, aby předvídal neopatrné chování svých zákazníků a vždy dokázal účinně předcházet vzniku škody, za kterou odpovídá objektivně. Z tohoto důvodu se pak zákonná limitace neuplatní nejen tehdy, pokud by cennosti byly svěřeny do dostatečné úschovy nebo pokud by škodu způsobili pracovníci provozu, ale též tehdy, jde-li o věci, které nelze chápat jako cennosti, ale spíše jako věci za dané situace, v kontextu určité provozovny a jeho obvyklé klientely běžné. V tomto ohledu pak nelze automaticky vycházet pouze z částky 5 000 Kč, jak byla nastavena už při přijetí nařízení vlády č. 258/1995 Sb. (na rozdíl od vhodněji pojaté limitace podle § 2948 odst. 1 o. z.), ale je nutno vždy přihlížet i ke konkrétním okolnostem daného případu a zjišťovat, zda cena dotčených předmětů výrazně přesahuje hodnotu běžných věcí obvykle vnašených nebo odkládaných.

14. V odborné literatuře jsou za jiné cennosti označovány vkladní knížky, šeky, směnky, drahocenné kožichy, cenné starožitnosti, peníze sběratelské hodnoty, přístroje výjimečné hodnoty apod. (srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. II. díl. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1263). Jde tedy většinou o předměty, jejichž povaha i cena se vymyká poměrům běžné ubytované osoby a které představují výjimečné nakládání s předměty ne zcela obvykle vnašenými do vyhrazených prostor. V dosavadní rozhodovací praxi dovolacího soudu bylo spíše jako krajní řešení a výjimečně za jinou cennost považováno osobní motorové vozidlo vyšší ceny, které bylo ve specifických poměrech zaparkováno na parkovišti ne zcela běžně přístupného (bez vozidla) hotelu a jehož klíčky byly odloženy ve skřínce hotelové sauny (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2012, sp. zn. 25 Cdo 4170/2010, publikovaný v Souboru pod C 13349).

15. Posuzovaný případ není s těmito příklady srovnatelný. Jízdní kola byla vnesena do prostor ubytovacího zařízení v horském městě, kde je v letní sezóně zcela běžné, že ubytovaní hosté používají kola nejrůznějšího charakteru a vybavení. Odcizená kola se přes svou výjimečnou sestavu a výbavu a téměř až profesionálně sportovní úroveň neblíží svou povahou typickým cennostem popsaným v literatuře a nedosahují ani vysokých hodnot lepších motorových vozidel. Zjištěná cena žalobcových kol sice nebyla zanedbatelná a přesahovala hodnotu obvyklých sportovních (turistických) jízdních kol, avšak výsledná částka za oba stroje není nepřiměřeně vysoká vzhledem k charakteru kol a tomu, v jakém prostředí byla užívána a posléze při ubytování vnesena do prostor k tomu vyhrazených pro-

vozovatelkou penzionu. Odvolací soud tato kritéria normy s relativně neurčitou hypotézou ohledně jiné ceny zvážil, logicky, podrobně a výstižně zdůvodnil, proč vzhledem ke všem okolnostem považuje předmětná jízdní kola za sportovní vybavení obvyklé pro dané místo, takže jeho závěr nelze považovat za nepřiměřený a neopodstatněný.

č. 32

16. Ze všech těchto důvodů je zřejmé, že napadené rozhodnutí je z pohledu uplatněných dovolacích námitek správné, Nejvyšší soud proto dovolání žalované podle § 243b odst. 2 o. s. ř. zamítl.

Č. 33

Č. 33

Náhrada za ztrátu na výdělků, Důchod starobní

§ 447 obč. zák., § 81 odst. 4 zákona č. 582/1991 Sb., § 61a odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb.

Nárok na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti zaniká invalidnímu důchodci dnem, kdy mu ze zákona vznikl nárok na výplatu starobního důchodu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 4066/2016, ECLI:CZ:NS:2017:25.CDO.4066.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 11. 4. 2016, sp. zn. 8 Co 30/2016.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 13. 10. 2015, č. j. 30 C 677/2011-166, zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal po žalované zaplacení náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti za dobu od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010 ve výši 122 088 Kč, od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2011 ve výši 106 596 Kč se zákonným úrokem z prodlení z těchto částek od 23. 12. 2011 do zaplacení a dále měsíční renty ve výši 8 883 Kč od 1. 1. 2012 nadále; rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že v souvislosti s operací, kterou žalobce podstoupil dne 16. 3. 1989 u právní předchůdkyně žalované, došlo v důsledku jejího protiprávního jednání k trvalému poškození zdraví žalobce, byla proto povinna platit žalobci náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti. Tato povinnost přešla na žalovanou, za niž ji plnila vedlejší účastnice až do 1. 1. 2010, kdy žalobci vznikl ze zákona nárok na výplatu starobního důchodu. Soud po právní stránce uzavřel, že přiznáním starobního důchodu zaniklo žalobci právo na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě, přičemž je nerozhodné, zda mu byl starobní důchod přiznán na základě žádosti či bez jeho žádosti. Dovodil rovněž, že přiznáním nároku na starobní důchod vzniklo žalobci právo na náhradu za ztrátu na důchodu podle § 447a zákona č. 40/1964 Sb. (dále též jen „obč. zák.“), pro úspěšné uplatnění takového náro-

ku ale žalobce ani po příslušeném poučení neuvedl potřebná skutková tvrzení a nenavrl důkazy.

č. 33

2. K odvolání žalobce Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 11. 4. 2016, č. j. 8 Co 30/2016-208, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ztotožnil se s jeho právními závěry, že za situace, kdy se žalobce stal poživitelem starobního důchodu, nemá již nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti a je nepodstatné, zda se tak stalo v důsledku vlastní volby žalobce anebo na základě objektivní skutečnosti (zákoně transformace invalidního důchodu na důchod starobní). Svůj závěr opřel o řadu soudních rozhodnutí (Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. 25 Cdo 1140/2012, ze dne 16. 5. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1100/2000, ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3258/2010, a Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 9. 1995, sp. zn. 6 Cdo 127/94), a uzavřel, že jakmile je poškozený příjemcem starobního důchodu, tak si své potřeby vlastní prací nezajišťuje a dochází u něj k takové změně poměrů, která způsobuje, že již nemá nárok na náhradu za ztrátu na výdělku, ale pouze na náhradu za případnou ztrátu na důchodu.

II.**Dovolání a vyjádření k němu**

3. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost dovozuje z § 237 o. s. ř. s tím, že dovoláním napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci a závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a to zda v režimu občanského zákoníku žalobci trvá nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti i poté, co mu byl invalidní důchod automaticky, tj. bez žádosti žalobce a proti jeho vůli, transformován na starobní důchod v souladu se zákonem č. 306/2008 Sb. Namítá, že na rozdíl od pracovněprávní úpravy občanský zákoník žádný věkový limit pro skončení nároku na náhradu za ztrátu na výdělku nestanoví (jak potvrzuje rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. 25 Cdo 788/2012), a že nebylo úmyslem zákonodárce změnou veřejnoprávního předpisu zasáhnout do soukromého práva tak, že fakticky zavede i v režimu občanského zákoníku věkový limit 65 let pro výplatu tohoto nároku. K citovaným rozhodnutím Nejvyššího soudu dovolatel uvádí, že v nich dovolací soud podmiňuje trvání nároku na náhradu ztráty na výdělku i subjektivním prvkem v podobě vůle poživitele důchodu, že jeho jediným příjmem má být nadále nikoli výdělek, nýbrž starobní důchod. Navrhl, aby dovolací soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

4. Žalovaná ve vyjádření k dovolání uvedla, že je považuje za nepřipustné, neboť navržená otázka hmotného práva již byla v řadě rozhodnutí odvolacího

soudu řešena (např. v rozsudku ze dne 16. 5. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1100/2000), a že právní důvod, pro který došlo ke změně druhu zdroje příjmu žalobce, není významný. Navíc žalobce měl prostor pro nevyužití automatické přeměny invalidního důchodu na starobní důchod, když mohl požádat o zastavení výplaty starobního důchodu podle § 61a odst. 3 zákona č. 155/1995 Sb. Plně se ztotožnila s odůvodněním odvolacího soudu a navrhla, aby bylo dovolání odmítnuto či zamítnuto a dovolateli uložena povinnost k náhradě nákladů dovolacího řízení.

III.

Přípustnost dovolání

5. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť otázka, zda nárok na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě trvá i poté, kdy byl poškozenému invalidní důchod bez jeho žádosti a proti jeho vůli změněn zákonem na důchod starobní, nebyla dovolacím soudem dosud vyřešena. Dovolání není důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Podle § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodů uplatněných v dovolání.

7. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.), které žalobce uplatňuje jako dovolací důvod, může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

8. Vzhledem k § 3079 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinného od 1. 1. 2014, posuzuje se věc podle dosavadních předpisů, tedy podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“).

9. Podle § 447 odst. 1 obč. zák. náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě činí rozdíl mezi průměrným výdělkem před poškozením a výdělkem dosahovaným po poškození s připočtením případného invalidního důchodu. Podle odstavce 2 náhrada za ztrátu na výdělků spolu s výdělkem poškozeného a s případným invalidním důchodem nebo částečným invalidním důchodem nesmí přesahovat částku stanovenou předpisy pracovního práva pro náhradu škody při pracovních úrazech a nemocech z povolání. Toto omezení neplatí, byla-li škoda způsobena úmyslně; z důvodů zvláštního zřetele hodných může soud určit vyšší částku náhrady též tehdy, byla-li škoda způsobena hrubou nedbalostí.

č. 33

Podle § 447a obč. zák. náhrada za ztrátu na důchodu náleží v částce rovnající se rozdílu mezi výší důchodu, na který poškozenému vznikl nárok, a výší důchodu, na který by mu vznikl nárok, jestliže by do průměrného měsíčního výdělku, z něhož byl vyměřen důchod, byla zahrnuta náhrada za ztrátu na výdělek po skončení pracovní neschopnosti, kterou fyzická osoba pobírala v období rozhodném pro vyměření důchodu.

Podle § 61a odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění účinném od 1. 1. 2010, nárok na invalidní důchod zaniká dnem, kterým jeho poživatel dosáhl věku 65 let; tímto dnem vzniká tomuto poživateli nárok na starobní důchod.

Podle čl. II bodu 5. věty první přechodná ustanovení zákona č. 306/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dosáhl-li poživatel plného invalidního nebo částečného invalidního důchodu věku 65 let před 1. 1. 2010, zaniká nárok na tento důchod dnem 1. 1. 2010; tímto dnem vzniká tomuto poživateli nárok na starobní důchod, a to ve výši, v jaké mu náležel dosavadní důchod.

Podle § 81 odst. 4 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění účinném od 1. 1. 2010, řízení o přeměně invalidního důchodu na starobní důchod se zahajuje z moci úřední.

10. Náhrada za ztrátu na výdělek po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity) je jedním z nároků na náhradu škody z odpovědnosti za škodu na zdraví. Ke ztrátě na výdělek dochází proto, že pracovní schopnost poškozeného byla následkem újmy na zdraví snížena (omezena) nebo zanikla, a účelem náhrady za ztrátu na tomto výdělkem je poskytnout přiměřené odškodnění tomu, kdo není schopen pro své zdravotní postižení, způsobené újmou na zdraví, dosahovat takového výdělku, jaký měl před poškozením. Škoda spočívající ve ztrátě na výdělek je tedy majetkovou újmou, která se stanoví ve výši rozdílu mezi výdělkem poškozeného před vznikem škody a výdělkem po poškození, k němuž je třeba připočítat případný invalidní nebo částečný invalidní důchod poskytovaný z téhož důvodu; tímto způsobem je vyjádřeno snížení (omezení) nebo ztráta pracovní způsobilosti poškozeného a jeho neschopnost dosahovat pro následky újmy na zdraví stejného výdělku jako předtím.

11. Rozhodne-li se poškozený využít možnosti odejít do důchodu a na základě jeho žádosti je mu starobní důchod (případně mimořádný starobní důchod) přiznán, pak z toho také vyplývá, že dalším zdrojem jeho příjmů již nebude výdělek, případně částky či dávky, které jej nahrazují, ale přiznaný důchod; důvody, pro které se poškozený rozhodl, že požádá o starobní důchod (mimořádný starobní důchod), jsou přitom nerozhodné. Není-li zdrojem příjmů pracovníka výdělek či dávky jej nahrazující, ale přiznaný důchod, pak zde také není důvod k poskytování náhrady za ztrátu na výdělek; důvod k poskytování náhrady za

ztrátu na výdělků (snížení nebo ztráta pracovní způsobilosti poškozeného a jeho neschopnost dosahovat pro následky újmy na zdraví stejného výdělků jako před poškozením) přiznáním starobního důchodu poškozenému odpadl (srov. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 9. 1995, sp. zn. 6 Cdo 127/94, publikovaný pod č. 35/1996 Sb. rozh. obč.).

12. Poživatel starobního důchodu tedy nárok na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity) podle § 447 obč. zák. nemá a od okamžiku vzniku nároku na výplatu starobního důchodu je v občanskoprávních vztazích oprávněn požadovat pouze případnou náhradu za ztrátu na důchodu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1100/2000, nebo ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3258/2010). Tato rozhodnutí zohledňovala skutečnost, že splnění předpokladů pro vznik nároku na starobní důchod (mimořádný starobní důchod) samo o sobě neznamenalo zánik nároku na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti; i po splnění těchto předpokladů totiž poškozený neměl právní povinnost požádat o přiznání starobního důchodu, nýbrž záleželo na jeho rozhodnutí, zda o takovou dávku skutečně požádá (§ 94 odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění zákona č. 110/1990 Sb., č. 180/1990 Sb. a č. 231/1990 Sb. rozhodný pro posouzení nároků řešených v citovaných rozhodnutích). Nárok na dávku důchodového zabezpečení a sociální péče vznikal dnem splnění podmínek stanovených příslušným zákonem, popřípadě prováděcími předpisy; nárok na výplatu dávky vznikl splněním podmínek stanovených pro vznik nároku na dávku a na její výplatu a podáním žádosti o přiznání nebo vyplácení dávky (důchodu).

13. Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění účinném do 31. 12. 2009, v § 54 odst. 1 a 2 upravoval vznik nároku na starobní důchod a jeho výplatu obdobně, tedy nezbytnou podmínkou jeho výplaty bylo podání žádosti (ostatně je tomu tak dosud pouze s níže uvedenou výjimkou). Zákon č. 306/2008 Sb., kterým byl s účinností od 1. 1. 2010 zákon č. 155/1995 Sb. novelizován, doplnil nové ustanovení § 61a, které stanoví limit (věkovou hranici 65 let), do něhož je možno poskytovat invalidní důchod, a zavádí zákonné transformování invalidního důchodu na důchod starobní. Současně § 81 odst. 4 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění účinném od 1. 1. 2010, zakotvuje provedení zákonné přeměny invalidního na starobní důchod z úřední povinnosti. Tato změna není závislá na vůli poživatele invalidního důchodu, dojde k ní ze zákona a je realizována z úřední povinnosti. Od 1. 1. 2010 tedy platí, že dnem, kterým poživatel invalidního důchodu dosáhl věku 65 let, zaniká mu na tento důchod nárok a současně mu vzniká nárok na důchod starobní.

14. Tato situace nastala i v případě žalobce, který byl poživatelem invalidního důchodu a v důsledku přechodných ustanovení (čl. II bodu 5. věta první zákona č. 306/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů) mu k 1. 1. 2010 zanikl nárok na invalidní důchod

(ve věku jeho 66 let) a současně mu vznikl nárok na starobní důchod ve výši, v jaké mu náležel dosavadní invalidní důchod.

č. 33

15. Ze zákona tedy došlo k situaci, že dalším zdrojem jeho příjmů již nebude výdělek, případně částky či dávky, které jej nahrazují, ale přiznaný starobní důchod. Není-li zdrojem příjmů žalobce dávka nahrazující jeho výdělek (invalidní důchod), odpadl důvod k poskytování náhrady za ztrátu na výdělku a nic na tom nemění skutečnost, že se tak stalo nezávisle na vůli žalobce. Dovolatel namítal, že úmyslem zákonodárce nebylo změnou veřejnoprávního předpisu zasáhnout do soukromého práva faktickým zavedením věkového limitu pro poskytování odškodnění. V této souvislosti je na místě připomenout důvodovou zprávu k zákonu č. 306/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. V ní se uvádí, že základní důchodové pojištění předpokládá soustavnou výdělečnou činnost pojištěnců do dosažení určitého věku, a to z důvodu, že nejen zdravotní stav, ale i znalosti, schopnosti a dovednosti osob do určitého věku jsou na takové úrovni, že většině pojištěnců umožňují soustavnou výdělečnou činnost, která je zdrojem jejich příjmu. Po dosažení věku 65 let se pak již nepředpokládá jako hromadný jev soustavná výdělečná činnost ani u „neinvalidních“ pojištěnců. Z hlediska zdravotního stavu, výdělečné schopnosti a schopnosti pracovního začlenění se po dosažení věku 65 let situace u osob „neinvalidních“ a plně invalidních zpravidla již vyrovnává, neboť ve vztahu k výdělečné činnosti mají obdobná omezení, vyplývající jak z věku, tak ze zdravotního stavu. Jediný rozdíl je pak v době vzniku tohoto stavu (situace); u „invalidních“ osob vznikl tento stav (situace) před splněním podmínek nároku na starobní důchod. Většina zahraničních důchodových systémů tuto situaci vyřešila, když na základě zákonné úpravy dochází k „automatické“ transformaci invalidního důchodu na důchod starobní. Dosavadní právní úprava vedla k tomu, že i osoby starší jsou poživateli plných invalidních důchodů, a to až do konce svého života. Navrhovaná právní úprava, která je v souladu s principy fyziologického stárnutí, tuto nežádoucí situaci řeší, a to bez vlivu na sociální jistotu občanů, kteří budou zabezpečeni důchodem starobním (starobní důchod bude přiznán nejméně ve výši dosud vypláceného plného invalidního důchodu); přitom nebude dotčeno jejich právo požádat o přiznání starobního důchodu podle příslušné právní úpravy. Z textu důvodové zprávy jasně vyplývá záměr zákonodárce omezit poskytování invalidního důchodu pouze na dobu, kdy nahrazuje soustavnou výdělečnou činnost pojištěnce, což koresponduje s odškodněním ztráty na výdělku.

16. I když občanský zákoník neurčuje dobu, po kterou se poskytuje náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti, neboť nelimituje existenci nároku věkem ani jinými okolnostmi, nelze mít za to, že uzákonění přeměny invalidního důchodu na důchod starobní k dosažení věku 65 let, je v rozporu se smyslem odškodnění ztráty na výdělku zakotvené v občanském zákoníku. Účelem institutu náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti

(při uznání invalidity nebo částečné invalidity) je reparovat újmu odvíjející se od ztráty pracovní způsobilosti poškozeného, kdy odškodnění náleží po dobu, po kterou ztráta pracovní způsobilosti brání poškozenému, aby si příjmy k úhradě svých potřeb opatroval vlastní prací. Avšak za situace, kdy po dosažení věku 65 let je plné pracovní začlenění (nejen z hlediska zdravotního stavu, ale i schopnosti soustavné výdělečné činnosti) spíše výjimkou i u osob, které nejsou poživateli invalidního důchodu, není stanovený limit v rozporu s úmyslem zákonodávce odškodnit ztrátu na výdělku způsobenou ztrátou pracovní způsobilosti v důsledku škodné události.

17. Ze všech těchto důvodů dospěl dovolací soud k závěru, že odvolací soud zcela správně dovodil, že vznikem nároku na výplatu starobního důchodu podle § 61a odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění účinném od 1. 1. 2010, zaniká invalidnímu důchodci nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity).

18. Obdobně je problém odškodnění ztráty na výdělku po skončení pracovní neschopnosti při zákonné přeměně invalidního důchodu na důchod starobní řešen např. na Slovensku, kde byla zavedena zákonem č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení s účinností od 1. 1. 2005, a soudní rozhodnutí vycházejí ze závěru, že zákonnou změnou invalidního na starobní důchod zaniká nárok na výplatu náhrady za ztrátu na výdělku a vzniká nárok na náhradu za ztrátu na důchodu (rozsudek Krajského soudu v Banské Bystrici z 19. 10. 2006, sp. zn. 12 Co 195/2006).

19. Poukaz dovolatele na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. 25 Cdo 788/2012, není přílehavý, neboť ten řeší otázku, zda trvá nárok na náhradu za ztrátu na výdělku v případě pracovního poměru na dobu určitou za zcela jiného skutkového stavu než v dané věci (navíc v období, jež předchází účinnosti novely zákona o důchodovém pojištění, již byla zavedena zákonná transformace invalidního důchodu na důchod starobní). V tomto rozhodnutí sice dovolací soud podotýká, že občanský zákoník neomezuje nárok pouze na dobu trvání pracovního poměru či jej nelimituje věkem, avšak současně uvádí, že nárok trvá, dokud nenastane změna poměrů na straně poškozeného. Rozhodnutí v projednávané věci ale stojí na závěru, že k takové změně poměrů u žalobce došlo (byť nikoli z jeho vůle, ale ze zákona).

20. Z těchto důvodů je zřejmé, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu je z pohledu uplatněného dovolacího důvodu věcně správné, a Nejvyšší soud proto dovolání žalobce podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 34

č. 34

Náhrada nemajetkové újmy (o. z.)

§ 3079 odst. 2 o. z., § 2958 o. z.

Okolnost, že škůdce, který poškozenému způsobil újmu na zdraví před 1. lednem 2014, byl za toto jednání pravomocně odsouzen v trestním řízení, nezakládá sama o sobě mimořádný důvod zvláštního zřetele hodný, pro který by poškozenému měla být přiznána náhrada nemajetkové újmy podle zákona č. 89/2012 Sb.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 25 Cdo 1965/2016, ECLI:CZ:NS:2017:25.CDO.1965.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 55 Co 417/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 26. 8. 2015, č. j. 28 C 21/2013-147, uložil žalovanému, aby zaplatil žalobci 204 000 Kč, žalobu co do částky 2 214 000 Kč zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že žalovaný napadl dne 8. 11. 2010 žalobce dvěma údery pěstí do hlavy a způsobil mu poškození levého oka, posttraumatickou stresovou poruchu a posléze i trvalou změnu osobnostní struktury. Žalovaný na základě částečného rozsudku pro uznání obvodního soudu, ze dne 26. 3. 2014, č. j. 28 C 21/2013-60, zaplatil žalobci 57 632 Kč na náhradě za ztrátu na výdělku a 102 000 Kč za ztížení společenského uplatnění (dále též jen „ZSU“). Žalobce následně žalobu rozšířil a požadoval zvýšení náhrady za ZSU na celkovou částku 2 418 000 Kč, která by odpovídala zásadám slušnosti podle § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“). Soud prvního stupně postupoval podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), neboť k újmě na zdraví došlo za účinnosti tohoto zákona a nebyly splněny mimořádné důvody hodné zvláštního zřetele ve smyslu § 3079 odst. 2 o. z., které by odůvodňovaly aplikaci občanského zákoníku účinného od 1. 1. 2014. S ohledem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. 21 Cdo 759/2005, soud prvního stupně shledal, že v posuzovaném případě jsou dány okolnosti pro mimořádné zvýšení náhrady za ZSU ve smyslu § 7 odst. 3

vyhlášky 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění (dále též jen „vyhláška“). Vzal v úvahu, že žalobce utrpěl úraz v mladém věku (33 let) a před úrazem byl aktivní v soukromém i pracovním životě (pracoval jako barman a věnoval se sportům); nyní je v podstatné části společenského života omezen. Přiměřené je tedy zvýšení o dvojnásobek základního ohodnocení náhrady za ZSU, tj. o 204 000 Kč.

2. K odvolání žalobce Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 9. 12. 2015, č. j. 55 Co 417/2015-165, změnil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku tak, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci dalších 196 500 Kč, ve zbývajícím rozsahu jej potvrdil a ve výrocích o náhradě nákladů řízení rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Odvolací soud vyložil přechodné ustanovení § 3079 odst. 2 o. z. tak, že použití § 444 odst. 1 obč. zák. a vyhlášky v posuzovaném případě není v rozporu s dobrými mravy a nevede ke krutosti a bezohlednosti urážející obyčejné lidské cítění ve smyslu § 2 odst. 3 o. z. Upřesnil skutkové závěry soudu prvního stupně tak, že ztížení společenského uplatnění žalobce spočívá v poruše visu levého oka a posttraumatické stresové poruše, která se projevila změnami v jeho osobnostní struktuře; v návaznosti na to činí podle lékařských posudků celkové základní hodnocení ZSU 3.350 bodů, tedy 402 000 Kč. Odvolací soud odmítl námitky žalobce, že u něj došlo následkem zranění k přerušení společenských kontaktů a omezení v užívání hromadné dopravy, neboť tato tvrzení nebyla uplatněna v koncentrační lhůtě. Ztotožnil se se závěrem soudu prvního stupně, že jsou dány podmínky pro mimořádné zvýšení náhrady za ZSU, ačkoli zapojení žalobce do životních aktivit v době před vznikem škody hodnotil jako průměrné a jeho společenské uplatnění není zásadně ztíženo ve srovnání s obdobnými případy. Žalobce není omezen ve výkonu dosavadní práce a nedošlo k významnějšímu zásahu do jeho partnerského života. Vzal v úvahu výši náhrady v obdobných případech a v posuzovaném případě zohlednil skutečnost, že žalobce utrpěl zranění v mladším věku, a proto se bude muset s následkem potýkat delší dobu, bude se přitom muset vzdát některých svých koníčků a společenských aktivit. Odmítl, že by důvodem pro zvýšení náhrady za ZSU měla být okolnost, že ke škodě na zdraví došlo trestným činem; účelem odškodnění je reparace následků. S ohledem na uvedené okolnosti daného případu odvolací soud považoval za spravedlivé celkové odškodnění ZSU ve výši 502 500 Kč. To odpovídá základní bodové hodnotě náhrady (402 000 Kč) při mimořádném zvýšení o 25 %. Po odečtení náhrady za ZSU již přiznané částečným rozsudkem pro uznání ze dne 26. 3. 2014 (106 000 Kč) a náhrady přiznané rozsudkem soudu prvního stupně ze dne 26. 8. 2015 (204 000 Kč) tak má žalovaný žalobci zaplatit dalších 196 500 Kč.

II. Dovolání a vyjádření k němu

č. 34

3. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí závisí na otázce hmotného práva, která dosud v rozhodování dovolacího soudu nebyla vyřešena, resp. má být dovolacím soudem posouzena jinak. Dovolatel namítá, že odškodnění ZSU podle vyhlášky neodpovídá zásadám slušnosti ve smyslu § 2958 o. z., proto jsou dány mimořádné okolnosti pro přiznání náhrady podle nové úpravy. K újmě došlo společensky odsouzeníhodným způsobem, neboť se jednalo o brachiální útok žalovaného, který žalobce zákeřně napadl zezadu v nočních hodinách a dvěma údery pěstí do hlavy mu způsobil zranění. Žalobce spatřuje mimořádné důvody hodné zvláštního zřetele jednak ve způsobu a okolnostech způsobení újmy, tak i v okolnostech zmíněných výslovně v § 2 odst. 3 o. z. Má za to, že dosavadní úprava náhrady nemajetkové újmy, tj. do 1. 1. 2014, byla v rozporu s dobrými mravy, a proto zákonodárce přistoupil k novému pojetí. Namítá, že soudy měly postupovat podle Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví, která byla přijata a publikována pod č. 63/2014 Sb. rozh. obč. Výše náhrady by pak měla být podle této Metodiky vyšší než náhrada podle vyhlášky. Navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu v potvrzující části výroku o věci samé zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

III. Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť otázka vymezení důvodů zvláštního zřetele hodných ve smyslu přechodného ustanovení § 3079 odst. 2 o. z., které by odůvodňovaly aplikaci zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, na případy náhrady nemajetkové újmy na zdraví ze škodných událostí před 1. 1. 2014, nebyla dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena. Dovolání není důvodné.

IV. Důvodnost dovolání

5. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.), které dovolatel uplatňuje jako dovolací důvod, může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

6. Dovolatel napadá právní závěr (vymezením dovolacího důvodu je Nejvyšší soud vázán), že jeho nárok na náhradu za ztížení společenského uplatnění v důsledku fyzického napadení žalovaným dne 8. 11. 2010 je třeba posuzovat podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, včetně vyhlášky č. 440/2001 Sb., neboť okolnosti případu naplňují podmínky přechodného ustanovení pro použití zákona č. 89/2012 Sb.

7. Podle § 3079 odst. 1 o. z. právo na náhradu škody vzniklé porušením povinnosti stanovené právními předpisy, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se posuzuje podle dosavadních právních předpisů. Podle odstavce 2 tohoto ustanovení, nerozhodl-li soud ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona o náhradě škody vzniklé porušením povinnosti stanovené právními předpisy, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, může na návrh poškozeného člověka, jsou-li pro to mimořádné důvody hodné zvláštního zřetele (§ 2 odst. 3), přiznat poškozenému i náhradu nemajetkové újmy podle tohoto zákona. Podle § 2 odst. 3 o. z. výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské citění.

Podle § 2957 o. z. způsob a výše přiměřeného zadostiučinění musí být určeny tak, aby byly odčiněny i okolnosti zvláštního zřetele hodné. Jimi jsou úmyslné způsobení újmy, zvláště pak způsobení újmy s použitím lsti, pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného na škůdci, násobením účinků zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost, nebo v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru nebo i jiné obdobně závažné důvody. Vezme se rovněž v úvahu obava poškozeného ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví, pokud takovou obavu hrozba nebo jiná příčina vyvolala.

8. Pro aplikaci přechodného ustanovení obsaženého v § 3079 odst. 1 o. z. není rozhodující okamžik vzniku škody (újmy), nýbrž je toto časové pravidlo spojeno s okamžikem škodné události, tj. zde právě s porušením zákona. První podmínkou pro použití pozdějšího předpisu podle přechodného ustanovení § 3079 odst. 2 o. z. je, že soud nerozhodl (míněno pravomocně) o náhradě škody ke dni nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., tj. 1. 1. 2014. Druhou podmínkou je návrh poškozeného, aby byla přiznána i náhrada nemajetkové újmy podle o. z. Obě tyto podmínky byly v dané věci splněny, neboť žalobce takový návrh učinil v podání, kterým rozšířil žalobu v průběhu řízení před soudem prvního stupně, které nebylo v době nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb. skončeno.

9. Třetí podmínkou je existence mimořádných důvodů hodných zvláštního zřetele, kdy setrvání na dosavadní úpravě by ve výsledku znamenalo rozpor s dobrými mravy vedoucí ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské citění. Důvodová zpráva k této poněkud expresivně vyznívající dikci příkladem uvádí případy, kdy škůdce způsobil škodu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvláště zavrženíhodné. Za zvláště zavrženíhodnou pohnutku lze

považovat takovou pohnutku, která je v příkrém rozporu s morálkou občanské společnosti a svědčí zpravidla o morální bezcitnosti, zvrhlosti, o bezohledném sobectví, o pohrdavém postoji k základním lidským hodnotám, zejména k lidskému životu (ŠÁMAL P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 731 s.).

č. 34

10. Dovolatel tyto důvody spatřuje ve způsobu a okolnostech způsobení újmy. Žalovaný jej ze zadu napadl, dvěma údery pěstí mu poranil oko a za toto jednání byl uznán vinným úmyslným trestným činem ublížení na zdraví; tímto rozsudkem je civilní soud vázán ve smyslu § 135 o. s. ř. Ačkoliv není pochyb o protiprávnosti a společensky odsouzeníhodném charakteru počínání žalovaného, nelze to považovat za mimořádný důvod hodný zvláštního zřetele ve smyslu § 3079 o. z., jak uvádí dovolatel. Protiprávnost je znakem každého trestného činu a vzhledem k tomu, že trestný čin je vždy jednání společensky škodlivé, bude v každém případě i společensky odsouzeníhodné. Na druhou stranu ne každý případ, kdy újma byla způsobena trestným činem, lze považovat bez dalšího za mimořádný důvod hodný zvláštního zřetele ve smyslu § 3079 o. z.

11. Úprava účinná od 1. 1. 2014, jejíhož použití se žalobce dovolává, řadí v § 2957 o. z. mezi kritéria, k nimž má soud přihlídnout při stanovení výše náhrady za nemajetkovou újmu, kromě jiného i úmysl na straně škůdce, a to za předpokladu, že tato forma zavinění představuje okolnosti zvláštního zřetele hodné. Předchozí právní úprava při stanovení výše náhrady formu zavinění škůdce v potaz nebrala. Aby však z tohoto rozdílu bylo možno vyvodit důvod pro víceméně retroaktivní použití pozdějšího předpisu, musely by být splněny podmínky formulované v citovaném přechodném ustanovení vykládané v souvislosti s dikcí § 2 odst. 3 o. z. Zatímco však pro aplikaci § 2957 o. z. zákon vyžaduje, aby šlo o okolnosti zvláštního zřetele hodné, přechodné ustanovení je postaveno na ještě vyšší míře výjimečnosti s důrazem na mimořádnost důvodů hodných zvláštního zřetele. Odvolací soud se věcí zabýval i z tohoto hlediska a dospěl ke správnému právnímu názoru, že se zde o takový případ nejedná. Ze zjištěného skutkového stavu věci se nepodává zvláštní motivace jednání žalovaného ani specificky pojaté pohnutky, který by svědčily o zvlášť zavrženíhodném provedení či důvodech jeho trestné činnosti. Na tomto základě lze uzavřít, že výklad a užití předchozího právního předpisu v posuzovaném případě není v rozporu s dobrými mravy ani nevede ke krutosti a bezohlednosti urážející obyčejné lidské citění, neboť i právní úprava účinná do 31. 12. 2013 umožňovala spravedlivou náhradu za ZSU postupem podle § 444 odst. 1, 2 obč. zák. a prováděcí vyhlášky č. 440/2001 Sb.

12. Tento závěr činí dovolací soud při vědomí kritiky bodového systému odškodnění nemajetkových újem na zdraví podle podzákonného předpisu, kterou vyslovil Ústavní soud v pracovněprávním sporu v odůvodnění nálezu ze dne 16. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/15. I v nyní projednávané věci byl sice použit vyhláskový systém, ovšem způsobem, který nevyvolává pochyby o jeho vhod-

nosti, neboť odvolací soud s jeho pomocí provedl objektivizaci obtíží poškozeného a neopomenul takto zjištěnou částku podrobit úpravě a individualizoval (či personalizoval) ji odpovídajícím způsobem s přihlédnutím ke konkrétním poměrům poškozeného, čímž dospěl k odůvodněné a proporcionální výši náhrady srovnatelné s případy podobného charakteru (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 25 Cdo 2938/2016, či ze dne 28. 7. 2016, sp. zn. 25 Cdo 2912/2015). Takový přístup jako ústavně konformní ostatně akceptoval Ústavní soud například i v usnesení ze dne 16. 6. 2016, sp. zn. I. ÚS 1162/15.

13. Podle § 3 této vyhlášky se odškodnění ztížení společenského uplatnění určovalo podle sazeb bodového ohodnocení stanoveného v přílohách č. 2 a 4 této vyhlášky, a to za následky škody na zdraví, které jsou trvalého rázu a mají prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti, zejména na uspokojování jeho životních a společenských potřeb, včetně výkonu dosaďadního povolání nebo přípravy na povolání, dalšího vzdělání a možnosti uplatnit se v životě rodinném, politickém, kulturním a sportovním, a to s ohledem na věk poškozeného v době vzniku škody na zdraví. Odškodnění ztížení společenského uplatnění musí být přiměřené povaze následků a jejich předpokládanému vývoji, a to v rozsahu, v jakém jsou omezeny možnosti poškozeného uplatnit se v životě a ve společnosti. V případech, kdy škoda na zdraví vedla ke zvlášť těžkým následkům, se bodové ohodnocení podle vyhlášky zvýšilo nejvýše o 50 %. Zvlášť těžkými následky se rozumí takové následky, které podstatně omezují nebo významně mění uplatnění v životě anebo znemožňují další uplatnění v životě, a to s ohledem na věk poškozeného i jeho předpokládané uplatnění v životě. Bodové ohodnocení v konkrétním případě prováděl lékař v lékařském posudku, přičemž hodnota jednoho bodu byla 120 Kč. Tento lékař rozhodoval i o případném navýšení podle § 6 odst. 1 písm. c) vyhlášky v případě zvlášť těžkých následků.

14. Zároveň vyhláška dávala v § 7 odst. 3 možnost ve zvlášť výjimečných případech hodných mimořádného zřetele, aby soud odškodnění zvýšil, přičemž bylo na něm, aby v každém jednotlivém případě uvažil, jaké zvýšení náhrady za ztížení společenského uplatnění je v konkrétním případě „přiměřené“. Toto zvýšení nebylo nikterak závislé na zvýšení podle § 6 odst. 1 písm. c) vyhlášky. Soud tak mohl náhradu za ZSU zvýšit i v případech, kdy lékař neshledal zvlášť těžké následky škody na zdraví. Zvýšení přicházelo v úvahu jen výjimečně v případech hodných mimořádného zřetele, kdy kulturní, sportovní či jiné zapojení poškozeného před úrazem bylo na vysoké úrovni a mimořádné (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne z 31. 10. 1988, sp. zn. 1 Cz 60/88, uveřejněný pod č. 10/1992 Sb. rozh. obč.). Pro jeho výši bylo rozhodující porovnání úrovně kulturních, sportovních či jiných aktivit poškozeného v době před vznikem škody s jeho možnostmi v době po zranění (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 12. 2006, sp. zn. 25 Cdo 3147/2005). Navíc, jak uvedl Ústavní soud, za situace, kdy soud dojde k závěru, že aplikace dané vyhlášky by v konkrétním případě

byla v rozporu se zákonem nebo mezinárodní smlouvou, neaplikuje ji, ale použije pouze ustanovení zákona (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03; nálezy Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 50/05). V rámci předchozí právní úpravy tak měly soudy dostatek možností, jak odstranit případný rozpor výše náhrady, určené podle vyhlášky, s dobrými mravy. Nelze tedy považovat dřívější právní úpravu jako takovou za rozpornou s dobrými mravy, jak uvádí dovolatel.

15. Jestliže lze dovodit, že odvolací soud respektoval základní východiska právní úpravy náhrady nemajetkové újmy podle § 444 odst. 1 obč. zák., zvažil všechny relevantní okolnosti, své závěry podrobně a přesvědčivě odůvodnil i ve srovnání s jinými obdobnými případy, které již byly soudy řešeny, není náhrada za ZSU v celkové výši 502 500 Kč nepřiměřeně nízká ve vztahu k rozsahu, v jakém jsou omezeny či ztíženy možnosti žalobce pro další uplatnění v životě a ve společnosti, jestliže zahrnuje i zohlednění jeho věku, a v porovnání s jinými případy, kdy trvalá ztráta dosavadních možností poškozeného je rozsáhlá a výrazná, odpovídá i principu proporcionality. Závěr odvolacího soudu, že vzhledem ke konkrétním okolnostem nejsou dány důvody pro požadované zvýšení náhrady, lze považovat za správný, a to především s ohledem na přiznanou výši náhrady v jiných srovnatelných případech (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2006, sp. zn. 25 Cdo 1279/2005, a ze dne 29. 3. 2011, sp. zn. 25 Cdo 864/2010).

16. Opodstatněný není ani požadavek dovolatele, aby výše náhrady byla stanovena podle § 2958 o. z., resp. podle Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (č. 63/2014 Sb. rozh. obč.). Tato pomůcka, kterou si vytvořily soudy k rozumné aplikaci § 2958 o. z., má být naplněním zákonného principu slušnosti (§ 2958 věta druhá o. z.) i požadavku legitimního očekávání podle § 13 o. z. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 6 Tdo 1791/2016), neplyne z ní však automaticky, že by přinášela vždy podstatně vyšší náhradu než předchozí úprava. Pouhý odkaz na Metodiku, aniž by byl podložen konkrétním výsledkem zkoumání omezení funkčních schopností poškozeného, také nemůže založit důvod pro aplikaci pozdějšího předpisu na právní vztahy vzniklé před jeho účinností.

17. Ze všech těchto důvodů je zřejmé, že vzhledem ke konkrétním skutkovým okolnostem projednávané věci nevede použití či výklad dosavadních předpisů k nemravným důsledkům ani se nedotýká obvyklého lidského přístupu k obětem trestné činnosti, natož pak způsobem natolik krutým či bezohledně urážlivým, aby byly naplněny podmínky pro aplikaci přechodného ustanovení § 3079 odst. 2 o. z. Z uvedeného vyplývá, že napadené rozhodnutí je z pohledu uplatněného dovolacího důvodu správné, a Nejvyšší soud proto dovolání žalobce podle § 243b odst. 2 o. s. ř. zamítl.

Č. 35

Č. 35

Akciová společnost, Představenstvo, Pracovněprávní vztahy,
Neplatnost právního úkonu

§ 66 odst. 2 obch. zák., § 66 odst. 3 obch. zák., § 2 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb.,
§ 39 obč. zák.

Člen statutárního orgánu obchodní korporace a tato obchodní korporace se mohou odchýlit od pravidla vyjádřeného v § 66 odst. 2 větě první obch. zák. (podle kterého se jejich vztah řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě) i tak, že si pro svůj vztah ujednají režim zákoníku práce.

Takové ujednání (jde-li o výkon činností spadajících do působnosti statutárního orgánu) nečiní jejich vztah pracovněprávním; i nadále půjde o vztah obchodněprávní, který se řídí obchodním zákoníkem a dále – v důsledku smluvního ujednání – těmi (v úvahu přicházejícími) ustanoveními zákoníku práce, jejichž použití nebrání kogentní právní normy upravující (především) postavení člena statutárního orgánu obchodní korporace a jeho vztah s obchodní korporací.

Spor z manažerské smlouvy, uzavřené mezi členem představenstva akciové společnosti a touto akciovou společností, jejímž předmětem je úprava vzájemného vztahu při plnění činností spadajících do působnosti představenstva, je sporem mezi obchodní společností a členem jejího statutárního orgánu, týkajícím se výkonu funkce statutárního orgánu, k jehož projednání a rozhodnutí jsou v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy [§ 9 odst. 3 písm. h) o. s. ř., ve znění účinném do 31. prosince 2013].

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. 31 Cdo 4831/2017, ECLI:CZ:NS:2018:31.CDO.4831.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7. 2. 2017, sp. zn. 47 Co 310/2016, a rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 24. 6. 2016, sp. zn. 19 C 142/2011, a věc postoupil Krajskému soudu v Hradci Králové jako soudu věcně příslušnému.

I. Dosavadní průběh řízení

č. 35

1. Okresní soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 24. 6. 2016, č. j. 19 C 142/2011-370, zastavil řízení v části, v níž se žalobkyně domáhala zaplacení zákonného úroku z prodlení z částky 2 374 157 Kč za dobu od 26. 10. 2011 do 5. 12. 2011 (výrok I.), zamítl žalobu o zaplacení 2 374 157 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení za dobu od 6. 12. 2011 do zaplacení (výrok II.) a rozhodl o nákladech řízení (výroky III. až V.).

2. Jde přitom o druhé rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, když rozsudek ze dne 16. 12. 2013, č. j. 19 C 142/2011-158, ve znění rozsudku ze dne 14. 1. 2014, č. j. 19 C 142/2011-161, jímž Okresní soud v Hradci Králové žalobě vyhověl, Krajský soud v Hradci Králové (k odvolání žalovaného) usnesením ze dne 19. 5. 2015, č. j. 47 Co 271/2014-217, zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

3. Soud prvního stupně vyšel (mimo jiné) z toho, že:

i) Žalovaný byl v době od 3. 7. 2003 do 26. 11. 2010 předsedou představenstva společnosti P. a. s. (dále též jen „společnost“).

ii) Společnost (jednající místopředsedou představenstva) jmenovala žalovaného (ke dni 3. 7. 2003) do funkce generálního ředitele.

iii) Dne 30. 12. 2008 uzavřeli společnost jako zaměstnavatel (jednající místopředsedou představenstva) a žalovaný jako zaměstnanec smlouvu o individuálních pracovních a platových podmínkách na pozici generálního ředitele (dále též jen „manažerská smlouva“).

iv) Náplní práce generálního ředitele byly tytéž činnosti, které spadaly do působnosti představenstva (zejména obchodní vedení společnosti).

v) Mzda generálního ředitele činila dle manažerské smlouvy 80 000 Kč měsíčně (článek III bod 1 smlouvy).

vi) Za dobu od 1. 10. 2009 do 31. 12. 2010 zaplatila společnost žalovanému na základě manažerské smlouvy na mzdě a dalších odměnách celkem 2 374 157 Kč.

vii) Žalovanému byl (v souladu s rozhodnutím valné hromady) vyplacen v roce 2010 podíl na zisku (tantiéma) za předchozí účetní období ve výši 120 000 Kč. Tantiéma ve stejné výši mu byla vyplacena i v roce 2009.

viii) Původní žalobce (Ing. D. J., jako insolvenční správce společnosti) se žalobou ze dne 26. 10. 2011 domáhal na žalovaném vrácení částky 2 374 157 Kč vyplacené na základě manažerské smlouvy v období od 1. 10. 2009 do 31. 12. 2010 maje za to, že manažerská smlouva je pro rozpor se zákonem neplatná.

ix) Krajský soud v Hradci Králové usnesením ze dne 2. 2. 2015, č. j. 47 Co 271/2014-204, připustil, aby na místo původního žalobce do řízení vstoupila M., s. r. o. (dále též jen „žalobkyně“), již byla žalobou uplatněná pohledávka za žalovaným postoupena smlouvou ze dne 6. 1. 2015.

4. Na takto ustaveném základu soud prvního stupně – odkazuje na rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 4. 1993, sp. zn. 6 Cdo 108/92, uveřejněný pod číslem 13/1995 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a dále např. na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 2004, sp. zn. 21 Cdo 737/2004, ze dne 29. 9. 2004, sp. zn. 21 Cdo 894/2004, či ze dne 4. 11. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1634/2004 – uzavřel, že žalovaný nemohl vykonávat činnost člena statutárního orgánu společnosti v pracovním poměru, neboť výkon funkce člena statutárního orgánu není druhem práce ve smyslu pracovněprávních předpisů, a vztah mezi žalovaným a společností je tak třeba posoudit dle zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obch. zák.“); manažerská smlouva je proto absolutně neplatná.
5. S ohledem na závěry formulované Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2379/2010, pak soud prvního stupně posuzoval výši obvyklé odměny, na niž žalovanému vznikl nárok a již je nutno zohlednit při vypořádání vztahů z absolutně neplatné pracovní (manažerské) smlouvy. Soud prvního stupně v této souvislosti zdůraznil, že v rozsahu, v němž mu svědčí nárok na odměnu v obvyklé výši, se žalovaný nemohl bezdůvodně obohatit přijetím plnění za činnost, kterou vykonával – byť na základě neplatné manažerské smlouvy – jako generální ředitel a předseda představenstva.
6. Jelikož soud prvního stupně shledal, že vyplacená částka odpovídá obvyklé odměně ve smyslu § 66 odst. 2 a § 571 odst. 1 obch. zák., přičemž v řízení nebylo zjištěno, že by žalovaný zřejmě přispěl k nepříznivým hospodářským výsledkům společnosti a jejímu úpadku (§ 66 odst. 3 *in fine* obch. zák.), žalobu o vrácení plnění poskytnutého na základě neplatné manažerské smlouvy zamítl.
7. Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 7. 2. 2017, č. j. 47 Co 310/2016-407, k odvolání obou účastníků rozsudek soudu prvního stupně potvrdil ve výrocích II. a V. (první výrok), změnil jej ve výrocích III. a IV. (druhý a třetí výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (čtvrtý výrok).
8. Odvolací soud – obsáhle cituje z rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 2004, sp. zn. 21 Cdo 737/2004, ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2379/2010, a ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 21 Cdo 1781/2012, a dále z nálezu Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 190/15 – zdůraznil, že „zastává stanovisko absolutní vázanosti nálezu Ústavního soudu, která vyplývá přímo z nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 287/96 a čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky“.
9. Podle odvolacího soudu je skutkový stav zjištěný soudem prvního stupně v projednávané věci „ve své podstatě totožný“ se skutkovým stavem, který posuzoval Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 190/15. Náplň funkce generálního ředitele, vykonávané žalovaným, byla „ve své podstatě stejná“ jako činnost, kterou žalovaný vykonával jako předseda představenstva. Jako generální ředitel žalovaný nebyl podřízen žádné další osobě.
10. S odkazem na závěry Ústavního soudu odvolací soud uzavřel, že manažerská smlouva není neplatná. „I přes dosavadní judikaturu je tedy nutné“ – podle

odvolacího soudu – „konstatovat, že i v konkrétním případě je žalovaného při výkonu závislé práce ve funkci generálního ředitele potřebné chránit pracovní právními normami za účelem zvláštní zákonné ochrany zaměstnance“.

č. 35

11. Jelikož valná hromada společnosti neudělila „souhlas s plněním ve formě odměny generálního ředitele“, odvolací soud – poukazuje na § 66 odst. 3 obch. zák., ve znění účinném do 31. 12. 2011 – dovodil, že smluvní ujednání o výši odměny (obsažené v manažerské smlouvě) není účinné. Avšak „za situace, kdy žalovaný jako generální ředitel a současně předseda představenstva pobíral za svoji práci pouze jedno finanční plnění v dobré víře, měl by být chráněn stejně jako každý jiný zaměstnanec“. V této souvislosti odvolací soud poukázal na čl. 28 Listiny základních práv a svobod a čl. 7 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech (uveřejněného pod č. 120/1976 Sb.). Odměnu vyplacenou žalovanému odvolací soud považoval za „spravedlivou a obvyklou“.

12. Jelikož shodně se soudem prvního stupně odvolací soud neshledal, že by žalovaný zřejmě přispěl k nepříznivým hospodářským výsledkům společnosti a jejímu úpadku, a za důvodné nepovažoval ani další námitky žalobkyně, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé potvrdil jako věcně správný.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), dovozuje, že napadené rozhodnutí spočívá na řešení otázky platnosti manažerské smlouvy uzavřené mezi žalovaným (jako členem statutárního orgánu společnosti) a společností na činnost spadající do působnosti statutárního orgánu, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od (dovolatelkou citované) ustálené judikatury Nejvyššího soudu.

14. Dovolatelka zdůrazňuje, že podle (jí citované) ustálené judikatury Nejvyššího soudu je pracovní smlouva uzavřená mezi členem statutárního orgánu a společností na činnost spadající do výkonu funkce člena statutárního orgánu absolutně neplatným právním úkonem. Závěry plynoucí z této judikatury dovolatelka považuje za správné a dostatečně odůvodněné. Jakkoliv si je vědoma nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 190/15, odvolacímu soudu vytýká, že se s dosavadní ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu nijak nevypořádal. Zdůrazňuje, že v době uzavření manažerské smlouvy byla tato judikatura dlouhodobě známa; žalovaný proto nemohl být v dobré víře „ohledně platnosti takové manažerské smlouvy“.

15. Podle přesvědčení dovolatelky odvolací soud dále nesprávně posoudil jak výši obvyklé odměny, tak i otázku, zda žalovaný přispěl k nepříznivým hospodářským výsledkům společnosti a jejímu úpadku.

16. Žalovaný má za to, že dovolatelka v dovolání „procesně regulérním způsobem“ brojí toliko proti posouzení platnosti manažerské smlouvy odvolacím soudem a namítá, že dovoláním napadený rozsudek „na žalobkyní nastolené právní otázce nezávisí“, neboť tento „obstojí i bez řešení předmětné právní otázky“. Z toho důvodu žalovaný navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl, popř. – bude-li mít dovolání za přípustné – zamítl.

č. 35

III.

Přípustnost dovolání

17. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2013, což se podává z čl. II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a dále z části první čl. II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

18. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

19. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

20. Dle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

21. Tříčlenný senát číslo 27, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posouzení otázky platnosti smlouvy uzavřené mezi členem představenstva akciové společnosti jakožto „zaměstnancem“ a akciovou společností jakožto „zaměstnavatelem“ na výkon činností spadajících do působnosti statutárního orgánu a „podřízené“ režimu zákoníku práce k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen (mimo jiné) v rozsudcích Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 2004, sp. zn. 21 Cdo 737/2004, ze dne 29. 9. 2004, sp. zn. 21 Cdo 894/2004, ze dne 4. 11. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1634/2004, ze dne 16. 12. 2010, sp. zn. 21 Cdo 4028/2009, ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2379/2010, ze dne 17. 9. 2014, sp. zn. 21 Cdo 3066/2013, ze dne 19. 1. 2017, sp. zn. 21 Cdo 3613/2015, ze dne 7. 8. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1355/2017, či ze dne 22. 8. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1876/2017, a v usneseních Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2005, sp. zn. 26 Cdo 781/2005, či ze dne 26. 2. 2016, sp. zn. 21 Cdo 3180/2015.

22. Z citovaných rozhodnutí se podává, že smlouva uzavřená mezi členem statutárního orgánu obchodní společnosti (jakožto „zaměstnancem“) a obchodní společností (jakožto „zaměstnavatelem“) v režimu zákoníku práce, na jejímž základě má člen statutárního orgánu vykonávat činnosti (práci), jež spadají do působnosti statutárního orgánu (zpravidla obchodní vedení společnosti), je neplatná pro rozpor se zákonem.

23. Senát 27 však dospěl – a to i ve světle nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 190/15 – k závěru, že takto uzavřená smlouva není neplatná jako celek; neplatná jsou pouze ta případná ujednání (části smlouvy), která odporují donucujícím právním normám, zejména jde-li o právní normy upravující vztah mezi členem statutárního orgánu obchodní společnosti a touto obchodní společností, popř. jejími věřiteli. Proto rozhodl o postoupení věci podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

24. Odvolací soud založil své rozhodnutí na závěru, podle něhož je manažerská smlouva uzavřená mezi společností a žalovaným platným právním úkonem, v důsledku čehož je na žalovaného třeba hledět jako na zaměstnance a poskytnout mu ochranu „jako každému jinému zaměstnanci“. Na tomto základě pak dovodil, že přes neúčinnost ujednání o odměně (mzdě) má žalovaný právo na „spravedlivou a obvyklou“ odměnu.

25. Otázka platnosti manažerské smlouvy je tudíž otázkou hmotného práva, na jejímž posouzení napadené rozhodnutí závisí (a žalovaný se mýlí, usuzuje-li opačně) a při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu; dovolání je proto přípustné podle § 237 o. s. ř. k jejímu vyřešení.

IV.

Důvodnost dovolání

26. S ohledem na skutkové okolnosti projednávané věci je pro její posouzení rozhodný zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“) a zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále též jen „obch. zák.“) [srov. § 3028 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a § 775 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)].

27. Jelikož manažerská smlouva byla uzavřena dne 30. 12. 2008 a žalobkyně se domáhá vrácení plnění poskytnutého podle této smlouvy za dobu od 1. 10. 2009 do 31. 12. 2010, je pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodný obchodní zákoník ve znění účinném do 31. 12. 2011 (tedy ve znění před účinností zákona č. 351/2011 Sb., jímž bylo do obchodního zákoníku včleněno ustanovení § 66d).

28. Ve výše označených rozhodnutích Nejvyšší soud vycházel z toho, že:

i) Výkon funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace není způsobilým předmětem práce (nejde o závislou práci).

ii) Vznik, zánik ani obsah vztahu mezi členem statutárního orgánu a korporací se neřídí zákoníkem práce.

iii) Pracovní smlouva uzavřená na výkon činností, které spadají do náplně funkce člena statutárního orgánu, je neplatná pro rozpor se zákonem.

iv) Člen statutárního orgánu obchodní korporace může pro tuto obchodní korporaci vykonávat na základě pracovní smlouvy jiné činnosti, které nespadají do působnosti statutárního orgánu.

v) Není-li pracovní smlouva uzavřená na činnosti spadající do působnosti statutárního orgánu platná, nezakládá člena statutárního orgánu ani nárok na mzdu nebo jiná plnění pracovněprávní povahy.

29. Uvedené závěry shledal opakovaně ústavně konformními i Ústavní soud (srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. III. ÚS 282/16, či ze dne 7. 7. 2016, sp. zn. II. ÚS 2128/15).

30. V nálezu sp. zn. I. ÚS 190/15 však Ústavní soud dovodil, že popsané argumenty odporují subjektivnímu právu na svobodné jednání v zákonných mezích a zásadě *pacta sunt servanda*, plynoucím z čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky a čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, a neodůvodňují závěr o neplatnosti „pracovní“ smlouvy uzavřené mezi obchodní korporací a členem jejího statutárního orgánu na výkon činností spadajících do působnosti statutárního orgánu (body 43 až 48, bod 56 nálezu).

31. Ústavní soud, poukazuje na autonomii vůle a smluvní svobodu a z nich vyvěrající základní princip výkladu smluv, podle něhož je třeba upřednostnit výklad smlouvy, který nezakládá neplatnost smlouvy, před takovým výkladem, který neplatnost smlouvy zakládá, jsou-li možné oba výklady, uzavřel, že „z pracovněprávního pohledu ... není důvod, pro který by nemohl člen statutárního orgánu vykonávat svou činnost nebo její část na základě smlouvy, v níž bude ujednáán režim zákoníku práce“ (bod 47 nálezu). Otázku, zda takovému ujednání brání právní úprava obchodních korporací, pak Ústavní soud ponechal otevřenou (body 50 až 55 nálezu).

32. Podle § 66 obch. zák. vztah mezi společností a osobou, která je statutárním orgánem nebo členem statutárního či jiného orgánu společnosti anebo společníkem při zařizování záležitostí společnosti, se řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě, pokud ze smlouvy o výkonu funkce, byla-li uzavřena, nebo ze zákona nevyplývá jiné určení práv a povinností. Závazek k výkonu funkce je závazkem osobní povahy. Smlouva o výkonu funkce musí mít písemnou formu a musí být schválena valnou hromadou nebo písemně všemi společníky, kteří ručí za závazky společnosti neomezeně (odstavec druhý). Jakékoliv plnění společnosti ve prospěch osoby, jež je orgánem společnosti nebo jeho členem, na které ne-

plyne právo z právního předpisu nebo z vnitřního předpisu, lze poskytnout pouze se souhlasem valné hromady, nebo je-li přiznáno ve smlouvě o výkonu funkce. Společnost plnění neposkytne, jestliže výkon funkce zřejmě přispěl k nepříznivým hospodářským výsledkům společnosti, anebo při zaviněném porušení právní povinnosti v souvislosti s výkonem funkce (odstavec třetí).

č. 35

33. Z citovaného ustanovení se podává, že vztah mezi členem statutárního orgánu obchodní korporace a touto obchodní korporací se sice řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě, nicméně strany se mohou od této dispozitivní úpravy odchýlit a sjednat si pro svůj vztah jiný právní režim.

34. Současně platí, že členové statutárního orgánu obchodní korporace nevykonávají činnosti spadající do náplně této funkce (do působnosti statutárního orgánu) ve vztahu nadřízenosti a podřízenosti dle pokynů obchodní korporace. Naopak, je to právě statutární orgán (jeho členové), kdo (jako výkonný orgán) řídí činnost obchodní korporace (v poměrech akciové společnosti srov. § 191 odst. 1 a – jde-li o obchodní vedení – i § 194 odst. 4 *in fine* obch. zák.). Jinými slovy, činnost (člena) statutárního orgánu není závislou prací ve smyslu § 2 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce.

35. Shora řečené však neznamená, že by si člen statutárního orgánu a obchodní korporace nemohli ujednat, že se jejich vztah – v mezích nastavených kogentními právními normami – řídí zákoníkem práce. Ustanovení § 2 odst. 1 zák. práce nebrání tomu, aby na základě vůle stran byly zákoníku práce podřízeny i vztahy, jejichž předmětem není výkon závislé práce (srov. bod 45 nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 190/15).

36. Z logiky věci se podává, že ujednání o „podřízení“ režimu zákoníku práce přichází v úvahu pouze u vztahů, jejichž povaha to připouští. Takovým je i vztah mezi členem statutárního orgánu a obchodní korporací, jehož předmětem je výkon činností spadajících do působnosti statutárního orgánu, a to zpravidla za úplatu.

37. Člen statutárního orgánu a obchodní korporace se tedy mohou odchýlit od pravidla vyjádřeného v § 66 odst. 2 větě první obch. zák. (podle kterého se jejich vztah řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě) i tak, že si pro svůj vztah ujednají režim zákoníku práce.

38. Jelikož však výkon funkce člena statutárního orgánu není závislou prací ve smyslu § 2 odst. 1 zákoníku práce, takové ujednání neučiní ze vztahu mezi členem statutárního orgánu a obchodní korporací vztah pracovněprávní. Ani tehdy, „podřídí-li“ se zákoníku práce, nelze člena statutárního orgánu považovat (v rozsahu činností spadajících do působnosti statutárního orgánu) za zaměstnance (§ 6 zák. práce) a obchodní korporaci za zaměstnavatele (§ 7 zákoníku práce). Jejich vztah i nadále zůstává vztahem obchodněprávním, jenž se řídí obchodním zákoníkem a dále – v důsledku smluvního ujednání – těmi (v úvahu přicházejícími) ustanoveními zákoníku práce, jejichž použití nebrání kogentní právní normy upravující (především) postavení člena statutárního orgánu obchodní korporace

a jeho vztah s obchodní korporací. Jinak řečeno, ani ujednáním o „podřízení se režimu“ zákoníku práce se nelze odchýlit od těch ustanovení (zejména) obchodního zákoníku, jejichž povaha to vylučuje (§ 2 odst. 3 obč. zák.).

39. Popsané závěry platí obdobně i v případech, že člen statutárního orgánu a obchodní korporace uzavřou vedle smlouvy o výkonu funkce (v níž se neodchýlí od režimu nastaveného § 66 odst. 2 obch. zák.) i souběžnou „manažerskou“ smlouvu na výkon některých činností spadajících do působnosti statutárního orgánu (zpravidla na výkon obchodního vedení), v níž si sjednají režim zákoníku práce. V takovém případě je nutné na manažerskou smlouvu pohlížet jako na (svého druhu) dodatek ke smlouvě o výkonu funkce, upravující vztah mezi členem statutárního orgánu a obchodní korporací, jde-li o výkon části činností spadajících do působnosti statutárního orgánu. Manažerská smlouva není neplatná jen proto, že ji její strany podřídily režimu zákoníku práce, avšak je na ni třeba klást stejné požadavky (co do formy, obsahu i potřeby jejího schválení příslušným orgánem obchodní korporace) jako na samotnou smlouvu o výkonu funkce.

40. Ujednáním obsaženým ve smlouvě o výkonu funkce (či v souběžně uzavírané „manažerské“ smlouvě) o tom, že se vztah mezi členem statutárního orgánu a obchodní korporací (jde-li o výkon funkce člena statutárního orgánu) řídí zákoníkem práce, se zásadně nelze (platně) odchýlit zejména od pravidel obchodního zákoníku upravujících vznik a zánik funkce člena statutárního orgánu, předpoklady výkonu funkce a důsledky jejich absence, odměňování členů statutárních orgánů, formu smlouvy o výkonu funkce a povinnost jejího schválení příslušným orgánem, povinnost vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře a důsledky jejího porušení. Je tomu tak proto, že uvedená pravidla je třeba s ohledem na jejich povahu (smysl a účel) nutné považovat zásadně za kogentní.

41. Členu představenstva akciové společnosti tudíž vzniká funkce – bez ohledu na to, že se podle smlouvy o výkonu funkce má jeho vztah se společností řídit zákoníkem práce – zpravidla účinností rozhodnutí valné hromady (dozorčí rady) o jeho volbě (§ 194 odst. 1 obch. zák.), splňuje-li všechny předpoklady výkonu funkce (§ 194 odst. 7 obch. zák.), nikoliv dnem určeným § 36 zák. práce. Nesplňuje-li některý z předpokladů výkonu funkce, členem statutárního orgánu se nestane bez ohledu na to, zda se smlouva o výkonu funkce (či souběžně uzavíraná manažerská smlouva) má řídit zákoníkem práce (§ 194 odst. 7 věta druhá obch. zák.).

42. Také zánik funkce se zásadně řídí ustanoveními obchodního zákoníku, bez ohledu na „režim“ smlouvy o výkonu funkce (či souběžně uzavírané manažerské smlouvy). Přestane-li např. splňovat některý z předpokladů výkonu funkce, jeho funkce mu zanikne v souladu s § 194 odst. 7 větou třetí obch. zák. i v případě, že se smlouva o výkonu funkce či manažerská smlouva řídí zákoníkem práce. Totéž platí, uplynou-li tři měsíce od skončení funkčního období člena statutárního orgánu či je-li na jeho místo jmenován nový člen (§ 194 odst. 1 věta druhá a třetí, odst. 2 věta pátá obch. zák.). Neurčují-li jinak stanovy společnosti, může

příslušný orgán (§ 194 odst. 1 věta první a druhá obch. zák.) člena představenstva z funkce odvolat (a tomu tato funkce zanikne) i bez udání důvodu (v tomto směru se tedy zásadně neuplatní ochrana poskytovaná zaměstnancům v podobě výpočtových důvodů – srov. § 52 zák. práce).

č. 35

43. Smlouvu o výkonu funkce musí vždy (bez ohledu na její „režim“) schválit valná hromada (§ 66 odst. 2 *in fine* obch. zák.) a pro odměňování platí pravidla upravená v § 66 odst. 3 obch. zák. (k důsledkům nedostatku schválení ujednání o odměňování valnou hromadou srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2004, sp. zn. 29 Odo 414/2003, usnesení ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3009/2007, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 4566/2009).

44. Taktéž povinnost vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu, včetně důsledků jejich porušení (srov. zejména § 194 odst. 5 a 6 obch. zák.), stíhá člena představenstva bez ohledu na to, zda se jeho smlouva o výkonu funkce (či souběžně uzavíraná manažerská smlouva) řídí zákoníkem práce. Ani v takovém případě není povinnost člena představenstva k náhradě jím způsobené škody omezena čtyřapůlnásobkem jeho průměrného měsíčního výdělku před porušením povinnosti, kterým způsobil škodu (§ 257 odst. 2 zák. práce).

45. Velký senát se proto odchyluje od závěrů formulovaných v rozsudcích Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 737/2004, sp. zn. 21 Cdo 894/2004, sp. zn. 21 Cdo 1634/2004, sp. zn. 21 Cdo 4028/2009, sp. zn. 29 Cdo 2379/2010, sp. zn. 21 Cdo 3066/2013, sp. zn. 21 Cdo 3613/2015, sp. zn. 21 Cdo 1355/2017 či sp. zn. 21 Cdo 1876/2017 a v usneseních Nejvyššího soudu sp. zn. 26 Cdo 781/2005 či sp. zn. 21 Cdo 3180/2015 a uzavírá, že člen statutárního orgánu obchodní korporace a tato obchodní korporace se mohou odchýlit od pravidla vyjádřeného v § 66 odst. 2 věty první obch. zák. (podle kterého se jejich vztah řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě) i tak, že si pro svůj vztah ujednávají režim zákoníku práce. Takové ujednání však z jejich vztahu (jde-li o výkon činností spadajících do působnosti statutárního orgánu) neučiní vztah pracovněprávní; i nadále půjde o vztah obchodněprávní, který se řídí obchodním zákoníkem a dále – v důsledku smluvního ujednání – těmi (v úvahu přicházejícími) ustanoveními zákoníku práce, jejichž použití nebrání kogentní právní normy upravující (především) postavení člena statutárního orgánu obchodní korporace a jeho vztah s obchodní korporací.

46. Dovoláním otevřenou otázku platnosti manažerské smlouvy tudíž odvolací soud vyřešil – co do výsledku – správně.

47. Ve vztahu k dalším námitkám (určení výše obvyklé odměny a posouzení, zda žalovaný zřejmě přispěl k nepříznivým hospodářským výsledkům společnosti a jejímu úpadku) dovolatelka nevymezuje předpoklady přípustnosti dovolání.

V důsledku této vady (§ 241a odst. 2 o. s. ř.), již dovolatelka neodstranila v dovolaci lhůtě (§ 241b odst. 3 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud nemohl učinit odpovídající závěr o přípustnosti dovolání k řešení (případných) otázek hmotného či procesního práva těmito námitkami otevíraných; proto se jimi nezabýval (srov. stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16, a důvody rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 Cdo 3931/2013, uveřejněného pod č. 15/2015 Sb. rozh. obč.).

48. Napadené rozhodnutí však přesto neobstojí.

49. Je-li dovolání přípustné, přihlíží Nejvyšší soud i k jiným vadám řízení, jež mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Taková vada je dána i tehdy, rozhodoval-li v prvním stupni věcně nepřislušný soud (srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2000, sp. zn. 20 Cdo 840/98, uveřejněného pod č. 68/2000 Sb. rozh. obč.).

50. Spor z manažerské smlouvy uzavřené mezi členem představenstva akciové společnosti a touto akciovou společností, jejímž předmětem je úprava vzájemného vztahu při plnění činností spadajících do působnosti představenstva, je sporem mezi obchodní společností a členem jejího statutárního orgánu týkajícím se výkonu funkce statutárního orgánu, k jehož projednání a rozhodnutí jsou v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy [§ 9 odst. 3 písm. h) o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013]. Řečené platí bez ohledu na to, zda žalobu podává sama akciová společnost, její insolvenční správce či nabyvatel (tvrzené) pohledávky z manažerské smlouvy.

51. Rozhodl-li ve věci (jako soud prvního stupně) okresní soud, je řízení zatíženo vadou, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

52. Nejvyšší soud proto napadený rozsudek, jakož i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc postoupil Krajskému soudu v Hradci Králové jako soudu věcně příslušnému (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).

53. Právní názor Nejvyššího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1 část věty první za středníkem, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

Č. 36

č. 36

Zrušení obchodní společnosti, Změna soudního rozhodnutí

§ 170 o. z.

Ustanovení § 170 o. z. umožňuje změnit (revokovat) rozhodnutí o zrušení právnické osoby s likvidací toliko v případě, kdy takové rozhodnutí přijali její členové nebo její příslušný orgán, tj. pouze u tzv. dobrovolného zrušení právnické osoby s likvidací. Nestanoví-li zvláštní zákon jinak, změna (zrušení) rozhodnutí soudu o zrušení právnické osoby s likvidací je možná pouze na základě řádných či mimořádných opravných prostředků.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1135/2017, ECLI:CZ:NS:2018:27.CDO.1135.2017.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání navrhovatele proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 9. 2016, sp. zn. 5 Cmo 144/2016.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Návrhem na zahájení řízení ze dne 10. 7. 2015 se navrhovatel domáhá zrušení usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 25. 8. 2014, č. j. 15 Cm 211/2013-20, jež nabylo právní moci dne 24. 12. 2014, ve znění usnesení téhož soudu ze dne 8. 10. 2014, č. j. 15 Cm 211/2013-28, a kterým bylo rozhodnuto o zrušení společnosti S. T. S. s. r. o. (nyní P. R. s. r. o. „v likvidaci“; dále jen „společnost“) s likvidací a o jmenování likvidátora společnosti. Navrhovatel tvrdí, že důvod, pro který byla společnost soudem zrušena, zanikl, neboť dne 21. 10. 2014 byli do obchodního rejstříku zapsáni noví jednatelé společnosti.
2. Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 12. 4. 2016, č. j. 15 Cm 17/2016-24, návrh na zahájení řízení zamítl (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II.).
3. Vrchní soud v Olomouci k odvolání navrhovatele v záhlaví označeným usnesením rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).
4. Odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně dospěl k závěru, podle kterého návrhu na zahájení řízení nelze vyhovět, neboť rozhodnutí soudu o zrušení obchodní společnosti lze zvrátit jinak než prostřednictvím řádných či mi-

možných opravných prostředků pouze tehdy, stanoví-li tak zákon. Odkazuje na důvodovou zprávu k zákonu č. 89/2012 Sb., občanskému zákoníku (dále též jen „o. z.“), odvolací soud uvedl, že postup podle § 170 o. z. (jehož aplikace se navrhovatel domáhal a který připouští změnu rozhodnutí o zrušení právnické osoby s likvidací, dokud ještě nedošlo k naplnění účelu likvidace) je možný jen v případech dobrovolného zrušení.

č. 36

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti usnesení odvolacího soudu podal navrhovatel dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), maje za to, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky výkladu § 170 o. z., která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.

6. Dovolatel se domnívá, že § 170 o. z. nerozlišuje, zda rozhodnutí o zrušení právnické osoby s likvidací učinili její společníci, anebo orgán veřejné moci (tedy soud), když stanoví, že takové rozhodnutí může být změněno tím, kdo o zrušení právnické osoby s likvidací rozhodl. Je proto podle dovolatele možné, aby soud své rozhodnutí o zrušení obchodní společnosti s likvidací změnil podle § 170 o. z., zanikl-li důvod, pro který byla obchodní společnost zrušena, nedošlo-li dosud k naplnění účelu likvidace a nebudou-li tím porušena práva či právem chráněné zájmy společníků a třetích osob. V projednávané věci dovolatel považuje všechny tyto podmínky za splněné.

7. Dovolatel navrhuje, aby dovolací soud napadené usnesení odvolacího soudu zrušil.

III.

Přípustnost dovolání

8. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení otázky v něm otevřené, v rozhodování dovolacího soudu dosud neřešené.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Podle § 170 o. z. kdo rozhodl o zrušení právnické osoby s likvidací, může rozhodnutí změnit, dokud ještě nedošlo k naplnění účelu likvidace.

Podle § 172 o. z. soud na návrh toho, kdo na tom osvědčí právní zájem, nebo i bez návrhu, zruší právnickou osobu a nařídí její likvidaci, jestliže

a) vyvíjí nezákonnou činnost v takové míře, že to závažným způsobem narušuje veřejný pořádek,

b) již nadále nesplňuje předpoklady vyžadované pro vznik právnické osoby zákonem,

c) nemá déle než dva roky statutární orgán schopný usnášet se, nebo

d) tak stanoví zákon (odstavec 1).

Umožňuje-li zákon soudu zrušit právnickou osobu z důvodu, který lze odstranit, soud jí před vydáním rozhodnutí stanoví přiměřenou lhůtu k odstranění nedostatků (odstavec 2).

č. 36

10. Dovolateli lze přisvědčit, že oproti právní úpravě účinné do 31. 12. 2013 [srov. § 68 odst. 8 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen obch. zák.)] ustanovení § 170 o. z. výslovně neomezuje možnost revokovat rozhodnutí o zrušení právnické osoby s likvidací toliko na případy, kdy o zrušení a likvidaci rozhodli sami společníci (členové), popř. příslušný orgán právnické osoby. Gramatický výklad § 170 o. z. tudíž může vést k (dovolatelem předestíranému) závěru, že o změně svého dřívějšího rozhodnutí (o zrušení právnické osoby a nařízení její likvidace) může rozhodnout i soud, který vydal původní (měněné) rozhodnutí.

11. Opačnému závěru však nasvědčuje výklad teleologický, historický i systematický.

12. Důvodová zpráva k návrhu občanského zákoníku (sněmovní tisk číslo 362, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období 2010–2013; dále jen „důvodová zpráva“), s. 629 a 630, uvádí:

„Návrh většiny ustanovení pod marginální rubrikou ‚Zrušení právnické osoby‘ vychází, stejně jako návrh dalších ustanovení věnovaných zrušení, zániku a likvidaci právnických osob, především z úpravy rušení obchodních společností v dosavadním obchodním zákoníku (zejména § 68, § 69 a § 70 až 75a), která je v současném právu zatím nejpropracovanější a jejíž podstatná část platí subsidiárně pro právnické osoby již dnes. Zároveň se navrhuje tuto úpravu zobecnit, aby byla nově formulovaná řešení použitelná pro právnické osoby všech právních forem. Osnova vychází z pravidla, že se právnická osoba obvykle zrušuje dobrovolně (většinou je právní důvod zrušení v rozhodnutí jejího příslušného orgánu) a že pravidelným důsledkem zrušení právnické osoby je její likvidace. Obecně se akceptuje zásada přijatá dříve obchodním právem, že rozhodnutí o vstupu společnosti do likvidace lze revokovat. Výjimečně přichází v úvahu i nucené zrušení právnické osoby s likvidací, o němž rozhoduje soud, jsou-li pro to zvláště závažné důvody (dlouhodobá nečinnost, ztráta předpokladů vyžadovaných pro vznik právnické osoby, nezákonné aktivity apod.).“

13. Z důvodové zprávy je zjevné, že zákonodárce převzal do (nového) občanského zákoníku úpravu zrušení obchodní společnosti či družstva obsaženou v obchodním zákoníku, již pouze zobecnil tak, aby byla využitelná pro všechny typy právnických osob.

14. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 27. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 419/2012, vysvětlil, že § 68 odst. 8 obch. zák. upravuje možnost revokace rozhodnutí o zrušení

společnosti s likvidací toliko pro případ, kdy byla společnost zrušena a vstoupila do likvidace rozhodnutím společníků nebo příslušného orgánu společnosti, nikoli též pro případ, kdy o zrušení společnosti a o její likvidaci bylo rozhodnuto soudem. Neurčuje-li zákon výslovně jinak (srov. např. § 4a zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev), může soud rozhodnout o zrušení či změně rozhodnutí soudu o zrušení společnosti a nařízení její likvidace toliko na základě řádných či mimořádných opravných prostředků.

15. Změnou textace ustanovení upravujícího revokaci rozhodnutí o zrušení právnické osoby s likvidací zákonodárce zjevně nezamýšlel změnu jeho obsahu. Tomu ostatně nasvědčuje i to, že důvodová zpráva o možnosti revokace rozhodnutí o zrušení právnické osoby s likvidací výslovně hovoří toliko v souvislosti s dobrovolným zrušením.

16. Účelem § 170 o. z. (jak se podává z důvodové zprávy) tak je postavit najisto, že rozhodne-li příslušný orgán právnické osoby (popř. rozhodnou-li její členové) o dobrovolném zrušení právnické osoby a jejím vstupu do likvidace, může (mohou) – nedošlo-li dosud k naplnění účelu likvidace – toto rozhodnutí změnit (zrušit, revokovat). Situaci, kdy o zrušení právnické osoby a nařízení její likvidace rozhodne (výjimečně) soud, vykládané ustanovení neřeší.

17. Tzv. nucené zrušení právnické osoby s likvidací představuje výjimku z pravidla, podle něhož o svém zrušení rozhoduje právnická osoba sama (její orgán) [viz § 168 odst. 2 o. z.]. Soud je oprávněn zrušit právnickou osobu a nařídit její likvidaci zpravidla v případech, kdy právnická osoba nesplňuje základní předpoklady, které pro její existenci a činnost vyžaduje zákon, anebo závažně porušuje zákonné povinnosti [srov. zejména § 172 odst. 1, § 211 odst. 2, § 268 odst. 1, § 306 odst. 2, § 377 odst. 1, § 401 odst. 2 a § 417 o. z., popř. § 93, § 115 odst. 1, § 149 odst. 4, § 198 odst. 3, § 215 odst. 1, § 306 odst. 3, § 308 odst. 3, § 318 odst. 2, § 443, § 453 odst. 1, § 713, § 726 odst. 3, § 757, § 773 a § 777 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), § 105 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, jakož i čl. II zákona č. 458/2016 Sb.]. K nucenému zrušení právnické osoby soud přistoupí pouze tehdy, neodstranila-li právnická osoba konkrétní vytýkaný nedostatek ani v přiměřené lhůtě, kterou jí soud před vydáním rozhodnutí poskytl (§ 172 odst. 2 o. z.). Rozhodne-li proto soud o nuceném zrušení právnické osoby s likvidací, učiní tak až poté, kdy právnická osoba ani přes jeho výzvu nezjedнала nápravu. Možnost dodatečného zjednání nápravy má právnická osoba ostatně i po vydání rozhodnutí soudu prvního stupně, a to až do rozhodnutí soudu odvolacího, podá-li některý z účastníků řízení odvolání [srov. § 154 odst. 1, § 167 odst. 2 a § 211 o. s. ř., § 1 odst. 4 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“)]. Práva a oprávněné zájmy právnické osoby jsou tak zákonem dostatečně chráněny.

č. 36

18. Má-li právní úprava nuceného zrušení právnické osoby s likvidací plnit svůj účel, tj. zajistit, aby právnické osoby splňovaly zákonem stanovené předpoklady pro existenci a činnost a aby řádně a včas dodržovaly zákonné povinnosti, musí být soudem vydané rozhodnutí o nuceném zrušení právnické osoby s likvidací, které nabylo právní moci, zásadně konečné, tedy (s výjimkou rozhodnutí o mimořádném opravném prostředku) nezrušitelné a nezměnitelné.

19. Možnost následně změnit či zrušit rozhodnutí soudu (mimo řízení o opravných prostředcích) by navíc činila právní úpravu obsaženou v § 172 odst. 2 o. z. (ukládající soudu povinnost umožnit právnické osobě zjednat nápravu a odstranit důvod pro její zrušení) do značné míry obsoletní; bylo-li by možné prakticky bez omezení kdykoliv i mimo režim opravných prostředků (až do naplnění účelu likvidace) revokovat rozhodnutí soudu o zrušení právnické osoby a nařízení její likvidace, nebyla by právnická osoba nijak nucena respektovat výzvu ke zjednání nápravy podle § 172 odst. 2 o. z.

20. Konečně nelze přehlédnout, že zákonodárce neupravil ani procesní, ani hmotněprávní předpoklady, za kterých by soud mohl zrušit (změnit) své rozhodnutí o zrušení právnické osoby s likvidací mimo režim (řádnych či mimořádných) opravných prostředků.

21. Řízení o zrušení právnické osoby a nařízení její likvidace je řízením ve statusových věcech právnických osob ve smyslu § 85 písm. a) z. ř. s., které lze zahájit i bez návrhu (obecně viz § 13 z. ř. s.; výslovně tak stanoví i řada výše označených ustanovení upravujících důvody nuceného zrušení právnické osoby). Kdyby zákonodárce chtěl umožnit soudu revokovat své rozhodnutí o zrušení právnické osoby a nařízení její likvidace mimo režim opravných prostředků, lze předpokládat, že by výslovně upravil, že takové nalézací řízení je možné zahájit pouze na návrh zákonem vypočtených osob. Představu, že by tak soud mohl učinit i bez návrhu (na základě vlastní úvahy), považuje Nejvyšší soud za neakceptovatelnou.

22. S ohledem na sankční povahu nuceného zrušení právnické osoby s likvidací pak lze současně předpokládat, že by zákonodárce upravil hmotněprávní předpoklady, za nichž lze případnému návrhu na změnu či zrušení rozhodnutí soudu (o zrušení právnické osoby s likvidací) vyhovět. Takovým předpokladem by muselo být přinejmenším odstranění důvodu, pro který byla právnická osoba zrušena. Zákonodárce tak však (obecně) nečiní, naopak, předpokládá, že důvod pro zrušení musí být odstraněn před rozhodnutím o zrušení právnické osoby s likvidací (§ 172 odst. 2 o. z.). Výjimku představuje např. § 4 odst. 1 písm. d) a § 4a zákona o přeměnách obchodních společností a družstev, které upravují specifický případ, kdy soud může (i mimo režim opravných prostředků) zrušit své rozhodnutí o zrušení obchodní korporace (a to za tam upravených podmínek) [srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 419/2012].

23. Nejvyšší soud proto ze shora uvedených důvodů uzavírá, že § 170 o. z. umožňuje změnit (revokovat) rozhodnutí o zrušení právnické osoby s likvidací

toliko v případě, kdy takové rozhodnutí přijali její členové nebo její příslušný orgán, tj. pouze u tzv. dobrovolného zrušení právnické osoby s likvidací. Nestanoví-li zvláštní zákon jinak, změna (zrušení) rozhodnutí soudu o zrušení právnické osoby s likvidací je možná pouze na základě řádných či mimořádných opravných prostředků.

24. Právní posouzení věci odvolacím soudem je tak správné.

25. Nejvyšší soud, jenž neshledal ani jiné vady, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), proto dovolání zamítl podle § 243d písm. a) o. s. ř.

č. 36

Č. 37

č. 37

Příslušnost soudu mezinárodní, Akciová společnost, Valná hromada
čl. 22 odst. 2 nařízení (ES) č. 44/2001, § 183k obch. zák., § 183i obch. zák.

Rozhodne-li valná hromada akciové společnosti se sídlem v České republice o přechodu všech ostatních účastnických cenných papírů společnosti na hlavního akcionáře podle § 183i a násl. obch. zák., je k řízení o přezkoumání přiměřenosti protiplnění podle § 183k obch. zák. dána pravomoc (mezinárodní příslušnost) českých soudů podle článku 22 odst. 2 nařízení Brusel I bez ohledu na to, kde má sídlo či bydliště hlavní akcionář.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4403/2014, ECLI:CZ:NS:2018:29.CDO.4403.2014.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání E.ON Czech Holding AG proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 5. 2014, sp. zn. 7 Cmo 439/2009.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Valná hromada společnosti J. p., a. s. (dále též jen „společnost“), rozhodla dne 8. 12. 2006 podle § 183i a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném do 31. 3. 2008 (dále též jen „obch. zák.“), o přechodu všech účastnických cenných papírů na hlavního akcionáře (společnost E.ON Czech Holding AG, se sídlem ve Spolkové republice Německo, M., dále též jen „hlavní akcionář“), a o tom, že výše protiplnění činí 4 450 Kč na jednu kmenovou akcii o jmenovité hodnotě 1 000 Kč. Usnesení valné hromady bylo zapsáno do obchodního rejstříku 14. 12. 2006.
2. Návrhem ze dne 26. 1. 2007 se navrhovatelé („vytěsnění akcionáři“), všichni s bydlištěm v České republice, domáhají vůči společnosti a hlavnímu akcionáři přezkoumání přiměřenosti protiplnění, majíce za to, že protiplnění určené usnesením valné hromady společnosti neodpovídá zákonnému požadavku na přiměřenost (tj. hodnotě akcií, jež přešly na hlavního akcionáře).
3. Hlavní akcionář vznesl (současně s prvním úkonem – vyjádřením k návrhu) námitku nedostatku pravomoci (mezinárodní příslušnosti) českých soudů, maje za to, že mezinárodně příslušné jsou s ohledem na sídlo (bydliště) hlavního akcionáře toliko soudy Spolkové republiky Německo. Jelikož povinnost doplatit

vytěsňeným akcionářům případný rozdíl v přiměřeném vypořádání stíhá toliko hlavního akcionáře, dovozuje, že účastenství společnosti v řízení je účelové pro „vytvoření pravomoci českých soudů“.

4. Krajský soud v Českých Budějovicích usnesením ze dne 26. 8. 2009, č. j. 13 Cm 106/2007-83, zamítl námitku nedostatku pravomoci českých soudů, dovozuje, že pravomoc (mezinárodní příslušnost) českých soudů zakládá čl. 6 odst. 1 Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále též jen „nařízení Brusel I“), neboť je žalováno více osob společně, jedna z nich má bydliště v obvodu soudu prvního stupně a právní nároky jsou spojeny tak úzce, že je účelné je vyšetřit a rozhodnout o nich společně.

5. Vrchní soud v Praze (jako soud odvolací) k odvolání hlavního akcionáře usnesením ze dne 22. 6. 2010, č. j. 7 Cmo 439/2009-105, usnesení soudu prvního stupně potvrdil, uzavíraje, že v projednávané věci jde o řízení podle čl. 22 odst. 2 nařízení Brusel I a mezinárodně příslušné jsou – s ohledem na sídlo společnosti – české soudy.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti usnesení odvolacího soudu podal hlavní akcionář dovolání, jež Nejvyšší soud usnesením ze dne 15. 2. 2012, sp. zn. 29 Cdo 4798/2010, odmítl jako objektivně nepřipustné, neboť zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), ve znění účinném do 31. 12. 2012, neumožňoval tímto mimořádným opravným prostředkem napadnout uvedené rozhodnutí odvolacího soudu.

7. Hlavní akcionář současně napadl usnesení odvolacího soudu ústavní stížností. Ústavní soud nálezem ze dne 11. 9. 2012, sp. zn. II. ÚS 2504/10, usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 6. 2010, č. j. 7 Cmo 439/2009-105, zrušil pro porušení práva na spravedlivý proces, zakotveného v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Ústavní soud odvolacímu soudu vytkl, že – ačkoliv byl soudem, proti jehož rozhodnutí nebyl přípustný opravný prostředek – nepoložil předběžnou otázku podle čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále též jen „SFEU“) k výkladu jím aplikovaného unijního práva (článek 22 odst. 2 nařízení Brusel I), aniž by odůvodnil, že je splněna některá z výjimek stanovených Soudním dvorem Evropské unie (dále též jen „Soudní dvůr“) v rozsudku ze dne 6. 10. 1982, ve věci CILFIT v. Ministerstvo zdravotnictví, C-283/81, odůvodňující takový postup (nepoložení předběžné otázky).

8. Vrchní soud v Praze poté usnesením ze dne 2. 5. 2014, č. j. 7 Cmo 439/2009-274, opětovně potvrdil usnesení soudu prvního stupně, uzavíraje, že po změně občanského soudního řádu účinné od 1. 1. 2013 (v jejímž důsledku je dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu o námitce nedostatku mezinárodní příslušnosti

č. 37

přípustné za splnění podmínek § 237 o. s. ř.) již není soudem „poslední instance“ ve smyslu čl. 267 SFEU, a není tudíž povinen položit předběžnou otázku k výkladu unijního práva. Oproti předchozímu (Ústavním soudem zrušenému) usnesení dospěl odvolací soud k závěru, že české soudy jsou mezinárodně příslušné podle čl. 5 odst. 1 nařízení Brusel I, neboť spor (a nároky z něj) mají smluvní charakter (vyplývají ze stanov) s místem plnění v České republice.

9. Proti usnesení Vrchního soudu v Praze podal hlavní akcionář dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2013, máje za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení (Nejvyšším soudem dosud neřešené) otázky pravomoci (mezinárodní příslušnosti) soudů České republiky k řízení o přezkoumání přiměřenosti protiplnění podle § 183k obch. zák.

10. Dovolatel namítá, že v projednávané věci není předmětem řízení dobrovolně přijatý závazek jednou stranou vůči straně druhé, ale závazek, který vzniká ze zákona. Má za to, že mezinárodní příslušnost svědčí pouze soudům Spolkové republiky Německo, a to podle čl. 2 a čl. 60 odst. 1 nařízení Brusel I. Navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené usnesení odvolacího soudu změnil tak, že se řízení pro nedostatek pravomoci (mezinárodní příslušnosti) českých soudů zastavuje, popř. aby s ohledem na převládající pochybnosti o aplikaci nařízení Brusel I přerušil řízení a položil předběžnou otázku Soudnímu dvoru.

11. Navrhovatelé považují dovolání za nedůvodné a navrhuji, aby je Nejvyšší soud zamítl. Podle jejich přesvědčení jsou české soudy mezinárodně příslušné k projednání jejich návrhu v souladu s čl. 22 odst. 2 nařízení Brusel I. Poukazují na to, že ke shodnému závěru dospěl (v obdobném řízení) i Nejvyšší soudní dvůr Republiky Rakousko v rozsudku ze dne 18. 2. 2010, č. j. 6Ob221/09g.

III.

Přípustnost dovolání

12. Nejvyšší soud předesílá, že rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z čl. II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a dále z části první čl. II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

13. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí, kterým se končí odvolací řízení, závisí na vyřešení dovoláním otevřené otázky pravomoci (mezinárodní příslušnosti) českých soudů k řízení o přezkoumání přiměřenosti protiplnění podle § 183k obch. zák. v situaci, kdy hlavním akcionářem je obchodní společnost se sídlem v jiném členském státu Evropské unie; tato otázka procesního práva dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena.

IV. Důvodnost dovolání

14. Pro posouzení dovoláním otevřené otázky jsou významná následující ustanovení obchodního zákoníku, občanského soudního řádu a nařízení Brusel I: § 183i obch. zák.

č. 37

Osoba, která vlastní ve společnosti účastnické cenné papíry, a) jejichž souhrnná jmenovitá hodnota činí alespoň 90 % jejího základního kapitálu, nebo b) které nahrazují účastnické cenné papíry, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota činí alespoň 90 % základního kapitálu společnosti, anebo c) s nimiž je spojen alespoň 90% podíl na hlasovacích právech ve společnosti (dále jen „hlavní akcionář“), je oprávněna požadovat, aby představenstvo svolalo valnou hromadu, která rozhodne o přechodu všech ostatních účastnických cenných papírů společnosti na její osobu (odstavec první).

Usnesení valné hromady obsahuje také určení hlavního akcionáře, údaje osvědčující, že tento akcionář je hlavním akcionářem, a výši protiplnění určenou podle § 183j odst. 6 a lhůtu pro poskytnutí protiplnění (odstavec třetí). § 183k obch. zák.

Vlastníci účastnických cenných papírů mohou od okamžiku obdržení pozvánky na valnou hromadu, případně od okamžiku oznámení jejího konání požádat soud o přezkoumání přiměřenosti protiplnění; není-li toto právo využito do měsíce ode dne zveřejnění zápisu usnesení valné hromady podle § 183l do obchodního rejstříku, zaniká (odstavec první).

V případě, že vlastník účastnického cenného papíru nevyužije právo podle odstavce 1, nemůže se nepřiměřenosti protiplnění již dovolávat (odstavec druhý).

Soudní rozhodnutí, kterým bylo přiznáno právo na jinou výši protiplnění, je pro hlavního akcionáře a pro společnost závazné co do základu přiznaného práva i vůči ostatním vlastníkům účastnických cenných papírů. Promlčecí doba začíná běžet ode dne právní moci rozhodnutí, a to vůči všem oprávněným osobám bez ohledu na to, zda byly účastníky řízení (odstavec třetí).

Určení nepřiměřenosti výše protiplnění nezpůsobuje neplatnost usnesení valné hromady podle § 183i odst. 1 (odstavec čtvrtý).

Návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady podle § 131 nelze zakládat na nepřiměřenosti výše protiplnění (odstavec pátý). § 104 odst. 1 o. s. ř.

Jde-li o takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, soud řízení zastaví. Nespadá-li věc do pravomoci soudů nebo má-li předcházet jiné řízení, soud postoupí věc po právní moci usnesení o zastavení řízení příslušnému orgánu; právní účinky spojené s podáním žaloby (návrhu na zahájení řízení) zůstávají přitom zachovány.

Článek 2 odst. 1 nařízení Brusel I

Nestanoví-li toto nařízení jinak, mohou být osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, bez ohledu na svou státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu.

Článek 22 odst. 2 nařízení Brusel I**č. 37**

Bez ohledu na bydliště mají výlučnou příslušnost pro řízení, jejichž předmětem je platnost založení, nulita nebo zrušení společností nebo jiných právnických osob nebo sdružení právnických nebo fyzických osob nebo platnost usnesení jejich orgánů, soudy členského státu, na jehož území má společnost, právnická osoba nebo sdružení sídlo. Při určení sídla postupuje soud podle pravidel mezinárodního práva soukromého.

Článek 60 odst. 1 nařízení Brusel I

Pro účely tohoto nařízení se v případě společností nebo jiných právnických osob nebo sdružení fyzických nebo právnických osob „bydlištěm“ rozumí místo, kde má tato osoba své a) sídlo nebo b) ústředí nebo c) hlavní provozovnu.

15. V řízení o přezkoumání přiměřenosti protiplnění jde o spor mezi osobami soukromého práva, spadající do oblasti obchodního práva, v němž žádná ze stran nevykonává veřejnoprávní pravomoci ani neplní veřejnoprávní povinnosti; jde tak o věc občanskou a obchodní ve smyslu čl. 1 odst. 1 nařízení Brusel I (srov. např. rozsudek Soudní dvora ze dne 23. 10. 2014, ve věci flyLAL-Lithuanian Airlines AS, v likvidaci proti Starptautiskā lidosta Rīga VAS, Air Baltic Corporation AS, C-302/13, body 24 až 31). Současně nejde o žádný z případů vypočtených v čl. 1 odst. 2 nařízení Brusel I.

16. Řízení v projednávané věci bylo zahájeno dne 26. 1. 2007; na určení mezinárodní příslušnosti soudů tudíž nelze použít nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (viz čl. 66 odst. 1 označeného nařízení).

17. Není zde žádná mezinárodní úmluva ani jiný unijní právní předpis, které by se použily přednostně před nařízením Brusel I (viz články 67 a 71 nařízení Brusel I).

18. Projednávaná věc tudíž spadá do (věcné i časové) působnosti nařízení Brusel I.

19. Základním (obecným) pravidlem pro určení mezinárodní příslušnosti soudů je příslušnost založená na místě bydliště žalovaného (článek 2); ostatní pravidla představují (taxativně vypočtené) výjimky odůvodněné předmětem sporu či smluvní svobodou stran, kdy žalovaný může nebo musí (podle okolností) být žalován u soudu jiného členského státu [bod 11 úvodních ustanovení nařízení Brusel I a např. rozsudek Soudního dvora ze dne 1. 3. 2005, ve věci A. O. proti N. B. J. a dalším, C-281/02, body 37 až 40, či rozsudek Soudního dvora ze dne 12. 5. 2011, ve věci Berliner Verkehrsbetriebe (BVG) proti JPMorgan Chase Bank NA, Frankfurt Branch, C-144/10, bod 30].

20. Jednou z výjimek, kdy je mezinárodní příslušnost dána soudům jiného členského státu, než je stát bydliště žalovaného, je čl. 22 nařízení Brusel I, upravující

tzv. výlučnou příslušnost; cílem pravidel v něm obsažených je „přiznat soudům určitého členského státu výlučnou příslušnost za zvláštních okolností, kdy tyto soudy mají s ohledem na dotčenou materii nejlepší předpoklady rozhodovat o sporech, které do ní spadají, a to proto, že takové spory mají s uvedeným členským státem zvláště úzký vztah“ [rozsudek Soudního dvora ze dne 12. 5. 2011, ve věci Berliner Verkehrsbetriebe (BVG), C-144/10, bod 36].

21. Z judikatury Soudního dvora dále plyne, že účelem čl. 22 odst. 2 nařízení Brusel I „je soustředit příslušnost, aby nedocházelo k přijímání rozporných rozhodnutí týkajících se existence společností a platnosti usnesení jejich orgánů“, přičemž „soudy členského státu, ve kterém má společnost své sídlo, se zdají být nejpovolanější k rozhodování o takových sporech ... Přiznání výlučné příslušnosti těmto soudům tedy probíhá v zájmu řádného výkonu spravedlnosti“ (rozsudek Soudního dvora ze dne 2. 10. 2008, ve věci N. H. proti South Eastern Health Board, a Ch. D. proti North Western Health Board, C-372/07, body 20 a 21). Jinak řečeno, soudy, v jejichž obvodu se nachází sídlo společnosti, mají „nejlepší předpoklady rozhodovat o sporech, které se týkají výlučně, ba i zásadně“, otázky platnosti usnesení orgánů společnosti [rozsudek Soudního dvora ve věci Berliner Verkehrsbetriebe (BVG), C-144/10, bod 37, či – při výkladu čl. 16 Bruselské úmluvy o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech – rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 12. 1977, ve věci T. E. S. proti R. v. d. P., 73/77, bod 11].

22. Článek 22 odst. 2 „musí být vykládán v tom smyslu, že jeho rozsah působnosti zahrnuje pouze spory, ve kterých jeden z účastníků řízení zpochybňuje platnost usnesení orgánu společnosti s ohledem na použitelné společenstevní právo nebo ustanovení stanov týkající se fungování jejich orgánů“ (rozsudek Soudního dvora ve věci H. a D., C-372/07, bod 26, nebo rozsudek Soudního dvora ve věci flyLAL-Lithuanian Airlines AS, v likvidaci, C-302/13, bod 40). Aby věc spadala do rozsahu čl. 22 odst. 2 nařízení Brusel I, musí být otázka platnosti usnesení orgánu společnosti přímým předmětem řízení; nestačí, je-li řešena jako otázka předběžná či akcesorická [rozsudek Soudního dvora ve věci Berliner Verkehrsbetriebe (BVG), C-144/10, body 33 až 47, či rozsudek Soudního dvora ve věci H. a D., C-372/07, bod 22].

23. Současně platí, že pojem „řízení, jehož předmětem je platnost usnesení orgánu společnosti“, musí být vykládán autonomně (tj. nezávisle na témže pojmu užitém ve vnitrostátních právních řádech členských států), s přihlédnutím k cílům a systematickému uspořádání nařízení (za mnohá rozhodnutí Soudního dvora srov. např. rozsudek ze dne 17. 9. 2002, ve věci Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA proti Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (HWS), C-334/00, bod 19, rozsudek ze dne 13. 7. 2006, ve věci Reisch Montage AG proti Kiesel Baumaschinen Handels GmbH, C-103/05, bod 29, či rozsudek ve věci H. a D., C-372/07, bod 17).

č. 37

24. Výše popsaná východiska naznačují, že řízení o přezkoumání přiměřenosti protiplnění podle § 183k obch. zák. je (z důvodů podrobně rozebraných Nejvyšším soudem v usnesení ze dne 20. 9. 2016, č. j. 29 Cdo 4403/2014-321) řízením, jehož předmětem je platnost usnesení valné hromady akciové společnosti ve smyslu čl. 22 odst. 2 nařízení Brusel I, a to přesto, že podle českého vnitrostátního práva „určení nepřiměřenosti výše protiplnění nezpůsobuje neplatnost usnesení valné hromady podle § 183i odst. 1“ obch. zák. (§ 183k odst. 4 obch. zák.) a „návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady podle § 131 nelze zakládat na nepřiměřenosti výše protiplnění“ (§ 183k odst. 5 obch. zák.).

25. Jelikož však posouzení dovoláním otevřené otázky závisí na výkladu čl. 22 odst. 2 nařízení Brusel I, Nejvyšší soud je soudem, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva ve smyslu čl. 267 odst. 3 SFEU, a současně není naplněna žádná z výjimek, za kterých se nemusí obrátit na Soudní dvůr s předběžnou otázkou týkající se výkladu nařízení Brusel I (v souvislostech výše popsaných nelze čl. 22 odst. 2 nařízení považovat za *acte clair* či *acte éclairé* – viz rozsudek Soudního dvora ve věci CILFIT, C-283/81), byl Nejvyšší soud povinen obrátit se na Soudní dvůr postupem podle čl. 267 SFEU. Proto (výše označeným) usnesením č. j. 29 Cdo 4403/2014-321 rozhodl o přerušení řízení na dobu do rozhodnutí Soudního dvora o odpovědi na předběžné otázky dále uvedené a obrátil se na Soudní dvůr se žádostí o odpověď na předběžné otázky specifikované v bodě II. výroku tohoto usnesení.

26. Soudní dvůr Evropské unie rozsudkem ze dne 7. 3. 2018, C-560/16, rozhodl tak, že čl. 22 bod 2 nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že v případě takového návrhu, jako je návrh ve věci v původním řízení, na přezkoumání přiměřenosti protiplnění, které je hlavní akcionář společnosti povinen poskytnout jejím menšinovým akcionářům v případě nuceného přechodu jejich akcií na tohoto hlavního akcionáře, je dána výlučná příslušnost soudů členského státu, na jehož území má tato společnost sídlo.

27. S ohledem na uvedené proto Nejvyšší soud uzavírá, že rozhodne-li valná hromada akciové společnosti se sídlem v České republice o přechodu všech ostatních účastnických cenných papírů společnosti na hlavního akcionáře podle § 183i a násl. obch. zák., je k řízení o přezkoumání přiměřenosti protiplnění podle § 183k obch. zák. dána pravomoc (mezinárodní příslušnost) českých soudů podle čl. 22 odst. 2 nařízení Brusel I bez ohledu na to, kde má sídlo či bydliště hlavní akcionář.

28. Napadené usnesení je tudíž – co do výsledku – správné; proto Nejvyšší soud, který neshledal ani vady řízení, k nimž u přípustného dovolání přihlíží v souladu s § 242 odst. 3 o. s. ř., zamítl dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř.

Č. 38

č. 38

Družstvo, Bytové družstvo, Nájem bytu, Vyloučení člena družstva, Vyklizení bytu

§ 601 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., § 618 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., § 619 zákona č. 90/2012 Sb., § 620 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., § 734 zákona č. 90/2012 Sb., § 736 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., § 231 odst. 4 obch. zák.

Není-li ve smlouvě o převodu družstevního podílu stanoveno jinak, stávají se závazky ze smlouvy účinné dnem, kdy byla smlouva uzavřena, a k tomuto dni se stává nabyvatel vlastníkem družstevního podílu. Vůči družstvu však nastávají právní účinky převodu družstevního podílu teprve dnem, ve kterém je družstvu doručena účinná smlouva o převodu družstevního podílu (ledaže smlouva určí účinky k pozdějšímu datu), nebo dnem, kdy je družstvu doručeno prohlášení převodce a nabyvatele o uzavření takové smlouvy. Teprve k tomuto dni se nabyvatel družstevního podílu stává členem družstva.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4215/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.CDO.4215.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 5. 2016, sp. zn. 14 Co 141/2016, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 8 rozsudkem ze dne 1. 12. 2015, č. j. 27 C 113/2015-81, uložil žalovanému povinnost vyklidit do 15 dnů od právní moci rozhodnutí byt č. 56 v 10. patře budovy nacházející se v P. (dále též jen „byt“) [výrok I.] a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

2. Vyšel přitom z toho, že:

[1] Žalobce (dále též jen „družstvo“) je vlastníkem domu č. p. v katastrálním území S.

[2] Žalovaný byl členem družstva. Dne 17. 3. 2014 spolu družstvo a žalovaný uzavřeli nájemní smlouvu, kterou družstvo pronajalo žalovanému byt na dobu neurčitou.

[3] Dopisem ze dne 2. 6. 2014 představenstvo družstva upozornilo žalovaného na nezaplacené nájemné za duben 2014. Dopisem ze dne 17. 9. 2014

upozornilo představenstvo družstva žalovaného na nezaplacení nájemného za červenec a srpen 2014 a na skutečnost, že člen družstva může být podle stanov vyloučen za neplacení nájemného či záloh na služby. Žalovaný si zásilku obsahující tento dopis nevyzvedl.

[4] Dne 25. 9. 2014 představenstvo družstva zaslalo žalovanému rozhodnutí o vyloučení žalovaného z družstva pro neplacení nájemného a záloh na služby. Své rozhodnutí odůvodnilo a poučilo žalovaného o možnosti podat odůvodněné námitky ke členské schůzi družstva ve lhůtě 30 dnů od doručení oznámení o vyloučení (dále jen „rozhodnutí o vyloučení“). Žalovaný si zásilku převzal dne 2. 10. 2014.

[5] Dne 3. 10. 2014 uzavřel žalovaný (coby převodce) smlouvu o převodu družstevního podílu, kterou převedl svůj družstevní podíl v žalujícím družstvu na svého bratra A. H. (coby nabyvatele) [dále též jen „smlouva o převodu“ či „smlouva“].

[6] Dopisem ze dne 18. 11. 2014 vyzvalo představenstvo družstva žalovaného k vyklizení bytu ve lhůtě 60 dnů „po ukončení členství v družstvu“ s tím, že žalovaný není od 3. 11. 2014 členem družstva, neboť došlo k jeho vyloučení. Žalovaný si zásilku převzal dne 26. 11. 2014.

[7] Družstvo nebylo o převodu družstevního podílu ze žalovaného na A. H. informováno dříve než 13. 1. 2015.

[8] Dopisem ze dne 15. 1. 2015 vyzvala zástupkyně družstva žalovaného k vyklizení bytu ve lhůtě 7 dnů s tím, že pokud tak neučiní, družstvo proti němu podá žalobu.

[9] Dne 8. 2. 2015 podepsal žalovaný dohodu, v níž se zavázal předat družstvu vyklizený byt.

[10] Dopisem ze dne 3. 3. 2015 zástupkyně žalovaného sdělila družstvu, že žalovaný nemůže splnit požadavek na vyklizení a předání bytu, neboť 3. 10. 2014 uzavřel se svým bratrem A. H. smlouvu o převodu družstevního podílu, takže k uvedenému dni přestal být členem družstva. Z tohoto důvodu je neplatná i dohoda o vyklizení a předání bytu ze dne 8. 2. 2015, kterou žalovaný podepsal pod nátlakem.

3. Na takto ustaveném skutkovém základě soud prvního stupně nejprve dovodil, že žalovaný byl z družstva vyloučen postupem, jenž byl v souladu se zákonem č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákonem o obchodních korporacích; dále též jen „z. o. k.“). Stalo se tak pro porušování členských povinností, po předchozí výstraze, a v rozhodnutí o vyloučení, jež mělo písemnou formu, byl uveden důvod vyloučení a poučení o možnosti podat námitky k členské schůzi.

4. Žalovaný proti rozhodnutí o vyloučení námitky nepodal, čímž se podle soudu zbavil možnosti „autoritativního přezkumu důvodnosti vyloučení a souvisejícího postupu družstva“. K tomu soud doplnil, že „v řízení o vyklizení bytu soud

není oprávněn tyto otázky posuzovat. Námitky žalovaného, jež se týkají účinnosti vyloučení, jsou nerozhodné a odkazy na související judikaturu nepřipadné“.

5. Marným uplynutím lhůty pro podání námitek dne 3. 11. 2014 zaniklo žalovanému členství v družstvu. Převod družstevního podílu sjednaný smlouvou ze dne 3. 10. 2014 byl vůči žalobci v souladu s § 601 odst. 2 z. o. k. účinný (až) dnem doručení smlouvy, tj. 13. 1. 2015. K tomuto dni již žalovanému nesvědčila vůči družstvu žádná práva a povinnosti vyjma těch, jež vyplývají „z titulu zániku členství v družstvu“. A. H. se proto podle soudu nemohl stát členem družstva namísto žalovaného a nemohlo mu vzniknout právo na uzavření nájemní smlouvy k bytu.

6. Soud prvního stupně s poukazem na § 734 odst. 3 z. o. k. uzavřel, že se zánikem členství žalovaného v družstvu zanikl žalovanému také nájem bytu, protože dle stanov družstva měl žalovaný povinnost byt vyklidit a opustit se všemi osobami v bytě se zdržujícími do 60 dnů od zániku členství. Jelikož žalovaný tuto povinnost dobrovolně nesplnil, byla mu uložena soudním rozhodnutím.

7. K odvolání žalovaného Městský soud v Praze ve výroku uvedeným rozsudkem změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl, a rozhodl o nákladech řízení před soudem prvního stupně a odvolacího řízení.

8. Odvolací soud zdůraznil, že členství v družstvu podle § 619 z. o. k. zaniká až marným uplynutím lhůty pro podání námitek nebo dnem, kdy bylo vylučované osobě doručeno rozhodnutí členské schůze o zamítnutí námitek. Ke dni uzavření smlouvy o převodu družstevního podílu byl proto žalovaný stále ještě členem družstva a mohl nakládat se svým podílem. Právní účinky převodu družstevního podílu mezi osobami uzavírajícími smlouvu o převodu nastávají již dnem jejího uzavření, nikoliv doručením smlouvy či oznámení o převodu družstvu, vůči kterému zákon stanoví notifikační povinnost. K zániku členství žalovaného vyloučením podle odvolacího soudu dojít nemohlo, neboť jeho členství zaniklo před uplynutím lhůty k podání námitek jiným zákonným způsobem (převodem družstevního podílu na bratra žalovaného).

9. Ustanovení § 601 odst. 2 z. o. k., podle něhož právní účinky převodu nastávají ve vztahu k družstvu až doručením smlouvy o převodu družstevního podílu, je podle odvolacího soudu nutné vykládat tak, že do té doby nemůže družstvo jednat s nabyvatelem členských práv a povinností jako s členem družstva.

10. K námitce družstva, že bratr žalovaného je jeho právním nástupcem, protože se účinky vyloučení vztahují i na jeho osobu, odvolací soud uvedl, že s převodem družstevního podílu dochází k převodu jen těch práv a povinností, které jsou spojeny s členstvím v družstvu (odkazuje v této souvislosti na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2002, sp. zn. 29 Odo 440/2001). „Vyloučení z družstva je sice právem žalobce, avšak váže se na porušení povinností konkrétní osoby. Nový člen, jehož členství se dohodou teprve konstituuje, proto nemůže nést následky za jednání původního člena,“ uzavřel odvolací soud.

11. Pro posouzení otázky, kdo má dispoziční právo k bytu a aktivní věcnou legitimaci k jeho vyklizení, je dle názoru odvolacího soudu podstatné, že členem družstva je osoba odlišná od žalovaného, která ještě nemá uzavřenou smlouvu o nájmu předmětného bytu (družstvo odmítlo nájemní smlouvu s novým členem uzavřít). S ohledem na § 736 odst. 1 a 2 z. o. k. družstvo nemůže požadovat vyklizení bytu, neboť „dispozice s tímto prostorem je blokována jeho povinností uzavřít nájemní smlouvu s novým členem“. Nájem, resp. právo na uzavření nájemní smlouvy, svědčí osobě odlišné od žalovaného a jedině ta má právo žalovat třetí osobu o vyklizení bytu. Družstvo proto není podle odvolacího soudu v projednávané věci aktivně věcně legitimováno.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

12. Proti rozsudku odvolacího soudu podalo družstvo dovolání, opírajíc jeho přípustnost o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), uplatňujíc dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř. a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu změnil tak, že uloží žalovanému povinnost vyklidit byt, resp. aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Dovolatel má za to, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázek hmotného práva, které v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyly vyřešeny a jež odvolací soud nesprávně právně posoudil, a sice:

[1] zda bytovému družstvu svědčí právo na vyklizení družstevního bytu vůči bývalému členovi družstva, který nepodal námitky proti rozhodnutí představenstva družstva o vyloučení k členské schůzi a který ve lhůtě pro podání námitek smlouvou převedl družstevní podíl na třetí osobu, přičemž smlouva o převodu družstevního podílu byla družstvu doručena jak po lhůtě pro podání námitek k členské schůzi, tak po lhůtě k vyklizení bytu;

[2] zda se členství nabyvatele družstevního podílu ve vztahu k družstvu konstituuje již uzavřením smlouvy o převodu družstevního podílu, nebo až jejím doručením družstvu.

13. Dovolatel zdůrazňuje, že smlouvou o převodu družstevního podílu dochází k derivativnímu vzniku členství nabyvatele družstevního podílu v družstvu (jeho členství je odvozeno od členství právního předchůdce – převodce). Právní účinky převodu družstevního podílu nastávají vůči družstvu dnem doručení účinné smlouvy o převodu družstevního podílu družstvu. Právním účinkem převodu je dle dovolatele i to, že družstvo bude namísto převodce „evidovat jako svého člena“ nabyvatele družstevního podílu. Jestliže byla smlouva družstvu doručena až po uplynutí lhůty běžící původnímu (vyloučenému) členu – převodci k podání námitek proti rozhodnutí o vyloučení (tj. po zániku jeho členství v družstvu),

nemá družstvo „namísto koho evidovat nabyvatele družstevního podílu jako svého člena“. Nabyvatel se nemůže stát členem družstva, protože ve vztahu k družstvu nemůže vstoupit do práv a povinností převodce, kterému v tu chvíli již žádná práva vůči družstvu nesvědčí, kromě těch plynoucích ze zániku jeho členství. Uzavřením smlouvy o převodu družstevního podílu vznikají obligační účinky toliko mezi převodcem a nabyvatelem, vůči družstvu však nastávají až doručením smlouvy.

14. Podle názoru dovolatele z uvedeného plyne, že převodce je oprávněn po uzavření účinné smlouvy o převodu družstevního podílu před jejím doručením družstvu podat námitky k členské schůzi družstva proti rozhodnutí představenstva o svém vyloučení, k němuž došlo před převodem družstevního podílu. Nezaniklo-li členství převodce ve vztahu k družstvu již uzavřením (mezi stranami smlouvy účinné) smlouvy o převodu, potom k jeho zániku (ve vztahu k družstvu) může dojít i jiným způsobem (marným uplynutím lhůty pro podání námitek k členské schůzi).

15. V této souvislosti dovolatel poukazuje na usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2014, sp. zn. 31 Cdo 1147/2012, uveřejněné pod č. 7/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, z něhož se – podle jeho názoru – podává, že převodem družstevního podílu nájem dosavadního člena družstva – převodce nezaniká, ale přechází na nového člena – nabyvatele, a to spolu s povinností platit dluhy převodce, jakož i (neuplynula-li ke dni převodu lhůta pro podání námitek) s právem namítat jejich neexistenci, tj. nedostatek důvodů pro vyloučení převodce z družstva.

16. Dovolatel tak k otázkám předloženým v úvodu dovolání uzavírá, že členství nabyvatele družstevního podílu se ve vztahu k družstvu konstituuje až doručením účinné smlouvy družstvu a že družstvu v situaci, jaká nastala v projednávané věci, „svědčí hmotné právo na vyklizení družstevního bytu vůči bývalému členovi družstva“. Právní názory zastávané odvolacím soudem by ve svém důsledku vedly k tomu, že by se institut vyloučení člena z družstva stal „nefunkčním způsobem řešení porušování povinností člena družstva“.

17. Žalovaný se ve vyjádření k dovolání ztotožňuje se závěry odvolacího soudu a s poukazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. 29 Odo 1374/2005, a ze dne 22. 10. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1155/2013, uvádí, že dlužná částka, pro kterou byl vyloučen z družstva, je bagatelní, protože je vyloučení z družstva nepřiměřenou sankcí za porušení jeho členských povinností. Žalovaný navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

18. Nejvyšší soud předesílá, že rozhodné znění občanského soudního řádu, podle kterého Nejvyšší soud dovolání projednal a rozhodl o něm (do 29. 9. 2017),

se podává z části první čl. II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

č. 38

19. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., a to k posouzení výše vymezených otázek, které nebyly – v souvislostech předestřených v dovolání a v poměrech právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 – v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešeny.

IV.**Důvodnost dovolání**

20. Dovolání je i důvodné.

21. Podle § 1099 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), se převádí vlastnické právo k věci určené jednotlivě už samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti, ledaže je jinak ujednáno nebo stanoveno zákonem.

Podle § 1745 o. z. je smlouva uzavřena okamžikem, kdy přijetí nabídky nabývá účinnosti.

Z § 601 odst. 2 z. o. k. se podává, že právní účinky převodu družstevního podílu nastávají vůči družstvu dnem doručení účinné smlouvy o převodu družstevního podílu družstvu, ledaže smlouva určí účinky později. Tytéž účinky jako doručení smlouvy má doručení prohlášení převodce a nabyvatele o uzavření takové smlouvy. Podle § 619 z. o. k. členství vylučované osoby zaniká marným uplynutím lhůty pro podání námitek nebo dnem, kdy bylo vylučované osobě doručeno rozhodnutí členské schůze o zamítnutí námitek.

Podle § 734 z. o. k. člena bytového družstva nebo společné členy bytového družstva, s jejichž členstvím je spojen nájem družstevního bytu nebo společný nájem družstevního bytu, lze vyloučit z družstva, a) poruší-li nájemce hrubě svou povinnost vyplývající z nájmu, nebo b) byl-li nájemce pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin spáchaný na družstvu nebo na osobě, která bydlí v domě, kde je nájemcův byt, nebo proti cizímu majetku, který se v tomto domě nachází (odstavec 1). Ustanovení občanského zákoníku o výpovědi nájmu se pro nájem družstevního bytu nepoužijí (odstavec 2). Zánikem členství v bytovém družstvu zaniká také právo na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu nebo nájem družstevního bytu. Zánikem členství zaniká právo bytového družstva na splnění vkladové povinnosti; právo na úroky z prodlení tím není dotčeno. To neplatí při převodu nebo přechodu družstevního podílu (odstavec 3).

Z § 736 odst. 2 z. o. k. plyne, že převodem družstevního podílu, s nímž byl spojen nájem družstevního bytu nebo právo na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu, dochází k převodu nájmu družstevního bytu, anebo převodu práva na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu včetně všech práv a povinností s tím

spojených, a to včetně všech dluhů převodce vůči bytovému družstvu a dluhů bytového družstva vůči převodci, které souvisejí s užíváním družstevního bytu převodcem, anebo s právem na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu za podmínek určených stanovami.

22. Není-li ve smlouvě o převodu družstevního podílu stanoveno jinak, stávají se závazky ze smlouvy účinné dnem, kdy byla smlouva uzavřena (§ 1745 o. z.) a k tomuto dni se stává nabyvatel vlastníkem družstevního podílu (§ 1099 o. z.), jenž je v poměrech právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 nehmotnou movitou věcí (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016, a důvody usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 7. 2015, sp. zn. 14 Cmo 354/2014, uveřejněného pod č. 43/2016 Sb. rozh. obč.). Vůči družstvu však nastávají právní účinky převodu družstevního podílu teprve dnem, ve kterém je družstvu doručena účinná smlouva o převodu družstevního podílu (ledaže smlouva určí účinky později), nebo dnem, kdy je družstvu doručeno prohlášení převodce a nabyvatele o uzavření takové smlouvy (§ 601 odst. 2 z. o. k.). Teprve k tomuto dni se nabyvatel družstevního podílu stává členem družstva.

23. Není-li družstvu doručena účinná smlouva o převodu družstevního podílu či prohlášení převodce a nabyvatele o uzavření takové smlouvy, nemůže dojít ke změně v okruhu členů družstva. Členem družstva pak zůstává převodce, kterému nepřestávají svědčit členská práva a povinnosti tvořící převáděný družstevní podíl (a to přesto, že již došlo k převodu vlastnického práva k družstevnímu podílu); v poměrech právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 obdobně též například důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2354/2014.

24. Promítnuto do poměrů projednávané věci to znamená, že i když se nabyvatel převáděného družstevního podílu A. H. stal 3. 10. 2014 vlastníkem podílu, členem družstva zůstal i nadále žalovaný. Je tomu tak proto, že smlouva o převodu ani oznámení o jejím uzavření nebyly družstvu doručeny. Členství žalovaného v družstvu pak zaniklo marným uplynutím lhůty k podání námitek proti rozhodnutí o vyloučení (§ 619 z. o. k.), nikoli převodem (ačkoli již byl družstevní podíl ve vlastnictví A. H.), a spolu se zánikem členství žalovaného v družstvu proto zanikl také družstevní podíl (k zániku družstevního podílu při zániku členství viz důvodovou zprávu k návrhu zákona o obchodních společnostech a družstvech, sněmovní tisk číslo 363, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období, 2010–2013, s. 252).

25. Lze tedy shrnout, že členství žalovaného v družstvu zaniklo jeho vyloučením (nikoli převodem jeho členského podílu) a A. H. se členem družstva nikdy nestal (neboť jím nabytý družstevní podíl zanikl předtím, než byla družstvu smlouva o převodu doručena, tedy dříve, než mohly vůči družstvu nastoupit účinky převodní smlouvy).

26. Jelikož žalovaný nebyl v době vydání napadeného rozhodnutí odvolacího soudu nájemcem družstevního bytu (zánikem členství žalovaného v bytovém

družstvu zanikl podle § 734 odst. 3 věty první z. o. k. také nájem bytu), nemůže být v případě, že nadále užívá byt bez právního důvodu, pochyb o jeho pasivní legitimaci v projednávané věci.

č. 38

27. Z výše uvedeného přitom vyplývá, že správný není ani závěr odvolacího soudu o nedostatku aktivní věcné legitimace družstva odůvodněný tím, že družstvo nemůže požadovat vyklizení bytu, neboť „dispozice s tímto prostorem je blokována jeho povinností uzavřít nájemní smlouvu s novým členem“, který má jako jediný právo uplatnit žalobu na vyklizení bytu. Vzhledem k tomu, že se A. H. členem družstva a nájemcem družstevního bytu nestal a nesvědčí mu (ani) právo na uzavření smlouvy o nájmu bytu, nemůže úspěšně uplatnit žalobu na vyklizení bytu. Toto právo náleží v poměrech projednávané věci vlastníkovu bytu, jímž je družstvo.

28. Jen pro úplnost Nejvyšší soud dodává, že v řízení o vyklizení družstevního bytu není soud oprávněn posuzovat, zda vyloučení z družstva bylo přiměřenou sankcí za porušení členských povinností. Nebylo-li rozhodnutí o vyloučení prohlášeno za neplatné postupem podle § 620 odst. 1 z. o. k., považuje se za platné (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2016, sp. zn. 29 Cdo 3899/2015, uveřejněné pod č. 59/2017 Sb. rozh. obč.), přičemž jeho platnost nelze v jiném soudním řízení přezkoumávat (v podrobnostech viz zejména usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2799/2011, a judikaturu v něm citovanou, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3693/2014, jejichž závěry, byť přijaté v poměrech předchozí právní úpravy při výkladu § 231 odst. 4 a 5 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, se obdobně prosadí i v poměrech zákona o obchodních korporacích).

29. Jelikož právní posouzení věci co do řešení otázky účinků smlouvy o převodu družstevního podílu, na které napadené rozhodnutí spočívá, není správné (dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl uplatněn právem), Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a aniž se zabýval zbývajícími dovolacími námitkami (zejména otázkou, zda jednání žalovaného a jeho bratra bylo obcházením zákona), rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a odst. 2 věta první o. s. ř.).

Č. 39

Č. 39

Insolvence, Insolvenční správce, Uplatňování pohledávky
§ 192 odst. 2 IZ, § 193 IZ, § 197 odst. 1 IZ, § 199 odst. 3 IZ

Určitým popěrným úkonem insolvenčního správce je již jen prohlášení, že popírá pohledávku zcela (resp. v plné výši) co do pravosti, bez uvedení bližšího důvodu popření. Tím je pohledávka popřena co do základu, tj. co do skutečností uvedených coby důvod přihlášení pohledávky v její přihlášce.

Popírá-li vykonatelnou pohledávku, je insolvenční správce povinen v popěrném úkonu konkrétně uvést (vedle podstatných náležitostí popěrného úkonu) i skutečnosti, pro které pohledávku popřel (důvody popření).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2018, sen. zn. 29 ICdo 39/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.ICDO.39.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 1. 2016, sp. zn. 33 ICM 3835/2012, 104 VSPH 437/2015 (KSPH 37 INS 11257/2012).

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) rozsudkem ze dne 4. 3. 2015, č. j. 33 ICM XY, zamítl žalobu o určení, že žalovaný nemá v insolvenčním řízení vedeném pod sp. zn. KSPH 37 INS XY proti dlužníku vykonatelnou pohledávku ve výši 1 050 000 Kč dle notářského zápisu JUDr. M. R. ze dne 20. 4. 2012, NZ 105/2011, N 132/2011 (výrok I.), a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

2. Vyšel přitom z toho, že:

[1] Usnesením ze dne 18. 9. 2012, č. j. KSPH 37 INS XY, jež nabylo právní moci dne 10. 10. 2012, insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka Ing. A. B., prohlásil konkurs na jeho majetek a insolvenčním správcem ustanovil Mgr. R. M. (dále jen „původní žalobce“).

[2] Dne 17. 10. 2012 byla insolvenčnímu soudu doručena přihláška vykonatelné pohledávky ve výši 1 050 000 Kč, jejíž vykonatelnost byla doložena úředně ověřenou kopií notářského zápisu JUDr. M. R. ze dne 20. 4. 2012, NZ 105/2011, N 132/2011, se svolením dlužníka k vykonatelnosti (dále jen „pohledávka“).

[3] Na přezkumném jednání konaném dne 30. 11. 2012 (dále jen „přezkumné jednání“) popřel původní žalobce pohledávku žalovaného „co do pravosti 1 050 000 Kč“, tj. v plném rozsahu. Co do důvodů popření odkázal na seznam přihlášených pohledávek.

[4] V upraveném seznamu přihlášených pohledávek ze dne 12. 11. 2012 původní žalobce uvedl, že pohledávku nepopírá co do pravosti, výše ani pořadí.

[5] Projednávaná žaloba byla podána 27. 12. 2012.

[6] Původní žalobce sdělil insolvenčnímu soudu přípisem ze dne 2. 3. 2015, že nahlédnutím do insolvenčního rejstříku zjistil, že v něm nebyl zveřejněn správný upravený seznam přihlášených pohledávek po přezkumném jednání, pročez jej soudu zaslal v příloze. V tomto upraveném seznamu je s datem 12. 11. 2012 uvedeno, že původní žalobce coby insolvenční správce popírá pravost pohledávky z důvodu, že nevznikla, neboť nebylo prokázáno plnění ze strany věřitele, přičemž notářský zápis byl sepsán účelově se snahou znemožnit uspokojení pohledávek ostatních věřitelů.

3. Insolvenční soud se nejprve zabýval otázkou, v jakém rozsahu je insolvenční správce popírající vykonatelnou pohledávku věřitele oprávněn uplatňovat v incidenčním sporu námitky vůči takové pohledávce. S poukazem na § 199 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), uzavřel, že se původní žalobce svou nedůsledností připravil o možnost vykonatelnou pohledávku úspěšně napadnout, jelikož na přezkumném jednání ani v seznamu přihlášených pohledávek neuvedl žádné důvody popření pohledávky, což má za následek neprojednatelnost jakýchkoli důvodů uplatněných až v podané incidenční žalobě. Možnost popírat vykonatelné pohledávky je v insolvenčním zákoně upravena jako výjimka ze zásady *rei iudicatae*, a je proto striktně omezena nejen lhůtami k podání žaloby, ale i omezením důvodů pro její podání. Neaktivitu původního žalobce je nutné přičíst k jeho tíži.

4. Jelikož původní žalobce neargumentoval v popěrném úkonu žádnou z okolností uváděných v žalobě (neuvedl v něm žádné skutečnosti, pro něž pohledávku popřel), nemohl insolvenční soud tyto skutečnosti posuzovat ani na základě podané žaloby. K upravenému seznamu přihlášených pohledávek předloženému se zpožděním více než dvou let nelze přihlédnout, neboť tento seznam musí být po skončení přezkumného jednání připojen k protokolu o přezkumném jednání, jehož je dle § 197 odst. 1 insolvenčního zákona součástí. Insolvenční správce odpovídá za to, že přezkumný list řádně vyplní bezprostředně po konání přezkumného jednání, aby nevznikaly pochybnosti o důvodech popření pohledávky. Přitakání názoru zastávanému původním žalobcem, podle něhož postačí důvody popření specifikovat ve včas podané žalobě, by vedlo k popření smyslu § 199 odst. 3 insolvenčního zákona a k obcházení „zákonné koncentrace popěrných důvodů“, uzavřel insolvenční soud.

5. K odvolání původního žalobce a vedlejší účastnice Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným rozsudkem potvrdil rozsudek insolvenčního soudu ve výroku I. o věci samé, ve výroku II. o nákladech řízení jej změnil (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý a třetí výrok).

6. Odvolací soud označil rozsudek insolvenčního soudu za věcně správný, odkazuje na jeho přesvědčivé odůvodnění. Dodal, že insolvenční správce je při přezkumném jednání povinen uvést své stanovisko ke každé přezkoumávané přihlášce pohledávky dostatečně srozumitelně, způsobem obsahujícím všechny podstatné náležitosti. Popírá-li pohledávku co do pravosti, musí (podle odvolacího soudu) současně uvést, z jakého důvodu tak činí, tedy zda proto, že pohledávka nevznikla, nebo již zcela zanikla, nebo se zcela promlčela, a zároveň aspoň ve stručnosti uvést konkrétní důvody popření. Jde-li o podrobné důvody, může odkázat na upravený seznam přihlášených pohledávek, v němž je však musí mít řádně uvedeny; jinak je musí podrobně uvést při přezkumném jednání a zaznamenat je do protokolu o přezkumném jednání.

7. Obsahoval-li protokol o přezkumném jednání v projednávané věci toliko údaj, že sporná pohledávka byla popřena co do pravosti v plné výši s tím, že co do důvodů popření původní žalobce odkazuje na seznam přihlášených pohledávek, kterýžto však naopak obsahoval údaj, že původní žalobce pohledávku nepopírá, nešlo podle odvolacího soudu o řádné popření. Původní žalobce tudíž pohledávku nepopřel a ta byla zjištěna.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozsudku odvolacího soudu podal původní žalobce dovolání, opíraje jeho přípustnost o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), uplatňuje dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř. a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu, jakož i soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

9. Dovolatel má za to, že dovolání je přípustné, jelikož se odvolací soud při řešení rozhodných otázek hmotného a procesního práva odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu (konkrétně rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1206/2009, a rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 29 Cdo 716/2012), resp. tyto otázky nebyly v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud vyřešeny.

10. Soudy obou stupňů se dle názoru dovolatele nevypořádaly s otázkou, zda pro popření pohledávky má vyšší právní relevanci obsah protokolu o přezkumném jednání, seznam přihlášených pohledávek nebo přezkumný list konkrétní pohledávky. Dovolatel je přesvědčen, že pro posouzení, zda a v jakém rozsahu popřel insolvenční správce pravost, výši nebo pořadí přihlášené pohledávky, je –

i s ohledem na § 192 odst. 2 insolvenčního zákona, podle něhož může insolvenční správce při přezkumném jednání dodatečně změnit své stanovisko – určující obsah popěrného úkonu insolvenčního správce při přezkumném jednání, nikoli skutečnosti uvedené v seznamu přihlášených pohledávek. Upravený seznam přihlášených pohledávek tak nemůže mít vyšší důkazní sílu než protokol o přezkumném jednání a dovolatel považuje postup odvolacího soudu, který upřednostňuje skutečnosti uvedené v seznamu přihlášených pohledávek před protokolem z přezkumného jednání, za nesprávný. Otázka konkurence „právní síly“ protokolu o přezkumném jednání a seznamu přihlášených pohledávek nebyla podle názoru dovolatele v judikatuře Nejvyššího soudu dosud vyřešena.

11. Dovolatel se domnívá, že popřel-li pohledávku co do pravosti, popřel tím její základ, tj. skutečnosti uvedené žalovaným ohledně vzniku a existence pohledávky v přihlášce. Tím je zcela vymezen rámec soudního přezkumu pohledávky co do její pravosti a soud nemůže mít pochybnosti o důvodu, rozsahu a směru zkoumání skutečností, jež mají být předmětem dokazování v projednávané věci.

12. Žalovaný ve vyjádření k dovolání vyvrací jednotlivé dovolací námitky a navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl, případně zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud předeseilá, že rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (účinné od 1. 1. 2014 do 29. září 2017) se podává z bodu 2. čl. II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Srov. k tomu dále (ve vazbě na skutečnost, že incidenční spor byl zahájen před 1. lednem 2014) i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sen. zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod č. 92/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

14. Po podání dovolání insolvenční soud usnesením ze dne 9. 12. 2016, č. j. KSPH 37 INS XY, jež nabylo právní moci dne 30. 12. 2016, odvolal původního žalobce z funkce insolvenčního správce dlužníka a do této funkce ustanovil Mgr. T. L. Nejvyšší soud proto v řízení jako se žalobcem a dovolatelem pokračoval s posledně jmenovaným.

15. Namítá-li dovolatel, že odvolací soud nesprávně upřednostnil skutečnosti uvedené v seznamu přihlášených pohledávek před protokolem z přezkumného jednání a že otázka „konkurence právní síly“ protokolu o přezkumném jednání a seznamu přihlášených pohledávek nebyla v rozhodování odvolacího soudu dosud vyřešena, přehlíží, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu na vyřešení citované otázky ve smyslu § 237 o. s. ř. nezávisí (tato otázka není pro projednávanou věc rozhodná).

16. Odvolací soud považoval obsah popěrného úkonu (zachycený v protokolu o přezkumném jednání) za nedostatečně odůvodněný, přičemž na uvedeném nemohl ničeho změnit ani odkaz na seznam přihlášených pohledávek, který ke dni svého zveřejnění (3. 12. 2012), jakož i ke dni podání žaloby v projednávané věci (27. 12. 2012) bližší údaje o popření neobsahoval (naopak obsahoval rozporný údaj, podle něhož pohledávka popřena nebyla). Důvody popření pravosti pohledávky tedy nebyly uvedeny ani v protokolu o přezkumném jednání, ani v seznamu přihlášených pohledávek a tyto listiny si nijak „nekonkurovaly“; naopak je odvolací soud posuzoval jako jeden celek v souladu s § 197 odst. 1 insolvenčního zákona. Tato otázka tak přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. založit nemůže.

17. Dovolání je přesto přípustné podle § 237 o. s. ř. pro posouzení otázky náležitosti popěrného úkonu insolvenčního správce týkajícího se vykonatelné pohledávky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

IV.

Důvodnost dovolání

18. Dovolání však není důvodné.

19. S ohledem na datum konání přezkumného jednání jsou pro projednávanou věc rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona ve znění účinném k 30. 11. 2012, tj. naposledy ve znění zákona č. 334/2012 Sb.

20. Z § 190 odst. 1 insolvenčního zákona plyne, že přezkoumání přihlášených pohledávek se děje na přezkumném jednání nařízeném insolvenčním soudem.

Podle § 192 insolvenčního zákona pravost, výši a pořadí všech přihlášených pohledávek mohou popírat insolvenční správce, dlužník a přihlášení věřitelé; popření pohledávky lze vzít zpět (odstavec 1). Insolvenční správce může při přezkumném jednání změnit stanovisko, které zaujal k jednotlivým pohledávkám v seznamu přihlášených pohledávek (odstavec 2).

Z § 193 insolvenčního zákona se podává, že o popření pohledávky co do její pravosti jde tehdy, je-li namítáno, že pohledávka nevznikla nebo že již zcela zanikla anebo že se zcela promlčela.

Podle § 197 odst. 1 insolvenčního zákona výsledek přezkumného jednání zapíše insolvenční správce do seznamu přihlášených pohledávek; takto upravený seznam tvoří součást zápisu o přezkumném jednání. Věřitelům, kteří o to požádají, vydá insolvenční soud z tohoto seznamu výpis.

Z § 199 insolvenčního zákona plyne, že insolvenční správce, který popřel vykonatelnou pohledávku, podá do 30 dnů od přezkumného jednání u insolvenčního soudu žalobu, kterou své popření uplatní proti věřiteli, který vykonatelnou pohledávku přihlásil. Lhůta je zachována, dojde-li žaloba nejpozději posledního dne lhůty soudu (odstavec 1). Jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu lze uplatnit

jen skutečnosti, které nebyly uplatněny dlužníkem v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí; důvodem popření však nemůže být jiné právní posouzení věci (odstavec 2). V žalobě podle odstavce 1 může žalobce proti popřené pohledávce uplatnit pouze skutečnosti, pro které pohledávku popřel (odstavec 3).

č. 39

21. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu k otázce určitosti popěrného úkonu insolvenčního správce se podává:

[1] Popření přihlášené pohledávky je procesním úkonem, pro nějž průměrně platí § 41 odst. 2 o. s. ř. a co do obsahových náležitostí úkonu § 42 odst. 4 o. s. ř. Pro posouzení, zda a v jakém rozsahu popřel insolvenční správce pravost, výši nebo pořadí pohledávky, je určující obsah popěrného úkonu insolvenčního správce při přezkumném jednání (do skončení přezkumného jednání; srov. § 192 odst. 2 insolvenčního zákona a dále rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 716/2012).

[2] Z hlediska určitosti popěrného úkonu přitom není významné, zda v něm popírající insolvenční správce také skutkově blíže vymezí důvody svého popření (jakkoli je jinak v obecné rovině uvedení takových údajů pro další postup účastníků insolvenčního řízení jistě žádoucí) [srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2016, sen. zn. 29 ICdo 31/2014].

[3] V mezích „určitého“ popěrného úkonu je insolvenční správce vázán důvody svého popření jen při popření vykonatelné pohledávky, tedy podávali následně sám žalobu (srov. § 199 odst. 3 insolvenčního zákona). Důvody popření pravosti nebo výše nevykonatelné pohledávky, stejně jako důvody popření pořadí pohledávky (lhostejno, zda vykonatelné) může insolvenční správce (jako žalovaný v mezích obrany proti incidenční žalobě věřitele popřené pohledávky) doplňovat nebo měnit po dobu, po kterou tomu v incidenčním sporu nebrání účinky koncentrace řízení (viz opět rozsudek sp. zn. 29 Cdo 716/2012).

22. Na základě právě uvedeného lze uzavřít, že určitým popěrným úkonem insolvenčního správce je již jen prohlášení, že popírá pohledávku zcela (resp. v plné výši) co do pravosti, bez uvedení bližšího důvodu popření. Tím je pohledávka popřena co do základu, tj. co do skutečností uvedených coby důvod přihlášení pohledávky v její přihlášce (srov. z odborné literatury např. KRČMÁŘ, Z. In: Justiční praxe č. 6/2002, Zápis ze školení na téma „Odporovatelnost a konkursy – 2. část“, s. 326–328, či TARANDA, P. In: HÁSOVÁ, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 670–671).

23. Tak tomu bylo i v případě popření pohledávky původním žalobcem v projednávané věci. Jím učiněný popěrný úkon nelze považovat za neurčitý (nedostatečně odůvodněný); pohledávka tudíž byla původním žalobcem popřena.

24. Nelze však přehlédnout, že úprava popření vykonatelné pohledávky ukládá insolvenčnímu správci, aby své popření uplatnil žalobou u soudu (§ 199 odst. 1 insolvenčního zákona), a současně jej omezuje co do rozsahu žalobních tvrzení

(okruhu námitek), které může v řízení uplatnit (§ 199 odst. 3 insolvenčního zákona) – proti popřené vykonatelné pohledávce může v žalobě uplatnit pouze ty skutečnosti, pro které pohledávku popřel.

25. Z uvedeného plyne, že insolvenční správce popírající vykonatelnou pohledávku musí již v rámci popěrného úkonu uvést skutečnosti, na kterých své popření zakládá (důvody popření). Neuvede-li žádné skutečnosti, pro které pohledávku popřel, nebude mít pro účely uplatnění popření žalobou u soudu k dispozici žádné skutečnosti, kterými by nárok na určení neexistence vykonatelné pohledávky mohl odůvodnit.

26. Lze proto uzavřít, že popírá-li vykonatelnou pohledávku, je insolvenční správce povinen v popěrném úkonu konkrétně uvést (vedle podstatných náležitostí popěrného úkonu) i skutečnosti, pro které pohledávku popřel (důvody popření).

27. Běžně přijímanou praxí je přitom postup, kdy insolvenční správce důvody popření specifikuje v seznamu přihlášených pohledávek, na který v protokolu o přezkumném jednání pouze odkáže (k tomu srov. i § 197 odst. 1 větu za středníkem insolvenčního zákona).

28. V projednávané věci však seznam přihlášených pohledávek, na který původní žalobce odkázal, důvody popření pohledávky neobsahoval; naopak v něm bylo uvedeno, že insolvenční správce pohledávku nepopírá. Z toho lze usuzovat, že původní žalobce (v souladu s § 192 odst. 2 insolvenčního zákona) až při přezkumném jednání změnil své původní stanovisko, které k pohledávce zaujal v původním seznamu přihlášených pohledávek. Jelikož však tuto změnu do seznamu nepromítl, a nikde tak nezachytil konkrétní důvody popření pohledávky, připravil se s ohledem na § 199 odst. 3 insolvenčního zákona o možnost uspět s uplatněním svého popření u soudu (jak přiléhavě vystihl již insolvenční soud).

29. Napadené rozhodnutí odvolacího soudu je tudíž ve výsledku správné.

30. Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo a Nejvyšší soud v řízení neshledal ani vady, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), zamítl dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř.

Č. 40

č. 40

Insolvenční řízení, Incidenční spory, Zpeněžování, Oddlužení
§ 178 IZ, § 180 IZ, § 153 odst. 2 o. s. ř.

Výkonem práv spojených s nezjištěnou pohledávkou ve smyslu § 180 insolvenčního zákona zásadně je jakékoli jednání, jež ovlivňuje insolvenční řízení právě proto, že jde o jednání „z titulu“ přihlášeného věřitele (účastníka insolvenčního řízení).

Skutečnost, zda věřitel pohledávku přihlásil, případně s ní spojené právo vykonával v dobré víře, a jak závažné dopady na insolvenční řízení takový výkon práva měl, je pro posouzení, zda šlo o výkon práva spojený s touto nezjištěnou pohledávkou ve smyslu § 180 insolvenčního zákona, nerozhodná. Tyto skutečnosti soud vezme v úvahu až při určování výše částky, již věřiteli uloží zaplatit do majetkové podstaty dlužníka, resp. jimi může ve výjimečných případech odůvodnit neuložení povinnosti podle § 178 věty druhé insolvenčního zákona.

Řízení o incidenční žalobě podle § 178 insolvenčního zákona je řízením, v němž z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (§ 153 odst. 2 o. s. ř.).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2018, sen. zn. 29 ICdo 30/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.ICDO.30.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 11. 2015, sp. zn. 45 ICm 4110/2013, 104 VSPH 220/2015 (KSUL 45 INS 893/2010), a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Ústí nad Labem (dále též jen „insolvenční soud“) rozsudkem ze dne 23. 9. 2014, č. j. 45 ICm XY (KSUL 45 INS XY), uložil žalovanému zaplatit do majetkové podstaty dlužníka 70 000 Kč (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.) a o poplatkové povinnosti žalovaného (výrok III.).
2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

[1] Žalovaný podal dne 2. 2. 2010 vůči V. Z. (nynějšímu dlužníku) věřitelský insolvenční návrh, jehož přílohou učinil přihlášku pohledávky č. P1 ve výši 342 000 Kč z titulu bezdůvodného obohacení, jež mělo spočívat v tom, že na základě kupní smlouvy o prodeji bytu („smlouvy o převodu vlastnictví bytové jednotky č. 1120/9“) ze dne 13. 5. 2009 přijal dlužník (prodávající) od žalovaného (kupujícího) kupní cenu, aniž následně převedl na žalovaného vlastnictví předmětného bytu (návrh na vklad do katastru nemovitostí byl zamítnut z důvodu generálního inhibitoria postihujícího majetek dlužníka v důsledku probíhajícího exekučního řízení). Dne 16. 4. 2010 rozšířil žalovaný přihlášku pohledávky o další příslušenství ve výši 27 902 Kč. Přihláškou č. P1 tak žalovaný uplatnil pohledávku v celkové výši 369 902 Kč (dále též jen „pohledávka“).

[2] Jako další věřitelé se do insolvenčního řízení vedeného Krajským soudem v Ústí nad Labem pod sp. zn. KSUL 45 INS XY přihlásili:

- Komerční banka, a. s., s pohledávkou ve výši 104 660,65 Kč,
- Společenství vlastníků jednotek pro dům Ch. čp. 1119 a 1120, J., s pohledávkou ve výši 32 010 Kč,
- S. Capital, a. s., s pohledávkou ve výši 8 953 Kč,
- C. ČR, a. s. (nyní BNP P. P. F. SA), s pohledávkou ve výši 55 219 Kč a
- R. Energie, a. s. (nyní i. E., s. r. o.), s pohledávkou ve výši 2 392,65 Kč.

[3] U prvního přezkumného jednání konaného dne 17. 5. 2010 popřeli žalobce (insolvenční správce) i dlužník pohledávku žalovaného do výše 322 784,30 Kč (zjištěna tak byla ve výši 47 117,70 Kč). Žalovaný podal 28. 6. 2010 žalobu o určení pravosti pohledávky, jež byla projednávána jako incidenční spor vedený u insolvenčního soudu pod sp. zn. 45 ICm XY (dále jen „žaloba o určení pravosti pohledávky“).

[4] Přípisem z 25. 6. 2010 (doplněným podáními z 14. 7. 2010 a z 30. 9. 2010) požádal žalobce insolvenční soud o souhlas se zpeněžením majetkové podstaty prodejem „bytové jednotky č. 1120/9 o velikosti 2 + 1 na parc. č. XY a XY v budově č. p. XY, XY, s podílem na společných částech domu a pozemku XY, zapsaných na LV č. XY pro k. ú. a obec J., okres Ch.“ (dále jen „byt“), mimo dražbu nejvyšší nabídky; znalec ocenil byt na 220 000 Kč. Soud vyhověl žalobci usnesením ze dne 1. 10. 2010, č. j. KSUL 45 INS XY, „aniž by určil minimální prodejní cenu bytu“.

[5] Přípisem z 5. 10. 2010, došlým insolvenčnímu soudu 6. 10. 2010, vyjádřil žalovaný nesouhlas se znaleckým oceněním bytu, dokládaje prodeje podobných bytů ve stejném období za ceny ve výši cca 400 000 Kč. Navrhl zrušení usnesení insolvenčního soudu o povolení prodeje bytu mimo dražbu, jež odůvodnil nedostatečným uspokojením věřitelů a případnou škodou způsobenou jim i dlužníku, a prodej bytu za nejméně 300 000 Kč.

[6] Usnesením ze dne 26. 10. 2010, č. j. KSUL 45 INS XY, insolvenční soud změnil souhlas se zpeněžením bytu tak, že jako nejnižší možnou kupní cenu stanovil částku 300 000 Kč.

[7] Na základě žádosti žalobce z 3. 10. 2011 změnil insolvenční soud usnesením ze dne 10. 10. 2011, č. j. KSUL 45 INS XY, souhlas se zpeněžením bytu tak, že jako nejnižší možnou kupní cenu stanovil částku 220 000 Kč.

[8] K žádosti žalobce z 12. 9. 2012 změnil insolvenční soud usnesením ze dne 14. 9. 2012, č. j. KSUL 45 INS XY, souhlas se zpeněžením bytu tak, že jako nejnižší možnou kupní cenu stanovil částku 180 000 Kč.

[9] Na základě žádosti žalobce z 20. 2. 2013 změnil insolvenční soud usnesením ze dne 6. 3. 2013, č. j. KSUL 45 INS XY, souhlas se zpeněžením bytu tak, že za nejnižší možnou kupní cenu stanovil částku 150 000 Kč.

[10] Byt byl zpeněžen dne 12. 3. 2013 za 150 000 Kč.

[11] Usnesením ze dne 28. 3. 2013, č. j. 45 ICM XY, jež nabylo právní moci dne 19. 4. 2013, insolvenční soud zastavil řízení o žalobě o určení pravosti pohledávky z důvodu zpětvzetí žaloby.

[12] Usnesením ze dne 24. 6. 2013, č. j. KSUL 45 INS XY, jež nabylo právní moci dne 24. 7. 2013, insolvenční soud odmítl přihlášku pohledávky č. P1 a ukončil účast žalovaného v insolvenčním řízení.

[13] Projednávaná žaloba byla u soudu podána 27. 11. 2013.

[14] K 2. 4. 2014 činila hodnota pohledávek zjištěných v insolvenčním řízení 203 235,30 Kč, na účtu majetkové podstaty se nacházelo 153 792 Kč (dle průběžné zprávy insolvenčního správce aktuální v době před vydáním rozsudku insolvenčního soudu v projednávané věci).

3. Vycházejí z takto zjištěného skutkového stavu, insolvenční soud – poté, co dovodil, že na projednávanou věc dopadá § 178 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), neboť žalovaným přihlášená pohledávka byla zjištěna ve výši nižší než 50 % přihlášené částky – konstatoval, že pro projednávanou věc je rozhodné, zda jednání žalovaného v průběhu insolvenčního řízení bylo výkonem práv spojených s nezjištěnou pohledávkou ve smyslu § 180 insolvenčního zákona. Naopak případná dobrá víra žalovaného o tom, že mu náleží pohledávka v přihlášené výši, mohla být podle insolvenčního soudu zkoumána pouze v incidenčním sporu o žalobě o určení pravosti pohledávky; pro projednávanou věc není rozhodná.

4. Podle názoru insolvenčního soudu je zřejmé, že výkonem práv věřitele je již podání insolvenčního návrhu, podání přihlášky pohledávky, dispozice s ní, popírání přihlášek ostatních věřitelů, účast na schůzi věřitelů, hlasování na schůzi věřitelů či mimo ni, účast ve věřitelském orgánu, podávání řádných nebo mimořádných opravných prostředků. Žalovaný byl v insolvenčním řízení „navrhujícím věřitelem“ (správně insolvenčním navrhovatelem) s pohledávkou přihlášenou ve výši 369 902 Kč, ostatní věřitelé přihlásili pohledávky v celkové výši

203 235,30 Kč. Žalovaný se sice schůze věřitelů nezúčastnil, do procesu zpeněžování majetkové podstaty však zasáhl „vahou své pohledávky co do její výše“ a znalostí okolí (vlastnil sousední byt) v období od 1. 10. 2010 do 12. 3. 2013.

5. Insolvenční soud dovodil, že pohledávka žalovaného coby „navrhujícího věřitele“ byla v insolvenčním řízení „dominantní“ a jeho postavení bylo odlišné od postavení ostatních věřitelů, neboť znal prostředí, ve kterém byl zpeněžován majetek dlužníka. Sám chtěl před zahájením insolvenčního řízení předmětný byt koupit a stavěl se do role osoby znalé výše kupní ceny, za jakou jsou byty obdobné předmětnému bytu v jeho okolí prodávány. „Proto jeho zpochybnění ceny, určené znaleckým posudkem, vedlo soud k obezřetnosti, zejména pokud vznesl věřitel argumenty ohledně způsobení škody ostatním věřitelům. ... Pokud žalovaný vystupoval v řízení se znalostí věci a s největší pravděpodobností zamezil zpeněžení bytové jednotky za minimální cenu určenou znaleckým posudkem, tj. 220 000 Kč, když v počáteční fázi prodeje zájemci byli, šlo dle názoru soudu o výkon práva, který ovlivnil řízení, a to negativním způsobem nejen pro samotného navrhujícího věřitele, ale pro všechny věřitele.“

6. Výkonem práva z pohledu § 180 insolvenčního zákona je podle názoru insolvenčního soudu každé jednání, které je způsobilé ovlivnit podstatnějším způsobem insolvenční řízení. Účelem tohoto ustanovení je totiž snížení vlivu věřitelů držících nadhodnocené pohledávky na průběh insolvenčního řízení a zamezení zneužívání jejich postavení. Jednání žalovaného v projednávané věci vedlo k prodloužení insolvenčního řízení a „nelze argumentovat, že to byla usnesení soudu, kterými bylo řízení protahováno, neboť došlo několikrát ke změně pokynů ohledně nejnižší ceny“.

7. Insolvenční soud uzavřel, že v projednávané věci byly splněny podmínky pro uložení sankce podle § 178 věty druhé insolvenčního zákona, avšak měl za to, že žalovanému nelze uložit povinnost zaplatit do majetkové podstaty celou výši popřené pohledávky, nýbrž jen rozdíl, o nějž byla majetková podstata zkrácena při zpeněžení bytu, tj. 70 000 Kč (namísto výtěžku ze zpeněžení ve výši 220 000 Kč dle znaleckého ocenění bylo dosaženo výtěžku 150 000 Kč).

8. K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným rozsudkem změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu o uložení povinnosti žalovanému zaplatit do majetkové podstaty dlužníka 322 784,30 Kč zamítl (první výrok), a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok).

9. Vyšel přitom (nad rámec zjištění učiněných insolvenčním soudem) z toho, že: [1] Žalovaný se nezúčastnil přezkumného jednání ani schůze věřitelů, nepopřel žádnou z pohledávek ostatních věřitelů ani nehlasoval mimo schůzi věřitelů. Působnost věřitelského výboru vykonával v insolvenčním řízení insolvenční soud.

[2] Usnesením č. j. KSUL 45 INS XY, tj. v pořadí prvním rozhodnutím o udělení souhlasu se zpeněžením majetkové podstaty mimo dražbu, souhlasil insolvenční soud s prodejem bytu za minimální cenu 220 000 Kč

(zjištění insolvenčního soudu, že tento souhlas neobsahoval určení minimální ceny, nemá oporu v provedeném dokazování).

[3] Žalovaný v nesouhlasu s provedeným oceněním ze dne 5. 10. 2010 uvedl, že pro účely dědického řízení byl byt oceněn na 400 000 Kč a on sám za něj zaplatil na základě kupní smlouvy 360 000 Kč. Obdobný byt byl ve stejné budově prodán dne 3. 2. 2010 za 400 000 Kč a na internetových stránkách realitní kanceláře se obdobné bytové jednotky v téže lokalitě nabízely za dvojnásobek částky, na kterou byl předmětný byt oceněn (tato tvrzení žalovaný doložil listinami). Namítal, že prodej bytu za minimální cenu 220 000 Kč poškozuje věřitele i dlužníka, a navrhoval zpeněžit byt buď ve veřejné dražbě, nebo mimo dražbu, avšak nejméně za 300 000 Kč.

[4] Usnesením č. j. KSUL 45 INS XY, tj. v pořadí druhým rozhodnutím o udělení souhlasu, stanovil insolvenční soud jako nejnižší možnou kupní cenu 300 000 Kč s odůvodněním, že žalobcem navrhovaná kupní cena 220 000 Kč by nedosáhla částky potřebné k minimálnímu 30% uspokojení věřitelů v rámci oddlužení.

10. Odvolací soud přitakal insolvenčnímu soudu v tom, že v případě žalovaného byly splněny podmínky aplikace § 178 věty první insolvenčního zákona, neboť pohledávka žalovaného byla zjištěna pouze do výše 47 117,70 Kč, což je méně než 50 % přihlášené částky (369.902 Kč).

11. Podle názoru odvolacího soudu však v souladu s § 180 insolvenčního zákona nelze žalovanému uložit povinnost podle § 178 věty druhé insolvenčního zákona, jelikož v průběhu insolvenčního řízení nevykonával práva spojená s nezjištěnou pohledávkou.

12. S poukazem na důvodovou zprávu k insolvenčnímu zákonu (vládní návrh insolvenčního zákona projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002–2006 jako tisk číslo 1120) a na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 7. 2013, č. j. KSUL 77 INS 3582/2008, 1 VSPH 318/2009-P19-21, odvolací soud konstatoval, že účelem právní úpravy zakotvené v § 178 a § 180 insolvenčního zákona je předcházení účelovým manipulacím s přihláškami pohledávek za účelem posílení vlivu věřitelů na schůzi věřitelů a ve věřitelských orgánech. Ustanovení § 180 insolvenčního zákona upravuje možnost věřitele vzdát se do doby zjištění přihlášené pohledávky výkonu práv v insolvenčním řízení s ní spojených a předejítí možným, ze zákona plynoucím, sankcím neodpovídajícího uplatnění pohledávky v insolvenčním řízení. Toto ustanovení však nelze vykládat tak, aby věřitele pohledávek, které jsou dosud více než z poloviční výše sporné nebo ještě ani přezkoumány nebyly, vedlo ve svém důsledku k procesní pasivitě a rezignaci na jakýkoli výkon práv spojených s jejich pohledávkou či s její nezjištěnou částí.

13. Z § 178 až § 180 insolvenčního zákona podle odvolacího soudu předně plyne, že je lze aplikovat jen vůči věřitelům, jejichž pohledávky se pravidelně

zařazují na pořad přezkumného jednání (§ 190 a násl. insolvenčního zákona). Výkonem práv věřitele spojených s nezjištěnou pohledávkou ve smyslu § 180 insolvenčního zákona, jež podmiňuje uložení povinnosti věřiteli zaplatit částku podle § 178 věty druhé insolvenčního zákona, je pak toliko výkon práv věřitele ve věřitelských orgánech a dále výkon takových práv, která mohou vést k posílení jeho vlivu ve věřitelských orgánech.

14. Takovým výkonem práv je dle názoru odvolacího soudu zejména (aktivní) hlasování věřitele na schůzi věřitelů (§ 50 insolvenčního zákona) nebo (pasivní) účast věřitele na této schůzi, byla-li rozhodná pro dosažení potřebného kvóra či pro výsledek hlasování, činnost věřitele ve věřitelském výboru (§ 58 insolvenčního zákona) nebo jako zástupce věřitelů (§ 68 insolvenčního zákona), měl-li takový výkon práva nikoli zanedbatelný význam pro další průběh a výsledek insolvenčního řízení.

15. Naopak za výkon práva věřitele spojeného s nezjištěnou pohledávkou ve smyslu § 180 insolvenčního zákona nelze podle odvolacího soudu považovat zejména podání insolvenčního návrhu, přihlášky pohledávky včetně dispozice s ní ani podání určovací žaloby ohledně popřené pohledávky.

16. Odvolací soud zdůraznil, že žalovaný, jenž byl insolvenčním navrhovatelem, se následně nezúčastnil schůze věřitelů ani jako věřitel v průběhu řízení o ničem nehlasoval. Jeho návrh jiného způsobu prodeje bytu či vyšší minimální prodejní ceny nelze podřadit pod výkon věřitelských práv dle § 180 insolvenčního zákona, jelikož sdělit soudu informace zpochybňující ocenění bytu a učinit tomu odpovídající procesní návrhy může kterýkoli účastník insolvenčního řízení, nikoli jen věřitel s přihlášenou a přezkoumávanou pohledávkou (mohl tak učinit např. věřitel s pohledávkou za majetkovou podstatou či sám dlužník).

17. Nadto bylo toliko na úvaze insolvenčního soudu, jak s informacemi obsaženými v podání žalovaného naloží. Zohlednil-li je při svém rozhodování a bez dalšího šetření či svolání schůze věřitelů podle nich změnil svůj souhlas se zpeněžením, nelze to přičítat k tíži žalovaného. Z odůvodnění usnesení o změně souhlasu přijatého po obdržení přípisu žalovaného se nadto podává, že soud vycházel z vlastního posouzení situace (nedostatečné výše uspokojení věřitelů).

18. Do dalšího průběhu insolvenčního řízení již žalovaný nijak nezasahoval a za jeho délku a výtěžnost jej nelze činit odpovědným, jelikož neměl žádný podíl na tom, jak a kdy insolvenční soud vydával nové souhlasy se zpeněžením, v nichž snižoval (k návrhům žalobce) nejnižší cenu, uzavřel odvolací soud. Dodal, že úvahy insolvenčního soudu o majoritě pohledávky žalovaného, jeho výlučné znalosti prostředí, koupěchtivosti zpeněžovaného bytu a vystupování jako osoby znalé místních prodejních cen bytů nejsou pro posouzení věci významné a závěr insolvenčního soudu o tom, že žalovaný „s největší pravděpodobností“ zamezil zpeněžení bytu minimálně za cenu určenou znaleckým posudkem, jelikož v počáteční fázi prodeje zde byli zájemci o jeho koupi za znalcem stanovenou cenu,

je spekulativní a nevyplývá z provedeného dokazování. Konečně insolvenčnímu soudu vytkl i to, že se při stanovení výše částky, kterou žalovanému uložil zaplatit do majetkové podstaty dlužníka, nezabýval okolnostmi přihlášení a přezkoumání pohledávky, jak mu ukládá § 178 insolvenčního zákona.

č. 40

II.

Dovolání a vyjádření k němu

19. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, opíraje jeho přípustnost o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), uplatňuje dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř. a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, případně jej změnil tak, že se rozsudek insolvenčního soudu potvrzuje.

20. Dovolatel má za to, že dovolání je přípustné, jelikož „se buď odvolací soud odchýlil od rozhodovací praxe dovolacího soudu (tedy interpretuje tuto praxi chybně), věc nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud řešena nebo má být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak“. Rozhodnutí odvolacího soudu spočívá podle dovolatele na nesprávném právním posouzení otázky, zda výkonem práv spojených s „nezajištěnou“ pohledávkou ve smyslu § 180 insolvenčního zákona je myšlen toliko výkon „práv spojených s výkonem hlasovacích práv nebo i jiné jednání věřitele s nezajištěnou pohledávkou v rámci insolvenčního řízení“.

21. Podle dovolatele odvolací soud provedl příliš restriktivní výklad uvedeného ustanovení.

22. Demonstrativní výčet jednání, jež podle odvolacího soudu nepředstavují výkon práv věřitele ve smyslu citovaného ustanovení (podání insolvenčního návrhu, přihlášky pohledávky, určovací žaloby), plyne podle dovolatele ze samotného znění zákona, neboť bez jejich učinění by se daná osoba ani nemohla stát věřitelem. Nepostižitelnost jednání, jehož se dopustil žalovaný, však z textu zákona nijak dovodit nelze.

23. Dovolatel má za to, že žalovaný ovlivnil průběh insolvenčního řízení svým nesouhlasem s prodejem bytu za znalcem stanovenou minimální cenu. Jeho námitky měly větší váhu než případné námitky jiných osob, neboť je podával „prostřednictvím insolvenčního rejstříku“ a fakticky jimi deklaroval nesouhlas s postupem insolvenčního soudu a insolvenčního správce, přičemž „pokud mu v daném případě nepřísluší opravný prostředek proti rozhodnutí insolvenčního soudu, tak fakticky dává najevo, že by mohl následně uplatňovat nároky související s nesprávným úředním postupem soudu“. Podle dovolatele byly námitky žalovaného „nepochybně“ hodnoceny insolvenčním soudem s ohledem na dominantní výši jeho pohledávky a na „možný rozsah potenciálních následků“ plynoucích z jejich nezhlednění.

24. To, zda bylo prokázáno faktické zmaření prodeje bytu žalovaným, není podle názoru dovolatele rozhodné pro posouzení otázky, zda žalovaný vykonával věřitelská práva ve smyslu § 180 insolvenčního zákona; je to určující toliko pro stanovení výše částky, kterou má věřitel zaplatit do majetkové podstaty. Jde-li o posouzení otázky výkonu práv věřitele, pak je důležitý „dostatečně potenciálně možný následek určitého jednání“. Zkoumat faktický následek jednání věřitele, tj. zda se v důsledku jeho jednání zmenšilo uspokojení věřitelů nebo k tomuto uspokojení došlo později, by bylo dle názoru dovolatele značně obtížné, ne-li nemožné.

25. Žalovaný ve vyjádření k dovolání vyvrací jednotlivé dovolací námítky a navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

26. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (účinné od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2. čl. II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Srov. k tomu dále (ve vazbě na skutečnost, že insolvenční řízení bylo zahájeno před 1. lednem 2014) i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sen. zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod č. 92/2014 Sb. rozh. obč.

27. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky, jaké jednání je výkonem práv spojených s nezjištěnou pohledávkou ve smyslu § 180 insolvenčního zákona, jež nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

28. Dovolání je i důvodné.

29. I. K výkladu § 178 a § 180 insolvenčního zákona a k pojmu „výkon práv spojených s nezjištěnou pohledávkou“ v obecné rovině:

S ohledem na den, kdy nabylo právní moci usnesení o zastavení řízení o určení pravosti pohledávky žalovaného, je – pro posouzení otázky porušení povinnosti žalovaného přihlásit pohledávku ve skutečné výši – rozhodné ustanovení § 178 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013, tj. naposledy ve znění zákona č. 399/2012 Sb.

Podle § 178 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013, bude-li po přezkoumání postupem podle tohoto zákona přihlášená pohledávka zjištěna tak, že skutečná výše přihlášené pohledávky činí méně než 50 % přihlášené částky,

č. 40

k přihlášené pohledávce se nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna. Věřiteli, který takovou pohledávku přihlásil, může insolvenční soud na návrh insolvenčního správce uložit, aby ve prospěch majetkové podstaty zaplatil částku, kterou určí se zřetelem ke všem okolnostem přihlášení a přezkoumání pohledávky, nejvýše však částku, o kterou přihlášená pohledávka převýšila rozsah, ve kterém byla zjištěna; jde o incidenční spor.

30. Pro posouzení otázky možných sankcí za porušení tohoto pravidla je však – za situace, kdy bylo aplikované ustanovení novelizováno v průběhu řízení v projednávané věci dříve, než napadené rozhodnutí nabylo právní moci – rozhodná úprava § 178 insolvenčního zákona účinná od 1. 1. 2014, tj. ve znění zákona č. 294/2013 Sb.

Podle § 178 insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 1. 2014 (které již nedoznalo změn), bude-li po přezkoumání postupem podle tohoto zákona přihlášená pohledávka zjištěna tak, že skutečná výše přihlášené pohledávky činí méně než 50 % přihlášené částky, k přihlášené pohledávce se nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna; to neplatí, záviselo-li rozhodnutí insolvenčního soudu o výši přihlášené pohledávky na znaleckém posudku nebo na úvaze soudu. Věřiteli, který takovou pohledávku přihlásil, může insolvenční soud na návrh insolvenčního správce uložit, aby ve prospěch majetkové podstaty zaplatil částku, kterou určí se zřetelem ke všem okolnostem přihlášení a přezkoumání pohledávky, nejvýše však částku, o kterou přihlášená pohledávka převýšila rozsah, ve kterém byla zjištěna; jde o incidenční spor (odstavec 1). Pro účely posouzení, zda jsou splněny podmínky uvedené v odstavci 1, se nepovažuje za přihlášenou ta část pohledávky, kterou vzal věřitel účinně zpět předtím, než nastal účinek, na základě kterého se podle tohoto zákona nepřihlíží k popřené části pohledávky (odstavec 2).

Z § 180 insolvenčního zákona (jehož znění nedoznalo od počátku účinnosti insolvenčního zákona žádných změn) se podává, že povinnost zaplatit částku podle § 178 nebo 179 nelze uložit věřiteli, který práva spojená s nezjištěnou pohledávkou v průběhu řízení nevykonával.

31. Jak plyne z důvodové zprávy k insolvenčnímu zákonu, účelem úpravy zakotvené v § 178 insolvenčního zákona je „předejít (na základě zkušeností s podobnými postupy v konkursním řízení podle stávajícího zákona) účelovým manipulacím s přihláškami za účelem posílení vlivu věřitelů na schůzi věřitelů a ve věřitelských orgánech. Ustanovení § 180 pak v této souvislosti nově upravuje možnost věřitele vzdát se do doby zjištění přihlášené pohledávky výkonu práv v insolvenčním řízení s ní spojených, a tím předejít možným sankcím plynoucím ze zákona neodpovídajícího (a k tíži tohoto věřitele jdoucího) uplatnění pohledávky v insolvenčním řízení“.

32. Ustanovení § 178 insolvenčního zákona upravuje sankční postih dvojího druhu.

První sankce (podle věty první tohoto ustanovení) spočívá v tom, že činí-li zjištěná (skutečná) výše přihlášené pohledávky méně než 50 % přihlášené částky, k přihlášené pohledávce se nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna (věřitel se nebude moci podílet v insolvenčním řízení na poměrném uspokojení přihlášené pohledávky ani v její zjištěné výši).

33. Druhá sankce (podle věty druhé) pak tkví v tom, že věřitel, který takovou pohledávku přihlásil, bude povinen (na základě rozhodnutí insolvenčního soudu) odvést ve prospěch majetkové podstaty nejvýše částku, o kterou přihlášená pohledávka převýšila její skutečný (zjištěný) rozsah. Této (druhé) sankci se věřitel může vyhnout tím, že v intencích § 180 insolvenčního zákona nebude (do konečného zjištění výše pohledávky) v insolvenčním řízení vykonávat práva spojená s (dosud) nezjištěnou pohledávkou; první sankci pak tím, že racionálně přistoupí k uplatnění svých nároků v insolvenčním řízení (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2013, sen. zn. 29 NSČR 53/2011, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročníku 2014, pod č. 135, jehož závěry Nejvyšší soud zformuloval na základě výsledků řízení vedeného před Ústavním soudem pod sp. zn. Pl. ÚS 36/09, popsaných v citovaném rozhodnutí).

34. Pojem „výkon práv spojených s pohledávkou“ užitý v § 180 insolvenčního zákona je značně obecný a v praxi činí určité interpretační potíže. Dobrat se jeho konkrétního obsahu tak, aby nedocházelo k nedůvodnému omezení míry participace věřitelů na insolvenčním řízení, je možné s využitím teleologického a systematického výkladu právní úpravy.

35. Z důvodové zprávy se podává, že účelem § 178 insolvenčního zákona je zamezit nepřipustnému ovlivňování insolvenčního řízení a manipulacím s ním věřiteli, jež do něj přihlásili účelově nadhodnocené pohledávky. Úmyslem zákonodárce zjevně nebylo sankčně postihovat věřitele, kteří do insolvenčního řízení přihlásili své sporné pohledávky v dobré víře, bez záměru zneužívat jejich výše. Prostřednictvím § 180 insolvenčního zákona jim proto dal možnost vyloučit uložení sankce zaplatit částku podle § 178 věty druhé insolvenčního zákona do majetkové podstaty tím, že se výkonu „práv spojených s nezjištěnou pohledávkou“ v insolvenčním řízení vzdají.

36. S ohledem na shora uvedené nemůže být výkonem práv spojených s nezjištěnou pohledávkou ve smyslu § 180 insolvenčního zákona (jak správně uvádí dovolatel) podání věřitelského insolvenčního návrhu ani podání přihlášky pohledávky včetně dispozice s ní. Podáním insolvenčního návrhu, resp. přihlášením pohledávky, se teprve konstituuje postavení dané osoby coby insolvenčního věřitele (kdyby věřitelé s přihlášenými nezjištěnými pohledávkami vykonávali práva s nimi spojená ve smyslu citovaného ustanovení už jejich samotným přihlášením, § 180 insolvenčního zákona by nemohl být nikdy aplikován).

37. Výkonem práv spojených s nezjištěnou pohledávkou ve smyslu § 180 insolvenčního zákona nejsou ani dispozice s přihláškou pohledávky, neboť:

č. 40

a) výši přihlášené pohledávky může věřitel měnit jen do skončení přezkumného jednání, dokud pohledávka není zjištěna (viz § 192 odst. 4 insolvenčního zákona), b) jde-li o zpětvzetí přihlášky pohledávky (jež je možné učinit kdykoli v průběhu insolvenčního řízení – viz § 184 insolvenčního zákona), ustanovení § 182 insolvenčního zákona výslovně předpokládá, že došlo-li k němu, sankci podle § 178 věty druhé insolvenčního zákona je věřiteli možné uložit jen v případě, že v insolvenčním řízení učinil úkon, který zhoršil nebo mohl zhoršit postavení jiného věřitele, nebo vyjde-li v průběhu insolvenčního řízení najevo, že tento věřitel nepřihlásil pohledávku v dobré víře (k tomu srov. závěry usnesení Vrhelního soudu v Praze ze dne 19. 1. 2010, sen. zn. 1 VSPH 771/2009, uveřejněného pod č. 136/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2014, sen. zn. 29 NSČR 82/2012, uveřejněného v časopise Soudní judikatura číslo 1, ročníku 2015, pod č. 10).

38. Ani podání žaloby o určení pravosti, pořadí či výše přihlášené popřené pohledávky nelze samo o sobě chápat jako „výkon práv spojených s nezjištěnou pohledávkou“; jde o zákonem stanovený prostředek zjištění skutečné výše a pořadí popřené pohledávky, jenž je jedinou možností obrany věřitele proti účinkům popření jeho pohledávky (§ 198 odst. 1 věta třetí insolvenčního zákona).

39. Výkonem práv spojených s nezjištěnou pohledávkou ve smyslu § 180 insolvenčního zákona naopak zásadně bude jakékoli jednání, jež ovlivňuje insolvenční řízení právě proto, že jde o jednání „z titulu“ přihlášeného věřitele (účastníka insolvenčního řízení).

40. Výkonem práv spojených s nezjištěnou pohledávkou tak může být např. popírání pohledávek jiných věřitelů věžitelem s nadhodnocenou pohledávkou (k níž se po zjištění její skutečné výše nebude přihlížet). Bude jím zpravidla i výkon práv takového věřitele ve věřitelských orgánech a výkon práv, jež mohou vést k posílení jeho vlivu ve věřitelských orgánech. Mezi tato jednání patří (jak přiléhavě uvedl odvolací soud) zejména (aktivní) hlasování věřitele na schůzi věřitelů nebo (pasivní) účast věřitele na této schůzi, která se promítla do hlasování věřitelů, anebo činnost věřitele ve věřitelském výboru či jako zástupce věřitelů.

41. Skutečnost, zda věřitel pohledávku přihlásil, případně s ní spojené právo vykonával v dobré víře, a jak závažné dopady na insolvenční řízení takový výkon práva měl, je pro posouzení, zda šlo o výkon práva spojený s touto nezjištěnou pohledávkou ve smyslu § 180 insolvenčního zákona, nerozhodná. Tyto skutečnosti soud vezme v úvahu až při určování výše částky, jež věřiteli uloží zaplatit do majetkové podstaty dlužníka, resp. jimi může ve výjimečných případech odůvodnit neuložení povinnosti podle § 178 věty druhé insolvenčního zákona.

42. II. K povaze jednání žalovaného v projednávané věci:

Předně je nutné uvést, že dovolací argumentace se z velké části mýjí s obsahem odůvodnění napadeného rozhodnutí odvolacího soudu. Zdůrazňuje-li dovolatel neodůvodněnou a nepřiměřenou tvrdost výkladu učiněného odvolacím soudem

vůči „zajištěným“ pohledávkám (v kontrastu k pohledávkám „nezajištěným“), přehlíží, že § 180 insolvenčního zákona dopadá jak na nezajištěné (§ 178 insolvenčního zákona), tak na zajištěné (§ 179 insolvenčního zákona) nezjištěné pohledávky. Jelikož žalovaný přihlásil do insolvenčního řízení nezajištěnou pohledávku, soudy obou stupňů se výkladem § 180 insolvenčního zákona ve vztahu k zajištěným pohledávkám přirozeně nezabývaly (aplikace § 179 insolvenčního zákona na projednávanou věc nepřicházela v úvahu).

43. Co lze chápat pod pojmem „výkon práv spojených s nezjištěnou pohledávkou“ ve smyslu § 180 insolvenčního zákona, vyložil Nejvyšší soud v obecné rovině shora.

44. Promítnuto do poměrů projednávané věci nelze než uzavřít, že žalovaný vykonával věřitelská práva spojená se svou přihlášenou (nezajištěnou) nezjištěnou pohledávkou.

45. Podle skutkových zjištění soudů obou stupňů, z nichž dovolací soud vychází (srov. § 241a odst. 6 o. s. ř.) a jež nelze v dovolacím řízení zpochybnit žádným způsobitelným dovolacím důvodem (srov. § 241a odst. 1 o. s. ř.), se žalovaný nezúčastnil přezkumného jednání ani schůze věřitelů, nepopřel žádnou z pohledávek ostatních věřitelů ani nehlasoval mimo schůzi věřitelů. Působnost věřitelského výboru vykonával v insolvenčním řízení insolvenční soud.

46. Za výkon práv vylučující možnost aplikace § 180 insolvenčního zákona je však nutné považovat přípis z 5. 10. 2010, jímž žalovaný vyjádřil svůj nesouhlas s provedeným oceněním zpeněžovaného bytu. V tomto podání se označuje za insolvenčního navrhovatele (jenž má v dané fázi řízení již jen postavení přihlášeného věřitele), poji je tak se svou účastí v insolvenčním řízení (podává je coby přihlášený věřitel). Nelze pochybovat o tom, že se insolvenční soud uvedeným podáním v rámci dohledu nad průběhem insolvenčního řízení zabýval (musel zabývat) právě proto, že šlo o podání insolvenčního věřitele (účastníka insolvenčního řízení), nikoli třetí osoby na řízení nezúčastněné (na které insolvenční soud zásadně není povinen reagovat). Skutečnost, zda totožné podání se stejnými důsledky mohl podat jiný účastník insolvenčního řízení (dlužník, věřitel s pohledávkou za majetkovou podstatou nebo s pohledávkou postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou), není pro posouzení projednávané věci rozhodná.

47. Jelikož právní posouzení věci co do řešení otázky, na které napadené rozhodnutí spočívá, není správné (dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl uplatněn právem), Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a odst. 2 věta první o. s. ř.).

48. V další fázi řízení odvolací soud při určování výše částky, již má žalovaný zaplatit do majetkové podstaty dlužníka, zohlední všechny okolnosti přihlášení a přezkoumání pohledávky v intencích výše uvedeného (případnou dobrou víru žalovaného, vliv výkonu práv spojených s nezjištěnou pohledávkou na insolvenč-

ní řízení aj.). Nepřehlédne ani to, že řízení o incidenční žalobě podle § 178 insolvenčního zákona je řízením, v němž z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (§ 153 odst. 2 o. s. ř.). Jelikož se způsob vypořádání vztahu týká jen žalovaného, nemůže soud překročit výši plnění požadovanou po žalovaném, může však žalobci přisoudit méně, aniž by o zbytku uplatněného nároku rozhodoval zamítavým výrokem (srov. v literatuře DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, § 153, s. 1034, část III.).

Č. 41

Č. 41

Odstupné, Pracovní úraz, Převedení na jinou práci, Výpověď z pracovního poměru, Náhrada škody zaměstnavatelem

§ 41 odst. 1 písm. b) zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 23. 6. 2014, § 41 odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 23. 6. 2014, § 41 odst. 6 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 23. 6. 2014, § 41 odst. 7 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 23. 6. 2014, § 52 písm. d) zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 23. 6. 2014, § 67 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 23. 6. 2014, § 265 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 23. 6. 2014

Nepřevědli-li zaměstnavatel zaměstnance, který nemůže konat dosavadní práci pro pracovní úraz, nemoc z povolání nebo ohrožení nemocí z povolání, na jinou vhodnou práci (popřípadě převědli-li zaměstnance na jinou vhodnou práci bez jeho souhlasu a nebylo-li jeho pracovní zařazení u zaměstnavatele vyřešeno dohodou ani dodatečně), je povinen rozvázat s ním pracovní poměr výpovědí z důvodů uvedených v ustanovení § 52 písm. d) zák. práce nebo dohodou z těchto důvodů. Nesplní-li zaměstnavatel tuto povinnost, je oprávněn z těchto důvodů rozvázat pracovní poměr výpovědí zaměstnanec, aniž by to bylo na újmu jeho práva na odstupné podle ustanovení § 67 odst. 2 zák. práce.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2018, sp. zn. 21 Cdo 5825/2016, ECLI:CZ:NS:2018:21.CDO.5825.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 4. 5. 2016, sp. zn. 16 Co 50/2016, a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou podanou u Okresního soudu v Ostravě dne 10. 11. 2014 (v průběhu řízení doplněnou) se žalobce domáhal vydání rozsudku, kterým by žalovanému byla uložena povinnost zaplatit mu 226 176 Kč s 8,05% úrokem z prodlení od 18. 10. 2014 do zaplacení. Žalobu odůvodnil tím, že na základě pracovní smlouvy ze dne 1. 9. 2003 pracoval u žalovaného (zaměstnavatele) jako řidič-opravář. Při výkonu sjednané práce utrpěl dne 22. 4. 2013 pracovní úraz, při kterém došlo k „naražení zad“. Na základě posléze vydaného lékařského posudku MUDr. I. H.

č. 41

ze dne 9. 6. 2014 „pozbyl žalobce dlouhodobě zdravotní způsobilost k výkonu uvedené práce – a není schopen vykonávat žádnou jinou práci z důvodu pracovního úrazu ani za zcela mimořádných podmínek“. Žalobce předložil lékařský posudek žalovanému s tím, že jsou splněny podmínky k rozvázání pracovního poměru podle § 52 písm. d) zákoníku práce. Žalovaný v reakci na předložení posudku sdělil žalobci, že se závěry posudku se neztotožňuje a že má řadu činností, které žalobce i přes závěry posudku může vykonávat. K nástupu do práce (byť na jiný druh práce) však žalobce nevyzval a ani s ním (přes opakované výzvy) nerozvázal pracovní poměr výpovědí podle § 52 písm. d) zákoníku práce, projevil pouze ochotu k rozvázání pracovního poměru dohodou; žalobce proto dovozuje, že důvodem postupu žalovaného je jeho neochota zaplatit žalobci odstupné ve výši dvanáctinásobku průměrné mzdy. Ze skutečnosti, že žalovaný po předložení lékařského posudku nevyzval žalobce k nástupu do práce, žalobce dovozuje, že došlo „ke konkludentnímu ukončení pracovního poměru právě z důvodů zdravotní neschopnosti vykonávat práci na straně žalobce, a žalobce tak má nárok na uhrazení odstupného“. Pro případ, kdyby soud dospěl k jinému závěru, žalobce v uvedeném postupu žalovaného spatřuje porušení povinnosti zaměstnavatele podle § 41 odst. 1 písm. b) zákoníku práce převést zaměstnance na jinou práci, které lze současně považovat za „úmyslné jednání v rozporu s dobrými mravy“; v příčinné souvislosti s tímto jednáním žalovaného vznikla žalobci škoda ve výši odpovídající dvanáctinásobku průměrného výděлку.

2. Okresní soud v Ostravě rozsudkem ze dne 27. 10. 2015, č. j. 85 C 278/2014-108, žalobě vyhověl a uložil žalovanému povinnost zaplatit na náhradu nákladů řízení žalobci (k rukám jeho zástupce) 11 309 Kč a České republice – Okresnímu soudu v Ostravě částku, která bude uvedena v samostatném usnesení. Soud prvního stupně se neztotožnil s argumentací žalobce o konkludentním rozvázání pracovního poměru účastníků dohodou, jestliže mezi účastníky nebyla shoda o důvodu rozvázání pracovního poměru [žalovaný nesouhlasil s důvodem podle § 52 písm. d) zákoníku práce]. Za situace, kdy žalovaný byl seznámen s lékařským posudkem MUDr. I. H. o zdravotní nezpůsobilosti žalobce k výkonu došavadní práce řidiče v důsledku pracovního úrazu ze dne 22. 4. 2013, svým nekonáním porušil povinnost podle § 41 odst. 1 písm. b) zákoníku práce převést žalobce na jinou vhodnou práci, popř. s ním rozvázat pracovní poměr z důvodů podle § 52 písm. d) zákoníku práce. Soud prvního stupně proto dospěl k závěru, že žalovaný svým nekonáním způsobil žalobci škodu, za kterou odpovídá podle § 265 odst. 2 zákoníku práce, popř. („ve smyslu dobrých mravů“) podle § 265 odst. 1 zákoníku práce, a jejíž výše odpovídá dvanáctinásobku průměrného výděлку [„v podstatě“ odstupnému při rozvázání pracovního poměru podle § 52 písm. d) zákoníku práce].

3. K odvolání žalovaného Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 4. 5. 2016, č. j. 16 Co 50/2016-146, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil; současně

rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení a že žalovaný je povinen zaplatit České republice – Okresnímu soudu v Ostravě 100 % nákladů odvolacího řízení spočívajících v odměně a náhradě hotových výdajů ustanoveného zástupce žalobce s tím, že podmínky splatnosti a výše těchto nákladů budou stanoveny samostatným usnesením. Odvolací soud shledal správným závěr soudu prvního stupně, že mezi účastníky nedošlo ke konkludentnímu uzavření dohody o rozvázání pracovního poměru; za situace, kdy žalovaný výslovně odmítl návrh žalobce na rozvázání pracovního poměru dohodou z důvodu podle § 52 písm. d) zákoníku práce, je vyloučeno, aby žalovaný (posléze) mohl návrh přijmout konkludentním způsobem. Pracovní poměr účastníků tedy nadále trvá a žalobci nemohl vzniknout nárok na odstupné podle § 67 odst. 2 zákoníku práce. Vzhledem k tomu, že podle lékařského posudku není žalobce z důvodu pracovního úrazu ze dne 22. 4. 2013 schopen vykonávat žádnou jinou práci, a to ani za zcela mimořádných podmínek, a že následky tohoto pracovního úrazu byly rovněž rozhodující příčinou přiznání invalidity třetího stupně, není podle odvolacího soudu důvod pochybovat o tom, že žalobce skutečně není schopen vykonávat jinou práci ve smyslu § 41 odst. 1 písm. b) zákoníku práce; vypracování znaleckého posudku za účelem posouzení zdravotní způsobilosti žalobce k výkonu práce proto shledal nadbytečným. Odvolací soud dospěl k závěru, že za této situace byl žalovaný po předložení lékařského posudku povinen bez zbytečného odkladu rozvázat pracovní poměr s žalobcem výpovědí podle § 52 písm. d) zákoníku práce, případně s ním uzavřít dohodu o rozvázání pracovního poměru z téhož důvodu. Žalovaný však pouze „obecně deklaroval“ zájem žalobce dále zaměstnávat, aniž by ho převedl na jinou práci podle § 41 odst. 1 písm. b) zákoníku práce. Tím, že s žalobcem nerozvázal pracovní poměr z důvodu podle § 52 písm. d) zákoníku práce, žalovaný porušil právní povinnost; pokud by se o porušení právní povinnosti nejednalo, šlo by nepochybně o „úmyslné jednání proti dobrým mravům“, které je postaveno na roveň porušení právní povinnosti. Kdyby žalovaný právní povinnost neporušil (úmyslně nejednal v rozporu s dobrými mravy), vznikl by žalobci nárok na odstupné podle § 67 odst. 2 zákoníku práce. Odvolací soud proto shledal správným závěr soudu prvního stupně, že v příčinné souvislosti s uvedeným porušením právní povinnosti (úmyslným jednáním v rozporu s dobrými mravy) vznikla žalobci škoda ve výši odpovídající dvanáctinásobku průměrného měsíčního výdělku, za kterou žalovaný odpovídá podle § 265 odst. 2 zákoníku práce.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání. Má za to, že napadené rozhodnutí záviselo na vyřešení otázky hmotného práva, zda za-

městnavatel je povinen rozvázat se zaměstnancem pracovní poměr v případě, že zaměstnanec v důsledku pracovního úrazu nemůže konat dosavadní práci, která dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena. Odvolací soud dospěl k nesprávnému závěru, pokud dovodil, že žalovaný uvedenou povinnost porušil, tedy vyslovil názor, že tato povinnost zaměstnavatele tu je. Tato povinnost podle dovolatele z § 52 písm. d) zákoníku práce ani ze žádného jiného ustanovení zákoníku práce nevyplyvá; rozvázání pracovního poměru je podle pracovněprávní úpravy právem zaměstnance a zaměstnavatele, nikoli jejich povinností. Soudy se podle dovolatele při svém právním závěru nevypořádaly s úpravou zákona o zaměstnanosti, ukládající zaměstnavatelům povinnost zaměstnávat osoby se zdravotním postižením a vytvářet podmínky pro jejich zaměstnávání, a s tím, že žalovaný takové osoby zaměstnává a podmínky pro zaměstnávání mimořádně těžce zdravotně postižených osob je schopen vytvořit. Soudům obou stupňů dovolatel dále vytkl, že zamítly jeho důkazní návrhy na vypracování znaleckého posudku, kterým by byl „objektivizován“ zdravotní stav žalobce a jeho pracovní schopnost, i když předložil posudek (vypracovaný v jiném řízení mezi týmiž účastníky), ze kterého jednoznačně vyplývá, že žalobce není osobou, která není schopna jakékoli práce. Soudy podle dovolatele – pokud uzavíraly, že „žalovaný byl nečinný“ – zcela pominuly, že zaměstnavatel musí znát podmínky, které z jeho strany musí být splněny, aby zaměstnanec (zdravotně postižený) byl schopen práci konat. Žalobce, jehož pracovní poměr trvá, se nedostavoval do místa výkonu práce a nedomáhal se převedení na jinou práci, pokud dosavadní práci ze zdravotních důvodů konat nemůže, a místo toho žádá, aby s ním byl rozvázán pracovní poměr z důvodů uvedených v § 52 písm. d) zákoníku práce. Soudy obou stupňů podle dovolatele žádným způsobem neodůvodnily, na základě jakých právních závěrů dospěly k tomu, že výše škody, která údajně žalobci vznikla, odpovídá přesně výši odstupného. Škoda v pracovněprávních vztazích je konstruována občanskoprávním způsobem, tedy „jedná se o částku odpovídající snížení majetku poškozeného“. Žalobce však žádnou škodu neutrpěl, neboť jeho majetku se jednání žalovaného žádným způsobem nedotklo. Dovolatel navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

5. K dovolání žalovaného – přes zánik zastoupení právní mocí rozsudku odvolacího soudu – se jménem žalobce vyjádřil ustanovený advokát Mgr. D. P., který navrhl, aby dovolací soud dovolání žalovaného odmítl, popřípadě zamítl. Dovolání považuje za nepřipustné, neboť dovolatelem nastolená otázka hmotného práva již byla dovolacím soudem řešena, např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2003, sp. zn. 21 Cdo 1199/2002, podle kterého je zaměstnavatel povinen – v případě, že zaměstnanec nesmí podle lékařského posudku vydaného poskytovatelem pracovnělékařských služeb nebo rozhodnutí příslušného správního orgánu, které lékařský posudek přezkoumává, konat dále dosavadní práci

pro pracovní úraz – převést zaměstnance na jinou práci, případně s ním rozvázat pracovní poměr z důvodu podle § 52 písm. d) zákoníku práce. Poukázal na jednání žalovaného, který – ač mu byl předložen lékařský posudek ze dne 9. 6. 2014 vystavený „závodní lékařkou“ žalovaného MUDr. I. H., podle kterého žalobce pro pracovní úraz pozbyl dlouhodobě zdravotní způsobilost k výkonu dosavadní práce – zůstal nečinný a žalobce nepřevedl na jinou práci ani s ním neukončil pracovní poměr. Jediným účelem tohoto amorálního jednání žalovaného bylo ušetřit finanční prostředky, které by musel žalobci zaplatit na odstupném. Za správný proto označil závěr odvolacího soudu o porušení povinnosti vyplývající z pracovních vztahů žalovaným a o tom, že uvedený postup žalovaného je možno hodnotit jako úmyslné jednání proti dobrým mravům, které je postaveno na roveň porušení právní povinnosti. Nedůvodným shledává též požadavek dovolatele na vypracování znaleckého posudku k posouzení zdravotního stavu žalobce, jestliže měl k dispozici lékařský posudek MUDr. H., který nenapadl, a žalobce naproti tomu byl uznán plně invalidním a v této souvislosti byl jeho zdravotní stav důkladně zaznamenán a prozkoumán.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) projednal dovolání žalovaného podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 29. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř.“), neboť dovoláním je napaden rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán přede dnem 30. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

7. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

8. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

9. Z hlediska skutkového stavu bylo soudy zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu odvolacího soudu – jak vyplývá z § 241a odst. 1 a § 242

č. 41

odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že na základě pracovní smlouvy ze dne 1. 9. 2003 žalobce (zaměstnanec) pracoval u žalovaného (zaměstnavatele) jako řidič-opravář. Dne 22. 4. 2013 žalobce při výkonu sjednané práce utrpěl pracovní úraz, v důsledku kterého byl v pracovní neschopnosti od 22. 4. 2013 do 2. 5. 2014. Dne 9. 6. 2014 vydala MUDr. I. H. jako poskytovatel pracovnělékařských služeb lékařský posudek, podle kterého žalobce pozbyl dlouhodobě zdravotní způsobilost k výkonu práce řidiče a není schopen vykonávat žádnou jinou práci z důvodu pracovního úrazu ani za zcela mimořádných podmínek (§ 6 vyhlášky č. 359/2009 Sb.) s tím, že rozhodující příčinou pro přiznání invalidního důchodu třetího stupně byl pracovní úraz ze dne 22. 4. 2013; podle posudku o invaliditě ze dne 15. 7. 2015 vystaveného Okresní správou sociálního zabezpečení Ostrava je žalobce plně invalidní (jedná se o invaliditu třetího stupně) a míra poklesu pracovní schopnosti žalobce činí 70 % (od uznání invalidity dne 24. 3. 2014 je neměnná). Žalovaný poté, co mu byl předložen lékařský posudek MUDr. I. H., žalobce nepřevěděl na jinou práci a ani s ním (přes opakované výzvy žalobce) nerozvázel pracovní poměr z důvodu podle § 52 písm. d) zákoníku práce.

10. Za tohoto skutkového stavu závisí napadený rozsudek odvolacího soudu (mimo jiné) na vyřešení otázek hmotného práva, zda v případě, kdy zaměstnanec nesmí konat dosavadní práci pro pracovní úraz, je zaměstnavatel povinen – za situace, kdy nemůže zaměstnance převést na jinou práci [§ 41 odst. 1 písm. b) zákoníku práce], protože pro něho jinou vhodnou práci nemá, nebo zaměstnanec s převedením na jinou práci nesouhlasí (není ochoten přejít na jinou pro něho vhodnou práci), popřípadě za situace, kdy zaměstnavatel není ochoten zaměstnance na jinou práci podle § 41 odst. 1 písm. b) zákoníku práce převést – rozvázet s tímto zaměstnancem pracovní poměr výpovědí podle § 52 písm. d) zákoníku práce, popřípadě s ním uzavřít dohodu o rozvázání pracovního poměru z téhož důvodu, a zda za škodu, která vznikla zaměstnanci v příčinné souvislosti s porušením této povinnosti, lze považovat částku, jejíž výše odpovídá odstupnému podle § 67 odst. 2 zákoníku práce. Protože první z uvedených právních otázek dosud nebyla v judikatuře dovolacího soudu ve všech souvislostech vyřešena a protože druhá z nich nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena vůbec, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání žalovaného je podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

11. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

12. Projednávanou věc je třeba i v současné době – vzhledem k tomu, že lékařský posudek o zdravotní nezpůsobilosti žalobce k výkonu dosavadní práci

ce předložený žalovanému byl vyhotoven dne 9. 6. 2014 – posuzovat podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění zákonů č. 585/2006 Sb., č. 181/2007 Sb., č. 261/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb., nálezu Ústavního soudu č. 116/2008 Sb., a zákonů č. 121/2008 Sb., č. 126/2008 Sb., č. 294/2008 Sb., č. 305/2008 Sb., č. 306/2008 Sb., č. 382/2008 Sb., č. 286/2009 Sb., č. 320/2009 Sb., č. 326/2009 Sb., č. 347/2010 Sb., č. 427/2010 Sb., č. 73/2011 Sb., č. 180/2011 Sb., č. 185/2011 Sb., č. 466/2011 Sb., č. 341/2011 Sb., č. 364/2011 Sb., č. 365/2011 Sb., č. 367/2011 Sb., č. 375/2011 Sb., č. 167/2012 Sb., č. 385/2012 Sb., č. 396/2012 Sb., č. 399/2012 Sb., č. 155/2013 Sb. a č. 303/2013 Sb., tedy ve znění účinném do 23. 6. 2014 (dále jen „zák. práce“).

13. Od vzniku pracovního poměru je zaměstnavatel povinen přidělovat zaměstnanci práci podle pracovní smlouvy, platit mu za vykonanou práci mzdu nebo plat, vytvářet podmínky pro plnění jeho pracovních úkolů a dodržovat ostatní pracovní podmínky stanovené právními předpisy, smlouvou nebo stanovené vnitřním předpisem [srov. § 38 odst. 1 písm. a) zák. práce]. Zaměstnavatel je zároveň povinen nepřipustit, aby zaměstnanec vykonával zakázané práce a práce, jejichž náročnost by neodpovídala jeho schopnostem a zdravotní způsobilosti [srov. § 103 odst. 1 písm. a) zák. práce]. Povinnost zaměstnavatele přidělovat zaměstnanci toliko práci, která odpovídá jeho zdravotnímu stavu, je obecnou povinností všech zaměstnavatelů vůči všem jejich zaměstnancům. Z toho, jaká je variabilita pracovních vztahů a druhů práce, které mohou zaměstnanci vykonávat, je zřejmé, že také požadavky na zdravotní stav zaměstnanců (a tedy možnost a povinnost zaměstnavatele přidělovat jen práci, k jejímuž výkonu jsou zaměstnanci způsobilí) budou rozličné a mohou se také významně lišit. Vždy ale bude platit, že zaměstnavatel může zaměstnanci přidělovat jen takovou práci, která odpovídá jeho zdravotní způsobilosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2013, sp. zn. 21 Cdo 3075/2012).

14. Nesmí-li zaměstnanec dále konat dosavadní práci pro pracovní úraz, nemoc z povolání nebo pro ohrožení touto nemocí, je zaměstnavatel povinen převést zaměstnance na jinou práci [jsou-li k tomu splněny všechny předpoklady uvedené v § 41 odst. 1 písm. b) zák. práce], která je pro něho vhodná vzhledem k jeho zdravotnímu stavu a schopnostem a pokud možno i k jeho kvalifikaci (srov. § 41 odst. 6 zák. práce). Není-li možné dosáhnout účelu převedení provedeného podle § 41 odst. 1 písm. b) zák. práce převedením zaměstnance v rámci pracovní smlouvy, může ho zaměstnavatel převést i na práci jiného druhu, než byl sjednán v pracovní smlouvě, a to i kdyby s tím zaměstnanec nesouhlasil (srov. § 41 odst. 3 zák. práce). Zaměstnavatel je povinen předem projednat se zaměstnancem důvod převedení na jinou práci a dobu, po kterou má převedení trvat; dochází-li převedením na jinou práci provedeným podle § 41 odst. 1 písm. b) zák. práce ke změně pracovní smlouvy, je zaměstnavatel povinen vydat zaměstnanci písemné potvrzení o důvodu převedení a době jeho trvání (srov. § 41 odst. 7 zák. práce).

č. 41

15. Zaměstnanec, který dále nemůže konat dosavadní práci pro pracovní úraz, nemoc z povolání nebo pro ohrožení touto nemocí, může být převeden na jinou práci – jak vyplývá z výše uvedeného – se svým souhlasem nebo i kdyby s tím nesouhlasil. Vyslovil-li zaměstnanec souhlas se svým převedením na jinou práci provedeným (navrženým) zaměstnavatelem a jde-li o práci jiného druhu, než jaký byl sjednán v pracovní smlouvě, došlo tím k dohodě o změně obsahu pracovního poměru v druhu práce (§ 40 odst. 1 věta první zák. práce); práva a povinnosti z pracovního poměru smluvních stran základních pracovněprávních vztahů (zaměstnanec a zaměstnavatel) se budou nadále řídit rovněž s přihlédnutím k této dohodě. Kdyby však zaměstnanec se svým převedením na jinou práci nesouhlasil, je povinen vykonávat jinou práci – jak vyplývá zejména z § 41 odst. 7 zák. práce a smyslu a účelu převedení zaměstnance na jinou práci provedeného bez jeho souhlasu – jen po dobu, po kterou mělo převedení trvat (došlo-li převedením ke změně pracovní smlouvy, pak jen po dobu, která byla uvedena v písemném potvrzení o převedení na jinou práci), ledaže by se dohodl (alespoň dodatečně) se zaměstnavatelem jinak.

16. Se zaměstnancem, který dále nemůže konat dosavadní práci pro pracovní úraz, nemoc z povolání nebo pro ohrožení touto nemocí, může zaměstnavatel rozvázat pracovní poměr výpovědí [srov. § 52 písm. d) zák. práce], jsou-li k tomuto opatření splněny všechny zákonem stanovené předpoklady.

17. Nemůže-li zaměstnanec konat dosavadní práci pro pracovní úraz, nemoc z povolání nebo pro ohrožení touto nemocí a nedošlo-li mezi smluvními stranami základních pracovněprávních vztahů (zaměstnancem a zaměstnavatelem) k dohodě o řešení situace tím vzniklé, zákon zaměstnavateli nepředepisuje, zda má postupovat podle § 41 odst. 1 písm. b) zák. práce (a převést zaměstnance na jinou práci, která je pro něho vhodná vzhledem k jeho zdravotnímu stavu a schopnostem a pokud možno i k jeho kvalifikaci), nebo podle § 52 písm. d) zák. práce (a dát zaměstnanci výpověď z pracovního poměru). Znamená to, že zaměstnavatel může dát zaměstnanci výpověď z pracovního poměru podle § 52 písm. d) zák. práce, i kdyby ho mohl převést na jinou práci, a že zaměstnavatel nemusí rozvádět pracovní poměr se zaměstnancem výpovědí podle § 52 písm. d) zák. práce, rozhodne-li se ho převést na jinou práci podle § 41 odst. 1 písm. b) zák. práce, a to i tehdy, nesouhlasí-li zaměstnanec se svým převedením, a může-li tedy (nedošlo-li k dohodě ani dodatečně) převedení na jinou práci trvat jen po (předem) určenou dobu (k uvedenému srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1276/2016).

18. V souladu se smyslem a účelem zákoníku práce, jehož vyjádřením jsou základní zásady pracovněprávních vztahů spočívající (mimo jiné) ve zvláštní zákonné ochraně postavení zaměstnance a v uspokojivých a bezpečných podmínkách pro výkon práce [§ 1a odst. 1 písm. a) a b) zák. práce], které našly svůj výraz též v § 41 a § 52 písm. d) zák. práce, však není takový postup zaměstnava-

tele, který zaměstnanci nezpůsobilému k výkonu dosavadní práce pro pracovní úraz, nemoc z povolání nebo pro ohrožení touto nemocí (za situace, kdy mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem nedošlo k dohodě o řešení situace tím vzniklé) sice přestane dosavadní práci přidělovat, ale již tohoto zaměstnance nepřeveďte na jinou práci podle § 41 odst. 1 písm. b) zák. práce a ani s ním nerozváže pracovní poměr výpovědí podle § 52 písm. d) zák. práce. I když volba postupu je zde na zaměstnavateli, zákon mu ke splnění povinnosti podle § 103 odst. 1 písm. a) zák. práce nedává jinou možnost než přistoupit k některému z uvedených opatření, která zákon stanoví k ochraně zdraví zaměstnanců před následky výkonu práce neodpovídající jejich zdravotní způsobilosti. Nemá-li proto zaměstnavatel pro takového zaměstnance jinou práci, která je pro něho vhodná vzhledem k jeho zdravotnímu stavu a schopnostem a pokud možno i k jeho kvalifikaci, nebo není-li zaměstnavatel ochoten převést zaměstnance na jinou práci podle § 41 odst. 1 písm. b) zák. práce, přestože takovou jinou práci pro něho má, je třeba dovodit povinnost zaměstnavatele rozvázat s dotčeným zaměstnancem pracovní poměr výpovědí podle § 52 písm. d) zák. práce nebo dohodou z téhož důvodu; slovům „může dát“ v úvodní části § 52 zák. práce je za těchto okolností třeba přikládat význam „musí dát“. Uvedené platí rovněž pro případ, kdy zaměstnavatel podle § 41 odst. 1 písm. b) zák. práce převedl zaměstnance na jinou vhodnou práci bez jeho souhlasu a kdy pracovní zařazení zaměstnance u zaměstnavatele nebylo vyřešeno dohodou ani dodatečně. Zde musí být přihlédnuto k tomu, že převedení zaměstnance na jinou práci podle § 41 odst. 1 písm. b) zák. práce provedené bez jeho souhlasu nepředstavuje a ani nemůže představovat definitivní (konečné) řešení otázky, jakou práci zaměstnanec bude nadále konat, ale úpravu jen provizorní (a dočasnou) platící do doby, než dojde k dohodě smluvních stran pracovního poměru o jeho dalším pracovním uplatnění u zaměstnavatele, popřípadě než dojde k rozvázání pracovního poměru (srov. již zmíněné usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1276/2016).

19. Potud soudy [vycházely-li z právní povinnosti zaměstnavatele postupovat ve vztahu k zaměstnanci, který je zdravotně nezpůsobilý k výkonu dosavadní práce pro pracovní úraz, nemoc z povolání nebo pro ohrožení touto nemocí, podle § 41 odst. 1 písm. b) nebo § 52 písm. d) zák. práce] dovolatelem nastolenou právní otázku vyřešily správně. Závěr o tom, že tato situace nastala v posuzovaném případě, neboť žalobce není schopen pro pracovní úraz ze dne 22. 4. 2013 dále konat dosavadní práci řidiče (ani žádnou jinou práci), a to ani za zcela mimořádných podmínek, však soudy – na základě lékařského posudku MUDr. I. H. ze dne 9. 6. 2014 – učinily, aniž vzaly v úvahu změnu právní úpravy posuzování zdravotní způsobilosti k práci, ke které došlo od 1. 4. 2012 nabytím účinnosti zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách.

20. Hodnocení zdravotního stavu za účelem posuzování zdravotní způsobilosti k práci se provádí lékařským posudkem, který vydává poskytovatel pracovnělékař-

ských služeb na žádost pacienta, který je posuzovanou osobou, nebo jiné k tomu oprávněné osoby (srov. § 42 odst. 1 a § 53 odst. 1 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění zákonů č. 167/2012 Sb. a č. 47/2013 Sb., tedy zákona o specifických zdravotních službách ve znění účinném do 30. 4. 2015 – dále jen „zákon o specifických zdravotních službách“).

č. 41 **21.** Lékařský posudek vydaný poskytovatelem pracovnělékařských služeb nepředstavuje (podle právní úpravy účinné od 1. 4. 2012) takové posouzení zdravotní způsobilosti zaměstnance k práci, které by bylo závazné pro zaměstnance, a není směrodatné ani pro zaměstnavatele; povinnost „při zařazování zaměstnanců k práci postupovat podle závěrů lékařských posudků o jejich zdravotní způsobilosti“ uložená zaměstnavateli v § 55 odst. 1 písm. b) zákona o specifických zdravotních službách se neuplatní, nebude-li zaměstnanec souhlasit se závěry lékařského posudku (rozhodnutí příslušného správního orgánu, který lékařský posudek přezkoumává) o jeho zdravotní způsobilosti. Lékařský posudek není rozhodnutím nebo jiným správním aktem, jenž by byl závazný pro smluvní stranu základních pracovněprávních vztahů, vůči které byl učiněn pracovněprávní úkon, a tedy ani pro soud (správní úřad nebo jiný orgán), který by v řízení posuzoval takovou pracovněprávní skutečnost, a rozhodnutí příslušného správního orgánu, který lékařský posudek přezkoumává, nemá povahu správního rozhodnutí [při jeho vydání se – jak vyplývá z § 47 odst. 4 zákona o specifických zdravotních službách – postupuje (obdobně) tak, jako kdyby šlo o „vyjádření, osvědčení, ověření nebo sdělení“ správního orgánu]; u lékařského posudku tedy jde o „dobrozdání o zdravotním stavu posuzované osoby vydané poskytovatelem zdravotních služeb“ (k povaze lékařských posudků podle právní úpravy účinné od 1. 4. 2012 srov. též právní názor uvedený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1804/2015, který byl uveřejněn pod č. 42 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2017). Lékařský posudek vydaný poskytovatelem pracovnělékařských služeb a ani rozhodnutí příslušného správního orgánu, který lékařský posudek přezkoumává, tedy sice nestanoví (a neprokazují) v občanském soudním řízení autoritativně (závazným a zásadně konečným způsobem), že by posuzovaný zaměstnanec vskutku vzhledem ke svému zdravotnímu stavu pozbyl dlouhodobě zdravotní způsobilost (jde pouze o nezávazné „dobrozdání“ o zdravotním stavu zaměstnance z hlediska jeho zdravotní způsobilosti k práci, z něhož soud při svém rozhodování nemůže vycházet ve smyslu § 135 odst. 2 o. s. ř.), na druhé straně však mohou sloužit ke zjištění skutkového stavu věci tehdy, jestliže oba účastníci (zaměstnanec a zaměstnavatel) a ani soud nemají proti jejich závěrům výhrady (srov. znovu též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1276/2016).

22. V projednávané věci měl žalovaný výhrady proti lékařskému posudku MUDr. I. H. ze dne 9. 6. 2014, podle kterého žalobce pozbyl dlouhodobě zdravotní způsobilost k výkonu práce řidiče a není schopen vykonávat žádnou jinou

práci z důvodu pracovního úrazu ani za zcela mimořádných podmínek; žalovaný namítal, že z pohledu běžného života není žalobce žádným způsobem omezený, je osobou běžně pohyblivou, nadále držitelem řidičského oprávnění a platného profesního průkazu řidiče, který je podmínkou k výkonu práce řidiče z povolání, a že žalovaný jako zaměstnavatel, který dlouhodobě zaměstnává osoby zdravotně postižené, má k dispozici pracovní pozici, k jejímuž výkonu má žalobce kvalifikaci a kterou je schopen vzhledem ke svému zdravotnímu stavu vykonávat. Tento lékařský posudek proto nelze považovat (bez dalšího) za způsobilý podklad k tomu, aby žalovaný převedl žalobce na jinou práci podle § 41 odst. 1 písm. b) zák. práce nebo aby s ním rozvázal pracovní poměr výpovědí nebo dohodou z důvodu uvedeného v § 52 písm. d) zák. práce. Na tom nemůže nic změnit ani okolnost, že žalobce byl ode dne 24. 3. 2014 (tedy ode dne předcházejícího vydání lékařského posudku MUDr. I. H.) uznán plně invalidním (invalidita třetího stupně) pro následky pracovního úrazu, neboť z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu poklesla jeho pracovní schopnost o 70 %, a že mu byl posléze přiznán invalidní důchod. I když uznání invalidity je předpokladem pro vznik nároku na invalidní důchod, pro posouzení způsobilosti zaměstnance nadále konat práci samo o sobě nemá význam; podstatné v tomto směru je, zda zaměstnanec vskutku vzhledem ke svému zdravotnímu stavu pozbyl dlouhodobě zdravotní způsobilost k výkonu dosavadní (sjednané) práce, a nikoli míra poklesu jeho pracovní schopnosti v procentech. Na žalobci – který má povinnost tvrdit [§ 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř.] a prokazovat [§ 101 odst. 1 písm. b) a § 120 odst. 1 o. s. ř.] skutečnosti, ze kterých vyplývá splnění předpokladů odpovědnosti zaměstnavatele za škodu podle § 265 odst. 2 zák. práce – proto bylo, aby (po případném poučení podle § 118a odst. 3 o. s. ř.) jiným způsobem prokázal svá skutková tvrzení, že pro pracovní úraz ze dne 22. 4. 2013 není schopen dále konat dosavadní práci řidiče-opraváře a ani žádnou jinou práci ani za zcela mimořádných podmínek, na jejichž základě dovozuje porušení právní povinnosti žalovaného rozvázat s ním pracovní poměr výpovědí nebo dohodou z důvodu podle § 52 písm. d) zák. práce. Tímto způsobem však v posuzovaném případě postupováno nebylo, neboť soudy se přes výhrady žalovaného v tomto směru spokojily jen s lékařským posudkem MUDr. I. H. a (podpůrně) s posudkem o invaliditě žalobce.

23. Zabývat se tím, zda žalovaný porušil povinnost zaměstnavatele rozvázat se zaměstnancem pracovní poměr výpovědí nebo dohodou z důvodu podle § 52 písm. d) zák. práce, je však v projednávané věci – z hlediska nároku uplatněného v žalobě – nadbytečné. I kdyby tuto povinnost žalovaný porušil, nemůže být v příčinné souvislosti s tímto porušením vznik škody, jejíž náhrady se žalobce domáhá.

24. Škoda vzniklá zaměstnanci v příčinné souvislosti s porušením právních povinností v rámci plnění pracovních úkolů zaměstnavatele zaměstnanci jednajícími jeho jménem (jako jeden z předpokladů odpovědnosti zaměstnavatele za

škodu podle § 265 odst. 2 zák. práce) může spočívat též v majetkové újmě rovnající se hodnotě plnění, které by zaměstnanec obdržel na uspokojení nároku, který mu v důsledku uvedeného porušení právních povinností nevznikl a jehož vznik je z tohoto důvodu i do budoucna (jednou provždy) vyloučen.

č. 41

25. Zaměstnanci, u něhož dochází k rozvázání pracovního poměru výpovědí danou zaměstnavatelem z důvodů uvedených v § 52 písm. d) zák. práce nebo dohodou z těchto důvodů, přísluší od zaměstnavatele při skončení pracovního poměru odstupné ve výši nejméně dvanáctinásobku průměrného výdělku; byli-li se zaměstnancem rozvázan pracovní poměr, protože nesmí podle lékařského posudku vydaného poskytovatelem pracovnělékařských služeb nebo rozhodnutí příslušného správního orgánu, který lékařský posudek přezkoumává, dále konat dosavadní práci pro pracovní úraz nebo pro onemocnění nemocí z povolání, a zaměstnavatel se zcela zproští své povinnosti podle § 367 odst. 1 zák. práce, odstupné zaměstnanci nepřisluší (srov. § 67 odst. 2 zák. práce).

26. Odstupné představuje plnění, které zaměstnavatel poskytuje jednorázově (jako peněžitý příspěvek) zaměstnanci v souvislosti s rozvázáním (skončením) jeho pracovního poměru a které má zaměstnanci pomoci překonat (často složitou) sociální situaci, v níž se ocitl proto, že ztratil dosavadní práci. Zaměstnanec má ze zákona právo na odstupné (mimo jiné) tehdy, jestliže ztratil dosavadní práci ze zdravotních důvodů, neboť ji nemůže konat pro pracovní úraz, nemoc z povolání nebo ohrožení nemocí z povolání; tím, že se odstupné poskytuje jako (nejméně) dvanáctinásobek průměrného výdělku, zákon sleduje, aby se zaměstnanci dostaly takové peněžní prostředky, jaké by jinak obdržel (jako odměnu za vykonanou práci), kdyby pracovní poměr ještě po dobu alespoň dvanácti měsíců pokračoval.

27. Ustanovení § 67 odst. 2 věty první zák. práce právo zaměstnance na odstupné spojuje s rozvázáním pracovního poměru výpovědí danou zaměstnavatelem nebo dohodou uzavřenou mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, jsou-li důvodem rozvázání pracovního poměru skutečnosti uvedené v § 52 písm. d) zák. práce. Zákon zde vychází z předpokladu, že zaměstnavatel splní svoji povinnost a se zaměstnancem, který nemůže konat dosavadní práci pro pracovní úraz, nemoc z povolání nebo ohrožení nemocí z povolání a kterého z těchto důvodů nepřevědl na jinou vhodnou práci (popřípadě kterého převedl na jinou vhodnou práci bez jeho souhlasu a jehož pracovní zařazení u zaměstnavatele nebylo vyřešeno dohodou ani dodatečně), rozváže některým z uvedených způsobů pracovní poměr. Pro vznik nároku zaměstnance na odstupné je přitom – jak vyplývá ze smyslu a účelu § 67 odst. 2 zák. práce – rozhodující, že pracovní poměr zaměstnance skončil, neboť dále nemůže pokračovat (být naplňován) z důvodu zdravotní nezpůsobilosti zaměstnance k výkonu dosavadní práce pro pracovní úraz, nemoc z povolání nebo ohrožení nemocí z povolání; okolnost, který z účastníků pracovněprávního vztahu svým právním jednáním zákonem předpokládaný následek této zdravotní nezpůsobilosti zaměstnance spočívající ve skončení pracovního poměru vyvolal,

naopak není z hlediska smyslu a účelu § 67 odst. 2 zák. práce podstatná. Za situace, kdy zaměstnavatel svoji povinnost rozvázat se zaměstnancem pracovní poměr výpovědí z důvodů uvedených v § 52 písm. d) zák. práce nebo dohodou z těchto důvodů nesplní, je proto opodstatněné, aby pracovní poměr z těchto důvodů (místo zaměstnavatele) rozvázal jednostranně (výpovědí podle § 50 odst. 3 zák. práce) zaměstnanec, aniž by to bylo na újmu jeho práva na odstupné.

28. Z uvedeného vyplývá, že v důsledku porušení povinnosti zaměstnavatele rozvázat pracovní poměr se zaměstnancem (který nemůže konat dosavadní práci pro pracovní úraz, nemoc z povolání nebo ohrožení nemocí z povolání) výpovědí z důvodů uvedených v § 52 písm. d) zák. práce nebo dohodou z těchto důvodů ještě nenastává situace, za které je (jednou provždy) vyloučeno, aby zaměstnanci mohlo vzniknout právo (nárok) na odstupné podle § 67 odst. 2 zák. práce. V příčinné souvislosti s porušením uvedené povinnosti zaměstnavatele proto nemůže být škoda na straně zaměstnance, jejíž výše se rovná tomuto odstupnému, které by mu zaměstnavatel byl povinen vyplatit, kdyby svou povinnost splnil. Závěr odvolacího soudu, že v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním žalovaného spočívajícím v tom, že s žalobcem nerozvázal pracovní poměr z důvodu podle § 52 písm. d) zák. práce, vznikla žalobci škoda ve výši odpovídající dvanáctinásobku průměrného měsíčního výdělku, za kterou žalovaný odpovídá podle § 265 odst. 2 zák. práce, proto není správný.

29. Protože napadený rozsudek odvolacího soudu není – jak vyplývá z výše uvedeného – správný a protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání nebo pro změnu rozhodnutí odvolacího soudu, Nejvyšší soud tento rozsudek zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc vrátil odvolacímu soudu (Krajskému soudu v Ostravě) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

INHALT

Entscheidungen in Strafsachen

Nr. 12 Als Entscheidung, die inhaltlich an eine aufgrund einer gemäß § 265k, Abs. 2, Satz Zwei der StPO eingelegten Berufung aufgehobene Entscheidung anknüpft, ist außer den inhaltlich anknüpfenden, in der gleichen Strafsache erlassenen Entscheidungen, in welcher Berufung eingelegt wurde (beispielsweise die Entscheidung über die bedingte Aussetzung der Vollstreckung der Freiheitsstrafe, Entscheidungen über Strafverfahrenskosten, Entscheidung über die Haftanrechnung), ebenfalls eine inhaltlich anknüpfende Entscheidung anzusehen, die in anderen Strafsachen, jedoch gegen den gleichen Beschuldigten erlassen wurden, hinsichtlich dessen es zur Aufhebung der per Berufung angefochtenen Entscheidung gekommen ist, sofern ihr Ausspruch (ggf. auch deren Teil) inhaltlich an den Ausspruch anknüpft, der aufgrund der eingelegten Berufung aufgehoben wurde. Als solch eine inhaltlich anknüpfende Entscheidung kann auch eine in einer anderen Strafsache erlassene Entscheidung gekennzeichnet werden, durch die eine per Revision angefochtene Entscheidung im Strafausspruch aufgehoben wurde, bezüglich dessen in der anknüpfenden Entscheidung in einer anderen Strafsache eine Gesamtstrafe gemäß § 43 Abs. 2 des StGB verhängt wurde.

Sofern das Oberste Gericht eine in einer anderen Strafsache erlassene Entscheidung als inhaltlich anknüpfend gemäß § 265k, Abs. 2, Satz Zwei der StPO aufhebt, und dies im Ausspruch über eine Gesamtfreiheitsstrafe ohne Bewährung, die auch für eine Straftätigkeit auferlegt wurde, deren Verübung der Beschuldigte in der per Revision angefochtenen Entscheidung ursprünglich für schuldig befunden wurde, und wenn der Beschuldigte in der Zeit der Revisionsentscheidung diese Strafe verbüßt, entscheidet es im Sinne des § 265l, Abs. 4 der StPO über die Haft des Beschuldigten und dies ggf. auch in der anknüpfenden Strafsache, in welcher der Ausspruch über die Gesamtstrafe aufgehoben wurde.

- Nr. 13** I. Das Sachverständigengutachten auf dem Gebiet des Gesundheitswesens, Bereich Psychiatrie, muss eine Beschreibung der konkreten Symptome der posttraumatischen Stressstörung des Geschädigten enthalten, das heißt, es muss angeführt sein, in welchen Lebensbereichen des Geschädigten sich diese Störung geäußert hat, für welche Dauer und in welcher Intensität sie ihn an einer normalen Lebensweise gehindert hat. Auf diese Weise muss vom Auftraggeber die Sachverständigenaufgabe definiert werden. Die Feststellung des Sachverständigen reicht nicht aus, infolge der Handlung des Beschuldigten sei es zu einer posttraumatischen Stressstörung des Geschädigten gekommen. Erst durch Beantwortung dieser Fragen kann nämlich entschieden werden, ob diese posttraumatische Stressstörung des Geschädigten sich als ernste Gesundheitsstörung geäußert hat (vergl. das unter Nr. 29/2018 Sbd. von Strafsench. veröffentlichte Urteil).
- II. Die Schuld des Täters muss nicht allein in Bezug auf seine Handlung, sondern auch bezüglich der Tatfolgen und der ursächlichen Beziehung zwischen Handlung und Folge erwiesen sein. Zur Deklaration seiner Schuld in Form des Vergehens der fahrlässigen schweren Körperverletzung gemäß § 147, Abs. 1 des StGB reicht es daher

nicht aus, wenn das Gericht die Existenz der unwissentlichen Fahrlässigkeit gemäß § 16, Abs. 1, Buchst. b) des StGB lediglich in Beziehung zu seiner unvorsichtigen Handlung (beispielsweise bei der Brandverursachung) und zur unmittelbar verursachten somatischen Gesundheitsschädigung des Geschädigten (Entstehung von Brandwunden an dessen Körper) begründet, sofern nicht diese Verletzung, sondern vielmehr die psychische Störung (posttraumatische Stressstörung) als ernster Gesundheitsschaden angesehen wird, der sich beim Geschädigten infolge der Tat des Täters entwickelt haben soll. In solch einem Fall ist es unerlässlich, die fahrlässige Form der Verschuldung bezüglich dieser ernsten Gesundheitsschädigung nachzuweisen, die das gesetzliche Merkmal der objektiven Seite des zitierten Vergehens darstellt.

- Nr. 14** Der Umstand, dass der Täter zur Nötigung (Zwangsausübung) ein Mobiltelefon verwendet hat und den Willen einer anderen Person durch Verschicken kurzer Textnachrichten (SMS) zu beeinflussen gesucht hat, in denen er auf diese Zwang ausgeübt bzw. Drohungen formuliert hat, schließt die Schlussfolgerung nicht aus, dass die objektive Seite der Straftat der Erpressung gemäß § 175, Abs. 1 des StGB erfüllt ist. Es ist nicht auszuschließen, dass durch diese Handlung die Drohungen vom Täter in der Absicht an den Geschädigten abgeschickt wurden, diesen zu nötigen, entsprechend den Forderungen des Täters zu tun, zu unterlassen oder zu erleiden. Für solch eine Schlussfolgerung ist entscheidend, dass aus dem Inhalt der SMS sowohl die Absicht des Täters, als auch der Charakter und Schwere der Drohungen, als auch der Inhalt dessen, wozu der Geschädigte gezwungen werden soll, ausreichend klar und offensichtlich hervorgehen.
- Nr. 15** I. Das rechtliche Hindernis im Sinne des § 34, Abs. 3, Buchst. a) des StGB, weswegen ein Straftäter nicht für die gleiche Tat vor Gericht gestellt werden kann [Hindernis der Rechtskraft einer Entscheidung mit der Wirkung „ne bis in idem“ gemäß § 11, Abs. 1 Buchst. h) StPO], bildet auch ein rechtsgültiges befreiendes Urteil. Deshalb wird die Verjährungsfrist am Tag der Rechtskrafterlangung eines befreienden Urteils gemäß § 34, Abs. 3, Buchst. a) des StGB ausgesetzt (Hemmung der Verjährung) und dies bis zum Zeitpunkt seiner Aufhebung, beispielsweise durch beim Generalstaatsanwalt eingelegte Berufung.
- II. Der Einwand, die Gerichte der niedrigeren Instanz seien nicht gemäß § 172, Abs. 2, Buchst. c) der StPO in Verbindung mit den Bestimmungen von § 188, Abs. 2, § 223, Abs. 2, § 231, Abs. 1 oder von § 257, Abs. 1, Buchst. c) der StPO, vorgegangen, entspricht weder dem in § 265b, Abs. 1, Buchst. e) der StPO angeführten Berufungsgrund, da es in solch einem Fall um keine unzulässige Strafverfolgung im Sinne des § 11, Abs. 1, 2 bzw. 5 oder § 11a der StPO, noch einen anderen Berufungsgrund geht, da die Verfahrensweise gemäß § 172, Abs. 2 der StPO in sämtlichen Alternativen fakultativ ist.

Entscheidungen in Sachen des bürgerlichen, Handels - und Verwaltungsrechts

- Nr. 27** Wenn der Gatte eines Pflichtigen nach dem 30. 6. 2015 (d.h. ab der Wirksamkeit von Gesetz Nr. 139/2015 Slg.) den Antrag auf teilweise Einstellung der Zwangsvollstreckung durch den Verkauf von Sachen mit der Begründung stellt, durch die Zwangsvollstreckung würde das Vermögen im gemeinsamen Eigentum der Ehegatten oder das Vermögen des Ehegatten des Pflichtigen in größerem Umfang betroffen, als laut besonderer Rechtsvorschrift zulässig sei (vergl. § 262b, Abs. 1 der ZPO im Wortlaut ab dem 1. 7. 2015), obwohl sein aus gleichem Grund gestellter Antrag auf Ausschluss der gleichen Sache aus der Zwangsvollstreckung gemäß § 267, Abs. 2 der ZPO in dem bis zum 30. 6. 2015 gültigen Wortlaut schon früher rechtskräftig abgewiesen wurde, steht der sachlichen Erörterung des Antrags auf teilweise Einstellung der Zwangsvollstreckung das Hindernis einer rechtmäßig entschiedenen Sache im Wege (§ 159a, Abs. 4, ZPO).
- Nr. 28** Wenn mit dem ursprünglichen Vermögen von Kirchen und Religionsgemeinschaften im Rahmen der Bodenreform im Sinne von Gesetz Nr. 139/2002 Slg. nicht getrennt von sonstigem, in staatlichem Besitz befindlichen Grund und Boden verfahren wurde, konnte nicht die in § 3, Abs. 5 von Gesetz Nr. 139/2002 Slg., in der bis zum 31. 12. 2012 wirksamen Fassung (gegenwärtig § 3, Abs. 4 von Gesetz Nr. 139/2002 Slg.) vorausgesehene gesetzliche Fiktion eintreten.
- Nr. 29** Wenn das Gericht im Strafverfahren eine Klägerin mit Anspruch auf Schadenersatz (durch selbstständigen Ausspruch) auf ein zivilrechtliches Verfahren verwiesen hat (§ 229, Abs. 1 der Strafprozessordnung), dann ist erforderlich, in einem Zivilgerichtsverfahren (im Sinne des § 135, Abs. 2, zweiter Satz der ZPO) davon auszugehen, dass die Klägerin in Einklang mit § 43, Abs. 3 der StPO ordentlich beantragt hat, dass das Strafgericht im verurteilenden Urteil dem Beklagten die Pflicht zum Schadenersatz auferlegt.
Wenn die negativen Folgen eines angefochtenen Urteils für die Verhältnisse des Verfahrensteilnehmers (Beschwerdeführers) dadurch beseitigt werden, indem das Revisionsgericht (unverzüglich) das angefochtene Urteil aufhebt, dann wird der Antrag auf Vollstreckungsaufschub zu einer überflüssigen (obsoleten) Entscheidung.
- Nr. 30** Mängel, die in der Unfähigkeit eines Führungshundes bestehen, über die von der Verordnung Nr. 388/2011 Slg., über die Durchführung mancher Gesetzesbestimmungen über die Gewährung von Leistungen an Personen mit Gesundheitsschädigungen festgelegten Eigenschaften (Fähigkeiten) zu verfügen, bzw. diese Eigenschaften überhaupt erst zu erlangen, können beim Verkäufer binnen einer sechsmonatigen Frist ab der Übergabe beanstandet werden, da es hierbei um Mängel von Sachen – spezifischer Mobilitätshilfen geht.
- Nr. 31** Ein Kläger, der mit der Behauptung Anspruch auf Ersatz von Schäden an einer Immobilie erhebt, die Tätigkeit des Beklagten verursache das Feuchtwerden von Mauern und Erschütterungen, was den Wert der Immobilie schmälern würde, kommt seiner Beweislast hinsichtlich der Schadensentstehung auch durch den Verweis auf ein Sachverständigengutachten nach, in dem die einzelnen Beschädigungen des Haus konkret beschrieben werden.
- Nr. 32** Fahrräder, die in den Bereich einer Beherbergungseinrichtung mitgenommen werden, haben aus Sicht der objektiven Haftung des Hotelbetreibers gemäß § 433, Abs. 1 des BGB nicht den Charakter eines Wertgegenstands (§ 434, Abs. 1, BGB), auch wenn es aufgrund seines einzigartigen Aufbaus und Ausstattung den Wert üblicher touristischer Fahrräder übersteigt.

- Nr. 33** Anspruch auf Entschädigung für einen Verdienstausschlag nach Beendigung der Arbeitsunfähigkeit erlischt einem Invalidenrentner an dem Tag, an dem er von Gesetzeswegen Anspruch auf Auszahlung von Altersrente entsteht.
- Nr. 34** Der Umstand, dass ein Schädiger, der einem Geschädigten vor dem 1. Januar 2014 einen Gesundheitsschaden zugefügt hat, dieser Tat wegen in einem Strafverfahren rechtskräftig verurteilt worden ist, stellt an und für sich keinen außergewöhnlichen, rücksichtswürdigen Grund dar, dessentwegen dem Geschädigten Ersatz für immateriellen Schaden gemäß Gesetz Nr. 89/2012 Slg. zuerkannt werden sollte.
- Nr. 35** Das Mitglied des satzungsmäßigen Organs einer Handelskörperschaft und diese Handelskörperschaft selbst können auch so von der in § 66, Abs. 2, erster Satz des BGB ausgedrückten Meinung abweichen (laut derer sich ihre Beziehung auf angemessene Weise an die Bestimmungen über Mandatsverträge hält), indem sie für ihre Beziehung das Regime des Arbeitsgesetzbuches vereinbaren.
Solch eine Vereinbarung (sofern es um die Ausübung von Tätigkeiten geht, die in die Befugnisse des satzungsmäßigen Organs fallen) macht ihre Beziehung jedoch zu keiner arbeitsrechtlichen Beziehung; auch weiterhin geht es um eine handelsrechtliche Beziehung, die sich ans Handelsgesetzbuch hält und darüber hinaus – infolge der vertraglichen Vereinbarung – auch an die (in Frage kommenden) Bestimmungen des Arbeitsgesetzbuches, deren Anwendung die unabdingbare (kogente) Rechtsnorm (namentlich) zur Regelung der Position des Mitglieds des satzungsmäßigen Organs einer Handelskörperschaft und dessen Beziehung zur Handelskörperschaft im Wege stehen würde.
Der Streit aus einem zwischen einem Vorstandsmitglied einer Aktiengesellschaft und dieser Aktiengesellschaft abgeschlossenen Managervertrag, der die Regelung ihrer gegenseitigen Verpflichtungen bei der Erfüllung der in die Befugnisse des Vorstands fallenden Tätigkeiten ist, ist ein Streit der Handelsgesellschaft und einem Mitglied ihres satzungsmäßigen Organs, der die Ausübung der Funktion des satzungsmäßigen Organs betrifft, zu deren Erörterung und Entscheidungen in erster Instanz die Bezirksgerichte sachlich zuständig sind /§ 9, Abs. 3, Buchst. h) r ZPO, in der bis zum 31. Dezember 2013 wirksamen Fassung/.
- Nr. 36** Die Bestimmung des § 170 BGB ermöglicht es, die Entscheidung über die Auflösung einer juristischen Person per Liquidation in Fällen, in denen solch eine Entscheidung ihre Mitglieder oder ihr zuständiges Organ gefällt haben, d.h. lediglich bei freiwilliger Auflösung der juristischen Person per Liquidation. Sofern ein besonderes Gesetz nicht anders festlegt, ist die Änderung (Aufhebung) der Entscheidung über die Auflösung einer juristischen Person per Liquidation lediglich aufgrund ordentlicher bzw. außerordentlicher Rechtsmittel möglich.
- Nr. 37** Wenn die Hauptversammlung einer Aktiengesellschaft mit Sitz in der Tschechischen Republik gemäß § 183i ff. des BGB über den Übergang aller sonstigen Teilhaberpapiere der Gesellschaft auf einen Hauptaktionär entscheidet, ist im Verfahren über die Überprüfung der Angemessenheit der Gegenleistung gemäß § 183k des BGB die Rechtsbefugnis (internationale Zugehörigkeit) der tschechischen Gerichte gemäß Artikel 22 Abs. 2 Verordnung (EG) Brüssel I ohne Rücksicht darauf gegeben, wo der Hauptaktionär seinen Sitz oder Wohnsitz hat.
- Nr. 38** Sofern im Vertrag über die Übertragung eines Genossenschaftsanteils nicht anders festgelegt ist, werden die Vertragsverpflichtungen an dem Tag wirksam, an dem der Vertrag abgeschlossen wurde, zum gleichen Datum wird der Erwerber Eigentümer des Genossenschaftsanteils. Gegenüber der Genossenschaft treten die Rechtswirkungen der Übertragung des Genossenschaftsanteils jedoch erst an dem Tag ein, an

dem der Genossenschaft der wirksame Vertrag über die Übertragung des Genossenschaftsanteils zugestellt wird (es sei denn, der Vertrag legt die Wirkungen für ein späteres Datum fest), oder an dem Tag, an dem der Genossenschaft die Erklärung des Veräußerers und Erwerbers über den Abschluss solch einen Vertrags zugestellt wird. Erst zu diesem Zeitpunkt wird der Erwerber des Genossenschaftsanteils zum Mitglied der Genossenschaft.

Nr. 39 Eine gewisse Anfechtungshandlung des Insolvenzverwalters ist bereits schon die Erklärung, er fechte die Forderung völlig (bzw. in voller Höhe) bezüglich ihrer Echtheit an und dies ohne nähere Begründung der Anfechtung. Hierdurch wird die Forderung elementar angefochten, d.h. bezüglich der als Grund zur Anmeldung der Forderung in ihrer Anmeldung angeführten Tatsachen.

Wird eine vollstreckbare Forderung bestritten, ist der Insolvenzverwalter verpflichtet in seiner Anfechtungshandlung auch die Umstände konkret anzuführen (neben den wesentlichen Erfordernissen der Anfechtungshandlung), derentwegen er die Forderung angefochten hat (Anfechtungsgründe).

Nr. 40 Als Ausübung der mit einer ungesicherten Forderung im Sinne des § 180 des Insolvenzgesetzes verbundenen Rechte gilt grundsätzlich jede Handlung, die das Insolvenzverfahren gerade dadurch beeinflusst, weil es um eine Handlung „kraft“ eines angemeldeten Gläubigers (Teilnehmer des Insolvenzverfahrens) geht.

Der Umstand, ob der Gläubiger die Forderung angemeldet hat oder ggf. das mit dieser verbundene Recht in gutem Glauben ausgeübt hat und welche ernstlichen Folgen solch eine Rechtsausübung auf das Insolvenzverfahren hatte, ist für die Beurteilung, ob es um eine mit dieser ungesicherten Forderung im Sinne des § 180 des Insolvenzgesetzes verbundene Rechtsausübung ging, nicht ausschlaggebend. Diese Umstände zieht das Gericht erst bei der Bestimmung der Höhe des Betrags in Erwägung, die es dem Gläubiger in die Vermögensmasse des Schuldners einzuzahlen auferlegt, bzw. kann es in Ausnahmefällen die Nichtauferlegung der Pflicht gemäß § 178, zweiter Satz des Insolvenzgesetzes begründen.

Das Verfahren über die Inzidenzklage gemäß § 178 des Insolvenzgesetzes ist ein Verfahren, in dem aus Rechtsvorschriften eine gewisse Form der Auseinandersetzung der Beziehungen unter den Beteiligten hervorgeht (§ 153, Abs. 2 der ZPO).

Nr. 41 Wenn ein Arbeitgeber einen Arbeitnehmer, der aufgrund eines Arbeitsunfalls, einer Berufskrankheit oder drohenden Berufskrankheit nicht seiner bisherigen Tätigkeit nachgehen kann, keine andere, geeignete Arbeit übertragen hat (oder ggf. den Arbeitnehmer ohne dessen Zustimmung auf eine andere geeignete Arbeit überführt hat und diese Arbeitszuteilung beim Arbeitnehmer nicht einmal nachträglich per Vereinbarung geregelt wurde, ist er verpflichtet aus den in der Bestimmung des § 52, Buchst. d) des AGB angeführten Gründen das Arbeitsverhältnis aufzulösen oder aus den gleichen Gründen einvernehmlich zu beenden. Wenn der Arbeitgeber dieser Pflicht nicht nachkommt, ist der Arbeitnehmer aus diesen Gründen berechtigt das Arbeitsverhältnis per Kündigung aufzulösen, ohne dass dies sein Recht auf Abfindung gemäß der Bestimmung des § 67, Abs. 2 des AGB schmälern würde.

CONTENTS

Resolution in Criminal Law Cases

No. 12 A decision contentually linked to a decision cancelled based on a lodged extraordinary appeal pursuant to the second clause of 265k(2) of the Code of Criminal Procedure should be considered to include, in addition to any contentually linked decisions awarded in relation to the same criminal case, in which the extraordinary appeal has been lodged (e.g. a decision on the conditional release from serving a sentence of imprisonment, a decision on the costs of criminal proceedings, a decision on detention setoff), also any contentually linked decisions awarded in other criminal cases initiated against the same accused, with respect to whom the decision contested by the extraordinary appeal has been reversed, provided that their verdict (or a part thereof) is contentually linked to the verdict cancelled based on the lodged extraordinary appeal. A decision awarded in another criminal case whereby the decision contested by the extraordinary appeal, namely the verdict on punishment thereof, in relation to which summary punishment has been imposed by a linked decision in another criminal case pursuant to Section 43(2) of the Penal Code, may likewise be designated as such contentually linked decision.

When, in accordance with the second clause of Section 265k(2) of the Code of Criminal Procedure, the Supreme Court cancels a decision awarded in another criminal case, namely the verdict on summary unsuspended sentence of imprisonment imposed also for a criminal activity of which the accused has originally been found guilty by the decision contested by the extraordinary appeal, and if the accused is serving their sentence at the time of the award of the decision on the extraordinary appeal, the Supreme Court shall decide within the meaning of Section 265l(4) of the Code of Criminal Procedure on the detention of the accused, or in a linked criminal case in which the verdict on summary punishment was cancelled respectively.

No. 13 I. An expert opinion provided in the medical field of psychiatry shall contain a description of the concrete manifestations of the post-traumatic stress disorder of the aggrieved party, i.e. the expert opinion shall indicate in what spheres of life of the aggrieved party the disorder manifested itself, for how long and how intensely was the aggrieved party limited in their usual lifestyle. This is how the expert's task should be defined by the submitter. The expert's mere statement that the post-traumatic stress disorder of the aggrieved party resulted from the actions of the accused is insufficient. When answering these questions, a decision may be made as to whether the post-traumatic stress disorder manifested itself as a severe health disorder (cf. Resolution published under No. 29/2018 Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions).

II. The offender's culpability should be demonstrated not only in relation to their actions but also with respect to the consequences of their act and the causal relationship between the action and the consequence. Therefore, for finding the offender guilty of the misdemeanour of negligent grievous bodily harm pursuant to Section 147(1) of the Penal Code it is insufficient for the court to substantiate the existence of the offender's inadvertent negligence under Section 16(1)(b) of the Penal Code only

in relation to the offender's careless conduct (e.g. causing fire) and to the somatic injury to the aggrieved party's health (occurrence of burns on their body) imminently induced by the offender where the grievous bodily harm is not considered to be such injury but the aggrieved party's mental disorder (post-traumatic stress disorder), which was to develop in consequence of the offender's actions. In such a case, it is necessary to demonstrate the negligent form culpability with respect to the serious health disorder, which constitutes the legal characteristic of the objective aspects of the misdemeanour.

- No. 14** The fact that the offender used a mobile phone to exert pressure and to influence the will of another person by sending short text messages (SMS), in which the offender expressed their pressure on such other person, formulated threats respectively, does not prevent the conclusion on the fulfilment of the objective aspects of the crime of extortion pursuant to Section 175(1) of the Penal Code. It is not excluded that, by way of such actions, the offender sent their threats to the aggrieved party with the aim to force such person to do, omit or endure something according to the offender's demands. For such conclusion it is decisive that the offender's intent, as well as the nature and seriousness of the offender's threats and the content of the activity to which the aggrieved is being forced are sufficiently clear and obvious from the SMS content.
- No. 15 I.** A legal obstacle within the meaning of Section 34(3)(a) of the Penal Code, based on which an offender cannot be brought to court for the same act [res iudicata with a "*ne bis in idem*" effect pursuant to Section 11(1)(h) of the Code of Criminal Procedure], likewise creates a final non-guilty judgement. Therefore, as of the date of the legal force of such non-guilty judgement pursuant to Section 34(3)(a) of the Penal Code, the period of limitation is discontinued (does not commence) until the reversal of the judgement, e.g. by an appellate review lodged by the supreme public prosecutor.
- II.** An objection claiming that lower-level courts did not proceed in accordance with Section 172(2)(c) of the Code of Criminal Procedure in combination with the provisions of Section 188(2), Section 223(2), Section 231(1) or Section 257(1)(c) of the Code of Criminal Procedure does not correspond to the appellate grounds set forth in Section 265b(1)(e) of the Code of Criminal Procedure since the same does not involve impermissible criminal prosecution within the meaning of Section 11(1), (2) or (5) and Section 11a of the Code of Criminal Procedure or any other appellate grounds because the procedure pursuant to Section 172(2) of the Code of Criminal Procedure, in all its alternatives, is facultative.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 27** When, after 30 June 2015 (i.e. after the force of Act No. 139/2015 Coll.), the spouse of the liable party files a motion for the partial discontinuance of distraint by the sale of things reasoning that the distraint affects property belonging to the joint property of spouses or the property of the liable party's spouse to an extent greater than permitted by a special legal regulation (cf. Section 262b(1) of the Civil Procedure Code, in the wording effective from 1 July 2015), even though the spouse's motion for the exemption of the same things from distraint pursuant to Section 267(2) of the Civil Procedure Code, in the wording effective until 30 June 2015, lodged based on the same grounds has been finally dismissed, the hearing of the motion for the partial discontinuance of distraint is prevented by *res iudicata* (Section 159(4) of the Civil Procedure Code).
- No. 28** Where, within land reallocation within the meaning of Act No. 139/2002 Coll., the original property of churches and religious associations was not disposed of separately from other state-owned land, the legal fiction anticipated in Section 3(5) of Act No. 139/2002 Coll., in the wording effective from 31 December 2012 (currently Section 3(4) of Act No. 139/2002 Coll.) could not have come into existence.
- No. 29** If, in criminal proceedings, the court referred the claimant entitled to damage compensation (by a separate verdict) to proceedings in civil matters (Section 229(1) of the Code of Criminal Procedure), the civil proceedings (within the meaning of the second clause of Section 135(2) of the Civil Procedure Code) should start from the fact that the claimant duly proposed to the criminal court in accordance with Section 43(3) of the Code of Criminal Procedure to impose an obligation upon the accused to compensate damage in the judgement of conviction.
Provided that the negative impacts of the contested decision on the situation of the party to the proceedings (appellant) are removed as a result of the reversal of the contested resolution by the appellate court (acting without undue delay), the motion for the postponement of the enforcement of the decision becomes irrelevant (obsolete).
- No. 30** Defects consisting in the inability of a guide dog to possess characteristics (abilities) set forth by Decree No. 388/2011 Coll. enforcing certain provisions of the Act on the Provision of Benefits to Disabled Persons or to acquire such characteristics at all may be claimed with the seller within a period of six months from the handover date since they constitute defects of a thing, i.e. a specific compensation aid.
- No. 31** A claimant who claims their entitlement to the compensation of damage inflicted upon real property based on the contention that construction work carried out by the defendant has caused the dampening of masonry and shocks and has thereby reduced the value of the real property shall fulfil their contention obligation with respect to the infliction of damage also by referring to an expert opinion, in which the individual damage to the house is concretely described.
- No. 32** As regards the objective liability of the hotel operator pursuant to Section 433(1) of the Civil Code (Section 434(1) of the Civil Code), bicycles brought onto the premises of an accommodation facility do not have the character of valuables even if their unique configuration and equipment exceed the value of common tourist bicycles.
- No. 33** Following the discontinuance of the incapacity for work, the entitlement of an invalidity pensioner to the compensation of lost earnings shall become extinct on the date when they become entitled to the payment of old age pension.

- No. 34** The mere circumstance that a tortfeasor caused injury to health before 1 January 2014 and has been finally convicted for their actions in criminal proceedings does not lay extraordinary grounds worthy of special consideration, based on which compensation of non-material damage should be awarded to the aggrieved party in accordance with Act No. 89/2012 Coll.
- No. 35** A member of the statutory body of a business corporation and the business corporation may deviate from the rule expressed in the first clause of Section 66(2) of the Commercial Code (according to which their relationship is governed to a reasonable extent by the provisions of the mandate contract) also by agreeing on the Labour Code regime for their relationship.
Such an arrangement (if involving the execution of activities falling within the competence of the statutory body) does not make their relationship a labour-law relationship, whereas the relationship shall continue to be a commercial legal relationship governed by the Commercial Code and, in consequence of a contractual agreement, also by the (applicable) provisions of the Labour Code, the application of which is not prevented by cogent legal standards conditioning (primarily) the status of the member of the statutory body of the business corporation and the member's relationship with the business corporation.
A dispute arising from a manager contract concluded between a member of the board of directors of a joint-stock company and the joint-stock company, the subject of which are the terms and conditions governing their mutual relationship when carrying out activities falling within the competence of the board of directors, constitutes a dispute between a business company and a member of its statutory body concerning the discharge of the office of the statutory body, which regional courts exercising material jurisdiction are competent to hear and to decide at the first level /Section 9(3)(h) of the Civil Procedure Code, in the wording effective until 31 December 2013/.
- No. 36** The provision of Section 170 of the Civil Code allows to change (revoke) a decision on the dissolution of a legal entity with liquidation only in the case when such decision is adopted by the members or the respective body of the legal entity, i.e. only in the case of the so-called voluntary dissolution of a legal entity with liquidation. Unless a separate act stipulates otherwise, any change (cancellation) of the decision of the court on the dissolution of a legal entity with liquidation is possible only based on due and extraordinary remedies.
- No. 37** When the general meeting of a joint-stock company with its registered office in the Czech Republic decides on the transfer of all other participating securities of the company to the main shareholder in line with Section 183i et seq. of the Commercial Code, in compliance with Article 22(2) of Brussels I, the Czech courts exercise competence (international competence) to conduct proceedings aimed at reviewing the consideration commensurateness under Section 183k of the Commercial Code regardless of the registered office or the residence of the main shareholder.
- No. 38** Unless stipulated otherwise in an agreement on the transfer of a share in a cooperative, the liabilities arising from the agreement become effective on the date of conclusion thereof and the transferee becomes the holder of the share in the cooperative as of the same date. With respect to the cooperative, however, the legal effects of the transfer of the share in the cooperative shall arise only on the date on which the effective agreement on the transfer of the share in the cooperative is delivered to the cooperative (unless a later date is defined therein) or on the date when the declaration of the transferor and the transferee on the conclusion of such agreement

is delivered to the cooperative. Therefore, the transferee becomes a member of the cooperative only on this date.

No. 39 A certain disclaim action of an insolvency trustee is likewise the mere statement whereby the insolvency trustee contests a claim (the full claim amount respectively) in terms of its authenticity without indicating a more specific reason for such denial. Thereby, the claim is denied as such, i.e. as regards the facts specified as grounds for the submission of the claim in the application.

When denying an enforceable claim, the insolvency trustee is obligated to concretise in their disclaim action (in addition to substantial appurtenances of the disclaim action) also the facts due to which the claim has been denied (reasons for denial).

No. 40 Within the meaning of Section 180 of the Insolvency Act, the execution of the rights associated with an unsecured claim is basically any act, which affects the insolvency proceedings namely because it constitutes an act “by virtue” of the registered creditor (party to insolvency proceedings).

The fact whether the claim has been submitted by the creditor and/or whether the creditor exercised the right associated with the claim in good faith and how serious was the impact of the execution of such right on the insolvency proceedings is irrelevant when considering whether the same involved the execution of the right associated with the unsecured claim within the meaning of Section 180 of the Insolvency Act. The court shall take these facts into account only when determining the amount to be paid by the creditor in favour of the debtor’s bankruptcy estate or, in exceptional cases, the court may use them as grounds for not imposing the obligation pursuant to the second clause of Section 178 of the Insolvency Act.

Proceedings involving an incidental action in accordance with Section 178 of the Insolvency Act are proceedings, in which a certain manner of settlement of the relations among the parties arises from a particular legal regulation (Section 153(2) of the Civil Procedure Code).

No. 41 When an employer has not assigned an employee, who is unable to perform their current work because of a work-related injury, an occupational disease or risk of an occupational disease, to other suitable work (or the employer has assigned the employee to other suitable work without the employee’s consent or without subsequently agreeing on the employee’s new job position), the employer is obligated to terminate the employment by notice based on grounds set forth by the provisions of Section 52(d) of the Labour Code or by an agreement based on the same grounds. Should the employer fail to fulfil this obligation, the employee shall be entitled to terminate the employment on identical grounds without the same affecting in any way the employee’s right to severance pay in accordance with the provision of Section 67(2) of the Labour Code.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.

Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka:	Mgr. PhDr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881, e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com
Administrace předplatného:	Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3
Zákaznická linka:	tel. 246 040 400, 246 040 401 e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com
Distribuce:	CASUS direct mail, a. s., Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4
Tisk:	Serifa, s. r. o.

Vytištěno na 100%
recyklovaném papíru se
značkou Eco-label EU

Archiv časopisu je v systému ASPI.

